


VE
RI
TAS

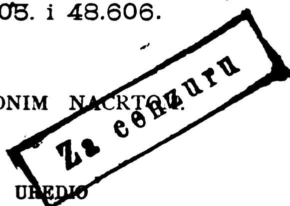
ZAKON
O VODNOM PRAVU

od 31. prosinca 1891.

S PROVEDBENIMI NAREDBAMI

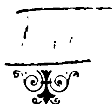
od 8. listopada 1892. br. 48.602., 48.603., 48.604. 48.605. i 48.606.

I S JEDNIM NACRTOM.



UREDIO

Stjepan Kranjčić



TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (KUGLI I DEUTSCH)
Zagreb 1893.

Sadržaj.

Strana

A. **Obrazloženje** osnove zakona o vodnom pravu, koju je kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove, dopisom od 25. svibnja 1891. br. 22.990. podastrla saboru kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije na ustavno pretresivanje 1

B. **Razprava sabora** kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije ob osnovi zakona o vodnom pravu 28

I. Zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu 113

Obćenite ustanove 113

I. Poglavje. O porabi vodah 115

II. Poglavje. O vodnih gradjevinah 127

III. Poglavje. O vodnih teretih i služnostih 132

IV. Poglavje. Vodne zadruge 137

A. Zadruge za reguliranje vode 137

B. Zadruge za porabu vode 165

V. Poglavje. Ustanove o vodnom redarstvu 168

VI. Poglavje. Oblasti i postupak 173

VII. Poglavje. Ustanove o kaznah 185

VIII. Poglavje. Prelazne ustanove 187

IX. Poglavje. Zaglavne ustanove 190

II. Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listop. 1892. br. 48.602., kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona 191

Poglavje I. Postupak pri dozvolah za porabu vode i pri vodnih gradjevinah 191

a) Postupak pri dozvolah za porabu vode i pri vodogradnjah u obće 192

b) Postupak pri dozvoljivanju uporabe vode ili vodogradnjah s uporabom služnosti 198

c) Postupak kod dozvolah za podzemne vode i udaljenosti izmedju grabah i zdenacah (§§. 11. i 12. zakona) 200

d) Postupak kod dozvolah za plavljenje drvah (§. 21. zakona) 202

Strana

e) Postupak kod dozvolah za natapanja i posebne odredbe o natapanjih (§§. 30.—32. zakona) . . 203
f) O potocih 205
g) O vododerinah 206
h) Postupak glede dozvolah za vodne uporabe i vodogradnje, spojene s izvlastbom 206
Poglavie II. O vodnih zadrugah 207
A. O zadrugah za reguliranje vode 207
B. Zadruge za porabu vode 210
Poglavje III. O vodnih knjigah 211
Poglavje IV. Vodno-redarstvene zabrane 215
Poglavje V. Kazne i globe 217
Poglavje VI. Djelokrug kr. kot. oblasti (grad. pogl.) 220
Poglavje VII. Prelazne ustanove (§§. 178.—182. zak.) 222

III. Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.603. ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah 233

IV. Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.604. o postupku kod sastavljanja operata u svrhu ustanovljenja poplavnoga područja kod zadrugah za regulaciju vode 242

Svrha operata 242
Podatci, koji se imadu pribaviti tehničkom izmjerom 242
Tehničko ustanovljenje poplavnoga područja . . . 243
a) Ustanovljenje razine najveće vode 243
b) Operat razanja 244
c) Izradjivanje tlovidah i zemljištnikah 246

V. Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.605. u pogledu oblika, u kojem zadruge za regulaciju vode svoje naorte u arkivu vodne knjige pohraniti imadu . . . 249

VI. Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.606. o postupku u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah 251

A. Obrazloženje

osnove zakona o vodnom pravu, koju je kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, dopisom od 25. svibnja 1891. br. 22.990. podastrla, saboru kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije na ustavno pretresivanje.

Dobro uredjeno poljodjelstvo valja da koli u interesu pojedinacah toli i u interesu cieloga naroda nastoji oko toga, kako će se postupice dizati unosnost tla što amelijoriranjem tla, što tim, da se kulturi privodi sve to više novih zemljištah. A do zakonodavstva jest, stvoriti takav pravni red, u kom će se od narodnoga imetka moći crpiti što veća gospodarska korist načinom, odgovarajućim potrebam kulture.

Da može zadovoljivati svojoj zadaći, poljodjelstvo će na stepenu, komu se je do danas dovilo, tražiti od zakonarstva i to, da uredi odnošaje glede vodah.

I u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, koje su u prvom redu zemlje agrikulturne, svakim se danom to više traži, da se izda zakon o vodnom pravu, uredjujući skup pravnih odnošajah na vodah svake vrsti.

A potreba toga zakona tim je preča i tim se više osjeća, što odnosne ustanove obćega gradjanskoga zakonika i naredbah kasnije izdanih nedotiču više za današnje odnošaje.

U kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskom vieću donešene su zakonom od 30. svibnja 1869. one ustanove vodnoga prava, koje su pridržane državnomu zakonarstvu, te su kasnije na osnovi toga zakona za pojedine zemlje izdani zemaljski vodni zakoni.

U Ugarskoj uredjeni su vodopravni odnošaji zakonskim člankom XXIII : 1885., koji je 1. siečnja 1886. zadobio kriepost.

Prama ustanovi §. 9. nagodbenoga zakona zajedničkim su poslom svim kraljevinam krune Ugarske i rieke, koje se kraljevine Ugarske i kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije jednakim načinom tiču.

Odatle potiče, da riekami kano što su Sava, Drava i Kupa u području kraljevinah Hrvatske i Slavonije upravlja stranom središnja vlada, stranom hrvat. slavon. dalmatinska zemaljska

vlada, pak se je već s te okolnosti ukazala potreba, da se uredjenje vodopravnih odnošajah, pridržano autonomnu zakonarstvu, dovede u sklad s ugarskim zakonom o vodnom pravu.

Taj sklad treba naravno da prestane ondje, gdje posebni odnošaji ovih kraljevinah zahtjevaju inako uredjenje vodopravnih razmjerah.

Zakonodavstvo mora bo, uredjujući vodnopravne odnošaje, da pod svaki način rad svoj nadoveže na postojeće odnošaje, a pri tom da se ponapose obazire i na bitne temelje privatnoga prava.

Obći gradjanski zakonik, koji u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji valja neprekidno od 1. svibnja 1853. izjavljuje rieke obćim ili javnim dobrom (§. 287).

Iz te se ustanove ipak nemože izvesti zaključak, da se sve vode tekućice moraju držati javnim dobrom, dok se u samom gradjanskom zakoniku naročito spominju i privatni potoci (§. 854). Isto tako obaziru se na privatne vode tekućice te jih spominju i kasniji zakoni, a imenito šumski zakon (§. 6), koji još uvjek valja u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.

Za postojanja tih zakonah i pod snagom njihovom razvio se je u Hrvatskoj i Slavoniji dvoji sustav: sustav javnih vodah, služećih obćoj porabi i sustav privatnih vodah, koje su vlastničtvom obalnih posjednikah (adjacenta).

Zakonski članak XXIII.: 1885. dieli vode takodjer u dvie kategorije: u vode, kojimi je slobodno razpolagati (§. 10.) i u vode, koje su podvrgnute oblastnomu odredjivanju (§. 18.).

Po temeljnoj medjutim ustanovi spomenutoga zakonskoga članka (§. 18.) podvrgnute su sve vode tekućice oblastnomu odredjivanju. Samo onimi vodami i odtoci jim, koji nastaju s izvorah, vodah podzemnicah i oborinah, vlastan je onaj, na čijem posjedu izvire vrelo ili voda podzemnica ili su se spustile atmosferske oborine, slobodno razpolagati — a da se tim nevriedjaju stečena prava drugih i to dotle, dok voda nije prešla granicah njegova posjeda.

Po tom valja i po zakonskom članku XXIII. 1885. držati privatnimi vodami manje rieke, koje izviru na čijem posjedu; no čim predju granice toga posjeda, nisu one više privatnimi vodami, već se promiču u javne vode, podvrgnute oblastnomu odredjivanju.

Privatne pako rieke, kako jih shvaća gradjanski zakonik, negube toga svojstva, kad predju s posjeda, na kom izviru, već one kao takve spadaju posjednikom zemljištah, preko ili izmedju kojih teku.

Pojam privatne vode neobsiže po tom u Hrvatskoj i Slavoniji samo vrela, atmosferske oborine, zdence, ribnjake i druge vode, zatvorene u vodnjacih, pak i njihove odtoke i to dok su

na posjedu vlastnika vode, već i rieke, koje teku stalnimi koriti. Nesudaraju se dakle podpuno pojmovi privatne vode u smislu gradjanskoga zakonika, valjana u Hrvatskoj i Slavoniji, i vode, kojom je slobodno razpolagati u smislu zakonskoga članka XXIII. 1885., te se prama tomu klasifikaciji vodah u smislu §§. 10. i 18. zak. članka XXIII. 1885. u Hrvatskoj i Slavoniji opiru stečena već prava.

S toga razloga valjalo je u zakonskoj osnovi o vodnom pravu pridržati razredbu vodah u javne i privatne vode u smislu postojećega privatnoga prava, te se za uredjivanje vodno-pravnih odnošajah obazrieti na pravno svojstvo tih vodah.

Zakonska osnova sadržaje prije svega obćenite ustanove, uredjuje za tim u poglavju I. porabu vodah, prelazi u poglavju II. na vodogradjevine, u poglavju III. na vodne terete i služnosti, u poglavju IV. na vodne zadruge, dočim je namienjeno poglavje V. ustanovam o vodnom redarstvu. poglavje VI. oblastim i postupku, poglavje VII. ustanovam o kaznah, poglavje VIII. prelaznim ustanovam, a konačno poglavje IX. zaglavnim ustanovam.

Gradjanski zakonik valjan u Hrvatskoj i Slavoniji sadržaje o vodno-pravnih odnošajih više raznih ustanovah.

Tuj se primjerice samo upućuje na ustanove §§. 297, 298, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 485. o. g. z.

Zadaća, što ju autonomno zakonarstvo valja da rieši glede vodnopravnih odnošajah, tim je jasno označena. Ono mora da dopuni ustanove gradjanskoga zakonika, gdje ove nedotiču, te da ono, što je u tom zakoniku već zastarjelo, nadomjesti ustanovami, koje bolje odgovaraju današnjim odnošajem.

Prama tomu shvaćanju udešen bje §. 1. zakonske osnove, te on glasi:

„Pravne odnošaje glede vodah valja prosudjivati po načelih obćega gradjanskoga prava, ako ovaj zakon o njih nesadržaje drugih ustanovah“.

Pojedinca nemože da glede vodah tekućicah već prama samoj jim naravi ide tolika vlast razpolaganja, koliku je vlastan vršiti glede krutih stvarih.

O vlastničtvu na riekah u tehničkom smislu nemože biti govora, dok se vodenom strujom nemože prostorno gospodovati.

Jurističkomu tomu razlogu pridružuje se još neobhodna potreba tekuće vode za životne potrebe ljudih, pridružuje se važnost, što ju imaju tekuće vode po promet, i pokretna joj snaga po industriju — upliv kemičke joj djelatnosti na poljodjelstvo i mnoge grane obrta, konačno velika važnost shodnoga vodnoga sustava po klimatske odnošaje.

Po tom traže i narav stvari i obziri na obću, javnu dobrobit jednakom silom, da se vode tekućice drže javnim dobrom, služećim obćenitoj porabi.

Ovih se je nazorah, koliko moguće više, držala zakonska ova osnova, označujući pravno svojstvo vodah, a udaljila se od njih samo ondje, gdje se je to činilo neobhodno potrebitim, da se očuvaju stečena već privatna prava.

Prama tomu izriče se u §. 2. zakonske osnove, da su sve brodive i splavne rieke skupa sa pobočnimi jim strugami javnim dobrom, te da će to svoje svojstvo pridržati i tada, ako jim se spomenuta poraba bud prekine na vrieme bud posve prestane.

Suglasno s ustanovami obćega gradjanskoga zakonika uzimlje se ovdje obilježjem javnosti koje vode, da je brodivom i splavnom.

Pojam javnih vodah razširuje još §. 3. ove zakonske osnove tim, što izriče, da će se javnim dobrom držati i sve ostale rieke, potoci, jezera i druge stojeće ili tekuće vode, ako komu nepripadaju budi po zakonskih ustanovah, budi po posebnih privatno pravnih naslovih.

Ovom ustanovom uvodi se zakonska predmnjeva, da u dvojbi valja i nebrodive i nesplavne vode. svake vrsti držati javnim dobrom, dok se nedokaže, da postoje privatna prava bud na osnovu zakona budi po posebnih privatno-pravnih naslovih.

Dodatak paragrafu 3., da naime ostaju netaknuti propisi obćega gradjanskoga zakonika, kojimi se zaštićuje posjed, ide za tim, da se zaštiti posjed, a po tom i zaposjednuće i tad, kad nebude dokazano privatno-pravno svojstvo vode.

Po §. 4. zakonske ove osnove sljedeće su vode, ako se tomu neprotive stečena prava drugih, po zakonu svojinom posjednikah zemlje:

a) vode podzemnice, sadržane u njegovu zemljištu i izviruće odatle na površinu, osim slanih vrielah, podpadajućih monopolu soli i cementnih vodah, spadajućih rudarskomu regalu;

b) vode, koje se na njegovu zemljištu sabiru sa zračnih oborinah;

c) vode zatvorene u zdencih, ribnjacih, cisternah ili drugih vodnjacih, nalazećih se na tlu posjednika, ili zatvorene u prekopih (kanalih), cievih i t. d., što jih je on izveo za privatnu svoju porabu;

d) odtoci iz spomenutih vodah, dok se nisu izlili u tudju privatnu ili koju javnu vodu i dok nisu prošli sa zemljišta posjednika zemlje.

U kategoriju privatnih vodah spadaju — kako se je već spomenulo — osim navedenih zatvorenih vodah i one vode tekuće stalnim koritom, o kojih tko dokaže, da njemu spadaju. A dokaz je taj izključen samo glede brodovih i splavnih vodah.

Ako li se dokaže privatno pravno svojstvo koje vode tekućice, držati će se ona po §. 5. ove zakonske osnove — ako nije ništa drugoga dokazano — pripadnošću onih zemljištah, preko

kojih i izmedju kojih teče, i to prama duljini, što ju ima obala svakoga zemljišta.

Uvrstiti takvu ustanovu u zakon o vodnom pravu a imenito dopustiti dokaz, da je koja voda. tekuća stalnim koritom a ni brodiva ni splavna. privatnom vodom, bilo je — kako se to već spomenulo — uvjetovano ustanovami obćega gradjanskoga zakonika a neobhodno potrebito, da se očuvaju stečena već prava.

Odatle medjutim neima nikakve zaprieke, da se za uredjenja vodnopravnih odnošajah takvih vodah provedu načela javnoga prava i narodnoga gospodarstva, a da je tomu tako, razabrati će se iz dalnje obrazložbe ove osnove.

Obale i korito privatne koje vode jesu po ustanovah obćega gradjanskoga zakonika svojinom vlastnika, odnosno suvlastnika privatne one vode.

Obale javnih riekah jesu takodjer vlastnošću obalnih posjednikah (§. 413. o. g. z.); tko da je pako vlastnikom korita javnih riekah, toga obći gradjanski zakonik nije potanje precizirao.

Po §. 4. zakon. članka XXIII. 1885. „jesu obale i korita vodah vlastnošću posjednika obale i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda.

Granicu medju obalnimi posjedi, koji leže prama drugomu. čini srednja crta.“

Kako granicu medju kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom s jedne i kraljevinom Ugarskom s druge strane čine baš dvie velike rieke: Dunav i Drava, kako su za tim kraljevine Hrvatska i Slavonija u državnoj zajednici s ostalimi zemljami ugarske krune, ukazalo se je nuždnim, da se pitanje, tko da bude vlastnikom korita riekah uredi po onih načelih, koja su za to prihvaćena u ugarskom zakonu.

Kao treća alineja dodalo se je tomu paragrafu: „Vlastnik korita i obale smije vršiti svoje pravo vlastničtva samo tako, da neprieči porabe vode, te da se drži redarstvenih propisah“.

S pitanjem, tko da bude vlastnikom korita rieke, u vrlo je tiesnu savezu i pitanje, čije da budu naplave i otoci, koji su se stvorili u rieci.

Po obćem gradjanskom zakoniku (§. 411.) prirasti će zemlja, koju voda nanese na obalu, vlastniku obale, a da netreba za to napose steći posjeda.

Isti zakon (§. 407.) pridržaje otoke na brodivih (ladjonosnih) riekah državi a prepušta izključivo posjednikom obalah, da si prisvoje otoke na nebrodivih ma i javnih riekah.

Zakonski članak XXIII. 1885. izriče u §. 5., da su naravne naplave i otoci, nastali u koritu, prirastom obalnoga posjeda.

Ova je ustanova tek korolarom gornjega pravnoga pravila, da su obala i korito vodah svojinom posjednika obale i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda.

Pak se i sbilja, čim to pravilo valja, pitanje, komu da pripadaju naravne naplave i otoci, nastali u koritu, nemože riešiti već samo jednim načinom a taj jest, da naplave i otoci, nastali u koritu, čine prirastak obalnoga posjeda.

S toga i §. 7. ove zakonske osnove ustanovljuje, da su naravne naplave i otoci, koji su se stvorili u koritu, prirastkom obalnoga posjeda.

Ako se je otok stvorio u koritu, jest posjednikom jedne te iste obale ona okomita crta granicom, koja se dade povući od skrajnje točke posjeda na srednju crtu vodotoka.

U interesu brodarstva odredjuje §. 8. ove zakonske osnove, da se otoci i naplave, koje nastanu iza što je zadobio kriepost ovaj zakon, mogu ukloniti za 30 godinah bez ikakve odštete po zemljište, ako to uztreba, da se uredi rieka ili plovitba; no za sgrade na tih otocih i naplavah, za nepobrani još prirod i nasade ide odšteta i za toga vremena.

Pitanje ob avulsijah uredjeno je gradjanskim zakonom (§. 412.) načinom sličnim onomu, koji je poprimljen u zak. čl. XXIII.: 1885.

Ako li voda koja napusti svoje korito, to po ustanovah obćega gradjanskoga zakonika (§. 409) ide prije svega posjednike, koji su oštećeni novim tokom vode, pravo, da budu odštećeni budi iz napuštena korita, budi iz njegove vriednosti.

Taj način odštete izključen je ustanovom uvrštenom u §. 6. ove zakonske osnove, prama kojoj je korito vode svojinom posjednika obale i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda.

Prama tomu valjalo je potražiti drugi način, da se koliko moguće očuvaju od štete oni posjednici, kojim je šteta zaprietila odatle, što je voda promienila svoj tok. Da se to poluči, uvrštena bje u §. 9. ove zak. osnove odredba: „Ako voda tekućica napriečac napusti korito i zastruži drugim koritom, slobodno je za vremena od jedne godine i vlastniku napuštena i vlastnika novoga korita navesti vodu u prijašnji joj tok.“

Prvo poglavje započimlje tim, da u §. 10. uredjuje porabu zatvorenih privatnih vodah, što jih označuje §. 4. ove zakonske osnove.

Samo kod ove kategorije privatnih vodah može da bude govora o vlastničtvu u tehničkom smislu. Vlastničtvo obsiže tuj podpuno stvarno pravo na zemljište, na vodu i izključivo pravo rabiti vodu.

Vlastničtvo se ovo može stezavati služnostmi, pripadajućimi trećim osobam, al kako da se ono stiče i gubi, o tom odlučuju ustanove obćega gradjanskoga zakonika.

Prama tomu pravnomu nazoru ustanovljuje §. 10. ove zakonske osnove, da je vlastnik zatvorene privatne vode (§. 4.) vlastan vodu tu za se i za druge po volji rabiti i

trošiti osim iznimakah, osnivajućih se na posebnih pravnih naslovih.

Sljedeći §. 11. zakonske osnove uredjuje kopanje zdenacah na vlastitu zemljištu, a u §. 12. zakonske osnove opredieljeno je, kako će se dobivati voda vrtanjem, galerijami i artežkimi zdenci.

U krajevih, koji trajno oskudjuju vodom, a gdje se nestašici toj nemože inače doskočiti, vlastna je oblast stegnuti i pravo slobodne razpoložbe privatnom vodom, te dozvoliti porabu vode za piće, napajanje i kućnu porabu.

No tada valja da se odnosni vlastnik podpuno odšteti (§. 13. zak. osnove).

Zaprieti li pogibelj od vatre, vlastna je mjestno-redarstvena oblast bez ikakve odštete upotriebiti i privatnu zatvorenu vodu, te se odredba ova opravdava tim, što se tuj radi o prepriećivanju katastrofah, komu je dužan da doprinosi svaki obćinar.

Vlastnik privatne vode tekućice nije podjedno vlastnikom tekućega valovja. On ga tek može rabiti, pak je i ta poraba stegnuta pravi ostalih vodnih ovlaštenikah te javnimi obziri, koji potiču sa suvislosti vodah i neobhodne jim potrebe.

Prama naravi tih vodah odredjuje po tom §. 14. zakonske osnove, da je kod privatnih vodah tekućicah stegnuto pravo onoga, čija je voda, pravom drugih ovlaštenikah te javnimi obziri, koji potiču sa suvislosti vodah i neobhodne jim potrebe.

Ponapose nesmije privatni vlastnik, rabeći vodu, povriediti tudja prava tim, da se voda onesnaži, da udari uzporom, da poplavi ili zamočvari tudja zemljišta.

Privatni vlastnik nesmije da potroši svu vodu tekuću, dok ga ide samo poraba, pak i ta samo dotle, dok nevriedja prava trećih osobah.

S toga razloga odredjuje §. 15. zakonske osnove, da vodu, koju je vlastnik zemljišta izveo iz privatne vode a nije je potrošio, valja navratiti u prijašnje joj korito prije, nego li što prodje na tudje zemljište. Iznimku odatle dopušta zakonska osnova samo tada, kad nebude štete po ostale vodne ovlaštenike, ako se voda odvede drugim kojim načinom.

Slože li se vlastnici obalah, da zajednički rabe ili vode vodu, to će po §. 16. zakonske osnove biti svi zajedno isto tako obvezani, da navrate vodu opet u prijašnje joj korito, al će jim se sva njihova zemljišta držati jednom cjelinom.

Tomu je pravu odvadjanja dakako uvjetom, da obale s obje strane pripadaju odvadjačem, dok svakomu posjedniku obale pripada pravo na polovicu vodne količine.

U zakonskoj osnovi odredjuje naime §. 17., da vlastnike jedne ili druge obale, ako li se nedokaže drugi koji pravni odnošaj, ide prama dužini obalna jim posjeda pravo rabiti polovicu protičuće količine vode.

Ovo se pravo u ostalom bitno stezava ustanovom sadržanom u §. 61. ove zakonske osnove, da se za to, da se vode mogu što koristnije rabit i odstranjivati štete, što bi jih voda nanjela, može upravnim putem, sve da i neima uvjetah za izvlastbu, odrediti, da je posjednik privatne vode tekućice, ako je sam netreba a nije je uzeo ni rabiti u roku opredieljenu mu prama okolnostim po oblasti, dužan odstupiti ju uz primjerenu odštetu drugim, koji ju mogu korišću rabiti.

Vlastnici privatnih vodah obvezani su dakle prepustiti u svojih privatnih vodah pod naznačenimi uvjeti i drugim pravo dovadjati vodu za gospodarske i obrtne svrhe i pravo rabiti pad vode odnosno pokretnu snagu vode, te se tim i obzirom na porabu vodah podpuno obezbjedjuju narodno-gospodarski interesi.

Obćenitu porabu privatnih vodah tekućicah uredjuje §. 18. zakonske osnove tako, da je svakomu slobodno rabiti te vode za kupanje, grabljenje vode ručnimi posudami i napajanje, ako je poraba ta moguća a da se za nju rabe dozvoljeni za to prilazi.

Za javne gradnje cestne i vodne vlastni su organi javne uprave vaditi bez odštete šljunak i iz privatnih vodah.

Ovlast ova sadržana je već u §. 6 ministarske naredbe od 21. travnja 1857. (d. z. l. br. 82.) ob izvlastbenom postupku kod javnih cesto- i vodogradjevinah, koja još uvjek valja u Hrvatskoj i Slavoniji. Vlastnikom privatnih vodah nenamiću se dakle gornjom ustanovom nikakvi novi terati.

Vlastnici privatnih vodah imaju po onom, što je dosele navedeno, izključivo pravo na otoke, nastale u vodah, i na korito vode, koje se osušilo, zatim na dobivanje pjeska, kamenja, rogoza, leda itd. (uz stegu glede šlunjka, sadržanu u §. 17.). A samo prednostno pravo ide jih glede dovadjanja vode za gospodarske i obrtne svrhe, za tim glede porabe vodnoga pada, u obće dakle glede eksploatiranja kemijskih i mekaničkih silah vode tekućice.

Obćenitoj porabi kod javnih vodah, što ju uredjuje §. 19. zakonske osnove, udarene su šire granice, nego li kod privatnih vodah.

Tuj vriedi načelo, da je svatko vlastan rabiti javnu vodu dotle, dok nesmeta jednakoj porabi svih ostalih, dok nevriedja stečenih privatnih pravah drugih osobah i dok se drži stegah, udarenih za to upravnimi odredbami. Obična ova poraba, moguća bez posebnih napravah, obsiže ne samo one vrsti porabe, što jih navodi §. 18. zakonske osnove, već kraj njih i dobivanje bilja, mulja, zemlje, pjeska, šlunjka, kamenja i leda, ako se tim neiz-

vrgavaju pogibelji ni obale ni tok vode, ako se tim nitko neoštećuje i ako se obdržavaju redarstveni propisi.

Razlog tomu, što se je kod javnih vodah ovako razširila obćenita poraba, naći će se u naravi i u pravnom svojstvu tih vodah.

Od tri glavna sustava: da se naime javne rieke drže bud privatnim vlastničtvom države, budi regalijami, bud kao res publicae, quae in communi usu habentur, gradjanski si je zakonik, valjan u Hrvatskoj i Slavoniji, očito odabrao temeljem treći sustav.

A jer se rieka sastoji od vodotoka i korita, to nije no dosljedno držati i korito integrirajućom sastojinom rieke.

Zakonska osnova izjavljuje doduše korito vodah vlastničtvom obalnoga posjednika i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda (§. 6.) No to je pravo stegnuto i to obćenitom porabom rieke, osnivajućom se na javnom pravu.

Po vlastnike korita rieke ove su stege u ostalom od manje važnosti, jer se tiču samo manje važnih vrstih porabe.

Glede naravnih naplavah i otokah, nastalih u koritu, glede napuštena i izsušena korita i ribarenja, glede svih dakle praktično važnijih pitanjah vriedi i u javnih vodah pravo vlastničtva, koje ide vlastnika korita, u podpunu obsegu.

Javne vode slobodno je rabiti samo bez uštrba plovitbe brodovi i splavi (§. 20. zakonske osnove).

Porabu vodah za plavljenje drvah uredjuje šumski zakon, a ribarenje u vodah zakon o ribolovu (§. 21. zakonske osnove).

O vodah iz rudnikah odlučuje rudarski zakon (§. 22. zak. osnove).

Glede ustanovljenja zaštitnoga okoliša za rudna i ljekovita vrela i vode te glede kopanja i vrtanja u tom zaštitnom okolišu odlučuju ustanove zak. čl. XXIII. 1885. (§. 23. zak. osnove). Tuj se upućuje na ono, što je rečeno u ustanovi §. 194. zakon. članka XXIII.: 1885., a ova potonja ustanova osniva se na nagodbenom zakonu (§. 9.), prama kojemu i rudno pravo spada medju poslove zajedničke svim kraljevinam krune ugarske.

Po §. 24. zakonske osnove hoće se svakoj porabi javne koje vode te pravljenju ili mienjanju napravah, potrebitih za porabu, gdje zakon ovaj nesadržaje druge odredbe, dozvola nadležne političke oblasti.

Dozvola ova treba i kod privatnih vodah, ako se porabom odnosno pravljenjem ili mienjanjem potrebitih za nju spremah i napravah dira u tudja prava, te ako se tim mienjaju svojstva, tok ili visina vode.

Vodostrojem te vrsti spadaju ponapose kretala i uzporišta.

Ova ustanova daje javnoj upravi obsežnu ovlast glede toga, kako će ona uredjivati porabu vodah, a ta je ovlast nuždna, ako

se hoće postići svrha, za kojom mora da ide zakon o pravu na vode.

U izpravi, što ju izdaje politička oblast o dozvoli, treba po §. 25. ove zakonske osnove naznačiti: mjesto, obseg i način porabe. Prama okolnostim mogu se još ustanoviti posebni uvjeti, uredjujući i osjeguravajući obću porabu vode.

Ova se dozvola može podieliti samo na stanovito vrieme i to najviše na 50 godinah ili uz opoziv.

Kolika obsega da bude poraba vode, odlučivati će oblast po §. 26. zak. osnove s jedne strane prama tomu, kolika je potreba molitelja, a s druge strane prama tomu, koliko će vode obzirom na promienljivu joj visinu preticati i preostajati za drugu porabu. Nikad se poraba vodah nesmije dozvoliti u toliku obsegu, da bi s nje uzmanjkalo vode obćinam ili mjestom kod požarah ili njihovim žiteljem za gospodarske svrhe.

Dovodi li se iz javne koje vode voda u priekope, ribnjake i vodovode, sagradjene za privatne svrhe, odlučni su po §. 27. zakonske osnove glede porabe i trošuje te vode uvjeti dozvole, za to podieljene. Kod toga valjati će u dvojbenih slučajevih pravilom, da je pravo rabiti vodu dozvoljeno i stečeno samo za potrebu ovlaštenikova podhvata, te da bude li vode i preko te potrebe, javnu upravu ide pravo, razpolagati tim suviškom.

Kad treba podieliti dozvolu za porabu vode, odlučiti će interes onaj, koji je važnijim s gledišta narodno gospodarskoga.

Ako su podhvati jednake važnosti, ide prvenstvo posjednika obale. Za njim sljedi onaj posjednik, koji doprinosi uzdržavanju vodotoka, a tek za njim red je na ostalih posjednicih.

Kraj jednakih prilikah ide posjednika onoga zemljišta, koje duž vodotoka leži više, prvenstvo pred posjednikom zemljišta, koje leži niže (§. 28. zak. osnove).

Prama §. 29. zakonske osnove moći će se za uredjivanje riekah i osušivanje podieliti dozvola i tada, ako bi za provedbu odnosnih radnjah trebalo stegnuti ili obustaviti porabu vode, ali samo uz podpunu odštetu stranke, kojoj se steže poraba vode.

Ustanove §§. 30. i 31. zakonske osnove uredjuju pitanje, kada će se i pod kojimi uvjeti moći za natapanje tla rabiti voda, služeća za obrtne svrhe, a §. 32. radi o porabi suviška vode, nastala preudesbom naprave, uredjene za porabu vode.

Paragraf 33. ustanovljuje red, kojim će oni, koji su ovlašteni, da rabe vodu, imati nositi nestašicu vode, a §. 34. izriče, da je pravo rabit vodu u pravilu spojeno s odnosnim zemljištem.

Prama §. 35. utrnjuje dozvola za porabu vode:

1. ako se vodogradjevina nesgotovi u opredieljenu roku;

2. ako podhvat neposluje tri godine,

3. ako proteče vrieme, na koje je dozvola bila podieljena, odnosno kod opozivnih dozvolah, ako se dozvola opozove;

4. ako ustanovljena odšteta nije kako valja plaćena onomu, komu pripada.

U ustanovi §. 36. zakonske osnove sadržani su uvjeti, pod kojimi može posjednik rabiti vodu iz vodovodah i priekopah, koje je na njegovu posjedu izveo drugi vlastnik za svoju porabu.

Paragraf 37. zakonske osnove odredjuje, da ovlašteniku valja dozvoljene naprave i vodostroje tako sagraditi i uzdržavati, da voda bez zaprieke odtiče, a led što moguće laglje prolaziti može, nadalje, da se ribarenju i ostalim užitkom vode nečine suvišne zaprieke, napokon da se voda netroši preko potrebe. Ova je ustanova sasvim u skladu sa razvijenimi jur načeli vodnoga prava.

Ustanova §. 38. zakonske osnove govori ob uzporih, zamočvarivanju i inih štetah, koje trećim osobam nastaju umjetnim načinom, to jest dozvoljenimi uzporišti. Ovom se ustanovom uporavljuju načela, izražena u §. 37. zak. osnove, na uzporišta.

Posjednik takva stroja dužan je pod uvjeti, označenimi u spomenutoj ustanovi, prenapraviti stroj o trošku onih, koji preustroj traže, ili dozvoliti, da ga oni prenaprave.

Ob odšteti, koja pripada vlastniku stroja, odlučivati će, ako nebude nagode, političke oblasti u molbenom tečaju, a stranci, nezadovoljnoj s odlukom političke oblasti, biti će otvoren redoviti put pravde.

Paragraf 39. zakonske osnove nalaže posjedniku, da kod svih vodenih kretalah i uzporištah o svom trošku vodokazom ili inim trajnim uzpornim znakom označi visinu, do koje mu je dozvoljeno uzporiti vodu, a ako je dužan uzdržavati vodu takodjer u odredjenoj visini, da istim načinom označi i dozvoljeno najniže stanje vode.

Ustanova §. 40. zakonske osnove uredjuje dužnosti posjednika uzporišta u slučaju onom, kada voda prekorači dozvoljenu najvišu uzpornu visinu.

U drugom poglavju radi se — kako je već napomenuto — o vodnih gradjevinah, te §. 41. zakonske osnove odredjuje, da za sve gradjevine za zaštitu od vode i sve gradjevine za regulaciju vodah u javnih vodah treba prije, nego li što će se izvesti, potražiti dozvolu nadležne političke oblasti.

Dozvola ta treba za takve gradjevine i u privatnih vodah tada, ako se njimi utiče u tudja prava, ili u svojstva, tok ili visinu vode.

Ova je ustanova u skladu s ustanovom §. 24. zakonske osnove, koji uredjuje dozvoljivanje za porabu javnih i privatnih vodah.

U §. 41. zakonske osnove izrečeno je načelo, da je posjednik korita, odnosno posjednik obale, dužan uzdržavati korito i obale.

No pravo i pravičnost traže, da se i drugim interesentom i to po razmjerju njihova interesa nametne dužnost doprinositi troškovom toga uzdržavanja, pak se s toga u drugoj alineji §. 42. izriče: „Troškovom toga uzdržavanju valja da doprinose svi, kojim s njega potiče korist i to razmjerno prama toj koristi".

Da se ova ustanova potanje precizira, pridan joj je kao treća alineja sljedeći dodatak: „Po tom valja da troškovom oko gradnje i uzdržavanja napravah i gradjevinah, nadalje oko izvedbe radnjah, kojimi se bud od štetah s vode zaštićuju obale. zemljišta, sgrade, ceste, željeznice i druge gradjevine na riekah i potocih, bud uklanja nastala već pogibelj, ponajprije doprinose oni, čije su nekretnine i gradjevine, kojim je zaprietila pogibelj ili su već oštećene.

Po §. 43. zakonske osnove dužan je vlastnik vodogradjevine, ako nije tko drugi pravno obvezan, uzdržavati i čistiti kanale i umjetne vodotoke.

Nemože li se pronaći vlastnik vodogradjevine, dužni su to činiti oni, koji i sbilja rabe odnosne naprave i to razmjerjem onim, kojim od njih crpe korist.

Ova je ustanova u skladu s ustanovami obćega gradjanskoga zakonika ob izvršivanju služnostih (§§. 483., 487.—490., 491.. 497.), po kojih mora da služnostni ovlaštenik uzdržaje, čisti i po potrebi pokriva jarke i kanale, kojimi se vodi voda, a nalaze se na tudjem zemljištu.

Povadjajući se za gradjanskim zakonom odredjuje i §. 44. zakonske osnove, da nasipe, obale i korita vodah, za tim sve vodogradjevine u i na tekućih vodah valja po §. 413. o. g. z. urediti i uzdržavati tako, da neoštećuju tudjih pravah, te da se koliko moguće zapriečе poplave.

Kod napuštenih zemljištah bez gospodara jesu po §. 45. zakonske osnove vodne zadruge dužne izvoditi gradnje za zaštitu i regulaciju, ako se zemljišta ona nalaze u njihovu području.

Ako li se radnjami oko uredjivanja vodah ili osušivanja digne vriednost tudjemu zemljištu, vlastan je podhvatnik radnjah tražiti od posjednika, da doprinese troškovom radnje u razmjerju koristi, koja će mu s nje poteći. (§. 46. zak. osnove)

Pokaže li se za uredjivanja vodah i osušivanja, da se radnjami, koje će se za to izvesti, mogu poboljšati i druga zemljišta, vlastni su posjednici takvih zemljištah tražiti, da oni učestvuju kod toga podhvata (§. 47. zakonske osnove).

Na osušenih teritorijih dužni su vlastnici osušenih zemljištah, odnosno zadruge, ustrojene za reguliranje vode, brinuti se za to, da će moći odticati vode kišnice, snježnice i podzemnice, pritičuće s viših zemljištah (§. 48. zakonske osnove). Posjednici osušenih područjah, odnosno zadruge za uredjivanje vodah, vlastni su medjutim prama §. 49. zakonske osnove tražiti, da se odtica-

nje vodah kišnicah, snježnicah i podzemnicah, nabirućih se izvan nasipa i izvan osušena područja. postupice zatvori tako dugo. dok visina vode u rieci nedopusti, da se odpuste.

Ako su rieke zagaćene, mogu se zemljišta medju nasipi u primjerenoj širini, te zemljišta, koja su potrebna za obranu od izvirućih i probijajućih riekah, rabiti samo onom vrsti kulture, koju će naredbom ustanoviti kr. zemaljska vlada (§. 50. zakonske osnove).

Ako se vodogradjevinom tako promieni tok vode, da bi se tim drugi oštetili, naložiti će u smislu §. 51. zakonske osnove oblast vlastniku vodogradjevine. da o svom trošku i u opredieljenom roku gradjevinu priudesi; za štetu, koja bi nastala, odgovoran je vlastnik vodogradjevine.

Paragraf 52. odredjuje, da dozvolbenom izpravom valja takodjer opredieliti, do koje daljine mora onaj, koji je ovlašten na porabu vode, uzdržavati u dobru stanju struju, obale i nasipe vodotoka.

U §. 53. zakonske osnove sadržane su ustanove. kako valja spriečivati vododerine a §. 54. izriče, da izvlastbi ima mjesta i za mjere potrebite za spriečavanje vododerinah.

Sve su ove ustanove tako jasne, da jim netreba dalnje obrazložbe.

Prelazeći na vodne terete i vodne službosti, koje su predmetom trećemu poglavju zakonske osnove, mora se prije svega naglasiti, da sadanji razvitak družtveni neodoljivom nuždom iziskuje, da se u području vodnoga prava u stanovitih slučajevih postojeća privatna prava bud stegnu, bud sasvim dokinu. Poglavje ovo radi po tom o stegah prava vlastničtva, ili o tako zvanih prisilnih služnostih i ob oduzeću prava vlastničtva, ili o tako zvanoj izvlastbi.

Medju takve stege vlastničtva spada odredba §. 55. zakonske osnove, po kojoj vlastnik zemljišta kojega nesmije na štetu nižega zemljišta svojevoljno promieniti naravno odticanje vodah, tekućih njegovim zemljištem. Al ni vlastnik nižega zemljišta nesmije na štetu gornjega zemljišta priečiti odticanje takvih vodah.

Ova odredba ima svoj razlog u tom, što s vode tekućice nastaje zamienita neka odvisnost svih dielovah onoga područja, kojim voda teče.

Paragraf 56. radi ob onih stegah vlastničtva, kojim je podvržen posjednik obale. Prama toj ustanovi dužan je naime posjednik:

1. duž brodivih i splavnih riekah ostaviti za ljude i marvu kopitnicu širinom, koja će se opredieliti naredbom;

2. dozvoliti, da brodovi i splavi pristaju na mjestih, što jih je oblast opredielila;

3. onim, koji su ovlašteni plaviti drva i njihovim radnikom — ako to neobhodno treba za prevažanje — dozvoliti slobodnu komunikaciju na poljih, ležećih neposredno na obali;

4. dozvoliti, da se obale obadju s obzira vodnoga redarstva;

5. dozvoliti, da se gradjevine za obranu od vode, za reguliranje i porabu vode, što jih je oblast dozvolila i odredila, izvedu u koritu odnosno u korito ugrade i u obale učvrste, pak da se bez odštete po podhvatniku gradnje upotrebljuje materijal, dobiven radnjami oko reguliranja i uredjivanja korita, što jih valja izvesti u javnom interesu. Naprave ovako ugradjene svojinom su dotičnoga gradjevnoga podhvatnika.

Služnost, ostaviti uzduž brodivih riekah kopitnicu, postojala je već od prije, te će posjednika obale ta služnost kao i služnosti, navedene u točkah 2.—3. §. 56. zakonske osnove, teretiti i nadalje bez odštete.

Vlastniku ipak pristoji odšteta, ako brodovi ili splavi, da uzmaknu pogibelji, pristanu na drugih mjestih, nego li što jih je oblast opredielila, a isto tako i za zemljišta, upotrebljena bud da se kopitnica koja preloži, bud da se izvede nova koja kopitnica (§ 57. zakonske osnove).

Prieče li predmeti, što jih je voda nanjela, naravnu odticanju vode, te ima li odatle štete po posjednike zemljištah uz ili niz vodu, vlastni su po §. 58. zakonske osnove posjednici interesovanih zemljištah potražiti, neka dotični posjednik dozvoli, da se uklone predmeti, koji prieče odticanju, ili neka jih ukloni sam načinom, koji mu stoji na volju.

Paragrafu 59. zakonske osnove jesu predmetom stege prava vlastničtva u javnom interesu, za koje vlastniku pripada primjerena odšteta.

Ako li se naime u javnu interesu izvode vodogradjevine za zaštitu, reguliranje obalah, osušivanje i druge svrhe, mora da se odstupe potrebita za to zemljišta i druge nekretnine, naprave i gradjevine ili ustupi potrebita za to služnost na zemljište, i to u oba slučaja uz primjerenu odštetu.

Vodovodi i kanali mogu se takodjer, ako to traži javni interes a svrha se gradjevine tim neosujećuje, preložiti i bez dozvole vlastnikah i onih, koji su ovlašteni na porabu vode. Trošak mora da nose podhvatnici preložbe.

Uz primjerenu odštetu dužni su nadalje vlastnici obalah dozvoliti, da se obalami prolazi te gradja dovaža, odvaža, razmješta i pripravlja, ako to treba, da se uzmognu izvesti i uzdržavati vodogradjevine za zaštitu, reguliranje i druge svrhe (§. 60. zakonske osnove).

Paragraf 61. zakonske osnove sadržaje ustanove o stegah vlastničtva u slučajevih, gdje se u prvom redu radi o promicanju

posebnoga interesa stanovitoga poduzeća, a tek u drugom redu o promicanju javnoga interesa ili obćega dobra (§. 365. o. g. z.).

Po ustanovah toga paragrafa može naime upravna oblast za to, da se vode mogu što koristnije rabiti i uklanjati štete, što bi jih voda nanjela, odrediti, da posjednik privatne vode tekućice pod uvjeti, spomenutimi već pri razložbi §. 17. zakonske osnove, ustupi vodu uz primjerenu odštetu drugim i da posjednici zemljištah uz primjerenu odštetu dozvole pravo službnosti na vlastitu posjedu za to, da se smije tudja voda voditi preko njihova zemljišta od jednoga mjesta do drugoga, te da se za taj vodovod ondje smiju podići nuždne naprave i gradjevine.

Takve se medjutim službnosti mogu riešiti posjednici zemljištah, ako ustupe površine zemljištah potrebite za provedbu vodovoda i potrebnih zanj gradjevinah, a za taj jih ustup ide primjerena odšteta.

Ako bi s takva vodovoda zemljište za posjednika izgubilo uporabivost, morati će se na njegov zahtjev odkupiti cielo zemljište.

Ako je na temelju gornje ustanove komu dozvoljen užitak vode, pripadajući drugomu, treba u dozvolbenoj izpravi uvrstiti i taj uvjet, da se dozvolbenik tim užitnim pravom mora u opredieljenom roku služiti, jer da će inače pravo to utrnuti (§. 62. zakonske osnove).

Odštećivanje posjednikah zemljištah za vodovodne službnosti uredjuje se u §. 63. zakonske osnove tako, da odšteta odgovara podpuno onomu iznosu, što bi ga trebalo platiti za odnosno zemljište u slučaju izvlastbe.

Povrh toga pribraja se odšteti jedna petina procjenbene vriednosti kao naknada za porez i druge terete, koje će vlastnik i nadalje nositi.

Paragraf 64. zakonske osnove izriče, da vlastnik, ako na njegovu zemljištu već ima vodovodni jarak, nemora trpiti, da se njegovim zemljištem izvede nov jarak, pod uvjet da jarak, koji već postoji, odgovara i novoj svrsi.

U §. 491. o. g. z. ima odredba:

„Ako su za odvoditi žičine potrebni prokopi i kanali, vlastnik gospodujućega zemljišta mora jih sagraditi; ima jih takodjer držati dobro pokrivene i čiste i time olakšati teret službnoga zemljišta“.

Nadovezujući na tu zakonsku ustanovu, odredjuje §. 65. zakonske osnove, da su podhvatnici, koji izvode otvorene jarke i kanale, dužni kraj obvezah, koje jim namiće §. 491. o. g. z., podići i uzdržavati mostove i brvi, potrebite, da se spoje obje obale, a kod visoko gradjenih vodovodah i kanalah i nuždne propuste te sve što treba sjegurnosti osobe i imetka.

Po §. 66. zakonske osnove utrnjuje služnost u isto doba kad i pravo na porabu vode.

Vrlo važnim zadatkom javne uprave jest promicanje vodnih zadrugah.

Ako li se već u ostalih područjih gospodarskoga života mogu velike radnje izvoditi samo udruživanjem, to su u vodnom pravu udruge od tim veće važnosti, što se po naravi svojoj sve radnje oko uredjivanja i oko porabe vode odnose na stanovit vodotok ili na stanovit teritorij.

Već s toga moći će se ove radnje uspješno izvesti samo tad, ako će kod njih učestvovati svi interesenti odnosnoga vodotoka ili teritorija. Kako se ovakve udruge stvaraju, kako treba da su ustrojene i da posluju, uredjuje zakonska osnova u IV. poglavju (§§. 67. 138.) pod naslovom „Vodne zadruge“. U §§. 69.—125. radi se u njoj najprije o zadrugah za reguliranje vode, a za tim u §§. 126—138. o zadrugah za porabu vode. U red prvih spadaju po §. 67. zadruge za reguliranje koritah, utvrdjivanje obalah, za obranu od povodnjah i spojeno tim odvadjanje vode, u potonje pako zadruge idu zadruge za natapanje, drenažu, izsušivanje, kolmaciju, osušivanje močvaraah itd.

Prama §. 127. valjaju ustanove §§. 74., 75., 76., 84., 85., 86, 87., 88., 89, 91., 93., 100., 123. i 125., koje vriede za zadruge za porabu vode, i za zadruge za osušivanje tla, a povrh toga i ustanove §§. 77., 78., 83., 102., 110., 115., 119 i 122. Po tom su glavna načela jednih i drugih zadrugah jedna te ista, te se mogu i zajedno razlagati. Vodne zadruge mogu po §. 68. pod svojim imenom sticati pravah, preuzimati obvezah i pred sudovi voditi parnicah kao tužitelji i tuženici, a zastupati će jih pri tom po §. 86. predsjednik ili član, što ga je za to odabrao odbor. Po tom ukazuju se one kao t. z. udruge sa formalnim jedinstvom osobah, koje napram trećim osobam čine pravno jedinstvo.

Nastati mogu zadruge vodne u obće na dva načina i to budi voljom svih interesentah, (§§. 69., 70., 127.), budi voljom većine (§§. 70., 127., 128.), a zadruga za reguliranje povrh toga i ureda radi odredbom vlade (§. 87.).

Što se tiče zadrugah, koje nastaju voljom svih ili voljom većine, to zakon luči zadruge za reguliranje, zadruge za porabu vode i zadruge za natapanje tla. Kod zadrugah za reguliranje zadružno se članstvo opriedjeljuje stanovitim teritorijem, koji može u geografskom ili tehničkom smislu sačinjavati jednu cielinu, dočim se kod zadrugah za porabu vode ili za natapanje tla zadružno članstvo opriedjeljuje li gospodarskom potrebom učestnikah.

S ovih se je razlogah pitanje, tko li može da bude članom koje zadruge, moralo u §. 69. i u §. 127. i 128. riešiti različitim

načinom. Isto tako ima razlikah glede postanka zadrugah za reguliranje za porabu vode i za osušivanje tla voljom većine. Kod prvih naime odlučuje po §. 70. većina ustanovljena po tom, koliko ona posjeduje jutarah u inundacijonom području, dočim se kod zadrugah za porabu vode po §. 127. većina sračunava prama obsegu učestvujućih zemljištah, pak je i ova samo tada vlastna prisiliti manjinu, ako se zasnovane radnje nebi mogle valjano izvesti, kad se nebi protegle i na zemljišta manjine. Kod zadrugah napokon za osušenje tla nedotiče u obće jednostavna većina, već treba da na zadrugu privole dvie trećine svih interesentah (§. 128.).

Iz ovih se ustanovah vidi, da se manjina zaštićuje, koliko se je to u obće dalo, obzirom na veliku narodno gospodarsku važnost vodnih zadrugah. Ova se zaštita manjine kod zadrugah za porabu vode i osušenje tla još i dalje zajamčuje ustanovom §. 129., po kojoj je svaki član manjine ovlašten tražiti, da mu se povrate prinosi po njem uplaćeni i da se s njegova posjeda uklone gradjevine. ako se nije glede njegova zemljišta polučila svrha, za kojom se je išlo.

Za reguliranje vodah mogu se, kako je napomenuto, osnovati zadruge i mimo volje stranakah ureda radi. Glede ovakvih zadrugah ustanovljuje §. 81. kao rekvizit javni interes ili jednoliku obranu od povodnjah, te potrebu odvadjanja vode, stojeće s obranom u savezu. U prvom slučaju stoji zakon na stanovištu, što ga je naše zakonarstvo zauzelo kod izvlastbe, a načelo se nemienja ni u potonjem slučaju, samo što se javni interes za konkretni slučaj pobliže označuje kao interes stanovitoga ovećega teritorija. Jer ako li se za jednoliku obranu od povodnjah i za odvadjanje vode, stojeće s obranom u savezu, mora prisiliti stanovit teritorij, da takodjer preduzme regulaciju vode, tada se predpostavlja to, da je jedan kraj u tu svrhu ustrojio već zadrugu, a svrha te regulacije zahtjeva, da se i u drugom kraju voda regulira, tuj dakle traži interes jednog kraja, da se reguliranje obavi i u drugom, pa se punim pravom može reći, da je i takav interes interes javni.

Stojeći dakle §. 81. u svem na stanovištu javnoga interesa, neuvadja on u zakonarstvo, koje takodjer znade za podpunu izvlastbu u javnom interesu, nikakvo novo načelo. Podpuna pako garancija, da će se ovakve zadruge ureda radi osnivati samo za slučaj bitnoga javnoga interesa, leži svakako u daljnjoj ustanovi istoga §., po kojoj valja svagda priobćiti i zakonodavnomu tielu, kad se ureda radi ustroji posebna zadruga.

Način kako se zadruge osnivaju, ustanovljuje §§. 71.—75. Da se osnuje zadruga, moraju oni, koji su voljni stvoriti zadrugu za reguliranje vode, preduzeti neobhodne radnje, koje se sastoje

od izkaza interesiranoga teritorija, od glavne tehničke osnove i od proračuna troškovah.

Na temelju ovih predhodnih radnjah valja da se pred županijskom oblasti odnosno pred gradskim poglavarstvom sastane konstituirajuća glavna skupština. O predloženoj glavnoj osnovi valja da postupajuća oblast izreče odluku, te ovu zajedno s osnovom, s primjetbami, koje su proti njoj podnesene i sa pravili zadruge predloži kr. zem. vladi na potvrdu. Predhodnih ovih radnjah netreba doduše da obave zadruge za porabu vode i osušenje tla, ali su ove dužne, da svoja pravila i osnove predlože na odobrenje, da si u isto doba izaberu predsjednika i odbor i da upišu zadrugu u vodnu knjigu (§§. 74., 75., 126., 130. i 131).

Glavna načela o članstvu zadrugah gore iztaknuta dalje se razvijaju u §§. 76.—79. Po ovih su ustanovah članovi zadrugah posjednici interesiranih zemljištah, za tim pojedinci i jurističke osobe, kojih se izravno tiče djelovanje zadruge. Osim toga ima medjutim i osobah, koje su dužne doprinositi troškovom zadruge, prem nisu članovi, a to su vlastnici interesovanih priekopah, kružnih nasipah, sgradah, cestah i željeznicah. Ako li se pokaže, da se radnjami, što ih valja izvesti, mogu amelijorirati i druga zemljišta, moći će vlastnici tih zemljištah i naknadno pristupiti zadruzi, a isto tako moći će i zadruga takva zemljišta povući naknadno u zadrugu. Obratno vlastna je zadruga po §. 79. i naknadno izključiti pojedina zemljišta iz zadruge, ako to uztraži potreba zadruge. Ovo potonje vriedi prama §. 129. i za zadruge za porabu vode i osušivanje tla.

§. 82.—92. ustanovljuju, što valja da sadržavaju pravila zadruge za reguliranje vode.

Isto ustanovljuje §. 132. za zadruge za porabu vode i osušivanje tla.

§. 93. označuje djelokrug odbora, a §§. 94.—97. govore o činovnicih zadruge. U pravilu mora svaka zadruga imati ravnatelja, nadinžinira i potrebit broj odsječnih inžinirah ili kod manjih zadrugah samo jednoga inžinira i potrebit broj pomoćnoga osoblja. Ravnatelj i nadinžinir, odnosno inžinir, jesu stalno namješteni, te se mogu samo usljed disciplinarne osude odpustiti, ali se ipak podieljuje ovlast predsjedniku, da privolom od dvie trećine odbora može službovni odnošaj uvjek razriešiti uz odkaz na godinu danah.

Manjim zadrugam može medjutim vlada dopustiti, da si namjeste manje činovnikah, pod uvjet ipak, da će ovi moći zadovoljivati zadaći svojoj.

Disciplinarnu iztragu proti činovnikom zadruge može odrediti glavna skupština, odbor zadruge ili kr. zemaljska vlada; postupak pako disciplinarni urediti će kr. zemaljska vlada posebnom naredbom. §§. 99.—101. rade o razvrgnuću zadruge. Zaključak o

razvrgnuću valja podnieti kralj. zemaljskoj vladi na potvrdu, a ova može uzkratiti potvrdu, ako nije zaključak o razvrgnuću zakonito stvoren, ako zadruga nije izpunila svojih obvezah prama trećim osobam, a razvrgnuće nije zaključeno za to, da se zadruga spoji s drugom kojom zadrugom i napokon ako drži, da u javnu interesu treba daljnji obstanak zadruge,

Podlogom za ustroj svake zadruge za reguliranje i osušenje tla jesu premjera inundacijonoga područja, klasifikacija zemljišta i osnivajući se na njoj prinosbeni ključ. Zato ustanovljuju §§. 103.—110. potanko postupak i načela, po kojih valja da se jedno, drugo i treće obavi. No svi su ovi propisi supletorne naravi; §. 102. daje naime članovom zadruge pravo sporazumjeti se o tom, kako da se ustanove ovi operati, a ustanove sljedećih §§. vriediti će samo tad, ako stranke u tom obziru nebi same bile ništa ustanovile.

Naputak za sastavljanje operata o premjeri inundacijonoga područja sadržaje §. 103. Kada se operati dogotove, valja jih na 30 dana izložiti na mjestu, strankam lako pristupnu. O prigovorih podnešenih proti operatom odlučivati će povjerenstva, što jih izabire glavna skupština. Utoke proti odlukam povjerenstva riešava županijska oblast, odnosno gradsko poglavarstvo. Proti riešitbi njezinoj ide utok zemaljskoj vladi, no samo s razloga, što se zakoni nisu održali ili zlo uporavili.

Ureda radi može po gornjem razlaganju zadruga ili nastati i dalje obstojati u sljedećih slučajevih: Po §. 80., ako kr. zemaljska vlada odluči, da se zadruga mora s nova organizovati i nove si granice udariti; po §. 82., ako se zadruga ureda radi novo ustroji ili ako se koje područje ureda radi pripoji kojoj već postojećoj zadruzi, i napokon po §. 99., ako je kr. zemaljska vlada odlučila da zadruga, koja je svoje razvrgnuće zaključila, mora da u javnom interesu i dalje postoji.

Ovakve zadruge uredjuju pobliže §§-i 111.—114., imenito za slučaj, ako bi se interesenti kratili ustrojiti takvu zadrugu, ravnati njom, i u obće ako nebi dalje htjeli sudjelovati u zadruzi. Ustanove ovih §§. očitom su posljedicom prihvaćena načela uredovnih zadrugah. Za taj će slučaj kr. zemaljska vlada imenovati zadružne činovnike i sastaviti povjerenstvo od većih posjednikah inundacijonoga područja i zastupnikah interesiranih občinah za to, da izjavljuje svoje mnienje o zadružnih poslovih. Isto tako moći će kr. zemaljska vlada, ako još nebi bio ustanovljen prinosbeni ključ, provizorno razporezati potrebite iznose u razmjerju prama zemljarini, koja se plaća od zemljišta u inundacijonom području.

§. 115. odredjuje za svaku zadrugu vladinoga povjerenika, komu je bditi na tim, da zadruga djeluje po ustanovah zakona, po svojih pravilih i po zaključcih glavne skupštine. U §. 122.

pako radi se o posve iznimnom položaju vladinoga povjerenika; kada bi naime on u slučajevih, navedenih u zakonu, po naredbi kr. zemaljske vlade preuzeo samu upravu u svoje ruke. Razlozi tomu jesu, ako djelovanje zadruge uzme zapinjati, ako ova unatoč opetovanim opomenam neizpuni bitnih svojih dužnostih, označenih u pravilih i napokon ako nastanu financijalne neprilike. Al i u ovih slučajevih može uprava po povjereniku trajati redovito samo dvie godine, a vrieme se ovo samo iznimno može produljiti na daljnje dvie godine.

U svakom slučaju dužan je povjerenik, čim rok njegove uprave mine, sazvati glavnu skupštinu, da izabere odbor.

§§. 119. i 120. rade o prinosih članovah za zadružne svrhe, obterećujućih odnosni posjed tako, da jih ide svojstvo izravnih porezah sa pravom prvenstva i prednost pred svimi pače i uknjiženimi tražbinami. Utjerivati će se pako prinosi političkom ovrhom poput obćinskoga nameta.

§. 123. radi o sjedinjenju dvijuh ili više zadrugah, §. 124. o nadzoru vlade, dočim §. 125. podieljuje interesentom daljnju polakšicu tu, što je kr. zem. vlada vlastna kod gradjevinah manje važnosti odriešiti interesente formalnostih, propisanih zakonom.

U petom poglavju, slovećem o vodnom redarstvu, sadržane su zakonske ustanove, koje uredjuju odnošaj vlastnikah nasipah i drugih napravah s jedne strane i oblastih, obćinah i privatnikah sa strane druge za slučaj onaj, kada nastane velika voda, kada prieti pogibeij, ili de će se prelomiti nasipi, ili kad su se nasipi već i sbilja prelomili. (§§. 139.—148.).

U istinu treba tad, kada nastane takva pogibelj, postupati po načelih redarstvenih, da se što brže i uspješnije ukloni prieteća pogibelj ili što brže odstrani šteta, koja je već nastala.

Odredbe ovoga poglavja valjaju prama §. 148. ne samo za zadruge vodne, već i za privatne obranbene nasipe, koji su dozvolom oblasti podignuti, osim ustanovah §. 139, 140 i 141, koji se odnose samo na zadruge i ustanovljuju, da su zadruge dužne:

1. oblasti prve molbe prijaviti imena i stan svojih ravnateljah, inžinirah i drugih organah (§. 139.)

2. da su dužne izraditi statut o tom, što da se učini, kada zaprieti pogibelj od visoke vode i kod kakva vodostaja valja da se upotriebe vanredne radne sile, da posreduju upravni organi i t. d. (§. 140, 141).

Ustanove §§. 142—147. vriede pako jednako toli za zadružne, koli za privatne nasipe.

Te ustanove izvode se, čim je visoka voda nasip tako oštetila, da ga zadruga sama svojimi radnimi silami ili sredstvi nebi mogla uspješno obraniti ili ako bi voda uzela rasti sve do tjemena obranbenoga nasipa (§. 142). U ovih slučajevih valja o

tom smjesta obavjestiti nadležnu političku oblast (§. 143), koja će opredieliti izaslanika (§. 144). Ovaj izaslanik ima najobsježniju punovlast, te može upotriebiti svu radnu silu toli obćinah, kojim neposredno prieti pogibelj, koli i susjednih obćinah, upotrebiti nadalje svu tegleću marvu i sav materijal istih (§. 145.), on može dapače prama §. 147. odrediti, da se nasip, koji se obraniti nemože, probuši i tako vodi omogući slobodan odtok. Glede odštete, koja ide privatnike, kojih je radna sila, tegleća marva i orudje upotrebljeno, luči zakonska osnova dva slučaja: najprije slučaj, kada je takva sila rekvirirana prema §. 141. na zahtjev zadruge u onom stadiju velike vode, koji opredieljuje zadružni statut, za tim slučaj, kada svu silu žiteljstva upotrebljuje oblastni izaslanik.

U prvom slučaju ukazuje se pogibelj takvom, da ju zadruga još sama može odstraniti, u potonjem već je povodnja preotela toliki mah, da se ukazuje obćenitom elementarnom nesgodom, koja prekoračuje granice odnosne zadruge. Tomu je dosljedno, da će u prvom slučaju biti zadruga dužnom, naplatiti upotrebljene radne sile, u potonjem slučaju pako, naime u slučaju obćenite elementarne nesgode, biti će dužni svi oni, kojih se stvar pobliže tiče, potrebito radno i vozno djelo u naravi obaviti bezplatno, cielom svojom snagom. Ovo odgovara posvema postojećim zakonskim propisom, poimence §. 14. zakona od 30. prosinca 1873. ob izvedenju javnih radnjah i gradjevinah. Ova načela provedena su u predležećoj zakonskoj osnovi u §. 140., koji normira odštetni postupak.

Ustanove poglavja šestoga zakonske osnove odnose se na oblasti i na postupak u vodno-pravnih poslovih, i to §§. 149. i 150. govore o oblasti, §. 151. o nadležnosti, §§. 152–164 o postupku u obće, §§. 165. i 166. o posebnom postupku glede vododerinah, §§. 167—169. o nadzoru i ovrhi, a §§. 170—172. o vodnih knjigah.

Prama §. 149. nadležne su upravne oblasti u svih poslovih, koji se tiču reguliranja i porabe vode i obrane od vode.

Ustanovljujući nadležnost upravnih oblastih u vodo-pravnih poslovih, valjalo se je u prvom redu obazrieti na odnosne ustanove ovozemnih organičkih zakonah.

U tom pogledu predaje zakon od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i ob uredjenju uprave u županijah i kotarih u §. 41. slovo f, djelokrugu županijskih oblastih: provadjanje razpravah kod gradnje cestah, mostovah, kanalah, prokopah, kod uredjenja riekah i potokah, kod utvrdjenja obalah, kod izvedenja nasipah, natapanja i osušenja tla itd., budu li takve razprave potrebite sbog eventualnih interesantah ili s razloga, što se predmet tiče više obćinah jednoga ili više kotarah, za tim odlučivanje o dozvolah tih gradnjah i o prinosbenu ključu i konačno riešavanje

pritužbah i prieporah, koji nastanu kod takvih gradnjah, ako predmet nespada na sud. A §. 45. istoga zakona odredjuje, da će u kotarih kotarske oblasti kao I. molba fungirati u svih upravnih poslovih, koji nisu pridržani drugim vlastim i organom.

U gradovih i u trgovištu Rumi, ustrojenu na gradsku, jesu gradska poglavarstva po zakonu od 28. siečnja 1881. ob ustroju gradskih občinah u Hrvatskoj i Slavoniji oblasti I. molbe u svih poslovih javne uprave.

Molbeni tečaj uredjuje se zakonom od 5. voljače 1886. ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih, za tim zakonom od 5. ožujka 1886., kojim se preinačuju odnosno nadopunjuju nekoje ustanove zakona od 28. siečnja 1881. ob ustroju gradskih občinah u Hrvatskoj i Slavoniji.

Po ovih zakonih ide molbeni tečaj u županijah od kotarske oblasti županijskoj oblasti, odnosno upravnomu odboru županije, a u trećoj molbi zemaljskoj vladi, odjelu za nutarnje poslove.

U gradovih ide molbeni tečaj u poslovih naravna djelokruga gradskih občinah od gradskih poglavarstvah odnosno gradskih zastupstvah zemaljskoj vladi, odjelu za nutarnje poslove, a u poslovih prenešena djelokruga osim gradovah Zagreba i Osieka od gradskih poglavarstvah županijskoj oblasti, odnosno županijskomu upravnomu odboru, a u trećoj molbi zemaljskoj vladi, odjelu za nutarnje poslove. U gradovih Zagrebu i Osieku ide molbeni tečaj i u poslovih prenešena djelokruga gradske občine od gradskoga poglavarstva odnosno gradskoga zastupstva zemaljskoj vladi, odjelu za nutarnje poslove kao drugoj i posljednjoj molbi.

U skladu sa spomenutimi organičkimi zakoni nadležnom je kao I. molba po §. 150. ove zakonske osnove i u poslovih podjeljivanja dozvolah (koncesijah): u županijah, županijska oblast u slučajevih navedenih u §. 41. slovo f. zakona od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih, a u inih slučajevih kotarska oblast, u gradovih pako i u trgovištu Rumi, uredjenu poput gradovah, gradsko poglavarstvo.

Molbeni tečaj ide u županijah od županijskih oblastih zemaljskoj vladi, od kotarskih oblastih županijskim oblastim i zemaljskoj vladi, a u gradovih — osim gradovah Zagreba i Osieka — od gradskih poglavarstvah županijskim oblastim i zemaljskoj vladi odjelu za nutarnje poslove.

Kotarske oblasti (gradska poglavarstva) fungiraju kao oblasti I. molbe takodjer glede nadzora nad vodogradjevinami i porabami vode, koncesijoniranimi prama ovomu zakonu, pak i glede odredjivanja o poslovih, kojim po ovom zakonu netreba koncesije (§. 167. zakonske osnove).

Molbeni je tečaj onakav, kakav je u koncesijonalnih poslovih uredjen za one slučajeve, gdje kotarske oblasti (gradska poglavarstva) fungiraju kao prve molbe.

Za izvlastbeni postupak u autonomnom području valjaju sada: spomenuta već ministarska naredba od 21. travnja 1857. o izvlastbenu postupku kod javnih cesto- i vodogradjevinah i izvlastbeni zakon za glavni grad Zagreb od 26. studenoga 1876. Zakonska se je s toga osnova glede odštete, što ju valja platiti usljed koncesije za vodogradjevine, morala obazrieti na odnosne ustanove, te su prama tomu i udešeni §§. 161. i 162.

Što se obćenitoga postupka u stvarih vodnoga prava tiče, kako ga normiraju §§. 152.—164. predležeće osnove zakona, to se je gledalo, te zakonske ustanove udesiti tako, da bude postupak što kraći i jednostavniji, a kraj toga da ipak budu podpuno zaštićena prava pojedinacah.

Redoviti postupak sam valja da prama ovim zakonskim propisom prodje četiri stadija. Prvi stadij čine predradnje, drugi predhodni uredovni postupak, treći postupak sa strankami, a četvrti odluka i njezin sadržaj.

Po §. 152. dužan je svatko, koj kani izvesti kakvu vodogradjevinu, za koju se hoće predradnje na tudjih zemljištih i vodah, potražiti dozvolu za predradnje, ako jih prieči posjednik dotičnoga zemljišta. Ovaj dio postupka, što ga normira §. 152., nenastupa dakle vazda, već samo tada, ako posjednik dotičnoga zemljišta prieči predradnje. Tko će dakle potražiti dozvolu za predradnje, morati će po tom prokazati, da jih je posjednik zemljišta priečio. Postupak kako ga normira §. 152. omogućuje ne samo da se obave predranje, već takodjer zaštićuje dotične posjednike u njihovu pravu, odredjujući, da je nadležna oblast vlastna, ako uztraži bud koja interesovana stranka, odrediti, neka se položi jamčevina za eventualnu štetu, koja bi se dotičniku mogla nanieti obavom predradnjah.

Postupak sam uzsljedjuje na molbu onoga, koji kani obaviti dotičnu vodogradjevinu. Što treba da molba sadržaje, ustanovljuje §. 153. Molbu samu sljedi daljnji naime predhodni uredovni postupak, koji se sastoji u dvojem. Najprije valja oblasti ureda radi izpitati, da li se zasnovana gradnja ili naprava neprotivi kojemu javnomu interesu, pak ako se protivi, valja ju bez daljnjega postupka jednostavno odbiti prama alineji prvoj §. 154. Inače sljedi drugi dio uredovnoga postupka naime izpitivanje osnove po oblastnom stručnjaku (§. 155.) Ako oblastni stručnjak, koji treba da se za izpitivanja drži odredbah §. 155., ima prigovorah proti naumljenoj gradnji, to će se ti prigovori jednostavno molitelju dostaviti, da se unutar zapornoga roka očituje.

Neima li oblastni stručnjak prigovorah, ili ako molitelj ostane

kod svoje molbe i nakon priobćenih prigovorah, nastaviti će se postupak, i to postupak sa strankami.

Taj postupak uredjuju §§. 156. i 158., naznačujući potanko, kako valja voditi odnosnu razpravu.

Najprije valja pokušati nagodu, a ako ova za rukom nepodje, odlučiti odlukom, koju treba svestrano obrazložiti.

Paragraf 160. zakonske osnove, koji radi o troškovih, polazi sa toga gledišta, da je troškove dužan nositi uvjek onaj, koji jih je prouzročio, odnosno onaj, komu je dotično uredovanje na korist, dakle trošak dozvolbenoga postupka molitelj, trošak, koji je nastao zatezanjem postupka onaj, koji je postupak zategnuo, trošak pako, koji nastane s drugoga kojega uzroka uvjek onaj, na čiji je zahtjev odnosno uredovanje uzsljedilo. O tih troškovih valja uvjek stvoriti odluku.

Odštetu, koja da se dade za oduzeta zemljišta ili ina prava, za ustupljene služnosti itd. u obće za sve troškove, koji nose narav izvlastbene odštete, valja odmjeriti prama §§. 161. i 162., o kojih je već gore rieč bila.

Kad je na temelju opisanoga postupka odluka postala pravomoćnom, valja molitelju izdati koncesijonalnu izpravu, koja normira za buduće njegova prava i obveze njegove (§. 164.). Cieli postupak pako svršuje se kolaudacijom, o kojoj radi §. 165.

Poseban postupak valja glede vododerinah. Taj postupak jednak je prama §. 166. redovitu postupku tom samo iznimkom, da se može povesti na zahtjev posjednikah zemljištah, koja su izvržena vododerinam, ili na zahtjev posjednikah zemljištah niže ležećih ili ureda radi, te da je glede toga postupka nadležna kotarska oblast, odnosno gradsko poglavarstvo, gdje leži zemljište, izvrženo vododerinam.

Od velike su važnosti za sve vodogradjevine i naprave vodne knjige, koje se vode prama §§. 171. i 172.

Po ovih ustanovah vodne su knjige javnimi knjigami, što jih može svatko ugledati, te si iz njih, kao što i iz sbirke njenih izpravah izvaditi prepise.

Upis u javne knjige jest obligatoran, ali se on neobavlja ureda radi, već se samo propust unosa u vodnu knjigu kazni primjerenimi globami prama §. 171.

U poglavju sedmom, koje sadržaje ustanove o kaznah, izriče se u §. 173. zakonske osnove načelo, da valja glede svih oštetah vodogradjevinah, ako nisu kažnjive po obćem kaznenom zakonu, postupati po propisih, koji su izdani u zaštitu poljskoga redarstva.

Usljed toga valjalo je zakonske ustanove dovesti u sklad sa odnosnimi ustanovami kaznenoga zakona, koje su zadržane u §§. 85.—87., 318., 335., 337., 431. i 442. kaz. zakona, a to je i učinjeno ustanovami §§. 173.—177. preležeće osnove.

Prama ovim ustanovam ide najprije djelokrug, što ga je zakon opredielio poljarskomu osoblju, pod uvjeti i oprezi propisanimi tim zakonom, takodjer i ono osoblje, koje je napose namješteno, da pazi na vode i naprave, služeće za obranu od vode, za porabu vode i da se vodi daje pravac.

Ova je ustanova u skladu sa zakonskim člankom sabora kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 14. siečnja 1873. o poljskom redarstvu, koji u svom §. 3. pribraja poljskomu dobru gradjevine za natapanje i osušivanje, nasipe, vodostroje i vodovode.

Tko prekrši bud ustanove, uredjujuće vodno pravo, bud odredbe i naredbe, izdane za njihovu provedbu, a ponapose tko bez potrebite tomu oblastne dozvole podigne koju gradjevinu za porabu vode ili obranu od nje ili vodu rabi, tko samovoljno preloži ili promieni uzporišta ili vodu izkvari tvarmî, škodljivimi zdravlju, kazniti će se po §. 174. zakonske osnove, ako prekršaj njegov nije kažnjiv po obćem kaznenom zakonu, po nadležnoj političkoj oblasti (§. 167.) globom od 5 do 150 for.

Nemože li onaj, koji je proglašen krivcem, platiti globu, promieniti će mu se globa u zatvor, te će se svakih 5 forintih globe zamieniti zatvorom od jednoga dana.

Tko ponovi prekršaj, moći će se, ako još nisu protekle dvie godine, što je pretrpio posljednju kazan, kazniti i zatvorom do mjesec danah.

Tim, što su u osnovu uvrštene takove ustanove o kaznah, koje se u svojoj obćenitosti mogu uporavljivati na sve prekršaje normah, uredjujućih vodno pravo, dovoljno je zajamčeno, da će se i obdržavati sve ustanove zakona o vodnom pravu.

U svih slučajevih, ako je tko zakon ovaj prekršio činom ili propuštajem, krivac je po §. 176. zakonske osnove, i osim što mu je pretrpiti kazan i odštetiti oštećenika, dužan je, da bud o svom trošku ukloni novu gradnju, koju je bio samovoljno podigao, bud nadomjestiti radnju, što ju je bio propustio, ako to uztraži onaj, koji je tim oštećen ili komu prieti pogibelj, ili ako to traži javni interes.

Oblast valja da stvar što brže rieši te da svoju rješitbu, ako uztreba, izvrši političkim prisilnim putem.

Globe, koje će se izricati za provadjanja toga zakona, uticati će po §. 176. zakonske osnove u zakladu za zemaljsku kulturu kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

Po §. 177. zakonske osnove neće se sbog zastare prekršaji proti ovomu zakonu iztražiti ni kazniti tad, ako proti prekršitelju nije od dana, što je prekršaj počinjen, povedena iztraga: za 3 mjeseca glede činah označenih u §. 173., a za šest mjesecih glede prekršajah, spomenutih u §. 174.

Zastara, ako i nastane, neće ipak dokinuti dužnosti, koju §. 175. namiće prekršitelju, a ni dužnosti, da odšteti oštećenika.

U prelaznih ustanovah, o kojih radi poglavje osmo, valjalo je urediti odnošaje sada postojećih vodnih gradjevinah i napravah, jer kako je dosele zakonarstvo glede vodnoga prava u ovih kraljevinah bilo nepodpuno i nedostatno, obstoje mnoge naprave i mnoge gradjevine iz prošlih vremenah stranom bez oblastne dozvole, a stranom su takve, da nebi bile nikada mogle ni dobiti oblastne dozvole. Da se odnošaj ovih gradjevinah i napravah uredi, trebalo je posebnih prelaznih ustanovah, kod kojih je zakon morao imati pred očima s jedne strane već stečena prava i u koliko moguće štititi odnošaje postojeće od davnine, s druge strane pako interes posjednikah, koji nemogu sada u svojih pravih štetovati samo s toga, što do sada nije bilo zakonske ustanove, kojom bi se obraniti mogli.

Prama tomu odredjuje §. 178., da se vlastnici onih postojećih vodogradjevinah i ovlasti na porabu vode, kojim se po §. 24. ovoga zakona hoće oblastna dozvola, izrikom pozovu, neka se izkažu, da oblastnu dozvolu posjeduju ili da se 20 godinah nalaze u mirnu posjedu.

Ali ovo je potonje ograničeno dalnjom ustanovom zakona, po kojoj i mirni 20 godišnji posjed samo tad zaštićuje dotičnike, ako njihove naprave nisu nadležne oblasti pronašle štetnimi i ako nevriedjaju opravdanih interesah privatnikah.

Potankosti postupka, koji da uzsljedi glede tih pitanjah, normiraju §§. 179.—181.

Deveto poglavje sadržaje zaglavne odredbe, te valja u pogledu ustanove §. 182. zakonske osnove naglasiti, da su prama §. 9. nagodbenoga zakona medju poslove zajedničke svim zemljam krune ugarske uvrštene i rieke, koje se jednako tiču kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije i kraljevine Ugarske, a i brodarstvo, te da su na osnovu te nagodbene odredbe §-om 194., zakonskoga članka XXIII. 1885. o pravu na vode ustanove toga zakona glede regulacije vodah na brodivih riekah, protegnute i na područje kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

Po istoj nagodbenoj ustanovi zajedničkim su poslom svim kraljevinam krune Ugarske željeznice i državne ceste, koje se jednakim načinom tiču kraljevinah Hrvatske i Slavonije i kraljevine Ugarske.

Neima dvojbe, da će kulturne radnje, koje će se na temelju ovoga zakona izvadjati na brodivih riekah i uzduž istih, uplivati i na regulaciju vodah u tih riekah i na plovitbu, te da će takve radnje moći doći i u doticaj s državnimi cestami i željeznicami.

Samo se dakle kaže, da je kod izvadjanja takvih radnjah uzduž brodovih riekah ili na njih ili ako se radi o prinosu spomenutih zajedničkih uredbah k troškovom tih radnjah (§. 42. zakonske osnove) nuždan predhodni sporazumak autonomne vlade, s vladom zajedničkom.

Tomu sporazumnomu postupku daje izraza §. 182. zakonske osnove, te se ovdje jošte samo dodaje, da se zadnje stavke §§. 41., 73. i 150. zakonske osnove takodjer opravdavaju spomenutom ustanovom §. 9. nagodbenoga zakona i §-om 194. zakonskoga članka XXIII. 1885. o pravu na vode, te potrebom sporazumna postupka izmedju autonomne i zajedničke vlade, koji potiče s tih zakonskih ustanovah.

Ustanova §. 183. zasonske osnove upućuje na ustanovu §. 194. više putih navedenoga zakonskoga članka XXIII. 1885. o pravu na vode. Paragraf 184. sadržaje derogacijonu klauzalu, §. 185. prepušta banu, da opredieli dan, kada će ovaj zakon stupiti u kriepost, a §. 185. povjeruje provedbu zakona banu.

B. Razprava sabora

kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije ob osnovi zakona o vodnom pravu.

1. CXL. sjednica od 18. lipnja 1891.

Glavna razprava započela je sljedećim govorom izvjestitelja Nikole pl. Czernkovich: Vis. sabore! Kolikogod je študium vodnoga prava sam po sebi tegotan, jer neobsiže samo pravna pitanja, nego se bavi i upravom, koja opet zahtieva znanje tehničko, znanje narodno-gospodarstveno i znanje naravoslovno, to je tim teži študium nazočne zakonske osnove, što je ona različna od postojećih dvajuh zakonah u austro-ugarskoj monarkiji, naime zakona austrijskoga i zakona ugarskoga, postavljajuć načelo, da jedino. eksklusivno gradjanski zakon uredjuje pravne odnošaje vodah. Kao što rekoh, študium po samoj naravi stvari obzirom na brzinu, kojom se imala ta zakonska osnova pretresti, bio je tako tegotan, da izvjestitelj, što sam ja, nije mogao prodrieti u sve tančine, koje bi se po pravu od njega zahtievati mogle. Zato mi je čast prije svega vis. sabor najsmjernije umoliti, da izvoli imati dobrohotni obzir sa mnom, tim više, što mogu uvjeriti, da mi nije manjkalo niti dobre volje, niti napora.

Neima dvojbe, da voda stvara najrazličitije djelovanje medju ljudmi i neima dvojbe, da se usljed toga stvaraju najrazličitiji odnošaji medju ljudmi medju sobom s jedne strane, a s druge strane prema državi i obćinstvu.

Voda može postati po svojoj zloj naravi, po svojih zlih svojstvih štetnom i usljed toga nastaje predmetom obrane, a s druge strane voda može postati koristnom i usljed toga postaje predmetom porabe. Dakle poraba vode i obrana vode glavni su kriteriji ove zak. osnove i onih načelah, koja su se već od davnih vremenah u pogledu vodnoga prava primila.

Štetno djeluju vode u sanitarnom pogledu, štetno djeluju u narodno-gospodarstvenom pogledu, te su usljed toga samo oni narodi, koji stoje na stanovitoj visini kulture, u stanju udesiti obranu proti tim štetam. Tako n. pr. obrana obalah, obrana odvodjenjem vodah, regulacija vodah itd. Isto tako pokazuje se različita djelatnost glede porabe, jer voda djeluje koristno kao

prometno sredstvo; djeluje koristno kod liečenja; djeluje koristno kod industrialnih poduzećah; djeluje koristno u gospodarskom pogledu natapanjem neplodnih zemljištah, a djeluje koristno i tim, što se iz vodah mogu dobavljati proizvodi, spadajući u carstvo bilinstva, rudstva i u carstvo životinjstva.

Raznolik je, kako rekoh, djelokrug ljudski glede porabe vode i glede obrane od vode, a prema tomu stvoreni su i razni odnošaji, koji imadu dvostruku narav.

S jedne strane, u koliko se voda tiče djelatnosti samih posjednikah i u koliko se tiče posebnih interesah pojedinacah, u toliko regulira te odnošaje privatno pravo; a u koliko se tiče obćenitosti, u koliko se stvaraju glede porabe i obrane norme, tičući se obćenitosti, u koliko se stvaraju ograničenja i dužnosti za pojedince prema cielosti i javnosti, u toliko su ti odnošaji predmetom javnoga prava.

Vodno pravo po tom imade uredjivati i podpuno urediti pravni red glede vodah, a imade urediti i postupak, da se može zadovoljiti svim zahtjevom razvitka ekonomskoga. O pravnoj naravi vode nazori su različiti. U najnovijoj znanosti nepriznaje se vlastničtvo na vode tekućice, premda i ta najnovija znanost dopušta uporabu tih vodah i prema tomu taj odnošaj podpada pod privatno pravo.

Predložena zakonska osnova nije zauzela stanovište najnovije znanosti, ali je ipak, premda je razdielila vode na javne i privatne, tolika ograničenja postavila na tako zvane privatne vode, koja je uzela iz zakonah, koji ovu razdiobu nepoznavaju, da se to vlastničtvo na privatne vode, kako ih osnova nazivlje, u istinu pokazuje kao fikcija.

Ja bi mogao, proučavajuć tu zakonsku osnovu citirati jedan citat, koji naročito kaže, što je kazao učenjak Baumert, koji je o vodnom pravu kazao i kritizirao njemački zakon, ali pošto sam i onako razložio svoje nazore, to mislim, da će me visoki sabor toga citiranja riešiti, nu kazati ću ipak, ako i neima vlastničtva na vode tekućice, to ipak može biti predmetom privatnoga prava i porabah vodah.

Poraba vode — mora biti isto tako kao i usus na stvar točno opredieljena i točno ograničena, kao n. pr. ako hoće koji posebnik providiti vodom svoje stanare ili ako hoće natapati svoje livade itd., ali i tuj se pokazuje ograničenje, da se nitko nemože poslužiti onim načelom privatnoga prava: qui suo jure utitur neminem laedit, jer se za javnost stavlja takovo ograničenje, koje i ovo načelo ograničuje.

Isto tako kao što je poraba vode, tako je i obrana od vodah tolikimi javnimi obziri ograničena, da presiže daleko granice privatnoga prava i da s toga podpada ona pod ustanove i pod prosudjivanje javne uprave.

Uz odredbe glede obrane i glede porabe vode, imade vodno pravo uredjivati i odredjivati zajednički rad onoga kulturnoga organizma, koji se u javnom životu za koristnu porabu odnosno obranu od vodah stvara.

Ti organizmi jesu ili družtva ili one državne vlasti, koje su ogranak oblasti.

Vodno pravo nije ništa nova.

Vodnom pravu nalazimo trag, ako se obazremo na vrelo, već u rimskom pravu. Tamo je bilo ono načelo izraženo, koje i današnja najnovija znanost zauzimlje, a to je flumina omna sunt publica. Ne samo u rimskom pravu, nego i u naših starih zakonih nalazimo tragove, ako i neću reći takovih načelah, kojim se pravna narav vodah ustanovljuje, ali je svakako raznih načelah glede postupka eksproprijacije, glede vodogradjevinah itd.

Ja sam tako slobodan citirati nekoje zakone, koji su danas u mnogom pogledu, ako i ne baš u toj formi, nego u drugoj formi našli svoj izraz u predloženoj zakonskoj osnovi. Tako je n. pr. z. čl. XVII. od 1807., koji govori o povodnih gradjevinah, koje imadu podignuti posebnici o svom trošku, za tim zak. čl. XXXVI. 1836.: „U prilog povodnim gradjevinam, gradjenim od sukromnika“ i konačno z. čl. X. 1840. de aquis et canalibus.

U §. 7. izražuje se naročito načelo današnjih vodnih zadrugah. Taj paragraf glasi: „Za potrebni trošak na vodne gradjevine dužan je doprinjeti svaki suvlastnik prama posjedu i prama očekivanju koristi“.

Dakle i lokalni interesi silili su ljude na prinose, kao što upravo i danas lokalni interesi sačinjavaju bitni kriterij zadrugah.

§§. 1. i 2. istoga zak. članka od god. 1840. izražuju načelo o ekspropriaciji, a isto tako i z. čl. XXV. 1836. govori o tom, da se imadu izvlastiti stanovita zemljišta za obće koristne svrhe; nadalje z. čl. XX. 1807. govori ob odredbah, koje se imadu učiniti, da se pjeskovita zemljišta poprave i kako se imadu ta popravljena zemljišta medju interesente razdieliti.

Svi su ovi zakonski članci, stvoreni u ugarskom saboru, koji je onda bio naš zajednički sabor, jer mi u ovom predmetu nismo bili autonomni, kao što smo danas, valjani za nas, ali i u kasnije doba rabljeni svi su ti zakoni kod nas kao što dokazuje zak. čl. II. od god. 1868., koji spominje zak. čl. XXXVI. 1836.

U Bachovo vrieme izdavane su razne naredbe, naročito naredba o mlinskom i potočnom redarstvu. A kad je u Austriji i u Ugarskoj zakonarstvo stvorilo ovakov zakon, prinukani smo i mi takov zakon stvoriti.

Moram kazati, da je ova osnova imala u toliko mnogo laglji položaj, kad se stvarala, nego li su imale osnove u Austriji i Ugarskoj, jer je ono doba bilo doba priprave, a ova je osnova

našla dva gotova zakona, te se je prema izkustvu, koje je od jedne i druge strane crpljeno i prema našim odnošajem moglo stvoriti ono, što je potrebito.

Ja se nemogu i neću upuštati u detalje same osnove za sada, jer je obrazloženje vlade toli glede glavnih načelah, koli glede sustava tako jasno, da bi ja morao samo opetovati ono, što samo obrazloženje kaže.

Osnova ova sadržaje naime tri glavna momenta, koja mislim da mi valja ipak iztaknuti, a to je: 1. uredjuje pravne odnošaje i sadržaje glede svih pravih odnošajah, glede svih odnošajah materialni dio vodnoga prava; 2. ustanovljuje organizam, koji imade upravljati kompetenciju i postupak oblastni; 3. imade, narodno-gospodarstveni moment, ustanove o zadrugah, ustanove o koncesijah, ustanove za slučaj kolizije. To su glavni momenti, koji su u toj osnovi sadržani.

U §. 1. osnove izrečeno je to načelo, — da, kako ga ja shvaćam —, da se imadu svi pravni odnošaji, izuzam ondje, gdje zakon inače neodredjuje, prosudjivati po načelih obćeg gradjanskog zakona. U tom se razlikuje ova zakonska osnova od austrijskog i ugarskog zakona, jer austrijski zakon, po mojem shvaćanju i po shvaćanju onih, koji su mnogo o austrijskom zakonu pisali, postavlja glavno načelo, da se imadu svi odnošaji u prvom redu prosudjivati po vodnom zakonu, dakle je glavni izvor i vrielo za prosudjivanje svakoga pitanja vodni zakon, a tekar, ako ovaj izvor nebi dotekao, onda dolazi drugi, naročito gradjanski zakon.

Ugarski zakon polazi sa stanovišta, da ugarsko privatno pravo nepoznaje nikakova vlastničtva na vode tekućice; stoga ugarski zakon nije smatrao potrebnim, stvarajuć vodni zakon, riešavati kod vodnoga zakona pitanje vlastničtva, nego ugarski zakon kaže, da se ustanove obćeg gradjanskog zakona imadu na privatno pravo i na ovim zakonom uredjene odnošaje samo u toliko uporabljivati, u koliko ih ovaj zakon neizključuje.

Ja u tom nalazim veliku razliku, i prema tomu je ugarski zakon mogao vode razdieliti drugčije, nego ih je razdielio naš. Posve je opet dosljedno, da je naš zakon morao vode razdieliti na javne i privatne, pošto mu je glavno načelo glede svih pravnih odnošajah obći gradj. zakon.

Nu ja neću nazrievati u tom nikakva zla, jer je osnova pošla sa stanovišta, da su se kroz 30godišnju valjanost obćeg gradj. zakona ovdje tolika prava stekla, da se ova prava moraju štititi. S druge strane ja nedržim, da se je upravo radi toga morao obći gradjanski zakon u toj formi nategnuti, jer i ugarski zakon štiti prava, stečena od prije, jer i u Ugarskoj je vladao gradj. zakon, ako ne kroz 30 godinah, a ono kroz 12 godinah i on ih u §. 5. u 2. alineji štiti.

Nu pošto držim, da je ovo pitanje glede pravne naravi vode jošte donjekle teoretično i pošto ja s druge strane držim, da je bojazan, koja je vladala u sastavitelja ove zak. osnove sasma opravdana u pogledu zaštite stečenih pravah i pošto držim, da je ova zak. osnova narodno-gospodarstvene naravi, koja imade složiti jedinstvene ustanove, koje idu za uredjenjem svih odnošajah, smjerajućih na razvoj ekonomski, to se nisam žacao primiti osnovu i preuzeti izvjestiteljstvo.

Što je najvažnije u ovoj osnovi, to je podjeljenje interesiranih sferah medju 2 faktora. Jedan je faktor interesent, a drugi faktor je upravna vlast, državna vlast. Ovisiti će samo o valjanom djelovanju obijuh faktorah, da li će moći ova zak. osnova one koristi nositi u pogledu ekonomskom, u pogledu prometa i trgovine, koje se za provedenje njezino zahtjevaju. Jedan faktor, i to interesent nalazi za se veliko uporište u zadrugah. Te vodne zadruge razlikuju se od ostalih sličnih družtvah recimo od akcijonarnih družtavah ili od tečevnih družtvah kroz bitni kriterij, a to je mjestni. Samo onaj, koji na stanovitom zemljištu prebiva i iz toga položaja ima koristi ili štete, on može pristupiti u zadrugu i može biti po okolnosti i prisiljen, da u nju pristupi. Pošto se djelovanje zadrugah netiče samo osobnih interesah, nego zasiže i u javne, obćenite interese, to stoje pod nadzorom državne vlasti i moraju ingerenciju državne vlasti podnositi. Dakle to su razlike izmedju bičnih družtvah i zadruge vodne.

Upravna vlast, koja je po zakonu jedina kompetentna da uredjuje te odnošaje vodne, jest drugi faktor, koji imade u najvećem dielu doprinašati za valjano i koristno provedenje toga zakona. Pa kao što je nedvojbeno zadaća uprave, da u obće stvara uvjete za gospodarstveni razvoj, gdje si ih pojedinac stvoriti nemože, tako neima dvojbe, da se uprava niti kod provadjanja zakona o vodnom pravu te dužnosti riešiti nesmije i nemože. Pak kao što uprava kod svakoga predmeta, tičućeg se narodno-gospodarstvene naravi, mora, ako želi, da ga unapredi, pružati i dobru i sgodnu i brzu pomoć, tako uprava, koja bi se u provadjanju vodnoga prava izgubila u sićušnih formalizmih, u osobnih obzirih, u veksacijah, nebi vodila do unapredjenja narodno-gospodarstvenog razvoja, nego do usmrćenja svake inicijative i do diskreditiranja zemlje.

Izkustvo je pokazalo, da samo ona uprava, koja je odvažna i koja imade smier na obću korist ciljajući, da je ona ponajviše u takovom djelovanju bila redovito glavno sredstvo, kojim se djelatnost privatnika podbadala i kojim se u privatnika stvarala inijativa. Za tim idemo svi, da ovaj zakon stvori gospodarstveni napredak, za tim idemo svi, da provedenje zakona podporu nadje u dobrih upravnih organih. Za tim ciljem, držim, ide i zakonska

osnova, makar se teoretički u nekih pitanjih dielim, al u glavnih se slažem, da u svakom pogledu unapredi narodno gospodarstveno stanje i za to predlažem vis. saboru tu zak. osnovu, da jù izvoli prihvatiti.

Govor predstojnika kr. vladnoga odjela za unutarnje poslove Danila Stankovića: Vis. sabore! Kako se obćenito razvija narodno gospodarstvo i kako se svjetski promet sve to više dojimlje pojedinih zemaljah, svaka je zemlja dužna nastojati oko toga, da se što više okoristi prirodnim blagom i prirodnimi silami, koje su u njezinom području.

Takovih nam koristih mogu da davaju vode, što ih ima u tolikoj množini na razpolaganje, bud tako, da se voda kao sila sama po sebi oplodjujuća više rabi po poljodjelstvu, bud da pokretna snaga tekuće vode služi kao motor od strojevah industrijalnih napravah, pak konačno i tim, da se vode suvišne i štetne po poljodjelstvo shodnim načinom odvode i tako tlo sve više poboljšava. Jamstvo, da će se sve te svrhe moći polučivati, imati ćemo samo onda, ako se shodnim načinom uredi sama poraba vode i zemljištah, stojećih s njom u savezu i ustanovi mjera, u kojoj će se moći rabiti voda. To jamstvo može pružati samo zakon, uredjujući vodno-pravne odnošaje, a tim je već dokazana potreba sustavnoga zakona o pravu na vode.

U svakom slučaju, kad se radi o tom, da se donese novi zakon, nuždno je a i poučno znati, kako se je razvijalo zakonodavstvo u tom predmetu. Gosp. je izvjestitelj hvalevriednom točnošću naslikao sliku toga razvoja i mene riešio dužnosti, da se obširnije bavim historičkom stranom ovoga predmeta.

Ja se mogu dakle ograničiti na to, da i sa svoga stanovišta naglasim, kako zak. čl. X.: 1840. o vodah i priekopih sadržaje stanovita glavna načela o pravu na vode. Po tom zakonu zabranjeno je spriećavati budi kojim načinom ili oblikom naravni odticaj vode na štetu drugih interesantah i tužbe, koje se u tom pogledu pojave, imaju rješavati upravne oblasti. Nove se vodne naprave nesmiju dizati bez oblastne dozvole, te se na uredjivanje i odvadjanje vode mogu interesirani posjednici prisiliti po većini posjednikah, u kojem se pogledu može potražiti pomoć kod županije. Posjedniku zemljišta, oštećena uredjivanjem vode, ide odšteta.

Zabranjeno je na obalah vode pasti blago, a na površinah, podvrženih vododerinam, sjeći drva. Napokon zabranjuje napomenuti zakon onesnaživati vode odpadci, gnojem i zemljom, te oštećivati obale i nasipe. Gradj. zak., koji je u kriepost u ovih kraljevinah, označuje u §. 287. velike i male rieke, morske obale i luke javnim dobrom, te sadržaje i druge ustanove o vodnopravnih odnošajih. Naročito govori §. 340. o vodogradjevinah; §§. 407.—412. o načinu, kako se stiče vlastničtvo novih otokah, osušenih koritah, naplavah i zemljištah odtrgnutih vodom;

§. 413. o zaštiti obalah; §§ 477., 490., 496., 497. o vodnih služnostih; §. 854. o medjašnih privatnih potocih i napokon §. 1459. o zastarih vodnih porabnih pravah.

Posmotri li čovjek sve te ustanove, doći će do osvjedočenja, da nam do dan danas u vodopravnih poslovih manjka zakon, koji bi obuhvaćao ne samo privatno već i javno pravo, te koji bi ravnim načinom uzimao obzir na industriju i na zemaljsku kulturu. Takovih zakonah imade u Francezkoj, Italiji, Pruskoj, Bavarskoj, Badenskoj i još u nekih njemačkih državah.

U kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskom vieću donešene su zakonom od 30. svibnja 1869. one ustanove vodnoga prava, koje su pridržane državnom zakonodavstvu, pa su na temelju toga zakona kasnije izdani za pojedine kraljevine i zemlje zemaljski zakoni o pravu na vodu.

U Ugarskoj uredjeni su vodno-pravni odnošaji z. čl. XXIII. 1885., koji je 1. siečnja 1886. stupio u život. Ustanove ovoga zakona protegnute su na područje ovih kraljevinah jedino glede uredjenja vodah u brodivih riekah, onda glede ustanovljenja zaštitnoga okoliša za rudna i ljekovita vrela i vode, te glede kopanja i vrtanja unutar toga zaštitnoga okoliša.

Zakonskoj je osnovi, koja je danas na stolu ove vis. kuće, zadaćom, da uredi sustavno vodopravne odnošaje u autonomnom području ovih kraljevinah.

Mi živimo dan danas u vieku, gdje nije tajnom ono, što biva u zakonodavstvih drugih državah, te gdje nijednoj zemlji nije dopušteno, oglušiti se naprama idejam, kojimi su nadahnuta zakonodavstva svih kulturnih državah, te koje zakonodavstvom tih državah davaju više manje jednoliki pravac.

I zemaljska je vlada, stvarajuć spomenutu zakonsku osnovu, nastojala oko toga, da zak. uredbe, koje postoje u zemlji glede vodopravnih odnošajah, nadopuni i usavrši prema prokušanim zak. uredbam u drugih zemljah. Naročito je zem. vladi lebdio u tom pogledu pred očima ugarski zak. čl. XXIII. : 1885. jedno s toga, što je to jedan od najnovijih zakonah na polju vodnopravnoga zakonodavstva, a drugo, što su odnošaji srodni i što jednimi te istimi riekami na temelju nagodbenoga zakona upravlja stranom zajednička vlada, a stranom autonomna vlada ovih kraljevinah.

Već su u pismenoj obrazložbi zem. vlade navedeni oni razlozi, s kojih nebijaše moguće jednostavno recipirati zakon. čl. XXIII. : 1885. o pravu na vode.

Ja ću ovdje samo iztaknuti, da naš gradjanski zakon dieli vode u javne vode i vode privatne.

Pitanje o tom: kako da se povuku granice izmedju javnoga dobra i privatne vlastnosti kod vodah, tako je težko i zamršeno, da su se o tom pitanju razbile u mnogih državah razprave ob

uredjenju vodopravnih odnošajah, ali je to pitanje barem urodilo tom posliedicom, da su ustanove o pravnom svojstvu vodah izpuštene iz odnosnih zakonah. Ove potonje ustanove izpuštene su navlastito u zak. čl. XXIII.: 1885. jedno s toga, što ugarsko privatno pravo nepozna razlike izmedju javnih i privatnih vodah, a drugo, što će pitanje glede pravnoga svojstva vodah imati da rieši novi gradj. zakon, koji se sada izradjuje u Ugarskoj.

Spomenuti zakonski članak dieli vode u takove, kojimi je vlastniku zemljišta slobodno razpolagati, i u takove, koje podpadaju oblastnom odredjivanju.

Oblastnomu odredjivanju podvrgnute su pak prema ustanovam navedenoga malo prije zak. članka sve vode tekućice; samo vodami i njihovimi odtoci, koje nastaju s izvora, vodami podzemnicami i oborinami, vlastan je onaj, na čijem posjedu izvire vrelo, voda podzemnica ili su se spustile atmosferske oborine, slobodno razpolagati dotle, dok te vode nisu prešle granicah njegova posjeda.

Voda tekućica podvržena je dakle i po ugarskom vodnom zakonu razpoložbi posjednika zemljišta, ali samo dotle, dok neostavi zemljište, na kojem izvire, odnosno na kojem se sakuplja. Takova ustanova, da privatna voda gubi to svojstvo, čim predje granice zemljišta, gdje joj je izvor, nemože se pak dovesti u sklad s ustanovami gradj. zakona. To je jasno, kad se uvaži, da §. 287. o. g. z. označuje samo velike i male rieke, morske obale i luke javnim dobrom.

Gdjegodj inače govori gradj. zakon o vodah, iztiče se uviek njihovo privatno svojstvo. Tako govori §. 477. o poljskoj služnosti crpiti vodu; §. 496. o pravu crpiti tudju vodu, što je dokazom, da se takova voda mora nalaziti u privatnoj vlastnosti, jer se inače juristički nebi mogla na njoj konstruirati služnost. Paragraf 854. veli pak izrikom, da su privatni potoci, koji se nalaze medju susjednimi zemljišti, zajedničko vlastničtvo posjednikah zemljišta. Ravnim načinom kaže i §. 1459. o. gr. z., da prava, koja čovjek ima nad svojom vlastnosti, n. pr. služiti se svojom livadom ili svojom vodom, nezastaruju.

Nedvojbeno je dakle, da naš gr. zakon pozna privatne vode, a te vode negube toga svojstva, kad ostave zemljište, gdje im je vrelo, već su kao takove pripadnošću zemljištah, preko kojih i izmedju kojih teku.

U istinu nebi se ni slagalo s pojmom javnoga dobra, koje upravo u tom stoji, da je prepušteno svakomu na porabu, kad bi se medju javno dobro uvrstio njeki potočić, koji teče preko zemljišta sukromnika, te koji poradi toga bez dozvole ovoga potonjega nije nikomu pristupan.

Ja dopuštam, da potok ili izvor nemože biti predmetom vlastničtva u užem smislu, jer tekući talas kao i zrak nisu po svojoj naravi prikladni za stalni i izključivi posjed. Ali iz okol-

nosti, da se poradi posebnih svojstvah predmeta nemogu steći sva prava vlastničtva na vodu tekućicu, nesmije se jošte zaključiti, da posjednik zemljišta nemože steći nikakova stvarnoga prava na vodu tekućicu, dakle niti prava, tu vodu rabiti. I kao što godj množina zraka oviesno nad zemljištem pripada posjedniku zemljišta, ako i ne poput pravoga vlastničtva, a ono bar u toliko, da on može rabiti taj zrak i svakoga drugoga od te porabe izključiti, tako mora i vlastniku obale i korita pripadati spojeno s tim vlastničtvom pravo na porabu potoka.

Van svake je dakle dvojbe, da se je tečajem dosta dugoga niza godinah na osnovu o. gr. zakona u ovih kraljevinah razvio dvojaki sustav vodah; sustav vodah javnih, služećih obćoj porabi i sustav vodah privatnih, koje su pripadnošću zemljištah, preko kojih i medju kojimi teku. Proglasiti sve vode tekućice bez razlike javnim dobrom, značilo bi dakle dirnuti u stečena prava, a tim putem nesmije po mom mnienju da podje zakonodavstvo bez opravdane nužde.

Zakonska osnova mienja doduše donjekle gradjanski zakon, ona ga naime nadopunjuje glede vlastničtva korita brodivih riekah, a preinačuje ga glede vlastničtva otokah u brodivih riekah i glede ostavljenoga korita. Sve te promiene idu pak u prilog obalnim posjednikom, dočim bi promjene gradj. zakona u smislu onom, da se sve vode tekućice bez razlike izjave javnim dobrom, bila štetna po vlastnike zemljištah, preko kojih i izmedju kojih privatni potoci i ine vode tekućice teku.

Te promiene bile bi, kako sam već rekao, opravdane samo onda, kad bi za to govorila neodoljiva potreba. Te potrebe pako neima, jer se i odnošaji glede privatnih vodah mogu urediti, a zakonska ih osnova sbilja uredjuje tako, da su i te vode podpuno stavljene u službu narodno-gospodarstvenih interesah.

U istinu pripada javnoj vlasti i u pogledu privatnih vodah pravo nadzora i pravo odredbe u svih onih slučajevih, gdje dolaze u pitanje interesi trećih osobah, ili javni obziri, dapače javna je uprava vlastna u svrhu, da se što koristnije rabi ili da se odvrate štete od nje, narediti, da je posjednik vode tekućice, ako je sam netreba, dužan ustupiti ju uz primjerenu odštetu drugim, koji ju mogu korišću rabiti. Čemu dakle preinačivati na štetu stečenih pravah temeljnu ustanovu gradj. zakona, te tako napustiti ovaj zakon, koji je za nas najsigurnija podloga za uredjenje vodnopravnih odnošajah.

Zak. osnova zadržala je dakle i nadalje razliku izmedju javnih i privatnih vodah, te se je u tom pogledu više oslonila na zakone postojeće u kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskom vieću, koje imadu isti gradjanski zakon.

Vodnopravni odnošaji ili su privatno-pravne ili javno-pravne naravi. U očigled te dvojake naravi izriče §. 1. zak. osnove, da

pravne odnošaje glede vodah valja, u koliko ovaj zakon nesadržaje o njih drugih ustanovah, prosudjivati po načelih obć. gradjanskoga zakona.

Naravno je, da su tuj odnošaji privatno-pravni, jer druge neuredjuje gr. zakon, a isto se tako samo kaže, da će glede javno-pravnih odnošajah biti odlučan zakon o pravu na vodu.

U tom svjetlu nerazlučuje se po mojem mnienju §. 1. zakonske osnove bitno i načelno od § 1. zak. čl. XXIII. 1885. o pravu na vode.

Glede priv. pravnih odnošajah u vodnih poslovih jest ova zak. osnova doista naravi novelarne, i toj naravi odgovara podpuno stilizacija §. 1. iste osnove. Zak. osnova nije mogla usvojiti stilizacije §. 1. zakona od 30. svibnja 1869., valjana za kraljevine i zemlje zastupane u carevinskom vieću, jer gr. zakon sadržaje i drugih ustanovah o vodnopravnih odnošajih, a ne samo one, koje se odnose na pravno svojstvo vodah. Povrh toga nesmije se s uma vrći, da ova zak. osnova donekle preinačuje ustanove gradj. zakona, da dakle gradjanski zakon i vodni zakon neće moći uzporedno valjati za prosudjivanje privatno-pravnih odnošajah glede vodah

Paragraf 2. zak. osnove u skladu je u bitnosti svojoj sa §. 280. o. gr. zak. Ova ustanova nesadržaje nikakove definicije, a nesadržaje niti točne razlike medju javnimi i privatnimi vodami, ona ustanovljuje samo one predpostave, pod kojima se rieke imadu smatrati javnim dobrom.

Voda je najnuždniji pratioc čovjeka kroz cieli njegov život, obći boljak zahtieva dakle, da se pojmu javnoga dobra kod vodah dade što veći i što širi objem. To je uzrok, da je u §. 3. zakonske osnove ustanovljena predmnieva, da u dvojbi valja i nebrodive i nesplavne vode svake vrsti smatrati javnim dobrom, dok se nedokaže, da komu pripadaju bud na temelju zakona, bud po posebnih privatno-pravnih naslovih.

G. je izvjestitelj povukao u krug svojih razmatranjah i pitanje: da li se ustanovami §§. 2., 3. i 5. riešava i pitanje vlastničtva glede vodah tekućicah.

Zak. osnova nespominje ništa o vlastničtvu, ona se tomu izrazu uklanja uprav pogledom na posebnu narav vodah tekućicah. Pojam jav. dobra, koji u tom sastoji, da je stvar prepuštena svakomu na porabu, u diametralnoj je protimbi s pojmom vlastničtva, kojega je bitno obilježje izključivost.

Značaj javnoga dobra kod vodah sadržaje u sebi dva momenta, naime pravo pristojeće svakomu rabiti javnu vodu, a onda pravo državne vlasti, uredjivati tu porabu sa stanovišta javnoga prava onako, kako će to najbolje odgovarati obćemu boljku.

Od kada je državna vlast uvidila, da nije njezinim zadatkom samo pravna zaštita, već da je ona zvana i promicati javni

boljak, od kada je javna uprava stala svoj djelokrug protezati na vode, sve je više i više taj djelokrug postajao podlogom, na kojoj su se vode dielile u vode javne i vode privatne. Na mjesto regaliteta kao prava na fiskalni dohodak stupilo je vrhovno pravo države, t. j. pravo državne vlasti, činiti za promicanje javne dobrobiti odredbe glede vodah. Pravo, što ga imade državna vlast glede vodah, temelji se dakle na tom vrhovnom pravu, dakle na pravu javnom, a ne na vlastničtvu, osnovanu na privatnom pravu.

Zakonska osnova nije pak po gotovo išla za tim, da konstruira pojam vlastničtva države na tekuće valovje u javnih vodah, i to tim manje, čim ona dopituje vlastničtvo, korito rieke, koje je sastavni dio rieke, u svih javnih vodah posjedniku obale.

I u §. 5. neima spomena o vlastničtvu, već se samo kaže, da su privatni potoci i ine vode tekućice, ako se protivno nedokaže, pripadnošću zemljištah, preko kojih i medju kojimi teku.

Predmetom vlastničtva jesu ili stvari ili prava. I kod vodah imade vlastničtvah na prava, a to su porabna prava, te se pod riečju „pripadnost“, koja dolazi u §. 5. zak. osnove, imade razumievati vlastničtvo prava, rabiti vodu.

U pogledu ostalih ustanovah ove zak. osnove mislim, da mi je dovoljno pozvati se na pismenu obrazložbu zem. vlade. Samo ću ovdje jošte naglasiti, da glavno načelo, na kojem ova zak. osnova počiva, u tom sastoji, da se svatko može na temelju oblastne dozvole koristiti suvišnom vodom.

Drugo je glavno načelo, da se posjednikom zemljišta mogu nametnuti prisilne služnosti u slučajevih onih, kad se inače nebi mogla voditi voda preko tudjega zemljišta.

Nova je u tom pogledu u našem zakonodavstvu ona ustanova zakonske osnove, prema kojoj se može dozvoliti izvlastba u slučajevih onih, gdje neima mjesta uporavi §. 365. o. g. z. U vodnom je pravu ta ustanova veoma nuždna, jer se inače u premnogo slučajevah nebi mogla voda podpuno izrabiti, te će tako ta ustanova dobro doći i industriji i poljodjelstvu našem.

Daljnje načelo ove zak. osnove jest, da ona nečini razlike izmedju porabe vode u svrhe obrtne i u svrhe poljodjelske, već da obima po mogućnosti jednakom mjerom mjeri.

Prevažno je načelo u vodnom pravu ono, da se vodne zadruge mogu osnivati prisilnim načinom. Kako je već g. izvjestitelj iztaknuo, vodne su zadruge vezane na stanovita prostorno omedjašena područja, a neposredno im je zadaća uzpostavljati, popravljati i uzdržavati stanoviti vodotok, da se voda odvraća od stanovitoga predjela, gdje štetno djeluje ili da se voda odvede onamo, gdje koristno djeluje. Samo posjednici takovih nekretninah i napravah, kojim se po položaju njihovu imade namaći korist ili od kojih se imadu odvratiti štete prieteće od vode, mogu biti

članovi vodne udruge i oni moraju u pravilu pristupiti u zadrugu, jer se inače nebi polučila svrha.

Gdjegod dakle javni interes zahtieva ustrojenje vodne zadruge ili gdjegod je takovo ustrojenje uvjetom fizičnoga i narodnogospodarstvenoga razvitka, tamo je opravdano i prisilje naprama onim, bez kojih se svrha nebi mogla polučiti. Ono isto načelo, na kojem počiva izvlastba, naime da je izvlastba neobhodno nuždni uvjet narodno-gospodarskoga napredka, jest dakle podlogom i prisilnim zadrugam u vodnom pravu.

Vodne su zadruge tiela samoupravna, ali veliki broj njihovih članovah, od kojih obično nisu svi svojevoljno pristupili zadrugi, veće vodne naprave, koje podpadaju javnom pravu, prostorno veliko područje, koje one zauzimaju, uzrokom su, da su s obstankom takovih zadrugah spojeni vrlo važni gospodarski i javni interesi, a od tuda se opet razvija kod takovih zadrugah sasvim posebna oblastnim pravom nadjevena ili barem pod oblastnim nadzorom djelujuća uprava. Taj oblastni značaj vodnih zadrugah i njihove uprave nalazi svoj izraz u pravu predsjednika, kazniti pojedine članove zadruge, u pravu neposrednoga nadzora nad vodami i vodnimi napravami u cielom području zadruge i napokon u pravu, činiti neodgodne odredbe u javnom interesu. Upravo radi javnih interesah, koji su skopčani sa vodnimi udrugami, zajamčuje im vodni zakon veću zaštitu, daje im mnogovrstne pogodnosti i dozvoljuje im u mnogom pogledu, da svoje poslove mjesto putem gradjanskopravnim urede putem upravnim.

To su ona obilježja, kojimi se vodne udruge razlikuju poglavito od drugih tečevnih družtvah, i ta su obilježja podobna, da razsviete mnogu ustanovu ove zakonske osnove u dielu onom, koji se odnosi na vodne zadruge.

Načelo, da su upravne oblasti nadležne u svih poslovih, koji se tiču reguliranja i porabe vode te obrane od vode, nije novo u našem zakonodavstvu. To je načelo izraženo već u zak. članku X.: 1840. o vodah i priekopih, izrečeno je i u ministarskoj naredbi od 19. siečnja 1853, izdanoj na temelju previšnjeg riešenja od 14. rujna 1852., a i organični zakoni zemlje, donešeni ustavnim putem, izručuju nadležnost u tih poslovih oblastim upravnim.

Napokon je načelom ove zakonske osnove i to, da imadu u krieposti ostati sva dosada bona fide stečena porabna prava na vode, te je odnosna zakonska odredba udešena prema načelu pravnoga kontinuiteta.

Zakonski članak XXIII.: 1885. osigurava vodnim zadrugam u Ugarskoj oprost od poštarine, a uredovanju, skopčanu sa prijavom postojećih vodnih napravah i porabnih vodnih pravah, zajamčuje isti zakon oprost od biljegah i pristojbah. Te odredbe spadaju u krug zajedničkog zakonodavstva, te će vlada

voditi brigu preko zajedničke vlade, da se te pogodnosti izhode i za područje ovih kraljevinah.

Glede izvlastbe valja u autonomnom području ovih kraljevinah ministarska naredba od 21. travnja g. 1857., koje je predmetom izvlastbeni postupak kod izvadjanja cesto- i vodogradjevinah, onda izvlastbeni zakon za glavni grad Zagreb od 26. studenoga 1876. Provedba zakona o vodnom pravu zahtjevat će bezuvjetno podpun i sustavan izvlastbeni zakon, pa će vlada nastojati, da pred vis. ovu kuću stupi čim prije sa osnovom izvlastbenoga zakona.

Visoki sabore! zakonskoj osnovi o pravu na vodu dvojaka je težnja: s jedne strane, da uredi pravne odnošaje u pogledu vodah, a s druge strane, da se vode učine što više moguće koristnimi, a što moguće manje štetnimi po cielokupno narodno gospodarstvo. U očigled toga ova je zakonska osnova jedna od najvažnijih, koje su razpravljane u ovoj vis. kući, njoj je zadaćom, stvoriti mogućnost, da se silnim blagom, koje leži u vodah — tomu daru božijemu, — što bolje okoristimo na polju industrije i poljodjelstva, te da se što uspješnije obranimo od štete, koje nam priete od vodah. Ja se nadam, da će ova zak. osnova, postavši zakonom, zadovoljiti tomu zadatku, te da će zakon o vodnom pravu biti jedna od najglavnijih polugah za promicanje materijalnoga blagostanja u zemlji.

U toj nadi i vjeri molim vis. kuću, da izvoli osnovu zakona o vodnom pravu primiti za podlogu specijalne debate.

Govor narodnoga zastupnika Dragutina Neumanna: Visoki sabore! Veoma je dobro presv. g. predstojnik iztaknuo, da skoro nije bilo u ovom vis. saboru zak. osnove, koja je od tolike važnosti, koja tako duboko zasieca u život ciele zemlje i naroda, u život cielog narodnog gospodarstva, kao što ova zak. osnova. Temeljita razmatranja načelah, što ih sadržaje ova zakon. osnova, od strane presv. g. predstojnika najbolji je dokaz, da se i od strane vis. vlade zakonu o vodi i ovoj zakonskoj osnovi posvećuje ona važnost, koja ju ide.

Nego jedna je okolnost, koju je iztaknuo g. izvjestitelj i s kojom se okolnošću ja podpuno slažem, a to jest, da nam je jako kratko i prekratko vrieme bilo pruženo, da proučimo ovu zak. osnovu, koja tako duboko zasieca u život cieloga naroda i čitave zemlje, da ju proučimo onako, kako bi ju trebalo proučiti u svrhu, da s njom stupimo oboružani pred ovaj visoki sabor.

Ako čovjek uzme promatrati, kako su ovakvi zakoni, ko što je ova zak. osnova, o kojoj razpravljamo, postali u drugih državah, vidi, da su se tamo kroz godine i godine vodile razprave o osnovi zakona prije, nego se je zak. osnova izniela pred parlamenat; viditi ćemo, da se je osnova izradjivala temeljito,

da je donašana od jedne komisije k drugoj, od druge k trećoj, da su o njoj saslušana razna družtva, pa tek kad je bilo sakupljeno mnienje ciele zemlje, došla je osnova pred parlamenat i uzela se u pretres.

Ja sam o tom čvrsto osvjedočen, da je vlada postupala slično sa ovom zak. osnovom, da ju je predložila našim gospod. družtvom, našem kulturnom vieću, da je o njoj saslušala naše trgovačke i obrtničke komore, ja sam čvrsto osvjedočen, da danas ova osnova nebi u ovoj formi pred vis. saborom ležala, naime u formi posve kompilatornoj, nego da bi u njoj bile mnoge i mnoge ustanove, koje bi se odnosile na posebne odnošaje naše zemlje. Jer, visoki sabore, sve je badava, tudji zakoni mogu biti tako izvrstni, da im neima prigovora za zemlju, za koju su stvoreni, ali nikada se i nikada nemože tudji zakon u drugi narod presaditi sa tim uspjehom, da tamo isto tako dobro djeluje, kao u zemlji, za koju je stvoren. Najbolji dokaz tomu leži u tom, što samo onaj zakon podpuno vrši svoju zadaću i samo onaj zakon može uspješno i blagotvorno djelovati u zemlji i narodu, koji je sa svim prilagodjen individualnosti dotične zemlje i dotičnog naroda, te koji sasvim izcrpljuje odnošaje te zemlje. A, visoki sabore, kad čovjek pročita ovu zak. osnovu — ja sam ju proučio, koliko se je dalo za ovo kratko vrieme — onda vidi, da u njoj neima nijedne ustanove, koja bi se odnosila specifično na našu zemlju, koja bi bila proiztekla iz potrebe pojedinih specifičnih odnošajah naše zemlje. Jest, upravo ni jedne! Kad to stoji, onda čovjek može unapred kazati, da ta osnova, premda će biti kao zakon bolja i ovakova, nego da neimamo nikakvog zakona o vodi, neće onako izpunjavati svoju zadaću, kao što bi trebalo, da ju izpunjava. Jedno samo hoću da u tom obziru iztaknem, a to jest, da se neda pravo pomisliti, da naša administracija, za koju se kaže, da je jako dobra, nebi bila mogla u zemlji naći nijednog specifičnog odnošaja, kojemu bi trebalo, da se prilagodi osnova zakona o vodnom pravu. U ovoj osnovi takove ustanove neima. To je počam od prvoga do zadnjega paragrafa puki prevod austrijskog, češkog ili ugarskog vodnog zakona.

Kad bi htjeo iztaknuti pojedina glavna načela ove zak. osnove, morao bi u glavnom opetovati ono, što je rekao g. izvjestitelj i presv. gosp. predstojnik. Nego jedno ipak moram spomenuti, a to je evo ovo: Ja, vis. sabore, držim, kad već kod nas postoji gradjanski zakon i kad u njemu ima takvih ustanovah, koje se odnose na vodno pravo, da bi bilo konsekventnije i bolje, da se nije diralo u načela tih ustanovah, jer je gradj. zakonik još i danas zakon tako plastično izraženih načela . . . (Glas na desnici: Al nespominje nijednog specifičnog odnošaja.) Ja vam na to odvraćam, da je taj zakon kroz preko 30 godinah stvorio ovdje pravne odnošaje i pravne osjećaje, s kojimi možemo

biti zadovoljni. On je stvoren prije sto godinah, pak zauzima još i danas medju gradj. zakoni takovo mjesto, da je najbolji poznavalac Unger pred njekoliko danah u gospodskoj kući u Beču rekao, da nebi savjetovao, da se dira u načela gradjanskoga zakona. Ja bi dakle volio, da su ustanove vodnog zakona osnovane i izvedene na temelju gradj. zakonika. Medjutim, ako to učinjeno nije, ja bi volio, da se sasvim recipira i ugarski zakon o vodnom pravu, nego da je osnova izašla ovakova, kakova jest, da u njoj imamo ustanovah, koje se osnivaju na gradj. zakonu, takovih, koje pobijaju gradj. zakon, i napokon ustanovah prevedenih iz ugarskog vodnog zakona. Posljedica toga jest ta, da su se u osnovu uvukla takova protuslovja, da ako i bude moguće njekoja u specijalnoj debati izpraviti, neće biti moguće sve te sa raznih načelah polazeće ustanove svesti u podpuni sklad. Daljnja posljedica tomu će biti, da će u praksi kod provadjanja dovoditi do dvojbe do raznovrstnoga shvaćanja i do raznovrstnih protuslovnih riešitbah, jednom riečju, da neće moći izvršavati podpunu svoju zadaću.

Rekao sam, da u toj zak. osnovi imade protuslovja, i biti ću tako slobodan, pak ću to podkriepiti. §. 6. kaže: „Obale i korita vodah jesu vlastnošću posjednikah obale i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda“. Ova je ustanova sa gradj. zakonom u protuslovju, što gradj. zakonik neima nikakve ustanove o koritu, te što polazi sa gledišta, da korito spada na samu rieku, da sačinjava sastavni dio rieke, pak da nemože biti zanj druge ustanove nego one, koja po gradj. zakonu valja za rieku, najme princip, da je svaka rieka javno dobro.

Neima dakle dvojbe, da je po gradj, zakonu korito rieke javno dobro, premda o tom neima nigdje izrične ustanove, jer je ustanova, da se u principu rieke tekućice imadu smatrati javnim dobrom, uzeta iz rimskog prava, a rimsko pravo kaže izrično, da nije moguće, da korito javne rieke nebude javno dobro. (Glas sa desnice: A alveus derelictus?).

O ovom govori izrično gradjanski zakon, te kaže, ako voda ostavi svoje korito, da na to korito imadu pravo oni, koji su oštećeni novim tekom vode.

Vi se varate, ako mislite, da to stoji u protuslovju s mojom tvrdnjom, to nasuprot moj nazor potvrdjuje.

Time što gradj. zakon dozvoljuje onomu, koji je oštećen novim koritom, da se odšteti ostavljenim starim koritom, izriče načelo, da je alveus javno dobro, jer kad bi bio privatnim vlastničtvom, nebi mogao gradjanski zakon te okupacije dozvoliti. Jednom riečju i za naš gradj. zakon valja načelo, da alveus fluminis publici mora biti publicus.

Što odavlje sliedi? Sliedi, da je ustanova §. 6. u protuslovju sa gradj. zakonom, jer §. 6. kaže, da će korito biti vlastničtvo

dotičnih vlastnikah zemljišta, uz čija zemljišta graniči. To je promjena gradj. zakona. Da li je dobra, ili nije, to je drugo pitanje. Recimo medjutim, da je dobra.

Što veli §. 18.? On veli: „Rabiti vodu u privatnih vodah tekućicah za kupanje, pranje, grabljenje vode ručnimi posudami i napajanje slobodno je svakomu".

Alinea 2. kaže: „Za javne gradnje, cestne i vodne, vlastni su organi javne uprave vaditi bez odštete šljunak iz privatnih vodah".

Dakle i iz privatnih vodah dozvoljeno je po ovoj zak. osnovi vaditi šljunak za javne gradnje cestne i vodne bez svake odštete.

Još jedna, alineja treća, §. 19. osnove kaže: „Svakomu je dakle slobodno . . . vaditi te izvažati bilje, mulj, zemlju, pjesak, šljunak, kamenje itd."

Ako je to slobodno, ako je slobodno vaditi sve to iz korita, onda je to evidentno protuslovje sa načelom sadržanim u §. 6. osnove, da je naime korito vlastnost posjednika zemljišta. To je protuslovje tim osjetljivije iz sljedećeg razloga.

Ugarski vodni zakon kaže, korito svake rieke jest vlastničtvo dotičnoga posjednika zemljišta. Odatle sliedi, da je on absolutni gospodar svega onoga, što u tom koritu naraste, što se nakupi, da može s tim po volji disponirati. On je vlastnikom šljunka, kamenja i trske, koja se ondje nalazi. Ugarski zakon proveo je dakle to načelo o vlastnosti korita strictissime, sasvim, dok naš s jedne strane izriče vlastnost korita, a s druge ju u §. 18. i 19. opet pobija. Još više se opaža to protuslovje, ako čovjek uvaži sliedeće: Uzmimo u Ugarskoj obćinu, koja posjedom svojim graniči o rieku, u koritu koje ima vrlo mnogo šljunka, pak recimo, da se nadje poduzetnik za gradnju javne ceste ili vodogradjevine, kojemu treba šljunka. Ta će obćina moći, makar dotični poduzetnik gradio i državnu cestu, ili rabio šljunak u obće u državne gradjevne svrhe, vrlo dobro prodati svoj šljunak.

A kako je kod nas? Recimo, da koja naša obćina imade na Savi posjeda, ona će morati dozvoljavati, da šljunak iz odnosnog korita upotrebi, kako tko hoće i to ne samo u svrhe javne gradjevne, jer tako ustanovljuje §. 18. i 19. osnove.

To je svakako vrlo osjetljiva nepravda, jer, ako smo mi dužni participirati kod svih zajedničkih gradjevinah preko u Ugarskoj, pak ako tamošnji vlastnici nisu dužni trpiti, da se iz njihovih riekah vadi šljunak za takve gradjevine, kako dolazimo mi do toga, da upravo mi dademo badava materijal za takve gradjevine. Istina, tu se u obrazloženju kaže, da je ta ustanova uzeta iz ministarske naredbe od god. 1857., koja govori o ekspropriaciji. Jest, tamo dolazi ta ustanova, da je za javne gradnje cestovne i vodne slobodno voditi šljunak; ali ta ustanova izdana je na temelju gradj. zakona, koji polazi sa toga stanovišta, da

je dotično korito javno dobro. Ako mi ovdje velimo, da je korito vlastnost privatnika, onda nesmijemo pristati na to, da je vlastnik dužan dati šljunak iz privatne rieke za javne gradjevine, a iz rieke javne ne samo za javne gradjevine, već naprosto svakomu i to ne samo šljunak, već i kamenje, bilje i mulj, zemlju i piesak. Dakle protuslovje je to takovo, da je ono s jedne strane samo po sebi kao povrieda privatnog prava osjetljivo; a s druge je strane neopravdano i nepravedno, što ćemo se mi u tom obziru baciti u gorji materijalni položaj napram javnim gradjevinam od onoga položaja, u kojem se nalaze ugarski vlastnici korita.

Slična je nedosljednost u ustanovi, u kojoj se veli, da se stečena prava moraju u svakom pogledu štititi. Svatko, tko je dosele stekao kakvo pravo na vodu, tko ima pravo upotrebljavati ju, bilo to osnovano na zakonu, bilo na kakovom privatnopravnom naslovu, biti će s jedne strane po ovoj osnovi u svom pravu štićen. To se samo sobom razumije, to je posljedica gradjanskog zakona, jer bi bila povrieda pravnoga poredka, da ovaj vodni zakon dobije takvu retraktivnu moć, da uzmogne i već postojeća stečena prava kasirati. Nu kad se čovjek drži toga gledišta i kad razmotri, kako je to pitanje riešeno preko u Austriji, gdje je stvoren vodni zakon na temelju gradj. zak., viditi će, da oni imadu jednostavnu, čistu i jasnu ustanovu, da se već stečena postojeća prava imadu respektirati, naredbenim putem da će se odrediti, kako se ta prava imadu uvesti u vodnu knjigu. I naša zakonska osnova polazi sa načela, da se imadu prava već stečena štititi. Ali mjesto da kod toga principa ostane i da ga strictisime provede, propisuje u §. 178. takav postupak, da se je jako bojati, da će se stečena prava lahko porušiti. Tu se propisuje, da će se u stanovitom roku pozvati vlastnici postojećih vodogradjevinah i ovlastiti na porabu vode, neka se izkažu, da ili imadu dozvolu za dotičnu gradjevinu, ili da bar njihove vodogradjevine 20 godinah neprekidno postoje. To je ustanova, koja bi sama po sebi bila osnovana; nego dalje je još nadodana sljedeća: „Ali imadu izkazati i to, da one nevredjaju opravdanih interesah, te da ih ni nadležne oblasti nisu pronašle štetnimi. Inače držati će se, da njihove koncesije više nepostoje“.

Ja držim, da je ta ustanova vrlo osjetljive naravi, i bojati se je, da će oblasti kod provadjanja ove ustanove, kod izpitivanja pitanja, da li dotična vodo-gradjevina, koja već 20 godinah, postoji, i da nevriedja opravdanih interesah, moći postupati jednostrano. Tu se nekaže, kakvi su to interesi, čiji interesi, niti u kojem pravcu da ima ležati štetonosnost. Ja si nemogu predstaviti vodogradjevinu, koja bi bila u absolutnom skladu sa svimi privatnimi interesi.

Ako je tomu tako, onda se je bojati, da će se tim postupkom i poraba vode vodogradjevinah, koje danas postoje, te se osnivaju

ili na privilegiju, ili na kojem drugom naslovu, jednostavno rušiti, jer će se vrlo lahko naći razlog, da vriedjaju opravdane interese, ili da ih je oblast našla štetnimi. Ali pri tom valja uvažiti i to, da neima nigdje ustanove, da se takva vodogradjevina odštetiti imade.

Sve ustanove u ovoj zak. osnovi o vodnih zadrugah uzete su iz ugarskog vodnog zakona. U njih leži kao glavno načelo to, da se dotična zadruga nemože ustrojiti, da ne može živjeti, da nemože svršiti svoj život bez naročitog nadzora i bez privole državne vlasti, jednom riečju, da svaki i najmanji korak, što ga zadruga poduzme, stoji pod nadzorom vlade. Što više, taj nadzor tako daleko ide, da je vlada dapače vlastna i ureda radi ustrojiti vodne zadruge i odrediti, da li će stanovita zadruga i dalje postojati, ili ne. Kad se daje takov nodzor i toliko pravo eksekutivnoj vlasti, bilo bi s druge strane potrebno, da zemlja i država, koja tu javnu vlast repraesentira, pritekne u pomoć dotičnoj zadrugi novčanimi sredstvi, kao što to u Ugarskoj biva. Ugarski zakon izrično kaže, da će vodne zadruge pod stanovitimi uvjeti dobivati državnu subvenciju. To isto bi trebalo i u našem zakonu odrediti, jer kad se daje tolika moć javnoj oblasti sa gledišta javnih interesah, onda je naravno, da taj javni interes vodne zadruge i materijno podpomogne.

Ja se bojim, da će nastati konfuzija kod provadjanja pojedinih pitanja o porabi vode, jer nije precizno izraženo, da li je upravna oblast absolutno nadležna uredovat u svih poslovih, što bi se moglo zaključiti iz §. 149., koji kaže: „U svih poslovih, koji se prama ovom zakonu tiču reguliranja i porabe vode i obrane od vode, nadležnom je upravna oblast“.

Nasuprot §. 3. alineja 2. veli: „Propisi obćega gradjanskoga zakonika, kojimi se zaštićuje posjed, ostaju tim netaknuti“.

Što sljedi odavle? Odavle sljedi, da se je jako bojati, da će se kod provadjanja toga zakona pitanja o smetanju posjeda svakako riešavati, da će ih jednom riešavati upravna, a drugi put sudbena oblast, da se neće moći točno ustanoviti granica nadležnosti izmedju upravnih i sudbenih oblastih.

To će doći; ja sam o tom uvjeren. To je tim sigurnije, jer je to izašlo na vidjelo preko i u Austriji usljed ustanove §. 3. državnog vodnog zakona, iz kojeg je ova naša alineja 2. §. 3. izvadjena. I tamo su se porodile u praksi dvojbe, da li su u pojedinom slučaju nadležni sudovi ili upravne oblasti.

Visoki sabore! U osnovi, o kojoj razpravljamo, ne samo da ima znatnih protuslovjah, kojih bih mogao još mnogo nabrojiti, što neću da učinim, jer neću da dulje dosadjujem vis. saboru, u njoj ima i ustanovah, koje nisu sasvim jasne. Ja priznajem iskreno, kad sum prvi put čitao zak. osnovu, da mnogih ustanovah nisam sasvim razumio. Istom kad sam ušao u trag, iz

kojeg je zakona dotična ustanova prevedena, da li iz ugarskog ili iz austrijskog zakona, razumio sam i one ustanove naše osnove, koje nisu sasvim jasne i sasvim precizno izražene.

Uzmimo ustanovu §. 119., koja govori o onih iznosih, što će ih pojedini član zadruge plaćati, te kaže:

„Izn'si, što ih zadruga razporeže, obterećuju odnosni posjed tako, da ih ide svojstvo izravnih porezah sa pravom prvenstva, i prednost pred svimi pače i uknjiženimi tražbinami". Ja se jako bojim, da će tim nastati jako velika dvojba kod razdiobah kupovnine, da li ti iznosi, kad uživaju prednost pred svimi tražbinami, idu pred porezom, pred obćinskim nametom, ili uzporedo s njimi, ili iza njih. Ta rieč „pred svimi" voditi će do jako velikih neprilikah, radi nje biti će utokah na volju.

Ako čovjek pročita osnovu, pak razvidi, kakav li postupak treba razviti, ako vodna zadruga kani izvesti kakvu vodogradjevinu, morati će doći do toga rezultata, da nisu sasvim dobro ograničeni pojedini dielovi postupka, koji dotična zadruga ima povesti, da uzmogne doći do svoga cilja. Ja držim, a biti će i intencija ove zak. osnove, da prije svega sve tehničke radnje, koje se odnose na samu vodogradjevinu, imadu biti odobrene; a istom kad su odobrene, kad je siguino, da će se smjeti izvadjati, da se onda tekar imade preuzeti inundacionalni kataster, ustanoviti klasifikacija i ključ prinosa za pojedine članove.

To je nuždno. Jer ako se to tako neuzme, ako bi se zahtievalo, da se sav postupak kumulira, moglo bi se dogoditi, da se ustanovi inundacionalni kataster, koji je sa neizmjernimi troškovi skopčan, zatim klasifikacija zemljišta, i ključ prinosa za pojedine članove, pak kad je to sve gotovo, onda istom može doći riešenje, da se zasnovana gradjevina neodobrava. Ja mislim i tako tumačim, da osnova u tom obziru razlikuje posve točno, prvo onaj postupak, kojim se ima ustanoviti, da li će se dotična gradjevina izvesti smjeti, a drugo postupak, koji se odnosi na sastavak inundacionalnoga katastra, klasifikacije i ključa za prinose. Točno i precizno ta razlika nije izražena.

Princip je u ovoj osnovi, da će tekućice, tekuća voda, bila brodiva ili ne, biti javno dobro, a od ovoga principa imade iznimakah u toliko, u koliko to ustanovljuje §. 4. i naročito ona iznimka §. 3., koja kaže: „ako komu nepripadaju budi po zakonskih ustanovah, budi po posebnih privatno-pravnih naslovih". Što sliedi odavde? Sljedi, da može biti i takovih brodivih riekah, koje nisu svojom cielom dužinom javno dobro, a ipak §. 2. osnove proglašuje sve brodive i splavne rieke javnim dobrom,

Što je brodiva i splavna rieka? Osnova to pitanje neriešava; po njoj je rieka, po kojoj brod plovi, od izvora do ušća javno dobro. To je pitanje i u doktrini preporno, pošto pojam brodivosti nije ni u gradjanskom zakonu jasno ustanovljen. Gradjanski

zakon imade, koliko se sjećam, jednu jedinu ustanovu o „brodivih“ riekah, a to je ona, gdje odredjuje, da su otoci vlastničtvo posjednika obale, a jedino u brodivih riekah, da su vlastničtvo države. Ta je ustanova u gradj. zakonu porodila priepor o pitanju, koja je rieka brodiva i da li se rieka, na kojoj plove brodovi već od izvora njezina u smislu gradj. zakona zove „brodivom“ riekom? Samo se sobom razumieva, da su se redaktori austrijskog vodnog zakona u tom obziru poslužili rezultatom doktrine, pak su §. 2. zak. od 30. svibnja 1879. pobliže ustanovili pojam „brodive“ rieke veleć, da se rieka zove brodivom počam od onoga mjesta, od kojega po njoj počimaju ploviti brodovi i svezane splavi, a u savezu s tim ustanovljuje austr. vodni zakon, da je svaka rieka javnim dobrom počam od onoga mjesta, od kojega po njoj plove ladje i svezane splavi. Ja neznam, zašto se nije ta ustanova uzela i u našu osnovu. Svakako bi više odgovarala preciznosti i nebi dovadjala do protuslovja izmedju §§ 2. i 4. sl. a).

Govorio sam malo prije o otocih. Po austrijskom državnom zakonu je otok, koji nastane u brodivoj rieci, vlastničtvo države. Kod nas nasuprot po osnovi biti će otok vlastničtvo dotičnog vlastnika zemljišta. Ali §. 8. ustanovljuje. „Otoke i naplave, koji nastanu iza što je zadobio kriepost ovaj zakon, slobodno je ukloniti za 30 godinah bez ikakve odštete po zemljište, ako li uztreba, da se urede rieka ili plovitba, ali sgrade na tih otocih i naplavah, za nepobrani još prirod i nasade ide odšteta i iza toga vremena.“

Ja, vis. sabore, držim, da ova rieč „nasad“ nije sasvim precizna, a to iz sliedećih razlogah: Uzmimo, da je na Dravi ili Savi veliki otok, uzmimo, da dotični posjednik zemljišta, koji je usljed toga postao vlastnik zemljišta, preuzme otok i nasadi, to vlastnik za implataciju, za nasad, koji je sam zasadio, dobiva po ustanovi §. 8. odštetu. Nu mi znamo iz izkustva, da se takovi otoci nezasadjuju, nego da je vegetacija na otocih bujna tako, da na istih za 20—30 godinah nastanu najljepše samonikle šume, od kojih plaćaju porez dotični posjednici. Vlastnik ovakve šume treba, da šumu čuva, jer je vezan na ustanove šumskog zakona, kojih se mora držati glede šume, vlastnik dakle ima troška. Po ustanovi §. 8. za takove šume, koje su samonikle, nebi mogao vlastnik dobiti nikakve odštete, ako je unutar 30 godinah rieci potrebno, da se otok odkloni, a nebi mogao dobiti odštetu, jer nije šuma po njemu nasadjena, nego samonikla. Pa budué da vlastnik ima samoniklu šumu netreba da dobije odštetu, to mislim, da je takova ustanova, koja nemože ležati u intenciji zakonodavca i stoga sigurno držim, da će se taj izraz zamjeniti u specialnoj razpravi drugim izrazom.

Ako razmotrimo dalje ustanove glede globah, to §. 176. osnove kaže, da će sve globe ići u zakladu za zemaljsko-kulturne svrhe, — ta je ustanova, koliko se sjećam, uzeta iz češkoga vodnoga zakona — a s druge strane §§. 85., 92., 98., i 100. ustanovljuju, da će globe ići u pričuvnu zakladu odnosne zadruge (Zast. dr. Egersdorfer: To su druge globe).

Dakako, da su druge globe, ali se u osnovi nepravi nikakva razlika. To će biti sigurno pometnja i prevelika brzina kriva, kojom je odbor tu osnovu razmotrio i proučio, jer su pojedine ustanove u osnovi stilizirane tako, da se vidi iz prevoda, da su iz ugarskog i austrijskog zakonika sliepo prevedene, a kad kada je izašla misao, koju dotični original nije niti mislio reći. Da, ima i slučajevah, da se citiraju paragrafi, koji kad se sravne sa zak. ustanovami ove osnove, stoje u protuslovju medjusobno tako, da čovjek nezna. što hoće da dotična ustanova rekne.

Tako §. 72. kaže: (čita) „Ako bi zasnovana zadruga djelatnošću svojom trebala da zasegne u područje više municipijah, to će na podnesak interesentah kr. zem. vlada opredieliti onu županijsku oblast (gradsko poglavarstvo), kojoj da se predlože spomenute osnove i izprave na uredovanje prama §, 71. . . ." Kad čovjek uzme sravnjivati §. 71., onda vidi, da taj §. negovori o nikakvom uredovanju, koje bilo normirano tako, da bi se isto imalo u §. 72. pobliže tumačiti.

Isto tako ustanova §. 114. kaže: (čita) Ustanove §§. 111. i 112. valja svakako uporabljivati na zadruge stvorene ureda radi prama §. 80. . ." Kad čovjek prolista §. 80. (Glas sa desnice: To je štamparska pogrieška) onda vidi, da se tu neradi o nikakvom stvaranju zadrugah. To nije štamparska pogrieška (Glas sa desnice: Štamparska pogrieška.) Nije! To je u osnovi zato tako, jer se taj §. 80. i u ugar. zakonu citira, a ugar. §. 80. nosi u našoj osnovi posve drugi broj. Dozvolite mi, gospodo, ovo ovdje spomenuti, to je u interesu same stvari. (Glas sa desnice: To spada na specijalnu debatu.) Spada i u generalnu, jer time hoću da dokažem, da se ova osnova nebi smjela uzeti za temelj specijalne debate.

Ja sam slobodan visoki sabor upozoriti na još jednu ustanovu osnove, a to je §. 178. (čita): „Za dvie godine, računajući od dana, kojim zakon ovaj zadobije kriepost, valja da nadležna oblast prve molbe oglasom tri puta uvrštenim u službene novine i važnije časopise dotičnoga kraja, te oglašenim i po obćinah, pozove vlastnike svih postojećih vodogradjevinah i ovlastih na porabu vode, kojim se po §. 20. ovoga zakona hoće oblastna dozvola"- Ako se pogleda §. 20., to se u njem ništa o tom nenalazi. (Glas sa desnice: To je štamparska pogrieška, jer ima biti §. 24., to nije manjak zakona.) Jednom riečju zak. osnova i s gledišta, što se je stavila na stanovište ugarskog vodnog

zakona, ne samo da je došla do znamenitih protuslovjah, ona je kako se vidi u svakom obziru manjkava, koja se neće moći u specialnoj debati izpraviti.

Vis. sabore! Jedno je od neizmjerne važnosti, a to je: vodna zadruga moći će uspjevati, prosperirati, moći će svoj kulturni zadatak vršiti, ako bude imala sa svakog gledišta i sa svake strane podpunu podporu oblastih. U tom obziru ovaj je zakonik recipiran iz ugarskog vodnog zakona. Naš vodni zakon po tom ima sve ustanove, koje ima ugarski vodni zakon, samo nesadržaje jedne ustanove, a ta je ona, da će država, ako će trošak vodogradjevine prelaziti 60% dvadeseterostrukog čistog prihoda dotičnog zemljišta, respektive, ako nije novi kataster izveden, ako će trošak prelaziti 20% od dvadeseterostrukog čistog prihoda, što bude preko tih postotakah, zadrugi u ime pripomoći iz svoga dati. Što sliedi odavle? Sliedi to, da mi kod subvencijah, što ih daje zajednička vlada u takove gradjevine, imamo participirati, a to zato, jer je dotični zakon zajednički zakon, pa po tom bi i imali participirati kod regulacijah, što jih preduzimaju ugarske zadruge javnoga interesa, i to sa tangentom, kojom imamo doprinašati za zajedničke terete, dočim u ovom zakonu o subvenciji kakvoj neima govora.

Ja držim, da je ta subvencija tim prešnija, jer je u svakom predjelu, gdjegod je postulat javne potrebe, da se ustroji vodna zadruga, gdje sviet vapi za ovim zakonom, nadaju i izčekuju, da će taj vodni zakon pružiti ne samo pravo, da će većina moći prisiliti manjinu, da se ustroji vodna zadruga i izvedu potrebne vodogradjevine, nego da će i država i zemlja dotičnu zadrugu podupirati i materijalnimi sredstvi. O tom u ovoj zakonskoj osnovi neima ni rieči

Još je jedno. Zadruga, koja se je ustrojila — neima dvojbe, da će se ustrajati brzo — morati će raditi sa kreditom, naime, morati će na zajmove novac uzeti, u koju svrhu će se obraćati na novčare, te čim sigurniji bude za novčare dotični posao, da dadu novac u zajam, tim će biti s druge strane po zadrugu novac jeftiniji.

Vis. vlada si je po ovoj osnovi vodnoga zakona pridržala pravo u svakom slučaju odlučiti, da li će zajam potreban biti ili ne; jednom riečju, od vis. vlade odvisi, da li će zaključak zadruge glede zajma odobriti ili ne. S druge strane jedna ustanova, kao da je izpuštena u osnovi, koja je u §. 122. i 123. ugarskoga vodnoga zakona sadržana.

Tako §§. 120. i 138. kažu, da će iznose, koji će se razporezati na pojedine članove zadruge, pobirati obćinski organi, koji danas pobiru poreze. To bi bila velika blagodat, ako bi se ovo odnosilo ne samo na iznose, koji involviraju troškove svakogodišnje, nego i na one svote, koje budu ustanovljene za zakamaćivanje

i amortizaciju zajmovah, jer onda se samo sobom razimieva, da će dotičnim vjerovnikom biti mnogo više garancije, da će se izpuniti dužnost, što zadruga preuzima, čega nebi bilo, kad toga nebi bilo.

U našoj osnovi neima nikakove ustanove, da će se po obć. organih pobirati ne samo iznosi, koji se tiču troškovah svakogodišnjih, nego da će se pobirati i iznosi, koji se repartiraju na pojedine članove zadrugah obzirom na ukamaćenje i amortizaciju zajma. Ja neznam, da li je pod riečju „iznos“ u osnovi jedno i drugo kumultativno rečeno ili sa pako odnosi samo na dotične svakogodišnje troškove. Ako se uzme u obzir, da su sve ustanove, koje se odnose na ovaj zakon izvadjene iz ugarskog vodnog zakona; kad se uzme u obzir, da ugarski vodni zakon právi izrično razliku izmedju prinosa za svakogodišnji trošak i prinosa za ukamaćenje i amortizaciju zajma; kad ug. zakon kaže, da će se nesamo iznosi, koji se odnose na svakogodišnje troškove, nego i iznosi za ukamaćenje i amortizaciju zajma, pobirati po organih, koji pobiraju porez, a te ustanove u našem zakonu neima, — onda čovjek dolazi do konkluzije, da naši obćinski organi neće pobirati iznose, opredieljene za ukamaćenje i amortizaciju zajma, nego samo prinose, koji budu potrebni za pokrivanje inih troškovah.

Vis. sabore! Kad čovjek sa svakog gledišta razmotri ovu osnovu, mora priznati, da je intencija ovoj osnovi plemenita. Ja bi od svega srdca želio, da se ta intencija podpuno izpuni, jer sam čvrsto osvjedočen, ako se bude brižljivo išlo za tim, da se zadruge onako podupru, da uzmognu ne samo svoju uzvišenu kulturnu zadaću vršiti, nego i u narodno-gospodarstvenom pogledu sa državnog i fiskalnog gledišta napredovati, postići će se, da će se tisuće i tisuće jutarah zemljišta najbolje vrsti oteti propasti, a porezna snaga zemlje i naroda da će se dići.

Kad razmotrim tu osnovu, vidim s jedne strane tu plemenitu intenciju doduše, ali s druge strane vidim iz te osnove i to, da i najplemenitija njezina intencija zapinje, te nemože da u jasnoj ustanovi zadobije svoju zakonsku formu; pa kad čovjek vidi, da je uvjek neka zaprieka, koja neda, da se sasvim iz temelja podpomogne svrha, u koju se vodne zadruge ustrajaju, onda mora doći do uvjerenja, da mi žalibog kulturno nemožemo napredovati onako, kako bi inače mogli napredovati, ter da nemože naše narodno gospodarstvo da procvate, makar imalo sve uvjete procvata, dok nebudemo imali svoju vlastitu kesu, dok nebudemo imali autonomne financije.

Kad budemo to postigli, onda će u našem narodu ne samo kultura, nego i narodno-gospodarstvo procvasti, onda će tek kod nas moći nastati narodno blagostanje!

Stojeć, gospodo, u bitnom na stanovištu ove osnove, iztaknuo sam neke razloge i okolnosti, koji govore proti toj osnovi, pa bih s toga morao reći, da tu osnovu neprimam za podlogu specialne debate. Medjutim ja i moji jednomišljenici uvjereni, da narod već dugo nije očekivao tolikom čeznjom zakona, kao što ovaj zakon očekuje, dolazimo do uvjerenja, da je bolji ovakov zakon, kakov jest, nego nikakov, pa zato u ime svoje i svojih jednomišljenikah izjavljujem, da mi ovu zak. osnovu primamo za podlogu specialne debate i da si pridržajemo pravo kod pojedinog paragrafa staviti svoje izpravke.

Govor narodnoga zastupnika dra. Franje Spevca: Vis. sabore! Ja ću se samo u kratko, tek nekolikimi riečmi osvrnuti na predležeću zakon. osnovu, ter označiti svoje stanovište prema njoj, o kojoj sam već na drugom mjestu, u skupštini pravničkog družtva, izrekao svoj sud.

Predloženu zakonsku osnovu sigurno će pozdraviti i prihvatiti svaki, komu je do napredka i do toga, da budu pravni odnošaji vode uredjeni i bistri, a zabacit će ju onaj, komu je do toga, da ti odnošaji ostanu i nadalje neuredjeni i mutni, pak da onda u mutnoj vodi lovi ribu. Neima dvojbe, da predložena zak. osnova izpunjava veliku prazninu u dosadašnjem našem pravu, napose u upravi gospodarskoga života. Ja sam osvjedočen, da će ta osnova djelovati bolje, nego dosadanje pravo, uzprkos bojazni velevriednoga gosp. predgovornika dra. Neumanna, naime da neće djelovati zato dobro, jer mi nismo gospodari svoje kese. Mi jesmo gospodari svoje kese, odnošaj bo financijalni, u kojem se nalazimo, nije nam nitko nametnuo, već smo si ga stvorili sami.

Nego premda sam osvjedočen, da ta osnova u cjelosti izpunjava veliku prazninu u dosadanjem našem pravu, to moram ipak iskreno reći, da žalim, što se ta osnova nije stavila na stanovište najmodernijih zakonah o vodi, stanovište, koje i znanost označuje kao jedino korektno. Moderni zakoni o vodi razkrstiše se sa starim pravom, koje je dugo vremena gospodovalo, kojemu je brodivost i splavnost bila kriterijem, po kom su se razlikovale vode, ter u javne vode brojile vode samo brodive i splavne. S punim pak pravom razkrstilo se moderno pravo s tim kriterijem i ostavilo to staro stanovište; jer vode po njihovoj brodivosti nije dielilo niti rimsko pravo, niti najstarije germansko, niti slavensko. Najprije čini to konstitucija Fridrika I. od g. 1158. pod naslovom constitutio de regalibus, no čini to s čisto fiskalnih razlogah, koji danas nemogu biti odlučni. Neda se poreći, da plovitba spada medju najvažnije koristi, što ih donosi brodiva rieka, zato već rimsko pravo i svi noviji zakoni štite interese plovitbe u prvom redu i daju joj prednost pred svimi drugimi porabami vode. No odatle nesliedi, da za brodive rieke imadu valjati posve druga načela, nego za nebrodive, jer

plovitba nije jedina korist, što ju donosi brodiva voda. Ona je važna i za natapanje zemaljah, odvodnju, i za industrijalna poduzeća.

Glede svih tih pako porabah imaju vriediti i za brodive i za nebrodive rieke ista načela.

S toga je opravdano, što moderni zakoni neuzimlju brodivosti kao temelj za dieljenje i razlikovanje vodah, ter proglašuju kao javne vode sve tekuće vode i u načelu sve jednako prosudjuju. Dočim nadalje staro pravo smatra javne, t. j. brodive i splavne vode kao vlastnost države, a ostale vode kao vlastnost privatnikah, to moderni zakoni punim pravom negovore o vlastnosti, jer voda kao voda, dok teče, nemože biti predmet vlastnosti, jer nije moguća na njoj izključiva faktična vlast pojedinca, ako nećeš, da joj promieniš njezinu narav. Tekuća voda, kako joj se sastojine neprestano mienjaju, svaki čas je druga, ona kao tekuća voda, što neprestano pritječe i otječe, nemože biti predmet vlastnosti. Kad s toga staro pravo govori o vlastnosti na vodi, nemože ipak niti ono izvoditi odatle svih konsekvencijah, koje su sadržane u pojmu vlastnosti. Tako ta vlastnost nije ni po starom pravu istina, niti tobožnja državna, niti opet vlastnost pojedinacah na ostaloj vodi. S toga opet bolje čine moderni zakoni, koji kad ta vlastnost nije moguća, o njoj niti negovore.

Medju modernije zakone, kao što je zakon weimarski, oldenburžki, altenburžki, braunšvaižki i dr., spada i ugarski zakon o vodi od g. 1885. Pak kako se naša domovina nalazi u uzkoj zajednici sa Ugarskom, pak kako su mnogi naši odnošaji, napose prilike gospodarskoga života vrlo srodne sa onimi u Ugarskoj, bilo je očekivati, da će se naša osnova staviti barem načelno na stanovište ugarskoga zakona.

Medjutim voljela se je osloniti na stanovište austrijskoga prava, koje je starije, koje uvažava kod klasifikacije vodah momenat brodivosti, i koje luči javne i privatne vode. Presv. gosp. predstojnik unutarnjega odjela trudio se je dokazati, da osnova nekonstruira vlastnosti države na javnih vodah i da u obće osnova niti negovori o vlastnosti na vodi. Nu iz ciele se osnove vidi, napose iz obrazloženja, da naša osnova stoji na stanovištu obćega gradj. zakonika, a g. predstojnik sam je rekao, da se §. 2. osnove posve slaže s §. 287. o. g. z.; obć. gradj. zakonik pak smatra javne t. j. brodive vode kao javno, ne kao obće dobro, on ih uzporedjuje s cestami, zajedno s njimi smatra ih kao vlastničtvo države, ter ih stavlja u oprieku s onimi stvarmi, što se nenalaze u ničijoj vlastnosti. U ostalom dovoljno je, da u tom pogledu spomenem Randu, koji je nedvojbeno auktoritet na polju austrijskoga privatnoga prava, koji takodjer to isto tvrdi. Slobodan sam upozoriti i na to, da je u vrieme, kad se je stvarao gradjanski zakonik, bilo to obćenito shvaćanje, a tako

shvaća i prusko zemaljsko pravo i fracezki code civil. Što se tiče ostalih vodah, koje nisu brodive, tu je čini mi se dosta jasno, da osnova usvaja konštrukciju vlastnosti na tih vodah. Ono „pripadati“, „pripadnost“ neznači ništa drugo, nego vlastnost, a i inače se vidi, da osnova polazi s toga stanovišta, da oni, koji su dokazali, da je rieka voda njihova, vlastnici su te vode.

Nu razlog onaj, koji se navodi, da osnova nije mogla drugčije postupati s obzirom na o. g. z., koji vriedi u nas, taj razlog nestoji. Obći gradj. zakonik pored sve svoje vrstnoće ima mnogo ustanovah zastarjelih, ako se sad budemo mi bojali u te zastarjelosti dirati, kao što se boje u orientu dirati u one svete zakonike, onda neće biti nikada moguć napredak. Prema tomu nebi mi stvarajući zakon o posjedu, mogli reći drugčije, nego da je posjed stvarno pravo, jer gradjanski zakonik veli tako. U ostalom sama osnova reformira neke ustanove obćeg gradjanskoga zakona n. pr. glede korita i ostrva, što se porodi u vodi. Kako je osnova ovdje mogla mienjati propise obćega gradjanskoga zakonika i složiti se sa ugarskim zakonom, tako bi bila to mogla učiniti i glede shvaćanja pravne naravi vode. To bi bilo tim bolje, jer bi osnova mogla bila tako spasiti svoje jedinstvo, dočim ovako uzimlje nješto iz austrijskoga, a nješto iz ugarskoga zakona, a jedan i drugi nalazi se na drugom stanovištu. Osnova je prema tomu mogla po mom osvjedočenju načelno proglasiti sve tekuće vode za obće dobro, to bi bilo sigurno bolje, nego što uzima to tek u dvojbi. Stečena privatna prava naravno su se mogla i kod toga zaštititi. U tom pogledu nalazila bi se osnova u istom položaju, u kakovom svi oni moderni zakoni i ugarski s njimi. I ti su zakoni imali pred sobom starija prava, i njim bilo se je razkrstiti s tim pravom, i oni su se razkrstili s njim, a ipak su zaštitili stečena privatna prava. Da je osnova prihvatila načelo, da su sve tekuće vode načelno obće dobro, ona bi stajala bliže narodnomu shvaćanju, nego to ovako stoji; jer to shvaćanje drži, da je voda svim prosta, da nemože biti nikomu zabranjena.

Treba samo u tom pogledu sravniti, što vele vrstni poznavaoci narodnih običajah u Bogišićevom sborniku pravnih običajah. Govori se tamo, kao što govori Latona u Ovidovih metamorfozah:

Quid probibetis aquis, usus communis aquarum.
Nec solem proprium Natura nec aëra fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.

Tako dakle ova osnova u tom pogledu, naime glede shvaćanja pravne naravi vode, nepokazuje nikakova napredka. Neka mi pako, vis. sabore, nitko neveli, da je svejedno, da li se proglasi voda za privatnu vlastnost i onda ta vlastnost u javnom interesu ograniči, ili se pak umah proglasi voda kao obće dobro.

Jer je i za praksu osobito prosudjenje još neriešenih, zakonom nepredvidjenih slučajevah, od eminentne važnosti, ako se postavi unapried valjan princip.

Osnovi manjka nadalje jedinstvo, razlog je pak tomu taj, što stoji načelno na stanovištu austrijskoga prava, a uzima mnogo iz ugarskoga zakona o vodi. No mnogo toga dati će se izpraviti u specijalnoj razpravi, kamo takodjer spada ono, što je govorio moj vriedni predgovornik g. dr. Neumann.

Pored svih spomenutih manjakah, kojih ima u ovoj osnovi, ima mnogo toga, što je bez dvojbe dobro. Premda osnova polazi sa stanovišta vlastnosti na vodi, ona ipak ograničuje tu vlastnost na vodi tako, kako je dobro spomenuo g. izvjestitelj, da od te vlastnosti neostaje ništa. Prema tomu i osnova vlastnost na jedna vrata uvadja, na druga ju vrata van baca. I za porabu privatne tekuće vode vriede u bitnosti ista načela, koja i za porabu javnih vodah. Vlastnik i privatne vode mora dopustiti nekoje porabe i drugim, a za druge porabe mora sam tražiti koncesiju. Princip koncesije provadja osnova u obilnoj mjeri i ne samo kod porabe javnih, nego i privatnih vodah, a to je sigurno važno i dobro.

Znamenitu korist možemo očekivati od inštitucije vodnih zadrugah. Brigu državne uprave oko racijonalne porabe vode i zaštite od nje provode stranom organi državne uprave, stranom korporativno organizovane zadruge. Inštitucija zadrugah, što ih osnova uvadja, omogućit će mnogo racionalniju porabu vode, koja nije bila dosele moguća, omogućiti će, da se odkloni mnoga šteta, koje nije bilo moći dosele odkloniti. Tako dakle neima dvojbe, da se s ovom osnovom dade, kada postane zakonom, polučiti bolje stanje, nego je to do sada bilo. Mnogi baroviti predjeli moći će se pretvoriti u plodno tlo, neće biti n. p. moguće, da je — košto sam nedavno vidio — jedna pilana opoganila vodu i učinila ju neporabnom za više obćinah. Držeći ja dakle i ovu osnovu koristnom, ja ću osnovu prihvatiti za podlogu specijalne debate u nadi, da će se u specijalnoj debati dati što šta popraviti. Kad bi mi tko prigovorio, zašto prihvaćam osnovu, čije temeljno načelo osudjujem, jer da bi bolje bilo čekati, dok se donese druga osnova, koja odgovara svim zahtjevom, kad bi mi dakle rekao kogodj s Reimarus-om: „Man darf das trübe Wasser nicht eher wegschütten, bis man reines hat“; onda bi mu ja odgovorio s Lessingom: „Aber wer das trübe nicht ausschütet, kann doch nie reines bekommen“. Ja sam osvjedočen, da ćemo i po ovoj osnovi dobiti bistriju vodu t. j. uredjenije pravne odnošaje glede vode, nego su bili dosadanji, i za to ja osnovu prihvaćam.

2. CXLI. sjednica od 19. lipnja 1891.

Govor narodnoga zastupnika Dragutina Riftera: Visoki sabore: Moj vrlo poštovani drug zast. osječki, gosp. dr. Neumann, podvrgao je jučer predležeću zakonsku osnovu tako oštroj kritici, da je na posljedku došao do rezultata, da na toj zakonskoj osnovi skoro ništa nevalja, a od komplimenta, što ga je u uvodu svoga govora učinio visokoj vladi, da se naime visokoj vladi imade zahvaliti na trudu, što je izradila ovu zakonsku osnovu. ostalo je na koncu samo toliko, da se vladi zahvaliti ima na dobroj volji, ali da joj žalibože nije pošlo zu rukom stavljenu si zadaću sretno riešiti. Kad se k tomu uzme u obzir, da je g. zastup. osječki izrazio svoje osvedočenje onamo, da će ova zakonska osnova i u koliko je valjana, ipak ostati samo na papiru, a narod se s njom neće pomoći već s razloga toga, što neimamo samostalnih financijah, onda moram naglasiti, da se upravo čudim, kako je g. zastupnik osječki uzprkos prigovorah mogao ovu zak. osnovu primiti za podlogu specijalne debate.

Ja neću, gospodo, izpitivati razloge, koji su ga pri tom rukovodili, a možda je tomu razlog taj, da je bolje i to, nego ništa, možda pak ga je vodio i razlog oportuniteta. Nu meni je samo dužnost naglasiti ovo protuslovje, koje postoji u govoru g. zastupnika osječkog.

Ako bi u ovoj zakonskoj osnovi i moglo ovo ili ono bolje biti, i ako bi se ovo ili ono pitanje moglo sretnije riešiti, to ipak ja držim, da je kritika g. zastupnika osječkog pretjerana, preveć oštra i da nije obrazložena. To pako vidi se najbolje u tom, što je gosp. zast. osječki u generalnoj debati sasvim ozbiljno naveo kao razloge, zašto se ova zak. osnova ima odkloniti, i takove sitnice, koje nespadaju u generalnu debatu i koje nemogu biti razlogom, da se radi njih ova zakonska osnova odkloni. G. zastupnik veli, da je ova zakonska osnova loš prevod. O tom, gospodo, da li je koji prevod loš ili sretan, može biti raznih nazorah, osobito obzirom na naše odnošaje, jer u našem jeziku imamo tri nariečja: štokavsko, kajkavsko i čakavsko; nu zato se ovoj zakonskoj osnovi, što je ona sastavljena u štokavskomu nariečju, pa ako slučajno imade koji izraz iz kajkavskog nariečja, nemože prigovarati, da je loš prevod. Loš prevod bio bi onda, kad se nebi mogla osnova razumjeti, ali ovu zakonsku osnovu može svatko razumjeti. To su sitnice, a isto tako je sitnica i ono, kad je dalje g. zastupnik osječki prigovario ovoj osnovi, da su u njoj tri paragrafa zlo citirana.

Visoki sabore! Tri paragrafa zlo citirati jest crimen laesae majestatis! To su tiskarske i pisarske pogrieške, jer žalibože ljudska narav nije tako savršena, da bude bez pogrieške. Imade

osim tih trih paragrafah i drugih pogriešakah, i ja ću spomenuti još i to, da imade na jednom mjestu u ovoj zakonskoj osnovi, gdje stoji rieč „promjena“, a na drugom mjestu „premjera“, Nu to valjda nije tako strašno, da bi se radi takovih sitnicah morala ova zakonska osnova odkloniti.

Nu g. zast. osječki nije naveo samo takove neopravdane sitnice, nego on je i inače naveo važnijih prigovorah proti ovoj zakonskoj osnovi. Nu svi ti prigovori, kao što je već jučer spomenuo g. zast. dr. Spevec, spadaju osobito sa stanovišta g. zast. osječkog, koji osnovu ipak prihvaća, u specijalnu debatu i s toga se ja na njegove prigovore nemogu sada osvrnuti, već odgovoriti će mu se ne nje u specijalnoj debati.

Vis. sabore, ja ću se u ovom svom govoru ograničiti samo na to, da se osvrnem na njeke prigovore obćenite naravi, koje je g. zastupnik osječki predbacio predležećoj zakon. osnovi. G. zast. osječki prigovara ovoj zakon. osnovi, da su pojedine njezine ustanove u protuslovju s drugimi ustanovami. Ja mislim, da su to samo umišljena protuslovja, g. zast. osječki nije ih ni naveo i nije niti obrazložio, u čem da se ta protuslovja sastoje, i s toga ja niti nemogu kazati i dokazati, koje postoje, a koje da su umišljene. Gosp. zast. osječki prigovara nadalje i to, da pojedine ustanove ove zak. osnove pobijaju ustanove gradjanskog zakona, dočim se opet s druge strane osnova načelno bazira na obćem gradj. zakonu. To, gospodo, opet nestoji, jer to nije pobijanje ustanovah gradj. zakona, nego su to reforme, jer ova predležeća osnova nestoji samo sliepo na stanovištu gradjanskoga zakona, nego ona prihvaća u načelu stanovište gradjanskoga zakona, pak ga ipak popunjuje i razširuje, jednom riečju reformira, — a pitanje može samo nastati, jesu li to reforme in melius ili in pejus. To se nemože smatrati pobijanjem, već to znači reformirati budi sada in pejus ili in melius. Da su te reforme pak in pejus učinjene, nije g. zastupnik dokazao.

Nadalje prigovara g. zast. osječki i to, da imade dvojbe glede tumačenja pojedinih ustanovah ove zak. osnove. Taj prigovor može se svakomu zakonu staviti, jer nijedan zakon nemože biti tako savršen, da nebi mogle nastati dvojbe o pojedinih ustanovah i nijedan zakon neriešava svako pitanje tako, da nebi mogle nastati dvojbe. To će biti stvar kritike, komentara i prakse, da se takove dvojbe razprše i raztumače.

Nadalje prigovara g. zastupnik osječki, da se predležeća zak. osnova nije niti najmanje osvrnula na naše specifične potrebe zemlje. To takodjer nestoji, i to za to ne, jer joj sam g. zast. osječki s druge strane predbacuje, da je ostala na stanovištu, gradjanskoga zakona. Baš to, što je ova zak. osnova ostala na tom stanovištu, jest takova specifična potreba i obazire se na odnošaj naše zemlje.

U savezu s ovim stavlja g. zastupnik osječki predležećoj zak. osnovi drugi prigovor, naime taj, da je ona nesretna kompilacija iz austrijskoga i ugarskoga zakona, da to nevalja, već da bi se valjalo odlučiti za jedan ili za drugi zakon. To je stvar nazora, i to je quaestio facti, da li je kompilacija jednog zakona drugim sretna ili ne. I ovdje se sada pita samo to, je li ova kompilacija sretna. Ja mislim, da je ova kompilacija jako sretna, da je ova kompilacija dobra, da je razložno izvedena, i da je izvedena obzirom na specifične potrebe naše zemlje. To ću lako dokazati. Dvojaka je zadaća ove zak. osnove, naime urediti vodne privatno-pravne i javno-pravne odnošaje. Što se tiče onih prvih, to je osnova pošla s toga gledišta, da joj treba ostati na dosadanjem stanovištu. Do sad, kao što je vrlo dobro razložio u svom uvodnom govoru presvietli g. odjelni predstojnik, vriedilo je u tom pogledu ono, što sadržaje gradj. zakon. To mislila je ova zakonska osnova, da mora sačuvati obzirom na to, da je naš gradj. zakon tako savršen zakon, što priznaje i znanost, a priznaje to i g. zast. osječki, da je on ne samo od svojih suvremenikah najbolji zakon, da je savršeniji od pruskog Landrechta i od francezkog Code Napoleon, nego da je savršeniji od novijih zakonah o privatnom pravu, kao što je opet g. zastupnik osječki sam iztaknuo, kad je citirao vrlog učenjaka dr. Angera i njegove o tom netom izuštene u carevinskom viećn rieči. Kad je kod nas 38 godišnja praksa upućivala nas, da u tom pogledu ostanemo na stanovištu gradj. zakona i da ga samo nadopunimo prema potrebi, onda je naravna stvar, da se to nadopunjenje i usavršenje u ovoj zakon. osnovi mora u skladu sa ustanovami gradj. zakonika izvesti. Kad se to pak mora u skladu sa ustanovami gradj. zakona izvesti, to je onda jasno, zašto se je predležeća zak. osnova osvrnula na austrijske zakone o vodnom pravu i recipirala ustanove iz tih zakonah austrijskih u pogledu uredjenja privatno-pravnih odnošajah. U tom, držim, leži baš dobra strana ove zak. osnove a ne, da se ona imade radi toga odsuditi.

Druga zadaća ove zak. osnove jest urediti javno-pravne odnošaje. U tom pogledu imala je ona izpuniti drugu zadaću. Tu nije ju vezala niti prošlost, niti sadašnjost na Austriju, nego tu je zak. osnova i visoka vlada imala drugo nešto pred očima. Ona je imala pred očima to, da postoji izmedju nas i Ugarke zajednica, jednaki gospodarstveni odnošaji i uzki saobraćaj jednog i drugog naroda, te tiesni dodir samih tih javno-pravnih odnošajah. Obzirom na sve ove okolnostih prihvatila je zakonska osnova u tom pogledu stanovište ugarskog zakona i recipirala odnosne ustanove zak. čl. 23. od g. 1885. To je pak po mom mnienju sretno riešenje toga pitanja, jer vis. vlada nije mogla ništa boljeg učiniti. Baš iz tih razlogah, koje je dakle naveo gosp. zast. osječki proti ovoj zak. osnovi i radi kojih ona tobože nevalja,

ja ju pozdravljam s najvećim oduševljenjem i radošću, jer je tako sretno riešila ovo težko pitanje i izjavljujem, da ju prihvaćam za podlogu specijalne debate.

Govor narodnoga zastupnika dra. Ivana Banjavčića: Vis. sabore! Ja rado vjerujem riečim g. izvjestitelja, da je odbor, pretresujuć ovu predloženu zakonsku osnovu, imao mnogo dobre volje i napora. Ja vjerujem, da se čovjek mora truditi, ako imade pred očima zadaću, stvarati zakone svom narodu, znajući, da zakoni imadu odgovarati potrebam naroda i da imadu biti jedino izliev narodnih odnošajah — to je tim teže, čim je više o tom osvjedočen. Ja vjerujem g. izvjestitelju, da je odbor imao veliki napor kod razprave predležeće zak. osnove, a taj napor morao je biti tim veći, što je vriedni g. predgovornik netom razložio, kako je zak. osnova nije ništa drugo nego recepcija austrijskog i ugarskog zakona. Udubsti se u narav ovih dvih zakonodavnih tjelah, koja su imala i morala imati pred očima potrebe svoga naroda i prenieti se iz tih odnošajah u naše odnošaje, pa imajuć na umu, da ova zakon. osnova imade i svoju strukovnu stranu, sve to je zbilja naporno; nu gospodo, koliko god je taj napor slavnog odbora hvalim, to ipak vidim, da taj napor nije imao željeni uspjeh.

Po mom nazoru ova zakon. osnova neodgovara potrebam našeg naroda i nije posljedak odnošajah naših. Ja bi želio, da legislatorna djelatnost ovoga sabora bude manje plodna, ali da bude više odgovarala, bar u koliko se dade, našim odnošajem. Legislatorna djelatnost našeg sabora i težnja naše vlade jest ta: davati mnogo zakonskih osnovah te pokazati tim, da se zbilja u ovoj legislativnoj periodi mnogo radi. Ja, gospodo, naravno proti tomu neimam ništa, jer svaka marljivost je hvale vriedna, ali to nije dosta i nesmije biti sve. — Kako biva u našem zakonodavnom tjelu, mislim, da tako nebiva u drugih parlamentih. Vi ste imali sgodu, gospodo, tečajem ovih četirijuh godinah pretresti toliko zakon. osnovah, koje su i zakonom postale, da čovjek znajući, kako su velikog zamašaja ti zakoni, mora se diviti kvantativnoj djelatnosti te legislative. Ali zakone valja stvarati napram potrebam naroda.

Moći će se kazati, da mi stojimo u savezu monarkije Austro-Ugarske i da treba, da naši zakoni budu s timi u skladu. Koliko god to znam, to ipak držim, da naše potrebe izuskuju druge liekove, nego li one ostalih narodah ove monarkije, a tomu dosliedno moraju biti različite i zakonske norme. Napram odnošajem i potrebam naroda valja priudesiti zakone. Samo takvi zakoni mogu biti koristni te služiti na slavu zakonodavnog tiela.

Pripomenuv ovo stavljam si pitanje, da li ova zakonska osnova odgovara potrebam i odnošajem u našem narodu. Znanost

nas uči. da vodarstvo može nastati tek ondje, gdje je gospodarstveni život jednog naroda razvio odnošaje i poduzeća takova, za koje poraba i potrošak vode postaje neodklonivim uvjetom. Ako se ova zasada upotrebi na predležeću zakonsku osnovu, onda se pita, da li sbilja ova osnova odgovara gospodarstvenom životu našeg naroda. Prema ovoj zak. osnovi stavljaju se zakonske mjere glede porabe, glede očuvanja, rukovanja s vodom itd. Ja žalim, gospodo, da oni odnošaji, koji su bili prije kojih 25—30 godinah, danas u nas neobstoje. Promjena prijašnjih odnošajah posljedica je današnjega vieka. Po mom mnienju bila je prije 30 godinah poraba vode u Hrvatskoj mnogo veća, nego danas. Ja bi rekao, da je sadašnji viek viek pare, a prije da je bio viek vode. Prije kojih 30 godinah mi smo imali sijaset vodenicah i naša je industrija tako rekuć bila na vrhuncu u svojih vodenicah i mlinovih, onda je bilo više potrebe, nego danas. da se poraba vode kodificiranim zakonom uredi. Danas naše vodenice stoje, one se danas nerabe, jer ih je iztisnula moć pare. Neću time da reknem, da valjanog zakonodavstva glede vodah netreba, nu svakako tvrdim, da imamo prečije potrebe zakonah u drugih granah narodnog života. Poduzeća, koja bi iziskivala porabu i potrošak vode, žali bože, kod nas su dosta malena, a ono, što će nastati, netrebamo u napried siliti, da se to prilagodjuje normam ove osnove zakona. Zakon nesmije da bude takav normativ, koji po svom kalupu odnošaje stvara, nego treba da zakon postane iz života naroda, a ovdje iz razvitka gospodarskih potrebah. Neslažem se s nazorom mojih vriednih predgovornikah, koji su jučer, iztičući mane ove zakonske osnove, izjavili. da je bolje imati makar i ovakav zakon, nego nikakav. U koliko se porabe vode prema našim odnošajem tiče, to imademo prilično mnogo odredabah, koje to normiraju, a kad bi se to htjelo sve zakonom kodificirati, onda bi ja zahtjevao — kao što je rekao jučer g. dr. Neumann — da se ovakova zak. osnova dade najprije na pretres enqueti, da se čuje mnienje ljudih vještakah, koji su gospodari, koji su industrijalci i onda tek da se kodificira zakon. Neću da se u potankosti ove zak. osnove upuštam, pošto bi opetovao samo ono, što je jučer vrlo liepo izveo g. zast. Neumann, ja prisvajam sve one prigovore u pojedinosti, koje je iztaknuo, te na nje svraćam pozornost ove vis. koće.

Znanstvenu stranu o razvitku vodnog prava vrlo je temeljito razvio g. dr. Spevec. I ova gospoda su proučila tu zak. osnovu i čuli ste gospodo, mnienje njihovo. Ako sliedimo razlaganja, onda izmedju njih i mene je ta razlika, da ja iz onih premisah stvaram drugi zaključak, oni primaju za podlogu specijalne debate ovu zak. osnovu, dočim bi ju po svojih razlozih odputiti morali kao neprikladnu za podlogu specijalne debate.

Ono, što neodgovara potrebam naroda, valja odkloniti i čekati vrieme, dokle se donese valjana zakonska osnova. Ja opet i onu nauku iztičem, koja kaže, da privatno vlastničtvo dolazi u pravnom životu jednoga naroda samo tada do pravog izražaja, kad to privatno pravo vode dolazi u proitmbu i sukob s javnom porabom. U koliko poznam odnošaje u našoj domovini, ja nebi rekao, da je tih slučajevah tako mnogo, da javna poraba vode kod nas dolazi u sukob s privatnim vlastničtvom drugoga. Vi ste, gospodo, u ovoj zakonskoj osnovi mogli razabrati, ne samo, što se tiče porabe vode, nego i na uzgredna pitanja o vodi samoj, da se ta normiraju na vrlo kompliciran način. Ondje n. pr. gdje se govori o porabi vode, kako se imade u buduće postupati, kad tko hoće na svojoj zemlji zdenac kopati itd., vidi se jasno nespretan propis i klompliciran način. Čemu da se otežčuje našem narodu poraba vode? Ako zbilja nije nastala potreba, čemu da se otegoćuju pojedini vlastnici, koji na svom zemljištu kane rabiti vodu! U ovoj zakonskoj osnovi imade vrlo zamašnih odredabah glede odvadjanja vode, glede naplavljivanja itd. Gospodo, ja bi takodjer rekao, da ova zak. osnova i tu naše odnošaje komplicira i narod na muke stavlja.

Ustanove ove zak. osnove, gdje se normira, kako imadu ostali interesenti nositi terete, ako je tko god uredio vodu na svom zemljištu ili poduzeo osušenje zemljišta, nisu valjane i dobre, te će napraviti u našem narodu neizmjerne štete i neprilike. Ja bi rekao, da se na gospodarstvenom polju nesmijemo staviti strogo na polje gradjansko-pravnih odnošajah. Akoprem po našem zakonu onomu, koji bi radio kao negotiorum gestor, imade se naknaditi u koliko je trećemu koristio, to ipak držim, da ovo načelo nesmije se nikako odobriti na polju gospodarstvenom. Moguće, da će mi tko god prigovoriti, da to biva u drugih zakonodavstvih, nu poznavajuć naše odnošaje, ja bi rekao, da takove ustanove samo otežčuju naš narod i makar je kod svih drugih državah, to ju ja barem za sada nebi kod nas uveo.

Na veliko hvale se od mojih predgovornikah ustanove o vodnih zadruga. Ja nekažem, da zadruge same po sebi nisu gospodarstvu dobre i da te zadruge nebi imale svoju svrhu. Ja to priznajem. Udruživanje u obće je do sada učinilo čudesa i sasvim je naravno, da uredjujuć pravne odnošaje vode može se to i ovdje kazati. Nu ako uzmete na um ustanove ove zakonske osnove, kako se tu uredjuju gospodarske udruge, vidit ćete, da se tu stvara aparat vrsti činovničke naravi, interesentom bo nalažu se veliki tereti i daje se zadrugi lice ureda birokratičkoga. — Ja u obće neidem s onog gledišta, da vlada imade u gospodarstvenih poslovih i u gospodarstvu samom stvarati same nekakve institucije poput ovih zadrugah; a po osnovi našoj kaže se, da vlada može stvarati takove udruge. Žalostno je za one gospodarske odnošaje, ako dotični interesenti nisu proniknuti

korišću ove inštitucije, koja se stvara i ako interesenti neuvidjaju koristi, da stvore zadrugu; ta zadruga, koju će vlada stvoriti, neće imati mnogo vriednosti na polju gospodarstva. Treba da dovedemo naš narod onamo, da bude znao ocieniti gospodarstvo i da bude znao sam, što treba za unapredjenje pojedinih gospodarstvenih granah; kad si narod sam stvori takve institucije, onda će one napredovati. Vodna zadruga po ovoj osnovi ima plaćenog predsjednika i druge odličnike, a to za naše odnošaje nije.

Vriedni gosp. izvjestitelj iztaknuo je, da ovakove odredbe i norme, kakove su ove zak. osnove, jesu kod drugih narodah posljedak decenijalnog razvitka i nauke, a ja bi pako rekao, da tu nisu decenija, nego su dapače stoljeća. Dok se došlo do današnjih normah glede vodnog prava, prošlo je i 200 godinah. Od onog vremena, kad je Francezka, koja je, čini mi se, prva stvorila kodificirani zakon o vodnom pravu, svoj „ordonnance des eaux et forets", prošlo je 200 godinah. Vidite, gospodo, pojedini narodi i države išle su postupice i razvijali to vodno pravo prema potrebam svoga naroda, danas vidimo, da se te silne uredbe prenašaju k nam. Ja mislim, da je to preveliki saltus. Ja sam uvjeren, da ovakve uredbe, kako ih druge države imadu glede zadrugah vodnih, nije kod njih prije bilo, dok nije za nje potreba nastala. To je tekom vremena i razvitka došlo, i mi takove uredbe nebismo smjeli prenieti, jer našem narodu nemogu koristiti.

Ja, gospodo, s ovih razlogah nemogu preporučiti predležeću osnovu za podlogu specijalne debate. Zak. ova osnova nemože se učiniti valjanom s pojedinimi izpravci.

Svaka zakonska osnova, svaki zakon, treba da bude harmonična, organična cjelina. Budemo li mi, gospodo, pojedine izpravke davali, mi tada nećemo imati harmonične cjeline, već raztrgane nesuvisle zakonske ustanove.

S toga ja, vis. sabore, ovu osnovu nepreporučam za podlogu specijalne debate, nego želim, da se odboru natrag vrati i da se preradjena opet donese u pretres.

Govor narodnoga zastupnika dra. Aleksandra Egersdorfera: Visoki sabore! Kao što je već g. izvjestitelj naglasio, ova zakonska osnova imade dva temelja; ona ima dvie vrsti ustanovah naime: čisto pravnih, koje uredjuju pravne odnošaje glede vode, a s druge strane ustanovah upravno-gospodarstvenih. O jednih i drugih ustanovah bilo je ovdje na daleko i široko govora.

Ja, da iskreno kažem, držim one druge ustanove naše zakonske osnove, koje su naime administrativno-gospodarstvene naravi, mnogo važnijimi od onih prvih, te scienim, da u ovih ustanovih leži težište cielog zakona, leži središte njegovo. Ove ustanove, koje će djelovati u narodu, koje će neposredno na

odnošaje naroda uplivati, imadu doista veću važnost, nego cieli taj pravno-teoretički krumpir, o kojem se ovdje razlagalo i s raznih gledištah ga omastilo.

Ja dakle scienim, da su sve ustanove, koje se tiču čisto pravno-teoretičke strane ove zakonske osnove, jedva toliko vriedne, složili jih ovako ili onako, koliko je na njih već ovdje riečih potrošeno. Pa ne zato, da bi osjećao potrebu i držao, da su od važnosti, nego zato, da i sa moje strane omastim taj krumpir, neka mi bude dozvoljeno nekoliko riečih spomenuti.

Meni se čini, da toli g. izvjestitelj, koli i g. zastupnik virovitički, sasvim s krivoga stanovišta polaze, kad misle, da ova predležeća zakonska osnova stoji na stanovištu, da je ma kakova voda tekuća vlastničtvo, bilo vlastničtvo privatno, bilo vlastničtvo javno. O vlastvičtvu neima u ovoj zakonskoj osnovi ni rieči. Zakonska osnova govori na prosto o javnih i privatnih vodah; da li je to vlastničtvo ili nije, o tom neima govora. A nestoji niti to, da naš obći gradjanski zakonik na tom stanovištu stoji, jer naš gradjanski zakonik nigdje nekaže niti jednom rieči, da su vode tekuće vlastničtvo u privatno-pravnom smislu.

§. 287. kaže o javnih riekah samo to, da su to stvari, koje su svim državljanom dozvoljene u porabu. Čije su to stvari, to se nekaže. Taj paragraf nazivlje jih samo javnim dobrom, a iz toga naziva možemo samo na privatno-pravno vlastničto zaključiti s veoma kompliciranom i jako dvojbenom argumentacijom.

Iz §§. 286. i 290. sliedi, hoće li se naime zaključiti, da su stvari, koje su javno dobro, vlastničtvo državno. Ali to stoji samo u smislu onom, koji odgovara teoretičkom stanovištu, s kojega naš gradjanski zakonik polazi, odgovarajući teoriji iz prošloga stoljeća, koju je i presvjetli gosp. odjelni predstojnik spomenuo i koja konstruira poznati „dominium eminens“. Po tom paragrafu sve su stvari vlastničtvo države, koje nisu privatnikom ostavljene; dakle donjekle i „res nullius“, pa se zato kaže. da država dozvoljava, da se mogu okupirati. To nije ništa drugo, nego teoretički doduše krivi izraz za pravo visosti. Da li su rieke javne ili privatne, da li pripadaju u vlastnost ili državi, ili obćini ili privatnim, to nije rečeno u ovoj predležećoj osnovi, a niti u gradjanskom zakonu.

Nu i gospoda, koja su protivnoga mnienja, moraju priznati, da imade javnih i privatnih vodah. O tom neima dvojbe. To oni i sami priznavaju i na tom stoji ona najmodernija teorija, koja se ovdje spominje. Što ja o toj modernoj teoriji držim, biti ću odmah slobodan reći. Po toj najnovijoj teoriji imade i privatnih vodah — o tom neima dvojbe, jer one vode, koje su zatvorene, svakako su privatne. Dakle privatnih vodah imade.

Sve tekuće vode su javne, dakle imade javnih i privatnih vodah; to je jasno. Nu sada se pita za razliku; koje su vode

javne i koje privatne. Privatne su jedino one, koje su zatvorene, kažu jedni, a drugi kažu, da imade i tekućih vodah, koje su proglašene privatnimi. Razlika izmedju javnih i privatnih vodah neda se eskamotirati, ta razlika eksistira.

Kakovo je stanje stvari bilo do sada? Bilo je ovakovo: Bilo je javnih i privatnih vodah bez dvojbe. Privatne vode bijahu sve one, koje su zatvorene bile, a od tekućih vodah bilo je nekih privatnih. A koje su bile te privatne vode, to nije jasno u gradjanskom zakonu izraženo, nego samo posredno i to je bilo veoma preporno, jer se je to dalo zaključiti iz ustanove o otocih, nastavših u rieci. Da se brodive i splavne rieke imadu smatrati javnimi, to je posredno dokazano i bilo je prieporno.

Gradjanski dakle zakon govori o javnih i privatnih tekućih vodah, ali neodlučuje, koje su javne i koje su privatne. U ostalom kod nas dolazi još i to, da i na javnih vodah imademo privatnog ovlaštenja, koje potiče iz vremena prije uvedenja obćeg gradjanskog zakona. Ovo ovlaštenje glede vodah sastoji se u stanovitom skupu pravah, u vršenju stanovitih pravah.

Ta prava na javne rieke, polag ustanovah od vremena prije gradjanskog zakona, pripadala su privatnikom, dakle pravo na porabu javne vode obstoji kod nas za privatnike.

Sad dolazi ova osnova, pa nailazi na stanovite pravne ustanove, ter se imade pitati: u koliko moramo te ustanove mienjati, da li ih u obće moramo mienjati. Ja držim, da za svaku promjenu treba razlog; zašto da se zakon mnienja, kad neima razloga.

Koji je dakle razlog bio, da mienjamo zakon.

Gospoda su mislila, da treba prihvatiti ono, što kaže najmodernija teorija.

Što se tiče te moderne teorije, neka mi bude dozvoljeno reći, da svako vrieme, svaka generacija — ne — svakih deset dapače i pet godinah imade svoju najmoderniju teoriju.

Ja se moram čuditi g. zastupniku virovitičkomu, kad je kazao, da je njegovo stanovište jedino opravdano znanstveno stanovište.

Znanstvenih stanovištah ima svaki dan drugih, a tako i teorijah; svako vrieme misli, da je njegova teorija prava i najbolja. Oni, koji su stvarali gradjanski zakon, rekli su baš tako, to je prava teorija i najmodernija.

Za par godinah vidimo, da je druga moda, pa i druga teorija, pa ja mislim, da je mnogo teže učiniti moderni kaput, nego izmisliti novu modernu jurističku teoriju. To je stvar, koja se mienja svake godine. Toga ima više, nego gljivah poslie kiše.

Dakle moderna teorija je razlog za promienu zakona, a drugoga razloga neima, pa drugi nije niti naveden, nego da bude moderna promiena i da bude učinjena polag sadašnje moderne teorije.

Kako rekoh, nije uviek najbolje, najozbiljnije i najpametnije ono, što odgovara sadanjoj modi, jer inače bi najozbiljniji, najbolji i najpametniji ljudi bili Gigerli, jer su oni po najmodernijoj modi obućeni.

Najnovija teorija nije za mene razlog, da mienjam zakon. Ja trebam drugi razlog, usljed kojega treba mienjati zakon.

Pitam sada, visoki sabore, da li su te ustanove obć. gradj. zakona ikada bile na putu, da se nije moglo zadovoljiti potrebam. Mi znademo, da imademo glede drugih ustanovah zemaljskog zakona praktičnih slučajevah, gdje se nije moglo zadovoljiti potrebam. gdje se nije dalo provesti, ali pitam, da li je u tom području bilo nestašice?

Nije. Ja znam za druge ustanove gradjanskoga zakona, koje bi trebalo reformirati, tako na primjer poglavje o naknadi štete. Gospoda, koja se praksom bave, znadu, da je zakon ovdje nedostatan zato, jer ima slučajevah, koji se nedadu pravo riešiti, jer potrebam neodgovaraju i t. d.; ali ustanove glede pripadnosti vode, neznam, da li bi bile ikada ili ikomu na spačku ili da nebi odgovarale potrebam. Zašto dakle da mienjamo zakon, kad neima tomu razloga?

Samo radi mode? To za mene nije dovoljno.

Usljed toga, kad ova osnova naidje na stanovite ustanove i kad neima razloga, s kojih se imadu te ustanove mienjati, onda je dakle logička konsekvencija, da jih pridržimo. Drugačije nemože biti.

Što kaže sada ta osnova? Ona dakle nije imala razloga, da napusti razliku izmedju javnih i privatnih vodah.

Kako ona opredieljuje pojam javnih i privatnih vodah? Ovdje je trebalo to opredieliti, a zašto? Gradjanski zakon doduše dieli vode na javne i privatne, ali se jasno neizrazuje, koje se vode imadu smatrati javnimi, koje privatnimi. U tom obziru treba stvar objasniti i nadopuniti.

Ova osnova ide tako daleko, kako je po mom nazoru, ikako moguće bilo daleko ići.

Nesmije se uzeti samo §. 2. koji kaže: sve rieke brodive i splavne rieke, nego po §. 3., koji se mora zajedno s drugim uzeti, jer su sve ostale rieke, potoci, jezera dapače i sve ostale stojeće i tekuće vode javne vode, a ne samo brodive i splavne rieke, izim ako komu pripadaju po zakonu ili po kojem privatnom pravnom naslovu.

Ja mislim, da je pravedno pravo na vode razvrstiti, kako to gradjanski zakon čini, na javne i privatne vode, a onda je najpravednije, ako se kaže, sve je javno, ako nepripada nikomu privatnomu.

Pravednije se nemože po mom nazoru ovdje postupati. Polag predležeće ove zak. osnove sve su vode javne izim: prvo zatvo-

renih, a drugo onih vodah, glede kojih po obstojećih zakonih ili po privatnom pravu nepripada nikomu pravo.

Ja držim, da je ta ustanova pravedna, da odgovara potrebam i da nadopunjuje gradjanski zakon, kako se bolje nadopuniti nemože.

Gosp. je zastupnik osječki kazao, da nije dobra ustanova §. 2., koja ustanovljuje, da su brodive i splavne rieke javno dobro, nego ih opredieljuje tako, da budu brodive i splavne rieke javne vode samo u koliko se upotrebljuju faktično za brodarenje i splavljenje.

Ja držim, da bi to značilo pogoršati osnovu zakona za to, jer bi tim došli do jedne neprilike, kako su došli u Cislajtaniji, kad sa tamo u zakon takovu ustanovu stavili.

Usljed toga su došli do toga rezultata, da su one vode držali javnimi, koje su onaj čas, kad je zakon stupio u kriepost, brodive i splavne bile. Tako bi bilo po tamošnjem stanovištu, dočim po ovoj zak. osnovi jesu rieke u toliko javne u koliko su brodive i splavne, bez obzira, da li se u istinu faktično brodari na njih ili ne.

Ja držim, da je mnogo bolje, savršenije i točnije, ako se sposobnost, vlastitost i kvantitet vode uzima kao mjerilo, a ne slučaj, da li sada idu po njih brodovi ili ne.

Gosp. je zastupnik osječki tom prilikom iztaknuo, da su po njegovom nazoru §§. 6., 18. i 19. u protuslovlju.

Pošto je po predležećoj zak. osnovi korito i obala rieke vlastničtvo obalnoga posjednika, to drži, da ustanove §. 19., po kojih može svatko iz javne rieke vaditi šlunjak, piesak, mulj i zemlju, stoje u protuslovlju sa vlastničtvom, s konstruiranim vlastničtvom u korist obalnoga posjednika.

Ja mislim, da to nestoji s kojega goder gledišta mi tu stvar shvatili.

To se pitanje može na dva načina shvatiti, ili tako, da se postavi ova teorija: dok voda teče jest korito makar i privatno vlastničtvo ipak kao pripadnost javne rieke u javnoj porabi; dakle makar je privatno vlastničtvo, ipak je za javnu porabu opredieljeno. Privatno vlastničtvo neizključuje javnu porabu, pošto znamo, da imade i privatnih mostovah, koji kano privatno vlastničtvo ipak stoje u javnoj porabi. Može sa na temelju istih zak. ustanovah i druga teorija postaviti, pa se može reći, da se pravo kopati, pravo uzimati zemlju itd. neprotivi privatnomu vlastničtvu zato, jer se tereti neprotive vlastničtvu, nego predpostavljaju vlastničtvo. Ako postoji u moju korist teret na drugom tudjem vlastničtvu, to ovo nije negacija tudjega vlastničtva, jer inače nebi bilo mog tereta. S drugimi riečmi, da se u kratko poslužim s običnimi izrazi: može se stvar konstruirati tako, da

ostaje korito u javnoj porabi, premda je privatno vlastničtvo ili kano legalna služnost na tudjem vlastničtvu.

Takovih legalnih služnostih poznaje ne samo ova zak. osnova, nego i gradjanski zakon i sijaset drugih zakonah.

Dakle u eventualnoj legalnoj služnosti neleži nikakova opreka niti protuslovje naprama §. 6.

Meni se čini, da sam o ovih juristično-teoretičkih pitanjih već više govorio, nego u obće ta pitanja zaslužuju, nego li je u obće vriedno, jer bi ova zakonska osnova ostala tako dobra, kakova je, pa makar da svih tih ustanovah ni neima. (Zastupnik dr. Neumann: Bolje bi bilo, da ih neima). Meni je svejedno.

Sada ću se svrnuti na upravno-ekonomičko stanovište, jer držim, da je to važno, i kako sam već prije naglasio, da je to najvažnija strana ove zakonske osnove. S ovoga gledišta osnovu gospoda nisu pobijala, osim danas g. zast. karlovački. Ovdje neka mi bude dozvoljeno, da se svratim na dva prigovora, koje su prigovore donieli jučer gosp. zastupnik osječki, a danas zastupnik karlovački, najprije da je bilo premalo vremena, da se ova zakonska osnova dobro prouči.

Ja molim, vis. sabore, da dobro razlikujemo, da za naučiti predmet o vodnom pravu svakako je bilo vrieme prekratko, ali toliko vremena nemože nijedan sabor dati. To se je već prije moralo znati, a to je sasma naravno, jer tako dugo zakonska osnova nemože ležati na stolu vis. kuće, dok se naučimo vodno pravo. Pita se samo, da li je dovoljno vremena bilo, zakonsku osnovu proučiti. (Zast. dr. Neumann: Sam izvjestitelj je kazao, da nije bilo dosta vremena). Gosp. izvjestitelj spada takodjer k vam — to je svejedno.

Gospoda su rekla, da je za proučenje te osnove bilo premalo vremena. Meni se čini, da kad dva dana debatiramo o kakovoj stvari, valjda smo ju prije proučili, nego li smo išli o njoj debatirati.

Osobito gosp. zastupnik karlovački, koji je zabacio osnovu, morao ju je dobro proučiti, kad ju je zabacio, jer kako bi inače zabacio osnovu, da ju nije proučio? A da ju je g. zastupnik osječki proučio, dokazuje to, što je 88 amendementah na 155. §§. podnio, — pa da ju onda nije proučio! A koliko je još drugih amendementah, ja neznam, to ćemo vidjeti. Ja mislim, da taj faktum najbolje pobija gospodu.

Da se dade ova osnova raznim družtvom, — neznam već kojim — (Zastupnik dr. Kršnjavi: Trgovačkoj komori.) — prije na mnienje kao vještakom i strukovnjakom, ja neimam ništa proti tomu, ali zašto baš kod te osnove da to bude. Imade osnovah, koje takodjer zasiecaju u narodno gospodarstvo; imade i čisto jurističkih i pravosudnih osnovah, koje jako duboko zasiecaju u narodno-gospodarstvene odnošaje, pa bi

s toga sliedilo, da bi uvjek zakonodavno tielo imalo pred sobom jedan forum, koji forum bi imao prije o stvari odlučiti, a zakonodavno tielo imalo bi samo sankcionirati i izjaviti, da li pristaje na to ili nepristaje.

Ja mislim, da to nije zadaća zakonodavnoga tiela, i da se tako nigdje drugdje neradi, nego da uvjek odluka leži u zakonodavnom tielu, koje imade prosuditi dotičnu osnovu sa stvarnoga i tehničkoga gledišta, pa baš zato zakonodavno tielo sastoji iz osobah najrazličitijega stališa i zanimanja, dakle mora zakonodavno tielo zato i sposobno biti. Ako nebi bilo sposobno, to bi u tom ležala negacija cieloga parlamentarnoga sustava.

Drugi prigovor obćenite naravi, na koji ću se sada osvrnuti, jest taj, da ova osnova neodgovara osobitim potrebam našega naroda. To jako često čujemo. Kada god koja osnova dodje, ako neima drugih prigovorah, onda se veli: sve je dobro, samo što neodgovara osobitim odnošajem i potrebam našega naroda. A nitko još nije rekao, koji su to odnošaji i potrebe. To još nismo čuli.

Ako meni tko kaže: Zakon neodgovara odnošajem i potrebam naroda, onda mora reći, koji paragraf i koje su to ustanove, koje neodgovaraju odnošajem i potrebam našega naroda. Mora reći · To i to nevlada kod drugog naroda, pa ako drugi odnošaji eksistiraju, koji kod nas nevladaju, tada taj paragraf neodgovara ovim odnošajem. Ako se tako kaže, biti ću zadovoljan.

Doduše gosp. je zastupnik karlovački kušao nam te odnošaje predočiti. ali jako obćenito i kako mi se čini, došao je u protuslovje. Najprije hotio je on dokazati, da mi na nekom nižem stepenu kulture stojimo glede porabe vode, glede odvodnje vode, a glede kulturnih radnjah da nestoji naš narod na tolikom stepenu kulture, da bi bile te radnje potrebite. Da se drugimi riečmi izrazim, da je gospodarstvo našega naroda ekstensivno, da radnje oko melioracije nisu osnovane, da je industrija i obrt na tako nizkom stepenu, da netreba vode kao silu. To bi nešto bilo, ali s druge strane opet kaže, da je sada vrieme pare, da je voda, koja je prije bila, danas iztišnjena kod nas parom. Sve da se kod nas parom radi. Ako je tako, onda smo opeta na višem stepenu. Mi smo sada na visokom stanovištu kulture, mi smo u pari, sada smo dakle gori, a prije smo bili dolje.

On se obraća i na zadruge, pa kaže, da su zadruge dobre, ali da neimaju biti prisilne. To može biti kod drugih narodah, ali osobiti odnošaji našega naroda nedozvoljuju jih i zato nisu dobre za naš narod, jer nestoji na takovom stepenu kulture, da bi bilo razloga siliti ga: Ti moraš svoje tlo meliorirati. On hoće ekstensivno gospodariti i stoji na ekstensivnom gospodarstvu, ali neće da se sili, da zemlju u drugu kulturu obraća.

Čudnovato, što se sve u našem narodu nedogadja! Zakonski članak od g. 1840. stoji na stanovištu prisilnih zadrugah, dakle

su naši starci bili na tom niveau-u kulture, da su trebali prisilne zadruge, a mi sada od g. 1840. do danas pali smo u kulturi tako daleko, da jih više netrebamo, jer one nam neodgovaraju. Zašto smo u kulturi pali i nazadovali, to pravo neznam, ali znam to, da g. 1840. nismo imali stranke prava.

Ja držim, da se sa tako obćenitimi riečmi nemože odlučiti o pitanju, da li stanovita zakonska osnova odgovara potrebam naroda ili ne. Kad bi se doniela zakonska osnova, Bog zna iz kakova kraja, n. pr. da se danas u Siciliju donese zakon iz Norvežke, — tamo je vruće, a tu je zima — to bi bio već nekakav razlog, ali kod nas se uzimlju ustanove zakona iz zemlje, koja neposredno s nami graniči, gdje se gospodarstvo tjera kao kod nas, gdje je podnebje isto, gdje su rieke iste, jer valjda Dunav, kad dodje na našu stranu, nepromieni svoju narav, a valjda Drava neima na jednoj obali ovu, na drugoj drugu narav. Valjda te vode neteku drugim pravcem kod nas, te nemogu biti različite kod nas, nego li su u Ugarskoj, koja je teritorialno i geografički sasvim suvisla s našom zemljom, koja čini sasvim s nami jednu geografičko-organičku cjelinu.

Dakle ja nemogu presumirati, da u zakonu, koji vlada tamo, gdje su sasma analogni odnošaji, imade ustanovah, koje nebi mogle odgovarati našim potrebam. Ako tko to tvrdi, onda mora navesti pozitivne odnošaje, kojim neodgovaraju.

Važna strana predležeće zak. osnove, kako sam naglasio, leži u administrativno-ekonomijskom dielu, t. j. u dvojem: Najprije u pitanju o porabi vode, a onda u pitanju glede zadrugah. Što se tiče porabe vode, to nastaje svaki dan, a to znade svatko, koji se praksom bavi, potreba, da se način ove porabe uredi zakonskim propisom, jer dan danas, ako se osnuje kakav mlin bez dozvole, pa drugomu tim nanese štetu, to se iz toga porodi parnica. Tu neima dozvole ni navedenih uvjetah, pod kojim se dotična voda kao kretalo upotriebiti može. Dakle da se ti odnošaji moraju urediti, to je jasno za svakoga, koji prepirke neželi i koji želi, da sviet živi u uredjenih odnošajih.

Ako se ta poraba uredi, onda su odnošaji bolji, jer su uredjeni, a ako se neurede, ostanu neuredjeni odnošaji.

Što se tiče najvažnije strane ove zakonske osnove, to leži ona u tom, da se kulturne radnje omoguće. Već je gosp. izvjestitelj naglasio, da se tim zakonom, strogo uzamši, glede toga ništa nova nedonaša, jer da su zak. članci od god. 1832., 1836. i 1840. pitanje o udruživanju glede odvodnje vode tako točno i za ono vrieme faktično savršeno uredili; ovi zak. članci formalno i dan danas valjaju, te se po njih postupa, kad se već postupati mora. Dakle oni zakonski članci stoje po prilici na istih načelih, na kojih stoji dotično poglavje predležeće zakonske osnove.

Ova zakonska osnova nije ništa drugo, te neide za drugim, nego da modernizira načela, koja su sadržana u dotičnih, navedenih zakonskih člancih, a ovo moderniziranje ide samo tako daleko, da dotična načela dovede u sklad sa obstojećim sustavom, upravom i gospodarsko-financijalnimi prilikami.

O tom nemože biti dvojbe. To mora jasno biti, ako hoćemo shvatiti dotične ustanove predležeće zakonske osnove, teret naime oko reguliranja vode je teret dotičnih interesenatah. O tom nemože biti dvojbe, jer je to temeljno načelo. Ako gospoda hoće ustati proti ovoj zakonskoj osnovi, neka pobiju ovo načelo, neka načelno razprave, tko mora nositi terete oko onih radnjah, koje su nuždne za odvadjanje vode, za privednju vode i za zaštitu povodnje.

Moguće je na razne načine ovo pitanje provesti, moguće je, da se kaže, država ih ima provesti, a moguće je, da ih municipija imadu provesti, a moguće je opet, da se ustanove obćine, koje ih imadu provesti, a napokon je moguće, da se stanovite zajednice stvore u tu svrhu, ali svi ti sustavi imadu jedno zajedničko, tko imade nositi teret, naime narod i nitko drugi, jer da li se namet dobije ili putem municipalnog ili putem obćinskog nameta, ili putem povišenja poreza, ili putem nameta na ad hoc stvorenu zajednicu. uvjek je svota ista, makar ju promotrili kako hoćemo; uvjek treba za stanoviti rad i djelo jedno te isto, niti manje niti više. Tu svotu će morati uviek plaćati dotični, koji imade sve nositi, koji sve plaća, a to je narod.

Koji je sustav od ovih trih najbolji? Da li je bolje namaknuti dotični trošak putem povišenja poreza, putem obćinskoga nameta ili putem nameta ad hoc? U ovih se pitanjih mora odlučiti za namet na zajednicu ad hoc, jer, po mom nazoru, obćeniti namet — a to je bilo obćinski, bilo municipalni, bilo povišenje poreza, — nepravedan je, jer tim moraju i oni doprinositi, koji absolutno neimaju nikakove koristi od dotičnoga djela.

Djelo pako, koje neima svrhe obćenite, nego lih korist pojedinacah, za takovo djelo iziskuje pravednost, da nedoprinose k njemu oni, koji neimaju od njega koristi. To bi tako bilo, kao da industrijalno koje poduzeće mora doprinosit obćenit namet za djelo, od kojega ono neima nikakve koristi.. Nasuprot pravednost iziskuje, da se namet udari na one, koji odatle korist imadu. U tom leži zahtjev pravednosti, te nemože biti nepravde, ako se uviek ima pred očima, da ma kako se god udesila stvar, da će se morati uviek dotične svote namaknuti putem stanovitih podavanjah. Podavanja moraju biti, jer države, zemlje, obćine nedobivaju od nikuda ni novčića osim onoga, što im njihovi stanovnici plaćaju.

Tu nastaje pitanje, kako da se osnuju dotični organizmi, koji se u tu svrhu moraju stvarati. U toj organizaciji leži jam-

stvo, da će dotično razporezivanje pravedno, a dotično djelo od uspjeha biti. Meni se čini, da je dotični organizam tim savršniji, čim je veći, t. j. čim veći obseg imade, čim više ljudih u njem sudjeluje, jer se tim mogu tereti na više osobah, na više imetka, na više vremena porazdieliti i usljed toga postaju ti tereti laglji, a dotićni organizmi podobni za izvedenje velikih dielah.

Zak. osnova, ako hoće poći pravim putem, mora biti tako udešena, da omogućuje nastajanje velikih zajednicah ili nazovimo ih obćinah odvodnih kotarah ili zadrugah, jer to je samo ime, dočim pojam im je teritorijalan, te odgovara pojmu obćinah, kotarah, koji su stvoreni ad hoc u svrhu dotičnih radnjah.

Još moram spomenuti, da danas smjer u upravnom zakonodavstvu u drugih državah ide upravo za tim, da se stvaraju obćine u stanovite svrhe. Tako imademo u novijem njemačkom zakonodavstvu primjerah, gdje se ustrojavaju sasma posebne obćine za škole, posebne obćine za kulturne radnje, posebne obćine za takove odvodne radnje, posebne obćine sanitarne, riečju za stanovite svrhe stvaraju se zajednice, obćine teritorijah, a to je zato dobro, što se u stanovitu svrhu, koja se imade polučiti, može posebna zajednica složiti, svaka zajednica odgovara svojoj svrsi. Može biti dobra koja zajednica u svrhu odvodnje, ali jako nespretna za škole. Dakle u stanovitu svrhu imade se zajednica stvoriti. Ovu zajednicu nazivlje zak. osnova zadrugom, a dobra strana te osnove pri tom jest, da omogućuje stvaranja velikih teritorijalnih zajednicah, koje će moći dotične radnje uspješno provadjati.

Kod ovih se radnjah mogu razlikovati tehnički 4 sustava: ili sustav jednostavnoga zagatjenja — to je najstariji i najpodpuniji — ili sustav t. z. kanalizatorni ili treće, — to je jedan od najnovijih — sustav suzdržavanja vode u gorah, u stanovitih jezerih ili napokon sustav kombiniran od drugoga i trećega. Tako se dade iz toga razabrati, to same onaj prvi sustav zahtjeva male zajednice, a svaki ostali predpostavlja velike teretorijalne zajednice.

Ovdje mi je spomenuti nešto, na što se je g. zast. osječki osvrnuo. On je naime rekao, da u magjarskom zakonu imade država stanovit postotak iz državne blagajne doprinesti zadrugi, ako ova nije u stanju na vlastiti trošak dotično djelo izvesti; — a drugo, da imade glede utjerivanja plaćanja anuitetah od zajmovah u ugarskom zakonu posebnih ustanovah. Ove ustanove nisu prešle u ovu našu zak. osnovu, a to čini mi se da je dobro, jerbo u tom, ako nisu prešle, neleži negacija, da neima država te zemlja doprinositi ovim potrebam, nego u tom leži samo to, da se uvidilo i da po mom nazoru stoji, da je stanoviti postotak neshodan, jerbo vezati o stanovit postotak dotično pravo znači, jednu šablonu na sve slučajeve udariti. Isto biva i kod zajmovah.

Koje povlastice treba za stanovit zajam i kako će se u stanovitom slučaju postupati, to je doduše u ugarskom zakonu navedeno, ali ovdje nije, a to za to, jer je to shodnije, jer se uvjeti od slučaja do slučaja mienjaju prema zahtjevom dotičnika, koji zajam i kredit daje; on veli: ja dajem pod ovimi i ovimi uvjeti i okolnostmi i zahtjevam ova i ova privilegija, a onda treba za svaku zajednicu posebnu ustanovu stvarati glede konkretnog kredita, glede zahtjeva, što će ih dotični staviti, koji ga daje. Isto biva i glede zemaljske podpore. Jednostavno reći, da se udara ta podpora na stanovit postotak, je neshodno za to, jer niti može zadruga onda više dobiti, a niti može zemlja, kad tomu neima razloga, manju svotu opredieliti. Ja si predstavljam tu stvar sasma jednostavno. Zadruga se može složiti i reći: Jest, mi možemo to učiniti, ako zemlja dade toliko i toliko podpore i onda se obratiti na sabor, na zemlju ili na koji drugi faktor, da li može u tu svrhu toliko i toliko pripomoći dati. Ta pripomoć može eventualno veća biti, nego procenti po ugarskom zakonu, a i manja, ako je manja potreba. Ali po mom nazoru je bolje, da se to od slučaja do slučaja opredieli.

Iz ovoga razlaganja može vis. sabor, mislim, razabrati, a i meni se tako čini, da je ova zakon. osnova priudešena u istinu potrebam zemlje, ne može biti onim umišljenim osobitim potrebam, nego faktičnim, obstojećim potrebam zemlje tako, da će omogućiti radnje, koje su već zasnovali prije mnogo godinah predji naši, ali ih nisu bili u stanju izvesti. Tomu zakonu biti će rezultat taj, da će narod uviditi, da ako se on u velike skupine složi ili ako u stanovitu dobru svrhu uloži svoje sile, da si sam svojim radom i nastojanjem može ekonomski položaj u veliko poboljšati; biti će rezultat, da će se prestati sve očekivati od vlade, kano da ona ima bog zna kakve rudokope u Americi ili da će doći nekakav bogati ujak i pod konac sve platiti, da će se jedanput odučiti od toga i uvjeriti se, da samo zajedničkim postojanim radom može svoje ekonomske prilike popraviti. Pa ako ta zak. osnova i neima drugog rezultata, nego taj, ja mislim da će već tim biti na sreću našega naroda i domovine, pa zato prihvaćam tu osnovu za podlogu specijalne debate.

Zaključni govor predstojnika kr. vladnoga odjela za unutarnje poslove Danila Stankovića: Vis. sabore! Prema ustavnim načelom pretresivaju se u generalnoj debati samo glavna načela, a tek u specijalnoj debati pojedine ustanove odnosnog zakonskog predloga.

Poštovani g. zastupnik gornjeg grada Osieka nije se jučer držao toga pravila, nego je — spustiv se s visine načelne razprave — odmah stao pretresivati pojedine ustanove zakonske osnove, što je — kako rekoh — stvar specijalne, a ne generalne debate. Tim je došao poštovani g. zast. osječki u položaj, da

će morati u specijalnoj debati ponoviti ono, što je već kazao i razlagao u generalnoj debati, pa je tako i mene prisilio, da dosta toga reknem nunc pro tunc. Takovim postupkom ogriešio se je g. zast. osječki ne samo proti parlamentarnom običaju, nego takodjer i proti modernom načelu diobe radnje.

Poštovani g. zastupnik, o kojem sada govorim, žali, da nije imao dosta vremena, da prouči ovu zak. osnovu. Ta bi žalba bila osnovana samo onda, kad bi ta zak. osnova padala u takovo zakonarsko područje, koje ili nije nikako ili bar jako slabo obradjeno. Vodopravno područje spada pako medju onu struku zakonodavstva, kojom su se bavila više ili manje zakonodavstva gotovo svih kulturnih državah.

Čovjeku pravniku, koji učestvuje u pravnom životu svoga vieka, lahko je dakle brzo pohvatati sve konce u pitanjih, koja se odnose na vodopravne odnošaje.

I poštovani gospodin zastupnik osiečki mogao je za tri nedjelje danah tim laglje proučiti ovu zak. osnovu, čim on sam kaže, da je ona kompilacija ustanovah vodnih zakonah, valjanih u kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskom vieću i vodnoga zakona, koji je u krieposti u Ugarskoj.

Ta se kompilacija nesvidja gosp. zastupniku gornjega grada Osieka. Po njegovom mnienju trebala je osnova ili ostati strogo na stanovištu gradj. zakona ili recipirati jednostavno ugarski zakon. Ja vrlo žalim, da nam poštovani g. zastupnik nije pobliže označio, kako bi mi kraj ustanovah gradjanskoga zakona mogli osnovu o pravu na vode glede razdiobe vodah postaviti na stanovište, koje u tom pogledu zauzimlje ugarski vodni zakon u §§. 10 i 18.

Ja držim, da bi mi morali u tom slučaju promieniti ustanove gradj. zakona, sloveće o pravnoj naravi vodah, a za to nebi imali nikakov uzrok u ugarskom vodnom pravu, jer to vodno pravo neriešava pitanje o pravnom svojstvu vodah, već će to pitanje riešiti novi gradjanski zakon.

Kako sam već jučer imao čast naglasiti, vrlo je zamršeno pitanje, kako da se povuče granica izmedju javnoga dobra i privatnoga vlastničtva kod drugih vodah. To pitanje nije dan danas precizno riešeno u zakonih, valjanih za kraljevine i zemlje, zastupane u car. vieću, a u Ugarskoj nije jošte u obće riešeno.

Jesmo li mi zvani, da to pitanje prvi riešimo? Ja odgovaram na to pitanje, da nismo, već da nam čednost a i mudrost nalažu, da ostajući na sigurnu i prokušanu temelju gradjanskoga zakona motrimo dalje razvoj toga pitanja.

Gosp. zast. osječki tvrdi, da mu je zakon nejasan i da ga je razumio tek onda, kad je pročitao analogne ustanove ugarskoga vodnog zakona i vodne zakone, valjane za kraljevine i zemlje zastupane u carevinskom vieću. Ja nerazumijem, što g.

zastupnik tim hoće da dokaže. Po mojem mnienju nedokazuje to ništa drugo, van da g. zastupnik gornjeg grada Osjeka bolje razumije njemački jezik, nego li hrvatski.

Uzrok tomu, da je g. zastupnik osječki našao u zakonskoj osnovi i ustanovah vodnih zakonah, valjanih u drugoj polovini monarkije i ustanovah ugarskoga vodnoga zakona sasvim je naravan i jednostavan. Ustanove vodnih zakonah, valjanih u drugoj polovini monarkije, našle su naime mjesta u zakonskoj osnovi poradi toga, što s kraljevinami i zemljami druge pole monarkije imademo jednak gradjanski zakonik, a ustanove ugarskoga vodnoga zakona preuzete su u zakonsku osnovu s toga, što s Ugarskom živimo u jednoj državnoj zajednici, što ugarski zakon o pravu na vode valja i u području ovih kraljevinah, te napokon što su i naše gospodarske prilike najsrodnije onim u Ugarskoj.

Takovo spojenje ustanovah dvajuh zakonah, koji nestoje na jednakom stanovištu u zakonskoj osnovi, nedopada se poštovanom g. zastupniku osječkom. jer da time pojedine ustanove zakonske osnove dolaze medju sobom u protuslovje.

Dakako da je to mučan posao, stvoriti skladan zakon iz dvajuh zakonah, koji nepolaze s jednoga izhodišta. Ali ako g. zastupnik osječki kraj svega svoga oštroumja nije našao drugih protuslovjah do onih, koja nam je jučer nabrojio, onda sam ja ovlašten smatrati dokazom, da je kod stvaranja zakonske osnove postupano velikom pomnjom i obzirnošću.

Tako on nazrieva protuslovje izmedju §. 6. zakonske osnove, koja korita vodah izjavljuje vlastnošću posjednika obale i izmedju §. 18., koji organom javne uprave dozvoljuje za javne gradnje cestne i vodne vaditi bez odštete šljunak iz privatnih vodah.

Gospodin zastupnik osječki priznaje izpravnom tvrdnju u pismenoj obrazložbi zem. vlade. da je slična ustanova sadržana u ministarskoj naredbi od 21. travnja 1857., kojoj je predmetom izvlastbeni postupak za cesto- i vodogradjevine, ali tvrdi, da je onda glede korita vode vriedio gradjanski zakon, kojega §. 6. zakonske osnove sada preinačuje na korist posjednika obale.

Meni se čini, da se g. zast. osječki u ovoj stvari nalazi u bludnji.

Vlastnost korita u privatnih vodah pripadalo je po gradjanskom zakoniku uviek, dakle i godine 1857. obalnomu posjedniku, u tom pogledu nemienja dakle zakonska osnova upravo ništa. U očigled toga nedolazi zakonska osnova u nikakvo protuslovje, kada ona odredbu obstojeću u krieposti, te služeću javnomu interasu, u nepromienjenih okolnostih uzdržaje i nadalje u valjanosti.

Isto je tako netemeljita tvrdnja gospodina zastupnika osječkoga, da si protuslove ustanove §§. 7. i 8. zakonske osnove. Poštovani g. osječki zastupnik iztiče naime, da su po §. 7. zak. osnove naravne naplave i otoci u svih vodah prirastkom obalnoga

posjeda, a da su po §. 8. zak. osnove ipak može otok, koji nastane iza krieposti ovoga zakona unutar roka od 30 godinah bez odštete za zemljište odstraniti u prilog uredjenja vode ili plovitbe.

Po propisih gr. zakona jesu otoci, koji nastaju u brodivih riekah, vlastničtvo države. Ta ustanova nije naravi privatne, nego joj je temelj u javnom pravu, u zaštiti interesa plovitbe. Izručujući ova zakonska osnova vlastničtvo glede otokah u svih vodah, dakle i u riekah brodivih, vlastniku obalnoga posjeda, imala je ona pravo ustanoviti uvjete, pod kojimi to čini, a ti su uvjeti sadržani u §. 8., a svrha toj opet na osnovu javnoga prava počivajućoj ustanovi nije druga, van zaštita interesa brodarstva. I tuj neima dakle nikakova protuslovja.

Gosp. zastupnik osiečki i g. zastupnik karlovački tvrdili su u jedan glas, da zak. osnova, koju danas razpravljamo, nije uzela dovoljno obzira na posebne gospodarske prilike ovih kraljevinah. Niti g. zast. osječki, niti g. zast. karlovački nije naveo pobliže, koje su te gospodarske prilike, koje ova zak. osnova nije dostatno uvažila.

Njihova je dužnost bila naznačiti te gospodarske prilike i staviti predloge, kako da se odnosne praznine izpune u zakonskoj osnovi, čemu su se oni uklonili valjda radi toga, da nepruže dokaz, kako dan danas nije u svietu ništa tako riedko, kao nove misli.

Gospodinu je zastupniku osječkomu krivo, da u zak. osnovi neima one ustanove ugarskoga vodnoga zakona, prema kojoj država imade u stanovitom slučaju doprinašati troškovom onih vodnih zadrugah, koje su ureda radi ustrojene. Sasvim je naravno, da takove ustanove neima u zakonskoj osnovi, jer autonomni zakon nemože prema nagodbenom zakonu razpolagati sredstvi zajedničkoga erara. Zemlju pak nismo mogli obvezati sličnom ustanovom, te naprtiti joj dužnost, da namiruje alikvotni dio troškovah vodnih zadrugah, ustrojenih ureda radi.

Takova je bo obveza neopredieljena, te bi bila podobna tim laglje dovesti zemlju u financijalne stiske, čim se sredstva zemlje ograniče, te čim se ona naročito nemože poslužiti javnim kreditom. Zemlja će rado podupirati zadruge spomenute vrsti koliko god bude mogla, ali joj nesmije zakon naprtiti već unapried terete, — koji bi — kako rekoh — mogli nadmašiti financijalnu snagu njezinu.

G. zast. osječki naveo je, da je u §. 72. krivo citiran §. 71., a u §. 114. da je krivo citiran §. 80. Paragraf 72. zakonske osnove korespondira sa §. 73. ugarsk. zakona, a §. 114. sa §. 116. ug. zakona. U §. 73. ug. zakona nije pak citiran §. 71., nego §. 74., a u §. 116. ug. zakona nije naveden §. 80., nego §. 82. Negledeć na to tvrdi g. zast. osječki, da se je ta pogrieška dogodila samo tako, što su §§. 72. i 114. zakonske osnove jedno-

stavno, dakle sa spomenutimi krivimi citati prepisani iz ugarskoga vodnoga prava. Tim se je g. zast. osječki parlamentarno govoreći udaljio od istine i to jedino u svrhu, da dokaže. kako se je ova osnova površno i bez glave sastavljala. Takovimi doskočicami nebi se smio služiti duhovit muž, i to tim manje, čim su takove doskočice veoma prolazne vriednosti i čim one slabe snagu i onim tvrdnjam dotičnika, koje počivaju možda na solidnijoj podlozi. Takove se pisarske i tiskovne pogrieške lahko dogadjaju kod toli obsežne zakonske osnove, no nigdje na svietu necrpe se iz takovih pogriešakah razlozi proti stvarnoj vriednosti osnove.

G. zastupnik osječki boji se, da u §. 120. nije jasno izrečeno, da li su u rieči „prinos" sadržani i prinosi pojedinih dobarah za ukamaćivanje amortizacijah zadružnih zajmovah. Ja mislim, da §. 119. izključuje svaku dvojbu u tom pogledu, ustanovljujuć naročito, da k iznosom, što ih razporezuje zadruga, spadaju i prinosi pojedinih dobarah za ukamaćivanje i amortizaciju zadružnih zajmovah.

G. zastupniku osječkomu nije pravo, da zakonska osnova u §. 2. svojstvo javne vode čini ovisnim samo o brodovitosti rieke, a da nesteže to svojstvo samo na one poteze odnosnih riekah, kojimi sbilja plove brodovi i splavi.

Ja sam jučer imao čast napomenuti, kako je voda neobhodno nuždna svakomu čovjeku i kako poradi toga javni interes zahtieva, da se javnomu dobru kod vodah dade što širi objem. Zato je zakonska osnova u skladu sa gradjanskim zakonom uzela samo brodivost rieke za njezino obilježje kao javne vode. To je tim više opravdano, čim je okolnost ona, kojimi potezi brodovih riekah faktično plove brodovi i splavi, sasma slučajna. Sava je n. pr. sada brodiva do Capraga, odnosno do Galdova, a biti će, ako bog dade, s vremenom brodiva i do Zagreba.

Ja nemogu usvojiti stanovište g. zastupnika osječkoga i poradi toga, što bi država mogla doći u taj nesgodni položaj, da bi morala dielove brodivih riekah izvlastiti u svrhu, da ih učini brodivimi, što ničim nebi bilo opravdano.

Napokon tvrdi gospodin zastupnik osječki, da su i ustanove glede globah nejasne u toliko, što §. 176. ustanovljuje, da globe imadu uticati u zakladu za zemaljsku kulturu, te što ustanove §§. 85., 92 i 98. protivno tomu odredjuju, da globe, koje se nameću vodnim zadrugam, imadu teći u pričuvnu zakladu tih zadrugah.

Ja u tih ustanovah nenalazim nikakovoga protuslovja, jer §. 176. sadržaje obćenito pravilo, koje valja za sve slučajeve, osim globah, nametnutih vodnim zadrugam, glede kojih globah zakonska osnova ustanovljuje iznimku, odredjujuć, da imadu uticati u pričuvnu zakladu odnosne vodne zadruge.

Ova je iznimka po mom mnienju tim više osnovana, čim su i pričuvne zaklade vodnih zadrugah zaklade za promicanje zemaljske kulture.

Razstajući se tim sa gosp. zastupnikom osječkim, dolazim gospodinu zastupniku virovitičkom, koji se u svojem jučerašnjem razlaganju kretao sasvim u okviru načelnih razmatranjah. Odgovarajuć tomu poštovanomu gospodinu zastupniku, moći ću biti tim kraći, čim je g. zast. bistranski sbilja temeljito oprovrgao tvrdnju g. zastupnika virovitičkoga, da se §§. 2., 3. i 5. zakonske osnove rješava pitanje vlastnosti vode, navlastito u onom pravcu, da su sve javne vode vlastnost države.

I zakonodavstvo, koje je stvorilo zakon od 30. svibnja 1869., na koje se oslanjaju ustanove §. 23. i 5. zakonske osnove, nije polazilo s toga stanovišta. Za dokaz tomu navodim, da se u izvješću odbora carevinskoga vieća, koji je imao izpitivati osnovu zakona o ustanovah vodnoga prava, pridržanih državnom zakonodavstvu, izrično veli: „ova osnova pokazuje, da u nju nisu uvršteni obćeniti pojmovi, te da je propustila povući točnu razliku izmedju državnih i zemaljskih riekah i izmedju javnih i privatnih vodah. I poslje zakona od 30. svibnja 1869., koji slovi o ustanovah vodnoga prava, pridržanih zajedničkom zakonodavstvu, ostaje razlika izmedju riekah državnih i zemaljskih, a to nebi bilo moguće, kad bi stojala teorija g. zast. virovitičkoga, jer bi onda sve javne vode morale biti državnimi riekami.

Mimogred budi rečeno, da pitanje, koje su rieke zajedničke i koje da spadaju u autonomno područje ovih kraljevinah, nerješava zakon o pravu na vode, nego temeljni zakon ove zemlje t. j. nagodbeni zakon.

Priepor, koji je zapodjenuo g. zastup. virovitički u ovoj vis. kući, o vlastnosti vodah tekućih, izazvao je i u carevinskom vieću najživlju razpravu, gdje se je takodjer zahtievalo, da se vode tekućice izjave javnim dobrom. Taj zahtjev nije prodro, jer se je uvidilo, da se to načelo nemože poprimiti, a da se ne dirne u stečena prava, te je uslied toga zakon od 30. svibnja 1869. ostao glede pravnih svojstvah vodah na temelju gradj. zakona.

Mnienje, koje ja zastupam, nije dašto samo moje, nego je longus ordo eorum, koji su istoga mnienja, a medju njimi ima sigurno odličnih pravnikah, koji takodjer stoje na visini pravne znanosti.

Gosp. zastupnik karlovački danas me je veoma iznenadio. Poštovana opozicija uviek predbacuje vladi, da nerazvija dosta djelatnosti na zakonodavnom polju.

Danas kara g. zast. karlovački vladu, da previše zak. osnovah podnosi ovomu vis. saboru. To je sasvim prozirna taktika. Sada je ovaj zakon prerano podnešen, a u proračunskoj razpravi sigurno

upisivalo bi se vladi u smrtni grieh, da nije toli važnu i toli nuždnu osnovu zakona, kao što je ova o vodnom pravu, predložila vis. saboru. U očima slavne naše opozicije, osobito najskrajnjega krila njezina neima vlada nikada pravo.

Gosp. zastupnik karlovački tvrdi, da prisilne vodne zadruge neimadu korjena u narodu, jer da bi trebalo neznam koliko godinah zakonskoga rada, dok bi nastali potrebiti uvjeti za takove zadruge.

Prisilne vodne zadruge uvedene su već zak. čl. X. : 1840., koji slovi o vodah i prekopih i koji bijaše takodjer kriepostan u ovih kraljevinah. Uvedenjem prisilnih zadrugah neuvodi se u zakonodavstvo ovih kraljevinah ništa nova, nego se samo pobliže izvodi ono, što je već sadržano u starijih zakonih ove zemlje.

Na ostale prigovore gosp. zastupnika karlovačkoga, mislim, da mi se nije osvrtati, jer ih je dovoljno suzbio gosp. zastupnik bistranski.

Gospodin zastupnik karlovački završio je, da možemo čekati na ovaj zakon. Ali žali bože neće naše rieke i vode da čekaju na ovaj zakon, nego sveudilj haraju i uništuju najplodnije predielе naše zemlje.

Zakonodavstvo je dužno pružiti posjednikom odnosnih zemljištah sredstva, da se brane proti elementarnoj sili vode i proti golemim štetam, koje od poplavah nastaju. Ta sredstva dobit će oni u ovoj zak. osnovi, kad postane zakonom, i za to opetovano molim vis. kuću, da izvoli zak. osnovu o vodnom pravu uzeti za podlogu specijalne debate.

Zaključni govor izvjestitelja Nikole pl. Czernkovicha: Vis. sabore! Ja sa svoje strane mogu biti s ovom debatom zadovoljan, da mi veleštovani moj drug gosp. zastupnik karlovački nije pomutio moga zadovoljstva. Nu i s njim sam zadovoljan tako, da je moje zadovoljstvo obćenito, jer su sva gospoda govornici i oni, koji su govorili za osnovu i oni, koji su proti njoj govorili, tu osnovu primili za podlogu specijalne debate, — jedini g. zast. karlovački govorio je proti osnovi i nije je uzeo za podlogu specijalne debate. Ja od svoje strane, kao što moram vriednom drugu g. zastupniku osječkom izraziti svoje nezadovoljstvo, tako moram gosp. zastupniku karlovačkom izraziti svoje zadovoljstvo.

Gosp. zast. karlovački polazi sa svoga stanovišta iskreno i konsekventno, on osnovu kritizira sa svoga stanovišta i neprima je za podlogu specijalne debate, dočim ju g. zast. osječki kritizira tako, kako je sgodno rekao moj štovani drug g. zast. dr. Riffer, da od nje nije ostalo niti slova. — ali on osnovu prima za podlogu specijalne debate. Gosp. zast. osječki izpalio je jednu vrhovnu pravnu raketu, koja se je ali prije nego što se je upalila — razplinula.

Gosp. zast. karlovačkomu, koji osnove neprima za podlogu specijalne debate, odgovaram s komplimentom, odvraćajući mu ono, što je on danas naprama nama učinio.

Ja mu činim komplimenat, ne samo radi konsekvencije, nego i za to, što se je on, neprimajuć osnove za podlogu specijalne debate, kanio svakog državo-pravnog zanovetanja, što je znak velikoga napredka sa one strane (ljevice) visoke kuće, da se u pitanjih čisto narodno-gospodarske naravi državo-pravne rakete nepuštaju.

Gospodin je zastupnik osječki nadalje medju ostalim rekao — neznam, da li je u tom oprovrgnut — da on nedopušta, da se tudji zakoni kod nas uvadjaju ili recipiraju; s druge strane je tvrdio, da bi on želio, da se ugarski zakon kod nas recipira; nadalje je opet rekao, da je ugarski zakon za nas tudj i da je Ugarska za nas tudja zemlja.

Ja nerazumijem, što on hoće time da kaže. Ja držim, da ugarski zakon za nas nije tudj, i to s razlogah, koje je gosp. zastupnik Egersdorfer naveo, da su naši zajednički odnošaji tako uzko skopčani, da je posve opravdano, da imamo slične zakone glede odnošajah, koji su veoma slični, dapače često i jednaki.

Ja nisam imao sreću čuti glede onoga, što je gosp. zastupnik kazao, da se za stanovite specijalne odnošaje posebne zakonske ustanove stvore, koji su ti specijalni odnošaji. Ja ih neznam. Voda, obrana od vode, poraba vode, to su sve odnošaji, koji su svuda jednaki, dakle mislim, da za to moraju slične ustanove prema okolnostim biti i u zakonu, koji se stvara u ovom saboru, kao i u onih, koji su stvoreni u Ugarskoj i u Cislajtaniji. Gosp. zastupnik tih specijalnih odnošajah nije naveo, a mi bi rado primili bili, da nam je naveo, koje specijalne odnošaje treba posebnimi zakonskimi ustanovami regulirati

Gospodin zastupnik osječki zadjeo se je u to pitanje, i tu je glasovitu raketu izpustio, da naš zakon neima ustanove glede subvencije, jer da mi samo terete nosimo za zajedničke stvari, a da subvencije neimamo, da je drugdje pridržana. Gdje je regulacija zajednički posao, tamo se na nju odnosi i zajednička subvencija, jer §. 194. ugarskoga zakona točno ustanovljuje, u koliko je taj zakon i za nas zajednički. Gdje se radi o regulaciji zajedničke rieke, tamo je državna pomoć ista za nas, koja je i za onu stranu. Ali primili mi tu ustanovu, ili neprimili, ja mislim, da bi bila isto tako na papiru kod nas, kao što je i u Ugarskoj samo na papiru.

Oni bar imadu svoju sferu, kako je g. zastupnik kazao, pak još nije niti jedna zadruga dobila subvenciju od države, jer se uvjek kaže, u proračunu neima za to providjenog novca, te se nemože ništa u to ime dati. Dakle bila ta ustanova u zakonu, ili ne bila, rezultat ostaje isti. Ako se hoće dati podpora, daje se,

kako je kod nas davana više putah, kao što nam je presvj. g. predstojnik kazao, pak će se i na dalje davati.

Gosp. zastupnik karlovački, s kojim sam, kako rekoh, inače zadovoljan, izvolio je kazati, da ova zakonska osnova neodgovara, jer odnošaji, koji su prije 25 godinah obstojali, danas više nepostoje. To je istina, i upravo za to držim, da ona odgovara, jer su danas novi odnošaji. Za odnošaje, koji su bili prije 20, 25 godinah, valjali su zak. članci od g. 1836., 1840. itd. U ostalom da je danas poraba vode manja, nego je prije bila, to bi ja poreko. To će gosp. zastupnik najbolje znati iz svoje vlastite blizine, da mlin na čigre u Karlovcu treba vode, da industrijalno poduzeće u Dugoj Resi treba vode i da upravo ovo posljednje poduzeće, koje je jedno od prvih u našoj zemlji, ima radi porabe vode toliko neprilikah, koje će se ovim zakonom odstraniti. Dakle nemože biti govora o manjoj porabi vode, dapače, ja bih rekao, da se može govoriti o većoj porabi.

Ta se poraba ovom zakonskom osnovom tako uredjuje, kako je pravo g. zastupnik Egersdorfer rekao, da će ju svatko moći rabiti kako treba.

Gosp. zastupnik je kazao, da je ova zak. osnova veliki salto mortale, da prije nije ništa bilo, a sada da je na jednom došla ova zak. osnova.

Ja mislim, da sam jučer, razvijajuć historiju vodnog prava, citirao mnogo zakonah počam od g. 1751. ovamo, koji su uredjivali kod nas odnošaje vode. Oni zakoni nisu imali, kako je pravo rekao g. zastupnik bistranski, konkretne forme, kako ju danas zakoni imadu, oni su danas modernizirani, ali su već prije postojali, dakle tu salto mortale nije učinjen.

Gosp. zastupnik priznaje doduše, da vodne zadruge imadu plemenitu svrhu, ali da je uredjen neki aparat, koji tu instituciju strašno komplicira i to zato, što te zadruge velik teret nose i što vlada kod njih ingerira. Upravo radi toga, što vlada ingerira, veli, da nevaljaju. Ja ću g. zastupniku pročitati iz knjige čovjeka, koji se vodnom znanošću ekskluzivno bavi, kako on vodne zadruge i njihov viši službeni karakter shvaća. To je djelo Karla Peyera, gdje se veli:

Was die Verwaltung betrifft, so gehören zwar sowohl die gewöhnlichen Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften als auch die Wassergenossenschaften der Selbstverwaltung an. Allein bei den ersteren ist die Verwaltung, da sie ausschliesslich die privaten Interessen der Genossenschaft und ihrer Mitglieder verfolgt, mehr nach privatrechtlichen Grundsätzen organisirt und von der Staatsverwaltung unabhänging; dagegen knüpfen sich an das Institut der Wassergenossenschaften wegen ihrer Ausdehnung auf eine grosse Anzahl von theilweise nicht freiwillig beigetretenen Mitgliedern, auf grössere schon an sich dem öffentlichen Rechte un-

terliegende Anlagen an den Gewässern und auf ein räumlich ausgedehntes Gebiet zahlreiche wichtige wirtschaftliche und auch öffentliche Interessen und entwickelt sich hieraus für die Wassergenossenschaften nothwendig auch ein eigenes von jenen anderen Verbänden und Wirthschaftsgenossenschaften wesentlich gesondertes Rechtsleben und eine besondere theilweise mit amtlichen Rechten ausgestattete oder doch unter staatlicher Aufsicht fungirende Verwaltung. Sowie in Frankreich die örtlichen Wasserverbände (associations syndicales) einen halb amtlichen Charakter haben.

Dakle gdje postoje ovakove zadruge, koje imadu ne samo privatne interese, nego djeluju i u javnom interesu, moraju stajati pod javnim nadzorom, jer kroz taj nadzor mogu najbolje vršiti ona prava, koja im zakon daje.

Moj veleštovani prijatelj g. zastupnik Egersdorfer izvolio je naše stanovište, koje zauzimljemljemo u pogledu pitanja o vlastničtvu vode, nazvati i prispodobiti naše nazore modi, kako se kaput pravi, i konačno, ja neznam, jesam li ga pravo razumio, izvolio je takodjer kazati, da se najljepša moda pokazuje na Gigerlih, s toga valjda da su Gigerli i najpametniji i najbolji pravnici. On je izvolio kazati. da gradjanski zakon nepoznaje vlastničtva na javnih riekah. Ja se nisam u svom životu uviek bavio sa komentiranjem zakona, ali sam rado uvjek učio ono, što su drugi učenjaci kazali. Ja ću ovdje navesti Randu, koga je g. zastupnik sigurno i bolje čitao, nego ja:

B. Der gegenwärtige Stand der Wassergesetzgebung.

Das a. b. G. B. unterscheidet in §. 287. nnter den zum „Staatsgut“ (§. 285.) gehörigen Sachen zwei Categorien:

C. Sachen, welche zur Bedeckung der Staatsbedürfnisse bestimmt sind, als da Münz-, Post- und andere Regalien, Kammergüter, Berg- und Salzwerke . . .; sie werden als „Staatsvermögen“ bezeichnet. Das Gesetzbuch erklärt hiemit die „Ströme“ und „Flüsse“ für Staatsgut oder öffentliches Gut, welches dem Gemeingebrauche gewidmet ist, für res publicæ, quæ in communi usu sunt, wobei unter res publica „ein durch den Gemeingebrauch beschränktes Staateigenthum verstanden wird!

Ako je Randa Gigerl, onda i ja rado uzimam na sebe svojstvo Gigerla. Gosp. je zastupnik zaboravio kod toga na razliku izmedju modernoga i modernoga. Moderna znanost predstavlja najnovije rezultate znanosti; ona ostavlja stalan trag u povjesti znanosti, dočim je modno prolazan pojav u solidnom životu, koji se ozbiljno uzeti nemože. Na temelju moderne znanosti stvaraju se zakoni, a oni, koji se modernoj znanosti priključuju, prihvaćaju ju sa svom ozbiljnošću, nemisleć si tim niti iz daleka prisvojiti kakovo Gigerlstvo. Ja gospodinu zastupniku rado prepuštam modu, a ja za sebe zadržajem modernu znanost.

Ja sam nastojao pobiti prigovore, koji su se digli proti mom stanovištu, koje je, osim jednoga pitanja, indentično sa stanovištem vlade glede ove zak. osnove, te mi nepreostaje na koncu drugo ništa, nego, kao što su to učinili i moji predgovornici, ovu osnovu, koju držim veoma važnom i koristnom za ekonomski i narodno-gospodarstveni napredak u našoj zemlji, što toplije preporučiti vis. saboru, da ju izvoli prihvatiti za podlogu specialne debate.

Zatim je osnova zakona o vodnom pravu primljena za podlogu specijalne debate.

Specijalna debata započela je u istoj sjednici, ter su naslov i §. 1. osnove primljeni bez primjetbe.

Na §. 2. podnio je zast. dr. Dragutin Neumann sljedeći izpravak: „Prvi i drugi redak §. 2. osnove da se izpusti, a mjesto toga da se uvrsti: „Rieke su od onog mjesta počam, od kojega po njih plove brodovi, ladje i svezani splavi, javnim dobrom“, ter ga je obrazložio sljedećim: Visoki sabore! Razlog zašto sam predložio ovaj izpravak k §. 2. leži u tom, što je §. 2., kako ga osnova preporuča, veoma absolutan, što ustanovljuje bez svake iznimke, da su rieke brodive ili splavne javno dobro.

Pod ovu ustanovu nemože se subsumirati iznimka §. 3., koja kaže, da će se i sve ostale rieke, potoci, jezera i druge stojeće ili tekuće vode, ako komu nepripadaju budi po zakonskih ustanovah, budi po posebnih privatno-pravnih naslovih, držati javnim dobrom. Ova iznimka vriedi dakle samo za ostale potoke i rieke, koje nisu brodive i splavne. Ja odavle zaključujem ovo: ako se primi stilizacija osnove, držati će se svaka rieka, koja je brodiva i splavna bez svake iznimke, javnim dobrom, dakle će biti svaka brodiva i splavna rieka od svoga izvora do kraja javno dobro. Ja mislim, da to nemože ležati u inteciji ovoga zakona.

To je razlog, zašto hoću, da se pobliže ustanovi, koja je rieka brodiva, a koja splavna. Izraz brodiva rieka dolazi, koliko se siećam u §. 407. gr. zakona i to na onom mjestu, gdje se pravi razlika medju otoci, koji nastaju u brodovih riekah i onimi, koji nastaju u nebrodivih riekah. Taj izraz proizveo je u doktrini veliki prepor, jer se je pitalo, koja je rieka brodiva. Rezultat tomu preporu bio je taj, da su se složili, da se brodivom ima smatrati rieka, ne ciela od izvora do kraja, nego od onoga mjesta počam, gdje počima biti brodiva, gdje plove po njoj brodovi. Kao rezultat te doktrine navedeno je u §. 2. austrijskog vodnog zakona ono isto, što i ja predlažem u mom izpravku.

Danas su pojedini govornici iztakli, da neima pravoga razloga reći, koje su rieke brodive i splavne, jer da se je bojati, da bi se to moglo interpretirati tako, da su samo one rieke, koje

su danas brodive, javno dobro, a koje nisu danas brodive, pak sutra postanu brodive, da se nebi smatrale javnim dobrom.

Ja držim, da taj nazor nije osnovan, jer ako bude §. 2. glasio, kako ga ja predlažem: rieke su od onoga mjesta počam, od kojega po njih plove brodovi, ladje i svezani splavi, javnim dobrom, ako se bude reklo, da su rieke od tih mjestah javnim dobrom, to se neće moći protezati jedino na one rieke, koje su sada brodive i splavne, nego i na one rieke, koje budu i u buduće brodive i splavne. Predlog moj ima tendenciju, da se označi brodivost riekah, a da se zaprieči krivo tumačenje, koje sigurno neleži u intenciji zakona, da nijedan dio brodive rieke nebi mogao biti privatnim dobrom. Ako bude §. 2. glasio, kako ga predlaže osnova, morat će se deducirati, da su brodive i splavne rieke javno dobro od izvora do ušća. S toga preporučam svoj izpravak vis. saboru na prihvat.

Odjelni predstojnik Danilo Stanković: Visoki sabore! Ja sam već suzbijajuć prigovore gosp. zastupnika osječkog, koje je jučer podigao proti ovoj zak. osnovi, naveo razloge, s kojih ja mislim, da nije osnovan ovaj izpravak. Ja sam navlastito naglasio, da se ova ustanova u bitnosti sudara sa §. 287. o. g. z. i nadovezao sam tomu, da je okolnost ona, po kojih potezih rieke faktično plove brodovi i splavi, stvar slučaja. Danas plove brodovi i splavi do ove točke, a sutra do druge kraće ili duže. Najjači razlog proti tom izpravku sastoji u tom, da bi država mogla doći u položaj, da mora izvlastiti pojedine dielove brodivih riekah, da ih učini prikladnimi za plovitbu.

To svakako neleži u interesu zemlje, koji zahtieva, da se plovitba sve to više širi po zemlji.

Ja nenalazim nikakva protuslovja izmedju §. 2. i §. 3. Paragraf 2. govori o brodivih i splavnih riekah, a §. 3. govori o riekah, koje nisu ni brodive ni splavne. Tu se kaže za one potonje, da su dotle javno dobro, dok se nedokaže, da komu pripadaju budi na temelju zakona, budi na temelju kakvog privatnopravnog naslova. Glede ovih potonjih riekah (§. 3.), dopušten je dakle dokaz, da komu pripadaju, a glede brodivih i splavnih riekah izključen je taj dokaz u §. 2.

Ja neuvidjam razloga, zašto da se taj izpravak primi, pak molim vis. kuću, da ga neizvoli odlikovati svojim prihvatom.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Stojeć na načelu, da su sve vode tekućice javne, pak da je izključeno na njih svako privatno pravo vlastnosti, moram amendement gosp. zastupnika osječkoga, kroz koji bi se moglo to pravo privatnikom dati, odkloniti.

§. 2. primljen je po predlogu odbora i tim je odpao izpravak zastupnika Neumanna.

Na §. 3. podnio je zastupnik Spevec izpravak, da se druga alineja izpusti.

Zast. dr Franjo Spevec: Vis. sabore! Druga alineja §. 3. nova je, nje nepozna obći gradjanski zakon, ona je, ako bih htjeo govoriti poput g. zastupnika bistranskoga, pravi Gigerl, pa se onda nečudim, kako je ona došla u osnovu. Jer osnova, kako je naglasivao gosp. zastupnik bistranski, nije htjela, da za volju moderne znanosti mienja propise obćega gradjanskoga zakona, ako je dakle ovdje učinila promjenu, nije učinila za volju moderne znanosti, već za volju Gigerla.

Tim, što je priznao g. zastupnik bistranski, da osnova nije htjela mjenjati za volju moderne znanosti propisa obćeg gradj. zakonika, tim je implicite priznao, da ova osnova nestoji na stanovištu moderne znanosti, da prema tome ni o. g. z., na čijem se stanovištu nalazi osnova, nestoji glede toga na stanovištu moderne znanosti.

Predsjednik: Ja bi molio gospodina zastupnika, da nereflektira na ono, što je u glavnoj razpravi rečeno, jer inače bi nastalo uz 100 izpravakah, koji su podnešeni, 100 glavnih razpravah. Ja molim gosp. zastupnika, da se drži strogo predmeta.

Zast. dr. Franjo Spevec: Ja se držim strogo predmeta, ja znadem što spada na predmet i mislim, da je drugomu u obće težko unapred znati, što čovjek kani reći. Ja sam htio u daljnjem toku svoga govora dokazati, da je to u savezu i da bi protiv ove ustanove mogao biti i g. zastupnik bistranski, jer je nova ustanova, koje neima u gradjanskom zakoniku, makar i nebi bio on protiv nje s toga, što neodgovara znanosti. Alineja 2. §-a 3. ide za tim, kako kaže obrazloženje, da se zaštiti posjed i zaposjednuće na onakvih vodah, za koje se nemože dokazati, da su privatne, za koje se nemože dokazati njihovo privatno pravno svojstvo. Dakle po ovoj ustanovi ima se štititi posjed na javnih vodah, a po obćem gr. zakoniku nije moguć posjed na stvarih, koje se nalaze in usu comuni, dakle nije moguć posjed na vodah, koje su javno dobro. Tim bi se štitio posjed stvari, na kojoj posjed po o. g. z. nije moguć.

Da se ukloni ta anomalija, ja sam predložio svoj izpravak. Za zaštitu stečenih privatnih pravah dovoljno je, da se kaže, da neke vode pripadaju onim, koji dokažu, da im pripadaju; ako oni svoga prava nemogu izkazati, imadu se te vode smatrati javnim dobrom. Ako je pak stanovita voda javno dobro, onda služi za obću porabu, a onda je nezmam, kako se može štititi nečiji posjed na toj vodi, koji izključuje obću porabu.

Premda je ova ustanova nova, ja ju ipak odsudjujem, jer neodgovara znanosti, koje se ja nežacam ovdje zastupati, ma govorio g. zastupnik bistranski o tom, kako ga volja; s toga

preporučam, da se prihvati moj izpravak i da se 2. alineja §. 3. izpusti.

Odjelni predstojnik Danilo Stanković: Visoki sabore! Mi znamo, da je posjed dvojak, naime posjed stvarni i posjed pravah. Juristički može se dakle svakako govoriti o posjedu posebnih pravah na vodu i o zaštiti toga posjeda. S toga gledišta nemanjka upitnoj ustanovi pravna podloga, a da ona nesadržaje nesmisla u sebi, vidi se već od tuda, da je ta ustanova sadržana i u zakonu od 30. svibnja 1869., koji vriedi za kraljevine i zemlje, zastupane u carevinskom vieću.

Ne dakle iz razloga, kojim je dao izraza g. predgovornik, već poradi toga, što bi ova ustanova mogla dati povoda krivomu tumačenja i suporom glede nadležnosti izmedju sudbenih i upravnih oblastih, izjavljujem, da vlada pristaje na izpravak gosp. zastupnika virovitičkoga.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: I ja pristajem na ovaj izpravak.

§. 3. primljen je uz izpravak g. zastup. dra. Franje Spevca.

§. 4. primljen je bez primjetbe.

Na §. 5. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: „Iza ustanove toga paragrafa da se nadoveže: . . . „i to prema daljini obale dotičnoga zemljišta“.

Zastup. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ustanova §. 5. osnove prevedena je iz vodnoga zakona austrijskoga i to iz §. 5. Jedino je izpušteno na kraju dolje: „i to prema daljini obale dotičnog zemljišta“. Ja držim, da je intencija ove ustanove naše osnove ista, koja je i u austrijskom vodnom zakonu. Ako je tako, držim, da je potrebno, da se ta ustanova ciela prevede i da se prema tomu doda: „i to prema duljini obale dotičnoga zemljišta“. Inače bi se obzirom na tu okolnost, što je §. 5. preveden i što je izpušteno pobliže ustanovljenje, moglo doći do krive interpretacije. Ja molim s toga visoki sabor, da taj izpravak primi.

Predstojnik Danilo Stanković: Visoki sabore! Ja se moram izjaviti proti ovomu izpravku, jer se to samo po sebi razumije i jer je to sasvim jasno izrečeno u §. 17. zak. osnove.

§. 5. primljen je po predlogu odbora, te je izpravak pao.

§§. 6. i 7. primljeni su bez primjetbe.

Na §. 8. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak:

„U predzadnjem redku osnove, da se iza „prirod“ postavi zarez, za tim da se „i nasade“ izbriše, te mjesto tih riečih uvrsti: „za nasadjeno ili samoniklo rašće“.

Zastup. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! §. 8. ustanovljuje, da će vlastnik otoka morati dozvoljavati i trpiti,

u slučaju ako uztreba, da se uredi rieka ili plovitba, da se uz 30 godinah dotični otok, koji nastane u rieci, smije ukloniti, a da će vlastnik dobiti odštetu jedino za nepobrani prirod i za nasade. Vlastnik dakle ima pravo iskati naknadu za sgrade, za nepobrani prirod i za nasade. Moj izpravak naperen je jedino proti izrazu „nasadi". Zašto? Zato, jer ako vlastnik ima dobiti odštetu jedino za ono, što je nasadjeno. neće imati pravo tražiti odštete, ako je na dotičnom otoku šuma sama narasla. Izkustvo nam dokazuje, da je obično takav otok jako bujan i da ima mnogo šume, koja reprezentira veliku vriednost, da on od te šume mora plaćati porez i da ju mora čuvati. Ako ostane izraz, kako ovdje glasi, on neće dobiti odštete, jer nije šume nasadio. Dakle moj izpravak ide za tim, da posjednik dobije odštetu za šumu, koja je sama nastala. Ja mislim. da je moj izpravak u svakom obziru opravdan, pak ga preporučam vis. saboru na prihvat.

Zast. dr. Aleksander Egersdorfer: Visoki sabore! Meni se čini, da ta pogibelj neobstoji, nego da je ona predloženom stilizacijom odklonjena. Samonikla stabla nepodpadaju doduše pod nasade, jer nisu posadjena, ali podpadaju pod plod, jer je svakako samoniklo stablo plod šume, dakle se ima subsumirat pod pojam ploda, kao što je trava plod sjenokoše, tako je i stablo plod šume. Polag načela šumskoga zakona ima se smatrati stablo plod šume. S toga ja mislim, da ta pogibelj neobstoji, da je već tu, što se hoće postići izpravkom, pak za to odklanjam ovaj izpravak.

Odjelni predstojnik Danilo Stanković: S razloga, koje je naveo g. predgovornik, ja se izjavljujem proti ovom izpravku.

§. 8. primljen je po predlogu odbora i tim je odpao izpravak zastupnika Neumanna.

§. 9. primljen je bez primjetbe.

Na §. 10. podnio je zastupnik Spevec izpravak, da se citiranje §. 4. izpusti.

Zast. dr. Franjo Spevec: Vis. sabore! Načelo, što ga izriče §. 10., da vlastnik zatvorene privatne vode može vodu za se i za druge po volji rabiti i trošiti, nemože vriediti za sve one vode, što su navedene u §. 4. Ovo se načelo može uporaviti na zatvorene vode u strogom smislu rieči, što se navode u §. 4. sl. a), b) i c), ali nemože vriediti za odtoke t. z. zatvorene vode, spomenute u §. 4. sl. d). Na te vode nemože se aplicirati pojam vlastnosti, za nje nemože vriediti ono, što kaže §. 10., da njimi može vlastnik po volji razpolagati. Jer je primjerice jasno, da on nemože promjeniti tok vode na štetu susjeda, nesmije pomješati vodu škodljivimi stvarmi, nesmije je poganiti itd. Za nje vriedi ono, što odredjuje §. 14. osnove o vodah tekućicah.

Prema tomu predlažem, da se izpusti citacija §. 4., pak će se znati, što se imade razumjevati pod zatvorenom privatnom vodom.

Odj. predstojnik Danilo Stanković: Čast mi je izjaviti, da se vlada slaže s tim izpravkom.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: I ja prihvaćam taj izpravak.

§. 10. primljen je s izpravkom zastupnika Spevca.

§§. 11., 12. i 13. primljeni su bez primjetbe.

3. CXLII. sjednica od 20. lipnja 1891.

Na §. 14. podnio je zast. Neumann izpravak, da se u drugoj alineji mjesto rieči „onesnaži“ rekne „zagadi“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ja predlažem, da se izraz „onesnaži“ u §. 14. zamnieni s riečju „zagadi“ i s razloga toga, što po mom osvjedočenju rieč onesnaži nedolazi nigdje u literaturi hrvatskoj; to je provincializam, pak je zato bolja rieč „zagadi“ nego „onesnaži“.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Ja se istina neubrajam medju štiliste hrvatske, ali ipak poznam rieč „onesnaži“. Pošto je ta rieč primljena u zakonu, to neima razloga, da se drugom zamieni, pa zato molim vis. sabor, da prihvati §. 14. po predlogu odbora.

§. 14. primljen je nepromjenjeno i izpravak je pao.

Na §. 15. podnio je zast. Neumann sliedeći izravak: Da se mjesto rieči „predje na tudje zemljište“ na kraju trećeg redka uvrsti: „se takne tudjega zemljišta“.

Zastupnik Dragutin Neumann: Vis. sabore! Gospoda veleštovane većine, koji su sami branili ovu zak. osnovu, dodjoše do uvjerenja, da je djelom prevedena iz austrijskoga, a djelom iz ugarskog vodnog zakona. Tako §. 15. ove zak. osnove odgovara §. 12. austr. vodnog zakona. Ja polazim sa toga stanovišta, da kad se što prevadja iz austrij. vodnoga zakona, da se imade strictissime prevesti, a i intecija je bila, da se prevod slaže sa ustanovami, sadržanimi u tom paragrafu austr. vodnoga zakona. U §. 12. austr. vodnog zakona veli se, da vodu valja vratiti u prijašnje korito, ne veli prije nego „predje“ na tudje zemljište, nego veli prije nego se „takne“ tudjega zemljišta. S razloga što držim, da su i redaktori ove zak. osnove htjeli izraziti ono, što veli §. 12. austr. vodnog zakona, to molim, da se u ovaj §. uvrsti: prije nego li se takne tudjega zemljišta“.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Pošto nenalazim nikakve razlike izmedju rieči takne i predje, to odkljanjam izpravak.

§. 15. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§. 16. je primljen nepromienjen.

Na §. 17. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Da se 1.) u prvom redku brišu rieči „s obje strane", a izmedju „li" i „obale" da se uvrste rieči: „nasuprot ležeće". 2.) mjesto „ide" u drugom redku, da se rekne „imadu". 3.) mjesto „vlastnike" u četvrtom redku da se rekne: „vlastnici".

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Razlog, zašto sam te izpravke predložio, leži u tom, što sam osvjedočen, da će, ako se ti izpravci primu, biti ustanove §. 17. jasnije.

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: I ovdje ne nalazim nikakov razlog, da se izpravak primi, zato ga odklanjam.

§. 17. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 18. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Ustanova druge alineje počam od „za javne" do kraja da se izpusti.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Izpravak ovaj, što sam ga tako slobodan podnjeti na §. 18., od vrlo je velike važnosti. On je materijalne naravi, a sastoji se evo u ovom. Po ustanovi §. 18., kako ju osnova predlaže, biti će iz privatnog potoka vlastni organi javne uprave vaditi šljunjak bez odštete za javne gradnje, cestne i vodne. §. 6. ove osnove kaže, da su korita privatna vlastnost posjednika zemljišta. U tom obziru, ako su korita privatna vlastnost posjednika zemljišta, leži nedosljednost u ustanovi §. 18., koji kaže, da će se za javne gradjevne svrhe moći vaditi šljunak bez svake odštete. Medjutim dopuštam, da se zakonodavnim putem može stegnuti i obteretiti vlastnost; ali jedna je okolnost, koja me sili, da na nju upozorim vis. kuću, da nebi bilo sgodno, da se ta ustanova uvrsti, premda se može legalnim putem uvrstiti, a to je evo ovdje. U ugarskom vodnom zakonu neima te ustanove. Po ugarskom vodnom zakonu jesu vlastnici dotičnih koritah privatnih posvemašnji vlastnici, pa zato nisu dužni trpiti, da se iz njihovih privatnih vodah vadi šljunak makar za javne cestne i vodno-gradjevne svrhe. Po našoj osnovi, akoprem stoji u tom osnova u protuslovju sa §. 6., biti će naši vlastnici dotičnih koritah dužni dopustiti, da se iz njihovih vodah privatnih vadi šljunak za javne gradjevne svrhe. Ja držim, da je to nepravda, i to iz toga razloga, jer ako se budu, recimo, u Ugarskoj gradile javne ceste, to će Ugarska doprinositi po svom % za gradjevne svrhe, a mi ćemo opet doprinositi po svom %, po svojoj tangenti, ali pri tomu ugarski vlastnici dotičnih koritah nisu dužni trpiti, da se uzima iz njihovih privatnih vodah materijal za gradnju cestah, oni će taj materijal moći prodati i unovčiti, dočim nasuprot kod nas, ako bude trebalo za javne svrhe materijala iz privatnih koritah, biti će naši posjednici dužni dozvoliti, da se šljunka uzme, koliko ga treba i koliko se hoće. Posljedica toga biti će ta, da će Ugarska za javne gradjevne svrhe manji % doprinositi, nego li ga ima doprinositi po nagodbenom zakonu.

To je razlog, zašto stavljam ovaj izpravak, koga preporučam vis. saboru, moleć da se primi.

Predstojnik unutarnjeg odjela Danilo Stanković: Vlada je u obrazložbi ove zak. osnove navela, da se zadnja stavka §. 18. zak. nosnove osniva na ministerijalnoj naredbi od 21. travnja 1857., kojoj je predmetom izvlastbeni postupak za cesto- i vodogradjevine. U toj se naredbi naime izrikom odredjuje, da su organi javne uprave vlastni za javne gradnje cestne i vodne, vaditi bez odštete šljunak iz privatnih potokah. Gospodin zastupnik osječki nazrieva u toj ustanovi nedosliednost naprama §. 6. zakonske osnove, koji izriče, da su obale i korita vodah vlastnošću posjednika obale. Posjednici obale privatnoga potoka jesu vlastnici korita toga i po ustanovi gradjanskoga zakona, oni nepostaju dakle vlastnici toga korita tek na osnovu §. 6. zak. osnove. Vlastnici obale privatnih potokah bili su prama tomu vlastnici korita tih potokah i godine 1857., pa to ipak nije smetalo, da jih je spomenuta ministerijalna naredba obvezala, da dopuste, da se iz korita potokah, koji su pripadnošću njihovoga obalnoga posjeda, vadi šljunak bez odštete za javne cesto- i vodogradjevine. To je učinjeno iz javnih obzirah, i buduć da ti javni obziri još sveudilj postoje, nije zakonska osnova ni najmanje nedosliedna, kada preuzimlje u pitanju stojeću stegu iz ministerijalne naredbe od 21. travnja 1857., koja je još uviek valjana u ovih kraljevinah. U istinu nemienja §. 6. zakonske osnove ništa glede prava obalnih posjednikah na korito privatnih potokah, pa stoga neima niti razloga, činiti kakovu promjenu u pogledu teretah, koje im postojeći propisi nalažu u obziru upitnoga korita. Iztaknuta ministerijalna naredba nije u krieposti u Ugarskoj, pa je s toga naravno, da slična ustanova nije našla izraza u ugarskom zakonu o pravu na vode. Moram priznati, da mi je sasvim nejasna tvrdnja g. zastupnika osječkoga, da će Ugarska kraj ustanove zadnje stavke §. 18. za javne gradjevne svrhe manji postotak doprinašati, nego li ga ima doprinašati po nagodbenom zakonu. Postotni ključ ustanovljen je u nagodi za skupne poslove u obće, na taj ključ nemože po mojem mnienju nikako uticati odredba §. 18. zakonske osnove. Iz tih razlogah, i buduć da se obalnim posjednikom u pogledu korita privatnih potokah nenamiće ovom zakonskom osnovom teret veći od onoga, koji jih je i dosele teretio u sasvim jednakih okolnostih, molim, vis. kuću, da izvoli ovaj izpravak odkloniti.

§. 18. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 19. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: U zadnjoj alineji: 1. da se veznik „i“ izpusti, te na njegovo mjesto postavi „zarez“; 2. iza riečih „grabiti“ da se uvrsti „i led“; 3. iza rieči „izvažati“, da se postavi točka, a počam od rieči „bilje“ sve do kraja da se izpusti.

Zast. dr, Neumann: Visoki sabore! Po ustanovi §. 19. zakonske osnove — u §. 18. govori se o privatnih vodah, a ovdje se govori o javnih vodah — biti će ne samo državi i javnoj vlasti. nego svakomu pojedincu slobodno iz javnih vodah vaditi i izvažati bilje, mulj, zemlju, piesak, šljunjak, kamenje i led. Ja, vis. sabore, držim, da to stoji s jedne strane — opet se vraćam na ono, što sam prije rekao — u nedosliednosti s §. 6., koji je uzet iz ugarskoga vodnoga zakona, te koji je dosliedno proveden tako, da prema tomu po ugarskom vodnom zakonu nije slobodno svakomu vaditi iz javnih vodah mulj, šljunak, bilje itd. dočim s druge strane stoji osnova u protuslovju s mnogimi stečenimi pravi naše zemlje. Jučer su nam gospoda sa strane poštovane većine predbacili, da opozicija tvrdi, da osnova neuzima obzir na postojeće odnošaje u zemlji, a ni jedan od opoz. govornikah da to nije dokazao. Ja sam jučer bio slobodan staviti izpravak glede rieči „nasad“, koji je u svakom obziru obzirom na odnošaje naše zemlje, osobito dolje u Slavoniji kraj Drave i Dunava, od velike važnosti. Isto se tako ovaj izpravak, koji podnosim na §. 19, odnosi specifično na odnošaje spomenutih dolnjih krajevah. Zašto? Tamo kraj Drave i Dunava ima silnih pobočnih strugah, u kojih raste neizmjerna množina trstike. Trstika dobivena odavle dade se jako dobro unovčiti i nosi znatan prihod. Po ovoj ustanovi zak. osnove biti će svakomu dozvoljeno — ovdje se govori o javnih vodah. a javne su vode i pobočne struge, jer su u smislu §. 2. ove zak. osnove pobočne struge javno dobro, — uzeti si sa pobočnih strugah, kojih je korito ipak privatna vlastnost, trske, koliko god bude hotio; a isto tako mulja, šljunka, pieska itd. Iz razloga toga, što se timi ustanovami ustanovljuje nešto, čega u ugarskom vodnom zakonu neima, iz razloga, što će se tom ustanovom povriediti obstojeća privatna prava: molim da se moj izpravak primi.

Predstojnik unutar. odjela Danilo Stanković: Visoki sabore! Prije svega mi je iztaknuti, da je gospodin predgovornik u bludnji glede toga, da te ustanove neima nigdje, jer je slična ustanova sadržana i u zakonih vodnih, koji valjaju u zemljah, zastupanih u carevinskom vieću. Naravno glede javnih vodah, a samo o tih je govor u §. 19. zakonske osnove. Ova zakonska osnova polazi sa stanovišta, da su javne vode javnim dobrom t. j., da su one prepuštene svakomu na porabu.

Korita su sastavni dio riekah, ona se — dok su pokrivene vodom — nemogu sasvim odlučiti od naravi rieke. kojoj su — kako rekoh — sastavnim dielom. Gradjanski zakonik nije točno precizirao, tko je vlastnikom korita javnih vodah.

Samo se iz okolnosti one, da su otoci na riekah ladjonosnih vlastničtvom države, zaključuje, da su korita u brodivih riekah vlastničtvo države. Isto tako može se izvesti iz one ustanove

gradjanskoga zakona, da obalni posjednici imadu izključivo pravo prisvojiti si otok, koji postane u nebrodivih riekah, da su korita nebrodivih javnih vodah vlastničtvom obalnih posjednikah. Ugarski zakon o pravu na vode izjavljuje obale i korita vodah vlastnošću posjednikah obale i nerastavnom sastavinom obalnoga posjeda. Mi smo tu ustanovu, jer imademo pograničnih s Ugarskom riekah, takodjer uvrstili u zakonsku osnovu. I tako su obalni posjednici postali vlastnici korita u svih javnih vodah, dakle i u brodivih riekah. Buduć pak da su javne vode prama temeljnoj ustanovi ove zakonske osnove javno dobro i da su kao takove prepuštene svakomu na porabu, te buduć da su korita javnih vodah sastavni njihov dio, to moraju i korita javnih vodah, dok su pokrivena vodom, donekle služiti obćoj porabi. Vlastničtvo korita u javnih vodah moralo se je dakle iz javno-pravnih obzirah stegnuti u većoj mjeri, nego kod vodah privatnih, a to je učinjeno u §. 19. ove zakon. osnove. Tu neima dakle nikakova protuslovja izmedju §. 6. i 19. zakonske osnove. Zakonska osnova uredjuje usum publicum kod javnih vodah isto tako kao i vodni zakoni valjani za kraljevine i zemlje, zastupane u carevinskom vieću. Ta ista nedosljednost, koju gospodin zastupnik osječki predbacuje zakonskoj osnovi, mogla bi se predbaciti i odnosnoj ustanovi vodnih zakonah, valjanih u drugoj polovici monarkije. Kako sam to već gore iztaknuo, imadu po gradj. zakonu obalni posjednici izključivo pravo prisvojiti si otoke, koji nastanu u nebrodivih javnih vodah, pak im ipak vodni zakoni u drugoj polovici monarkije nedopituju izključivo pravo izvažati bilje, mulj, zemlju, pjesak, šljunjak i kamenje iz javnih nebrodivih riekah. Da opere opoziciju od osvade, da ona samo tvrdi, da zakonska osnova neuvažuje dovoljno posebne potrebe zemlje, ali da ona nije niti označila tih posebnih potrebah, naglasuje gospodin zastupnik osječki, da je on jučer kod §. 8. glede rieči „nasad“ stavio izpravak, koji da je pogledom na odnošaje naše zemlje, a osobito u Slavoniji kraj Drave i Dunava, od velike važnosti. Ja pitam gospodina zastupnika, nevladaju li ti odnošaji i u Ugarskoj glede Dunava, pa je ipak §. 8. zakonske osnove doslovce suglasan sa §. 7. zakonskoga članka XXIII.:1885.

Javne su rieke i dosada po gradjan. zakoniku bile javnim dobrom, dakle prepuštene javnoj porabi. Neosnovana je dakle tvrdnja gospodina zastupnika osječkoga, da se tom ustanovom §. 19. zakonske osnove vriedjaju obstojeća privatna prava. U Ugarskoj su na osnovu tamošnjega privatnoga prava postojali drugi odnošaji glede korita vodah, pa je naravno, da ugarski vodni zakon nije mogao formulirati usum publicum kod vodah onako, kako to čini zakonska osnova. Kod nas su javne vode javno svakomu na porabu prepušteno dobro, pa moraju dosljedno tomu i korita javnih vodah, koja su sastavnim dielom tih vodah, doniekle

imati svojstvo javnoga dobra upravo tako kao tekuća voda, koja ih pokriva. U ostalom pripada vlastniku korita javnih vodah pravo na naravne naplave, otoke, osušeno korito i na ribariju. Njemu pripadaju dakle izključivo sva važnija prava, skopčana s vlastničtvom, samo ga neidu izključivo uživanja, navedena u §. 19. zak. osnove, koja po mojem mnienju nisu od velike praktične vriednosti. Ja mislim, da sam dovoljno dokazao, da prigovori, kojimi je ustao gosp. zastupnik osječki proti §. 19. zak. osnove, nisu opravdani, pa s toga molim vis. sabor, da njegov izpravak neizvoli primiti.

Zast. dr. Franjo Spevec: Vis. sabore! Ja držim izpravak g. zast. Neumanna opravdanim i zato ću biti slobodan glasovati zanj. Po §. 6. ove zak. osnove bezuvjetno je korito bez obzira na to, je li javna ili privatna voda, nerazdjelna sastavina obalnog posjeda. Po tom neima dvojbe, da je vlastnik obalnog zemljišta vlastnik korita i javne vode. Ja razumijem, da je ta vlastnost ograničena dotle, dok teče voda koritom, jer dotle nije moguće, da se ta vlastnost podpuno vrši. Ja bi razumio i to, da se vlastnost ograniči u javnom interesu tako, da se za javne interese vadi šljunak, mulj, pjesak, ali čini mi se, da se predaleko ide, kad se ograničuje ova vlastnost toliko, da se i drugomu svakomu privatniku dopusti, da uzima iz korita takvog šlunjka, pjeska itd.

Ja bi razumio, kako rekoh, ograničenje vlastnosti u javnom obziru, naime expropriaciju u javnom interesu, ali čini mi se, da se ide predaleko ustanovom, kojom se vlastnost ova ograničuje u interesu svakoga, a takve ustanove neima u ugarskom zakonu.

Predst. unutarnjeg odjela Danilo Stanković: Visoki sabore! Gospodin zastupnik virovitički nije stavio poseban izpravak k §. 19. zakonske osnove, već je dokazivao, da je izpravak gospodina zastupnika osječkoga izpravan, te je očitovao, da će on zanj glasovati. Ja se mogu dakle i naprama njemu pozvati na ono, što sam već naveo glede upitnoga izpravka, i to tim više, što gospodinu zastupniku virovitičkomu nije pošlo za rukom oprovrći moje razloge. Nepobitna je istina, da su javne vode prama zakonskoj osnovi javno dobro, prepušteno svakomu na porabu, pa da s toga usus comunis mora kod javnih vodah počivati na podlozi širjoj, nego li kod vodah privatnih. Visoki je sabor već prihvatio §. 18. zakonske osnove, koji uredjuje porabu privatne vode, te bi prihvatom izpravka gospodina zastupnika osječkoga nastao taj nesklad, da bi pravo razpoložbe vlastnika karita privatne vode s proizvodi toga korita bilo više stegnuto, nego li kod vodah javnih. Iz toga razloga opetovano molim, da visoka kuća izvoli ovaj izpravak odkloniti.

Zast. dr. Egersdorfer: Visoki sabore! Meni se čini, da ustanova §. 19. nije u neskladu sa ostalimi ustanovami ovoga zakona, jer ako je istina, da je korito vlastnost obalnog posjeda,

to će biti istina i to, da se ta vlastnost, kao što i svaka druga vlastnost, može ograničiti. Da ovo ograničenje može uzsliediti u javnom obziru, to nestoji, jer legalne služnosti druge, koje navadja ova zakon. ustanova, obstoje ne samo u interesu javnih osobah, nego i u interesu privatnih osobah. Legalna je služnost dakle korist privatnih osobah, kao što i svaka druga služnost. Ja sjećam glede toga na služnost koritnice, koja nije u interesu države ili zemlje, nego u interesu svakoga, koji se tom koritnicom služi, dakle u obćenitom interesu pučanstva. Može biti i u javnom interesu u toliko, u koliko ta služnost služi javnom interesu, ali u svom efektu može biti na korist privatnika. Što se tiče primjetbe, da ima koristi od bilja, poimence kao što je to navedeno od trstike, koja bi korist sada u javnih riekah svim pripadala, meni se čini, da i sada privatniku pripasti nije mogla, a ako je to učinjeno faktično, nije pravno učinjeno, jer su javne rieke bile i do sada javno dobro. Po tom koristi po obćem gradjanskom zakoniku bile su za javnu porabu, a ako si je to netko anektirao, iz toga nemože sliediti razlog, da se prema ovomu protuzakonitomu stanju ravna zakonska osnova, jer su i do sada bile rieke, koje su proglašene javne i brodive, svakako javno dobro. Dapače i dalje mnogi su držali, da je korito u javnih riekah javno dobro i da pripada državi usljed čega su svi užitci dosada mogli biti javni, a ne privatni, a ako se je to dogodilo, da su bili privatni, to je abusus, za koji neima razloga, da se sankcionira u zakonu, te da zakon dalje ide, nego li je dosada zakonito stanje bilo. Držeći da ustanova §. 19. stoji u skladu sa ostalimi ustanovami zakona i da konačno na štetu pučanstva nemienja pravno stanje, ja sam zato, da se prihvati ova zakonska ustanova, kako ju je odbor predložio.

§. 19. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 20. podnio je zast. Neumann sljedeći izpravak: Zadnja rieč „splavi“ neka glasi „splavmi“, nadalje da se izpusti točka iza rieči „splavi“ te nadodadu rieči: „i bez uštrba za plavljenje drva“.

Zast. dr. Neumann: Visoki sabore! Ja predlažem, da se mjesto zadnje rieči „splavi“ metne rieč „splavmi“; jer je to po svoj prilici tiskarska pogrieška, pošto se je mislilo na instrumental pluralis, a taj glasi splavmi. Drugi izpravak ide za tim, da se iza rieči „splavi“ nadoveže „i bez uštrba za plavljenje drva“. Taj izpravak predlažem zato, jer je ustanova §. 20. strogo prevedena iz §. 20. ugarskog vodnog zakona, a u tom ugarskom zakonu stoji ta ustanova „i bez uštrba za plavljenje drvah“. Ako bi se prigovorilo, da sliedeći §. 21. odredjuje, da porabu vodah za plavljenje drvah uredjuje šumski zakon, taj bi prigovor bio neumjestan, jer je ista ustanova u §. 20. ugarskoga vodnoga zakona, pa se ipak u §. 27. ugar. vodnoga zakona, koji govori

ob ovom izpravku, izrično kaže, da se poraba javnih vodah smije vršiti bez uštrba za plavljenje drvah.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Visoki sabore! Što se tiče stilističkog izpravka, to se izjavljujem glede toga izpravka, kao što i glede svih prijašnjih i većine budućih izpravakah stilistične naravi, da je ovaj zakon po vještacih redigiran, kada je osnovan, pak su s toga izrazi, koji su u ovom zakonu rabljeni, vještački izrazi. S toga ovaj izpravak, kao što i ostale buduće iz istog razloga, koji sam spomenuo, odklanjam. Što se tiče izpravka drugog, to izjavljujem, da pošto odnošaje te uredjuje šumski zakon, to je s toga ovaj izpravak suvišan.

§. 20. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§§. 21., 22. i 23. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 24. podnio je g. zast. dr. Neumann sliedeći izpravak: da se u prvoj alineji iza rieči „potrebite“ postavi zarez, a zatim umetnu rieči: „ako mienjanje ili podignuće tih napravah utiče na svojstvo, na tok ili na visinu vode ili ako obale izvrgava pogibelji“, nadalje da se u drugoj alineji mjesto rieči „dira“ rekne: „utiče“ i napokon da se iza zadnje rieči druge alineje „vode“ izpusti točka, te još nadoveže „u javnih vodah“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ustanova §. 24. osnove uzeta je iz §. 17. českog vodnog zakona. Ta ustanova regulira dozvole, što ih treba kod porabe privatnih vodah, dočim ustanova §. 41. ove zak. osnove, koja je prevedena iz §. 42. českog vodnog zakona regulira propise, koji su potrebni za dozvolu kod gradjevinah, koje bi se imale podići u javnih vodah. Jedna i druga ustanova je u českom vodnom zakonu istoglasna, pa stoga je absolutno potrebno, da i u ovoj osnovi tekst tih ustanovah bude jednoglasan. Sravni li se alineja 2. §. 24. i alineja 2. §. 41. naše osnove, to se vidi razlika, a gospoda pravnici ove vis. kuće znati će, da kad se misli u zakonu ustanoviti na više miestah jedno, to jurista nemože bolje postupati, nego da iste ustanove istimi riečmi izrazi, kao što je učinjeno i u českom zakonu. To je razlog, zašto predlažem, da se u ovom paragrafu isto rekne kano i u §. 42. naime: „ako mienjanje ili podignuće tih napravah utiče na svojstvo, na tok ili na visinu vode ili ako obale izvrgava pogibelji“. Napokon da se uvrsti na kraju druge alineje: „u javnih vodah“, jer je to izrično rečeno u §. 17. českog vodnog zakona i jer je dapače poštovani odbor za zemaljsku upravu izrično predložio kod §. 41. dodatak „kod javnih vodah“, što je propustio učiniti kod §. 24. Iz svih tih razlogah, molim, da se primi moj izpravak.

Odjel. predstojnik Dane Stanković: Vis. sabore! Paragraf 24. uredjuje u prvoj stavci porabu javne vode. Tu se kaže obćenito: „slobodno je rabiti javne vode, te praviti ili mienjati naprave tomu potrebite samo dozvolom upravne oblasti“. Stega,

koja sastoji u riečih: „ako mienjanje ili podignuće tih napravah utiče na svojstvo, na tok ili visinu vode, ili ako obale izvrgava pogibelji“ izpuštene su poradi toga, što se nije htjelo prepustiti stranci, da ona prosudjuje, hoće li mienjanje ili podignuće upitnih napravah imati te posliedice. Zakonska osnova stoji na stanovištu, da je za svaku porabu javnih vodah napravami nuždna oblastna dozvola, što je sasma opravdano, jer bi se inače ta naprava često putah na veliku štetu stranakah morala rušiti, kad bi se kasnije pronašlo, da neodgovara. U drugoj stavci §. 24. radi se o porabi privatne vode, a tu je dovoljno, da se oblastna dozvola stegne samo na slučajeve predvidjene u toj stavci. Molim stoga, da vis. sabor izvoli ovaj §. primiti po predlogu odbora.

§. 24. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§. 25. primljen je nepromienjen.

Na §. 26. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: Da se u prvoj alineji iza rieči „strane“ uvrste rieči „prema potrebi molitelja dozvole, s druge pako strane“.

Dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Prva alineja §. 26. osnove glasi ovako: „kolika obsega da bude poraba vode, odlučivati će oblast s jedne strane prema tomu, koliko će vode obzirom na promjenljivu joj visinu preticati i preostajati za drugu porabu“. A počem će s druge strane odlučivati, o tom neima ništa. Ustanova toga §-a uzeta je iz §. 20. českog vodnog zakona. Tamo je to izraženo, i biti će po svoj prilici krivnja redakcije, da se uvukla pogrieška kod prevadjanja. Ja sam uvidio česki vodeni zakon i vidio sam, da se ondje kaže: „kolika obsega da bude poraba vode, odlučivati će oblast s jedne strane prema potrebi molitelja dozvole, s druge pako strane po tom koliko će vode obzirom na promjenljivu joj visinu preticat drugu porabu“. Molim s toga, da se moj izpravak primi.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Pošto je ovaj izpravak opravdan i pošto bez njega §. 26. nebi dovoljne jasnoće pružao, to kao izvjestitelj ovaj izpravak primam.

§. 26. primljen je s izpravkom zast. Neumanna.

§§. 27. do 33. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 34. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: 1. Mjesto prve rieči „dozvolu“ da se rekne „dozvolom“. 2. Iza rieči „vode“ u prvom redu, da se mjesto rieči „vrši“ rekne „služi se“. 3. Mjesto rieči „ona“ u drugom redu, da se rekne „ista“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Ja držim, da je ovo samo jezični izpravak, akoprem je g. izvjestitelj rekao, da je ova zak. osnova bila kod vještakah i da su ju izpitali, to ipak držim, da su gospoda vještaci ovo pregledali. Kaže se u §. 34. (čita) „dozvolu za porabu vode vrši vlastnik zemljišta“.

Ja držim, da hrvatski jezik nekaže, da se „dozvola vrši", nego da se netko dozvolom služi.

Izprak moj glasi ovako (čita): „dozvolom za porabu vode služi se vlastnik zemljišta ili vodogradjevine, ako ona nije stegnuta izključivo na jednu osobu". Po mom osvjedočenju u hrv. jeziku nemože nitko kazati, da dozvolu vrši, nego da se dozvolom služi.

Izvj. Nikola pl. Czernkovick: Visoki sabore: Ja sam rekao, da je većina budućih izpravakah takove stilističke naravi, da ih netrebamo primiti, ali nisam to rekao za sve. Pošto držim ovaj izpravak gosp. zastupnika opravdanim, to ga primam.

§. 34. je primljen s izpravkom g. zast. Neumanna.

Na §. 35. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: „da se 1. u točki 2. izmedju rieči „podhvat" i „tri" uvrste rieči: „krivnjom poduzetnika". 2. da se točka 4. sasvim izpusti.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! §. 35. ove osnove odredjuje, u kojih će slučajevih utrnuti poraba na vodu i kaže se, da će dozvola atrnuti 1. ako se vodogradjevine nesgotove u opredjeljenu roku; 2. ako podhvat tri godine neposluje. Ja držim, da ova potonja tako generalno stilizirana ustanova može voditi do vrlo neugodnih posljedicah, jer se može dogoditi, da u istinu pojedini podhvat tri godine neposluje usljed elementarnih odnošajah, a ne krivnjom dotičnoga poduzetnika. Zato ja držim, da će biti bolje, ako se reče: „dozvola za porabu vode utrnuti će onda, ako podhvat krivnjom poduzetnika neposluje tri godine". Nije pravedno, ako bez njegove krivnje neposluje, da se dozvola porabe ukine. Drugo predlažem, da se kod §. 35. točka 4. izpusti. Tu se kaže naime, da će dozvola utrnuti, ako ustanovljena odšteta nije kako valja izplaćena onomu, koga ide. Ja, visoki sabore, držim, da je to preveć osjetljiva ustanova. Ja sam toga mnienja, ako se ustanovi upravnim putem kakva odšteta, koju imade poduzetnik porabe vode platiti, da se onda nekaže, da prestaje dozvola, jer držim, da se tim odviše dira u privatna prava, pa s toga mislim, da će bolje biti, ako se izpusti ova 4. točka. Onaj, koji će dobiti odštetu, neka si ju eksequira od dotičnog poduzetnika, a nije pravedno, da se ovlašteniku odmah oduzme dozvola. Ja bi to tim više preporučio, jer u §. 36. ugarskog zakona te ustanove neima. Ova ustanova izvadjena je iz §. 29. alinea 2. českog vodnog zakona. Tamo se kaže, ako ustanovljena odšteta nije izplaćena onomu, koga ide, onda može oblast dozvolu uzeti, ali nesliedi, da će utrnuti dozvola i da mu se mora uzeti. Ja držim, da je prerigorozno, ako se kaže: ako ustanovljena odšteta nije kako valja izplaćena onomu, koga ona ide, dozvola utrnjuje. Tom ustanovom mnogo se više veli, nego onom ustanovom u českom vodnom zakonu. S toga molim, neka

se jedan i drugi izpravak primi, prvi je opravdan, jer nebi bilo pravedno, da se vlastniku dozvola na porabu vode oduzme, kada uslied elementarnih nesrećah nemože raditi, a drugi je opravdan po privatnom pravu.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Visoki sabore! Što se tiče izpravka na 2. točku §. 35. to držim, da je opravdano, da se ova ustanova uzdrži što obćenitijom, kao što je u 2. alineji. U ostalom po sebi se razumjeva ono, što je gosp. zastupnik kazao, da se neće obzir uzimati na elementarne nesgode. Elementarne nesgode su slučaj, a komu se dogodi, taj ga mora trpiti. Što se tiče izpravka na 4. točku, to je istina, da je neima u §. 36. ug. zakona, ali zato, što je ondje neima, nesliedi, da je nebi smjeli mi uzeti za osiguranje onoga, od koga se uzima poraba vode i da ga za odštetu osiguramo. S toga ja držim, da je ova ustanova jako dobra i dapače kad je nebi bilo, to bi držao, da se upravo onomu od koga se voda uzima, osjetljiva šteta nanosi i da bi se u njegovo pravo diralo, jer bi se drugomu dozvola davala, da rabi njegovu vodu, a on bi ostao bez odštete. Ja mislim, da onaj, koji daje, imade pravo, da odštetu dobije. Posve je pravo da se onomu, koji neplaća, smatra dozvola utrnutom. Ja držim da je ova ustanova, ako je i neima u ug. zakonu, jako dobra; a onaj način, kako ga g. zastupnik predlaže, ako se nebi plaćala odšteta, da se putem eksekucije utjera, taj odklanjam, jer držim, da se u ovom zakonu, koji je naravi gospodarstvene, imade što više sudbeni postupak izbjegavati. Predlažem s toga, da se izpravak g. zast. Neumanna neprimi.

§. 35. je primljen nepromienjen, a izpravak je pao.

§. 36. primljen je nepromienjen.

Na §. 37. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: „Da se izmedju rieči „ne troši“ i „preko“ uvrsti rieč „daleko“.

Zast. Dragutin Neuman: Vis. sabore! §. 37. glasi: (čita) „Dozvoljene gradnje i naprave i vodostroje dužan je ovlaštenik sagraditi i uzdržavati tako, da može voda bez zaprieke odticati, a led što laglje prolaziti, da se bez potrebe nespriečuje ribarenje i druga poraba vode, napokon da se voda netroši preko potrebe“. Vis. sabore! ova ustanova, da se voda netroši preko potrebe, po mom je mnienju takve naravi, da bi mogla za dotičnog ovlaštenika postati vrlo neugodna, ako bi se oblast držala strictissime eve ustanove? Zašto? Zato, jer znamo iz izkustva, da onaj, koji je ovlašten vodu rabiti, nemože udesiti porabu vode tako, da mu se nebi moglo reći, da ju rabi preko potrebe. Kad se sravni §. 21. českog vodnog zakona, odakle je naš preveden, to ćemo vidjeti, da ondje stoji „Wasserverschwendung“. To je mnogo više, nego „netroši preko potrebe“. Zato, da se ovlaštenik neizvrgava eventualnim veksacijam sa strane oblasti, predlažem, neka se rekne u §. 37.; da se voda netroši daleko preko potrebe.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Vis. sabore! Ja nenalazim u ustanovi §. 37. nikakva izraza. koji bi štetan bio po ovlaštenika, jer rieč „Wasserverschwendung", koju upotriebljuje §. 21. cislitavskog zakona i „da se voda ne troši preko potrebe" je isto. Ako s toga uzmemo ovu rieč „daleko" u strogom smislu to opet ona neodgovara onomu, što se veli u §. 21. cislitavskog zakona. „Daleko preko potrebe" nije ono, što „Wasserverschwendung", jer to bi bilo po prilici ono, kad bi se voda razkošno rabila. Sasvim jasno rečeno je u §. 37., da se voda netroši preko potrebe, i ja nenalazim potrebe to zaoštravati i stoga molim, da se odbije izpravak g. zast. Neumanna.

§. 37. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 38. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Da se u 2. redu izpusti rieč „dozvoljena", a mjesto nje, da se uvrsti „ovlašteno obstojećeg".

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Taj izpravak podnio sam za to, jer više odgovara ustanovi §. 22. českog vodnog zakona, odakle je §. 38. ove osnove preveden, nego li tekst osnove.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Visoki sabore! Pošto ja držim, da ono, što je dozvoljeno i ovlašteno obstoji, s toga odbijam izpravak g. zast. Neumanna.

§. 38. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§§. 39. i 40. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 41. podnio je zast. Egersdorfer sliedeći izpravak: U trećoj alineji neka se izpuste rieči: „u javnih vodah", uslied čega bi ta alineja glasiti imala: „Glede radnjah, što će ih izvoditi zajednička ili autonomna vlada, netreba takve dozvole".

Zatim zast. Neumann sliedeći izpravak: Da se zadnja alineja §. 41. sasvim izpusti.

Zast. dr. Aleksander Egersdorfer: Vis. sabore! Alineja 3. §. 41. glasi: (čita) „Glede radnjah. što će ih u javnih vodah izvoditi zajednička ili autonomna vlada, netreba takove dozvole". Dakle polag ove zakonske ustanove nebi trebalo dozvole za radnje one, koja javna oblast preduzimlje u javnih vodah, a trebalo bi koncesije za sve one radnje, koje će poduzeti u privatnih vodah. Tu dolazimo do toga, da bi vlada morala tražiti koncesije od političke oblasti t. j. od kotar. oblasti, koja je njoj podčinjena Vlada bi, kad bi joj to kotar. oblast zabranila i nebi htjela dati koncesije, mogla uložiti utok na sebe i sebi dati koncesiju. Ja mislim, da zakon, koji nas dovadja u postupku do takovih eventualitetah nemože biti shodno udešen i predlažem, da se rieči „u javnih vodah" izpuste i da bi §. 41. glasio: „Glede radnjah, što će ih izvoditi zajednička i autonomna vlada netreba takove dozvole", t. j. za sve radnje, koje vlada u

javnih i privatnih vodah izvesti kani, netreba ona koncesije, jer bi to bilo protuslovje samo u sebi. Predlažem, da visoki sabor izvoli prihvatiti moj izpravak.

Zast. dr. Drag. Neumann: Vis. sabore! Četvrta alineja §. 41. glasi: (čita) „Ob onih vodogradjevnih poslovih, što ih na temelju ovoga zakona izvodi zemaljska vlada u brodivih odnosno zajedničkih riekah, odlučivati će ban u interesu reguliranja vodah i brodarenja, sporazumivši se sa zajedničkim stručnim ministrom". Ta ustanova, vis. sabore, spada u zaglavne ustanove, pa obzirom na to, što tamo spada i što u zaglavnih ustanovah u §. 132. dolazi ta ista ustanova, predlažem, da se izostavi. §. 182. naime glasi: „Ako bi se vodogradnje, koje prema ovom zakonu spadaju u djelokrug bana, doticale brodivih odnosno zajedničkih riekah ili u obće kakve zajedničke udesbe (željeznice, državne ceste, plovitbe itd.) ili ako bi se imao ustanoviti prinos sa strane takove zajedničke udesbe: postupati će u takovih slučajevih ban u dogovoru i sporazumu sa nadležnim zajedničkim ministrom". Dakle ustanova ta spada po jurističkoj hermeneutici u zaglavne ustanove i s toga molim, da se u §. 41. izpusti.

Odjelni predstojnik Dane Stanković: Visoki sabore: Prema §. 194. zak. čl. 23. od g. 1885. proteže se valjanost toga zakona i na područje kraljevinah Hrvatske i Slavonije glede reguliranja vodah u brodivih riekah. Radnje, koje će vlada izvadjati uz i na brodivih riekah u interesu zemaljske kulture mogu vrlo lahko zasegnuti u područje reguliranja vodah i u interese brodarstva. Naravno je, da u takvom slučaju zem. vlada mora se staviti u sporazum sa onim faktorom, u kojega nadležnost spada reguliranje vodah i brodarstvo, a to je zajednički stručni ministar. To je smisao zadnje alineje §. 41. Istina je, da imade u zaglavnih ustanovah i to u § 182. obćenita ustanova u tom pogledu, ali jasnoće radi neškodi niti najmanje, da je to i u slučaju, koji imade pred očima §. 41., napose rečeno. Molim, da vis. sabor izvoli odbiti izpravak g. zastupnika gornjeg grada Osieka.

§. 41. primljen je samo s izpravkom zast. Egersdorfera.

Na § 43. podnio je zastupnik dr. Stj. Spevec sliedeći izpravak: Rieč „uzdržati" u prvoj alineji neka se zamieni sa: „držati u dobrom stanju".

Zast. dr. Franjo Spevec: Visoki sabore! Od raznih sistemah, što ih sliede zakoni o vodah glede toga, tko je dužan brinuti se za korito i obalu, čini mi se, da je najneshodniji onaj, koji nalaže tu dužnost vlastniku obale odnosno korita. Bolji je sistem onaj, koji tu dužnost nalaže interesentom, a tomu približuje se i naša osnova po primjeru ugarskog zakona. Nu i kod toga sistema radjaju se razne potežkoće imenito glede toga, tko se imade brinuti za držanje koritah i obalah u redu, koji su interesenti i u kom obsegu imadu se oni za to brinuti. To su uvi-

djeli neki noviji zakoni i s toga odredjuju, da se javne korporacije imadu skrbiti za dobro stanje vodah, jer je jasno, da će čišćenje vodah biti uzpješnije, ako se nečisti na komadiće, nego u veliko. Ja medjutim toga ne predlažem, jer bi se trebalo preraditi čitavo ovo poglavje i spojiti sa vodnim redarstvom, kamo to spada, a znadem, da s tim nebi uspio; imenito bi ljubitelj antiquitetah, neprijatelj svega, što je moderno, g. zastupnik bistranski, sa svom silom svojih vicevah udario protiv toga. Moj izpravak ide tamo, da se mjesto izraza „uzdržavati" uzme „dr žati u dobrom stanju", jer to bolje odgovara onom, što se je htjelo reći. Preporučam visokom saboru moj izpravak.

Odielni predstojnik Danilo Stanković: Ja u ime vlade izjavljujem, da neima ništa proti tomu, da se rieč „uzdržavati" zamjeni s riečmi „držati u dobrom stanju".

§. 42. primljen je s izpravkom dr. Spevca.

Na §. 43. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: Da se u 1. alineji rieči „ili podhvata", a u alineji 2. rieči „i zbilja" izpuste, a mjesto rieči „ako se pravno" itd. do kraja, da se rekne „ako drugo razmjerje pravno neobstoji".

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Prvi izpravak odnosi se na 1. alineju §. 43. „koja glasi (čita): „Uzdržavati i čistiti kanale i umjetne vodotoke, te uzdržavati sve naprave za porabu vode, dužan je vlastnik vodogradjevine ili podhvata". Ja držim, da se nemože reći, da je njetko vlastnik podhvata i mislim, da je dosta reći vlastnik vodogradjevine, a „podhvata" da se izpusti.

Što se tiče druge alineje, koja glasi (čita): „a ne može li se pronaći vlastnik, dužni su to činiti oni, koji i zbilja rabe odnosne naprave". Držim da ovo „i zbilja" moglo bi dovadjati do krivih interpretacijah i da je sgodnije, da se izpusti i da se kaže: „a ne moželi se pronaći vlastnik, dužni su to činiti oni, koji rabe odnosne naprave".

Napokon treći izpravak sastoji se u ovom. U drugoj alineji kaže se: „a nemože li se pronaći vlastnik, dužni su to činiti oni, koji rabe odnosne naprave i to razmjerjem onim, kojim od njih crpe korist, ako se pravno neda ustanoviti drugo razmjerje". Ja predlažem, da se mjesto: „Ako se pravno neda ustanoviti drugo razmjerje," kaže: „ako drugo razmjerje pravno neobstoji", jer pravno razmjerje se uviek dade drugčije ustanoviti i tako je ova ustanova iluzorna. Ja držim, da su ove rieči: „ako se vlastnik nemože pronaći, da su dužni to činiti oni, koji rabe odnosne naprave i to razmjerjem onim, kojim od njih crpe korist, ako se pravno neda ustanoviti drugo razmjerje", neizpravne, nego da mora stojati, ako se drugo razmjerje pravno neustanovi. Kod gradjevinah kaže se: ovaj će u ovom, a onaj u onom razmjerju participirati, dakle ako je ovo razmjerje usanovljeno, onda netreba drugoga. Ovaj

§. 43. preveden je iz českog vodnog zakona, gdje stoji „ako drugo pravno razmjerje neobstoji".

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Vis. sabore! Prije svega kažem, da brisanje rieči „i zbilja" primam i preporučam, da se primi taj izpravak, ali neprimam onaj izpravak, da se brišu rieči „ili podhvata", jer je to potrebno, pošto može biti ne samo vlastnik, nego i podhvatnik dažan uzdržavati kanale i naprave, te onda u ovom slučaju nebi bilo ustanove u zakonu. Što se tiče izpravka: „ako se pravno neda ustanoviti drugo razmjerje" t. j. posljednje alineje § 43., to predlaže gosp. zast. gornjeg grada Osieka, da se promjeni sa: „ako drugo razmjerje pravno neobstoji." Ja prije svega nenalazim razlike u ovom, a kad bi je i bilo, to držim sgodnije stilizaciju §. 43., jer kod ovakovih pitanjah treba nešto ustanoviti i ako se nešto neda ustanoviti, onda može nastati ono, što §. 43. zahtjeva. Držeći s toga, da je taj izpravak nepotreban, ja ga odklanjam.

§. 43. primljen je s izpravkom da se rieči „i zbilja" izostave.

Na §. 44. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Mjesto rieči „neoštećuju", da se rekne „nepovredjuju .

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Ja sam predložio, da se u §. 44., gdje se kaže „nasipe, obale i korita vodah, zatim sve vodogradjevine u i na tekućih vodah valja po §. 413. o. g. z. urediti i uzdržavati tako, da neoštećuju tudjih pravah" metne „nepovredjuju", jer po mom mnienju nemože se u hrv. jeziku reći, da se prava oštećuju, nego povredjuju, oštetiti može se osoba ili stvar, a pravo se nemože oštetiti nego povriediti.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Ja ovaj izpravak primam, pošto je stilistički korektan.

§. 44. je primljen sa izpravkom zast. Neumanna.

§§. 45. i 46. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 47. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se rieči: „radnjami, koje će se za to izvoditi" brišu, a mjesto njih, da se uvrsti: „pomoćju u tu svrhu izvedenih radnjah".

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Izpravak što ga predlažem daje §. 47. drugi smisao, nego što ga imade po osnovi. Ja držim i osvjedočen sam, da ako se prihvati taj izpravak, da će tim §. 47. imati isti smisao, koji imade §. 44. ugarskoga vodnoga zakona, od kuda je ustanova prevedena. — §. 47. osnove glasi ovako: „Pokaže li se za uredjivanja vodah i osušivanja, da se radnjami, koje će se za to izvoditi, mogu ameliorirati i druga zemljišta, vlastni su posjednici tih zemljištah tražiti, da i oni pod uvjeti §. 36. učestvuju kod toga podhvata". Dakle §. 47. osnove kaže, da ako se pokaže, da će se radnjami, koje će se zato izvoditi, moći ameliorirati i druga zemljišta, vlastni su posjednici tih zemljištah tražiti, da se i njihova zemljišta potegnu u grupe vodogradjevinah. Što sliedi iz toga? Iz

toga sliedi, da ako su možda već izvedene i gotove vodogradjevine, da onda vlastnici tih tudjih zemljištah, ako i hoće svoja zemljišta meliorirati, nebi mogli iskati, da se potegnu u grupu vodogradjevinah. Intencija §. 44. ugarskoga vodnoga zakona, od kojega, kako rekoh, je ta ustanova prevedena, jest ta, da pače i onda, kad su vodogradjevine već izvedene ili se izvadjaju, mogu vlastnici drugih zemljištah učestvovati kod podhvatah, kojimi se zemljišta amelioriraju. Iz ovoga razloga predlažem izpravak, koji glasi: Da se rieči „radnjami, koje će se za to izvoditi“ brišu, a mjesto njih da se uvrsti „pomoćju u tu svrhu izvedenih radnjah“. Jednom riečju, intencija toga izpravka je ta, da se §. 47. dade smisao taj, da mogu vlastnici drugih zemljištah iskati, da se i njihova zemljišta amelioriraju, odnosno da se potegnu u grupu vodogradjevinah, još i onda, ako su prvotne vodogradjevine već izvedene. Iz ovoga razloga molim, da se taj izpravak primi.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Vis. sabore: Izpravitelj ima pravo, jer je njegov izpravak posve opravdan, pošto se nemože govoriti o radnjah, koje će se izvadjati prije, nego li su izvedene. Iz ovoga razloga ja njegov izpravak primam.

§. 47. je primljen s izpravkom zast. Neumanna.

§§. 48. i 49. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 50. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: U prvoj alineji, četvrti redak, da se mjesto rieči „trebaju“ rekne „treba“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Izpravak, što ga imadem čast predložiti, jezične je naravi. U §. 50. po osnovi se kaže: „Ako su rieke zagaćene mogu se zemljišta medju nasipi u primjerenoj normalnoj širini tehnički ustanovljenoj, te zemljišta, koja trebaju . . . itd.“ Ja držim, da bi bilo korektnije u smislu hrvatskoga jezika, da se ovdje veli: „zemljišta koja treba za obranu od izvirućih i probijajućih vodah . . . itd.“ Nekaže se, da zemljišta „trebaju“ obranu, nego zemljišta, koja treba u tu svrhu itd.“

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: Držeći da je izraz u osnovi korektniji od izraza u predloženom izpravku, odklanjam izpravak.

§. 50. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 51 podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: Da se kao treća alineja uvrsti: „Ako propusti i mostovi na cestah i željeznicah nisu tako izvedeni, da voda naravnim tokom odticati može, te ako ta manjkavost nedolazi od kašnije izvedenih vodogradjevinah, dužni su vlastnici cestah i željeznicah unutar za to odredjenoga roka na svoj trošak izvesti one radnje, koje su potrebne, da voda uzmogne odticati“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ustanova, koju ja predlažem kod ovoga §. 51, sasvim je izvadjena iz

ustanove §. 50. ugarskoga vodnoga zakona, odkuda je u naš §. 51. prevedena, ali samo ova ustanova, koju ja predlažem, nije prevedena. Ja, visoki sabore, kad se već gleda na konformitet pravnih odnošajah jedne i druge kraljevine, Hrvatske i Ugarske, mislim, da valja recipirati i ono, što nam u prilog ide. Ako mi tu ustanovu izpustimo, naši će se interesi zapostavljati; nećemo moći crpiti onu korist, koju ustanovljuje ugarski vodni zakon u §. 50. Intencija te ustanove je ova. Ako li se možda grade željeznice i ceste. pa bi se izpostavilo, da neima dosta propustah i mostovah tako, da voda nemože odticati, morati će kod nas sami interesenti ili zadruge o svom trošku izvesti kroz ceste ili kod željeznicah propuste i mostove. Ako se pako moj izpravak primi, onda neima dvojbe o tom, da će se ti mostovi i propusti, u svrhu, da može voda odticati, izvesti po onom, čija je željeznica ili dotična cesta. Držeći, da će se tom ustanovom interes naše zemlje uzeti u zaštitu. preporučam svoj izpravak.

Odjelni predstojnik Danilo Stanković: Visoki sabore! Ustanova, koja se izpravkom g. zastupnika osječkog predlaže, jest takove naravi, da spada u krug zajedničkoga zakonodavstva, pa za to nije uvrštena u ovu zak. osnovu. U ostalom uredjeno je pitanje glede gradnje mostovah i propustah kod željeznicah i cestah izmedju vlade i dotičnoga stručnoga ministarstva naredbenim putem; s toga nije nuždno. da se ta zak. osnova providi dotičnom ustanovom. Za to molim vis. kuću, da odkloni taj izpravak.

§. 51. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§. 52. primljen je nepromienjen.

Na §. 53. podnio je zastupnik Neumann sliedeći izpravak: Da se zadnji redak druge alineje „a oblast ih je odredila“ izpusti, te mjesto toga rekne: „te koje u tu svrhu oblast odredi“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Izpravak moj jezične je naravi. Ja držim. da je ovdje mnogo bolje reći, „te koje u tu svrhu oblast odredi“ nego „a oblast ih je odredila“.

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: Ja nenalazim nikakve razlike izmedju jednoga i drugoga, pa držim za shodnije, da se ostane kod redakcije.

§. 53. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§§. 54., 55. i 56. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 57. podnio je zastupnik Neumann izpravak, da se u prvom redku mjesto rieči: „pogibelj“ rekne „pogibelji“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ustanova §. 57. osnove počima ovako: „Ima li pogibelj, slobodno je pristati svigdje“ itd. Ja mislim, da se hrvatski nemože kazati ima li „pogibelj“. nego da ima ovdje biti genitiv „pogibelji“.

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: Pošto je g. zastupnik osječki tako ljubezan te i pisarsku pogriešku s izpravkom izpravlja,

ja sam mu za to jako zahvalan za taj njegov izpravak, koji rado primam.

§. 57. primljen je s izpravljenom rieči „pogibelj“ u „pogibelji“.

Na §. 58. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se na početku četvrtoga redka mjesto „vlastni su posjednici“ rekne: „vlastan je svaki pojedini posjednik“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ustanovom §. 58. osnove moglo bi se doći do krive interpretacije, a ovako uz moj izpravak glasila bi dotična ustanova ovako: „Prieče li predmeti, što ih je naniela voda naravnu odticanju vode, te ima li odatle štete po posjednike zemljišta uz ili niz vodu, vlastan je svaki pojedini posjednik interesovanih zemljištah potražiti, neka dotični posjednik dozvoli, da se uklone predmeti, koji prieče odticanju ili neka ih ukloni sam, „načinom, koji mu stoji na volju“. Ustanova §. 58. osnove nasuprot kaže, da su posjednici interesovanih zemljištah vlastni to tražiti itd. Iz ustanove, kako sada glasi, moglo bi se lahko doći do zključka, da samo svi posjednici zajedno mogu iskati, da dotični posjednik dozvoli, da se uklone predmeti. Obzirom na to, da neće biti intencija te ustanove, da moraju svi posjednici biti složni, predlažem, da se primi jasnija štilizacija, koja glasi: „vlastan je svaki pojedini posjednik“. U ostalom taj izpravak odgovara i izvorniku, naime §. 58. ugarskoga vodnoga zakona.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Premda nebi ništa na stvari mienjalo, da ostane ova štilizacija, koja je u osnovi, to ja ipak, da nestane bojazni u gosp. zastupnika, prihvaćam njegov izpravak.

§. 58. primljen je s izpravkom zast. dr. Neumanna.

Na §. 59. podnio je zastupnik gosp. dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se mjesto rieči „izvode“ u prvom redku rekne: „poduzimaju“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ako se u štilizaciji osnove ostavi rieč „izvode“, onda bi se moglo interpretirati tako, da se ta ustanova odnosi samo za taj slučaj, kad se faktično već „izvode“, pa držim, da će bolje biti, ako se rekne: „poduzimaju“, te bi po tom dotična ustanova glasila: „Ako li se poduzimaju u javnom interesu vodogradjevine“ itd. Ovo bi mnogo bolje odgovaralo intenciji dotične ustanove tim više, što taj izraz odgovara i originalu, odkale je ta ustanova povedena, naime §. 69. českoga zakona.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Držeći, da je jedan i drugi izraz identičan, odbijam taj izpravak.

§. 59. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 60. podnio je zast. dr. Neumann sliedeći izpravak: „Da se 1. u četvrtom redku rieč: „li“ izpusti; 2. da medju rieči „obalami“ i „prolazi“ u petom redku umetne: „koliko neobhodno treba“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Moj izpravak smjera jedino na to, da se ustanova §. 60. pobliže precizira. Ja sam osvjedočen, ako se taj izpravak primi, da neće biti glede te ustanove nikakove dvojbe, a neprimi li se, može lako nastati dvojba.

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Pošto u izpravku nenalazim nikakove veće preciznosti, nego u samoj osnovi i pošto je to u osnovi dovoljno jasno, odbijam izpravak

§. 60. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 61. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se u drugoj alineji u trećem redku izpuste rieči: „nu po okolnostih po oblastih", nadalje da se iza rieči „roku" u istom redku izpusti zarez, a izmedju rieči „roku" i „opredieljenu" da se uvrste rieči: „po oblasti prema postojećim okolnostim", napokon da se u zadnjoj alineji izpuste rieči: „ako posjednik" sve do uključivo „zemljište", te miesto toga rekne: „Ako bi usljed takovoga vodovoda ili vodogradjevine dotično zemljište po posjednika izgubilo svoju svrsi shodnu uporabivost".

Nadalje podnio je na taj paragraf zastupnik dr. Spevec sliedeći izpravak: Rieč „uzdržavati" u prvoj alineji neka se zamieni sa: „držati u dobrom stanju".

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ja predlažem na ovaj §. dva izpravka. Prvi se odnosi na alineju 2. §. 61. Ja držim, da ovaj izraz u toj alineji „u roku opredieljenu po okolnostih po oblastih" može jako lahko dovesti do krive interpretacije, jer bi se moglo interpretirati, da je prema okolnostim vlastna oblast opredieljivati taj rok. To nije intencija te ustanove, već se hoće da se rekne, da je oblast dužna taj rok opredieljivati prema obstojećim okolnostim. Zato predlažem, da se štilizira alineja 2. §. 61. po mojem izpravku. Drugi se predlog odnosi na zadnju alineju §. 61. Ja držim, da je ovaj izraz: „ako posjednik ne bi više korišću mogao rabiti svoje zemljište", da se samo onda zemljište odkupi, preširok i to iz ovoga razloga. Ako se kaže, da se samo onda, ako nebi posjednik više korišću mogao rabiti zemljište, zemljište ima odkupiti, mora se izpitati, da li može sbilja s korišću rabiti svoje zemljište. Može nastati 100 slučajevah, da će moći korist vaditi iz toga zemljišta, ali neće moći rabiti ta zemljišta prema svrsi. Zato ja držim, da bi moglo, ako bi ustanova §. 61. u zadnjoj alineji glasila, kao što glasi u osnovi, jako lahko doći do toga, da se odkupi zemljište jedino u takovom slučaju, gdje dotični vlastnik absolutno nemože više rabiti zemljišta korišću, što nebi bilo prema intenciji izvornoga zakona, koji hoće, da se zemljište odkupi već i onda, ako se zemljište nebi moglo svrsi shodno rabiti kao prije. Stoga preporučam svoj izpravak.

Zast. dr. Franjo Spevec: Visoki sabore! Karakteristično je, da se u interesu racijonalne porabe vodę i obrane od nje do-

pušta ekspropriacija ne samo kad to traži javni interes, nego i u interesu pretežito privatnom. Tako daleko polazi i austrijski i ugarski zakon, pa se za njim povadja i §. 61. naše osnove, te odredjuje, da uvjek onda, kad se radi o tom, da se voda koristno upotrebi, ili da se odstrane štete, koje voda može nanieti, mora vlastnik zemljišta dopustiti, da se smije voda preko njegova zemljišta voditi i odvoditi. No i po austrijskom i po ugarskom zakonu izuzete su sgrade, dvorišta i vrtovi. Držeći, da je to opravdano, htio bi, da tu iznimku prihvati i osnova, pak predlažem i preporučam svoj ipravak.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Ja odklanjam jedan i drugi izpravak i to prvi izpravak, koji zahtieva, da se uvrsti rieč „po oblasti prema postojećim okolnostim“. Ja držim, da je to neka vrst pleunasma, jer okolnosti nemogu biti niti prošle niti buduće, nego samo one, koje sada postoje. Nemogu se predvidjeti niti buduće, a nemože se niti na prošle obazrieti. Što se tiče drugog izpravka, to je po mojem mnienju ustanova zakonske osnove posve jasna i u zadnjoj alineji, jer zahtjeva, da se: „ako posjednik zemljišta sbog takova vodovoda ili vodogradjevine nebi više korišću mogao rabiti svoje zemljište, morati će se, ako on to uztraži, odkupiti cielo odnosno zemljište“. Gosp. zastupnik traži, da se uvrste rieči „svrsi shodno“, a ja mislim, da sve, što nije svrsi shodno, nije ni koristno, a ono što je svrsi shodno, jest koristno. S toga je štilizacija zak. osnove opravdana. Izpravak g. zastupnika dr. Spevca s razlogah, koje je naveo, prihvaćam.

§. 61. primljen je s izpravkom zast. dra. Spevca.

§§. 62., 63., 64. i 65. primljeni su nepromienjeni.

Na. §. 66. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se u drugoj alineji izmedju rieči „ovlasti“ i „nije“ uvrsti rieč „svojevoljno“.

Zast. dr. Dragutin Neuman: Visoki sabore! §. 66. osnove kaže u drugoj alineji: „Ako se ovlaštenik za trajanja ovlasti nije tri godine služio vodovom, to će vlastnik zemljišta obterećena služnošću biti vlastan potražiti u oblasti, da se služnost dokine i prije nego li što mine rok.“ Ja molim, da se prihvati ovaj moj ipravak, koji je već u sličnom slučaju primljen, naime, ako se ovlaštenik svojevoljno nije tri godine služio vodovodom, jer ako su ga n. pr. priečili elementarni slučaji, nebi bilo pravo, da vlastnik zemljišta može iskati, da se ukine služnost.

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: S razloga, što ovomu sličan izpravak nije primljen, ja ovaj izpravak odklanjam.

§. 66. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

§§. 67., 68., 69. i 70. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 71. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se u trećoj alineji iza prve rieči „svi“ još nadoveže „ti“.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! §. 71. u alineji predzadnjoj kaže: „Svi zaključci valja da se predlože županijskoj oblasti na uredovanje prema §. 73.“

Ja predlažem, da se tu metne: „Svi ti zaključci“, jer to odgovara intencije ove ustanove.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Ja smatram ovaj izpravak bezpredmetnim, s toga ga odklanjam.

§. 71. primljen je nepromienjen, a izpravak je pao.

Na §. 72. podnio je zastupnik Riffer sliedeći izpravak: U 7. redku neka se mjesto § 71. metne §. 73“.

Zast. Dragutin Riffer: Visoki sabore! Ja i veleštovani g. zastupnik dr. Neumann donieli smo izpravak sasma jednak na ovaj §. i to s razloga. što se je u 7. redku, gdje se upućuje na §. 71., podkrala tiskarska ili pisarska pogrieška, s toga smo oba predložili, da se mjesto „§. 71.“ citira „§. 73“ §. 71. je krivo citiran, jer on ne radi o postupku, već o tom radi §. 73.

Molim, da se ovaj izpravak primi.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Ja pristajom uz obrazloženje g. zast. Riffera

Izvjestitelj Nikola pl. Czernkovich: Ja primam oba izpravka.

§. 72. je primljen s izpravkom zast. Riffera.

Na §. 73. podnio je zastupnik dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se na koncu pete alineje izpusti točka, te još dodadu rieči: „na konačno odobrenje“. a u zadnjoj alineji u 4. redu da se mjesto rieči „ustanovljuje“ rekne „odobrava“, napokon da se zadnja alineja §. 73. sasvim izpusti.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Vis. sabore! Ja predlažem dva izpravka; jedan se odnosi na petu alineju §. 73. i predlažem, da se nadovežu rieči „na konačno odobrenje“. Ja molim, da se dodadu ove rieči „na konačno odobrenje“ zato, jer stoje i u originalnom §. 74. ugarskoga vodnoga zakona. Ako se to nenadoveže, moglo bi veoma lahko dovesti do krive interpretacije, a mislim. da bi se to tim više imalo uzeti, jer stoji i u ugarskom zakonu. Drugi moj predlog glasi, da se izpusti zadnja alineja toga paragrafa. Ja sam već prije imao čast iztaknuti kod sličnoga predloga, da ovaj dio ustanove spada medju zaglavne ustanove, budući da §. 182. sadržava tu ustanovu s toga mislim, da je ovdje suvišna.

Zast. Stevo Popović: Vis sabore! Čini mi se, da gosp. predlagač objasnjuje nešto, što vrlo čudnovato izgleda. Kako sam pazio i bilježio, g. je predlagač izvolio izpravak donieti na posliednju, t. j. petu alineju §. 73., glaseću tamo, da se rieč „ustanovljuje“ izbriše, pa da se zamieni s riečju „odobrava“, a onda dolazi sa drugim izpravkom, naime. da se ciela ta zadnja t. j. peta alineja ovoga paragrafa izpusti. (Ostala izpustivši.) Smatra-

jući oba ova izpravka suvišnimi, glasovat ću za §. 73, kako po predležećoj zak. osnovi glasi.

Zast. dr. Dragutin Neumann: Visoki sabore! Ja sam u generalnoj debati naveo razloge. s kojih ja, kraj svega toga, što je ta zakonska osnova veoma manjkava, nju ipak prihvaćam za podlogu specijalne debate. Ja sam to učinio za to, jer sam uvjeren o tom, da je bolje, ako ova zakonska osnova bude prihvaćena kao zakon, nego da se težko i željno izčekivanje toga zakona jošte i dalje odulji; pak obzirom na to i obzirom na okolnost, što sam se nadao, da će se tečajem specijalne debate putem izpravka moći ovdje ondje štogod popraviti. primio sam ju za podlogu specijalne debate. Ako sam dakle, vis. sabore, ovdje ondje podnio po koji predlog, po koji izpravak, to s tim predlogom odnosno izpravkom nisam imao druge namjere i intencije do li te: da po svojoj dužnosti kao narodni zastupnik doprinesem štogod k boljem razumievanju i poboljšanju ove zakonske osnove. (Ostalo izpustivši). I premda na tu osnovu imam još više izpravakah, drage volje izjavljujem, da od njih odstupam.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Visoki sabore! Ja rado vjerujem g. zastupniku gornjega grada Osieka, što je sada kazao, da je naime imao najbolju intenciju, kad je podnašao svoje izpravke. (Ostalo izpustivši). Što se tiče izpravakah, to je prvi, koji se tiče alineje pete, po kojoj bi se dotična točka imala brisati i dodati rieči „na konačno odobrenje", prihvaćam. Što se tiče izpravka, koji je stavljen na posljednju alineju, da se ona sasma briše, nemogu ga prihvatiti s razloga, što ih je presv. g. predstojnik za unutarnje poslove naveo kod §. 41. S toga preporučam vis. saboru, da se §. 73. primi s prvim izpravkom, odnosećim se na alineju petu, a onaj, odnoseći se na posljednju alineju, da se odbije.

§. 73. primljen je s izpravkom zast. dra. Neumanna, da se u petu alineju uvrste rieči: „na konačno odobrenje".

Na §. 74. podnio je zast. dr. Neumann sljedeći izpravak: Da se izmedj rieči „primjerak" i „njezinih" uvrsti: „potvrdjenih".

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Visoki sabore! Pročitani izpravak usvajam, jerbo mi se čini, da je izmedj rieči „primjerak" i „njezinih" izostala rieč „potvrdjenih", odnosno, ako bi se ta rieč uvrstila, bitno bi služila za bolje razumjevanje toga §. za to, jerbo svakako treba, da pravila budu prije potvrdjena. nego će se pohraniti u arhivu. Usljed toga predlažem, da visoki sabor taj amendement izvoli prihvatiti.

Izvjest. Nikola pl. Czernkovich: Ja prihvaćam ovaj amendement i preporučam vis. saboru, da ga prihvati.

§. 74. primljen je s izpravkom zast. Neumanna.

§§. 75., 76., 77. i 78. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 79. podnio je zast. dr. Neumann izpravak, da se u drugoj alineji mjesto rieči „potvrdi" rekne „odobri".

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Visoki sabore! I ovaj izpravak usvajam. On je doduše samo stilističke naravi, ali mislim, da se sa riečju „odobriti“ točnije označuje ono, što se je htjelo sa riečju „potvrditi“ reći. S toga predlažem, da vis. sabor taj izpravak prihvatiti izvoli.

§ 79. primljen je s izpravkom zast. dra. Neumanna.

§§ 80., 81. i 82. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 83. podnesao je zast dr. Neumann sliedeći izpravak: Da se u prvoj alineji izpuste rieči „prema tomu, kako tko“, te mjesto njih uvrsti „po onom razmjerju, po kojem tko“.

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Visoki sabore! I ovaj izpravak je samo stilističke naravi, ali po mojem nazoru mnogo bolje glasi i mnogo točnije i preciznije označuje pojam, što ga prva alineja §. 83. hoće označiti riečmi „prema tomu, kako tko“, jer rieči „po onom razmjerju, po kojem tko“ svakako razumljivije, jasnije i točnije kažu, što se kazati hoće, nego rieči po odborovu predlogu.

§. 83. primljen je s izpravkom zast. dra. Neumanna.

§§. 84. do 89. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 90. podnio je zast. Neumann izpravak, da se iza rieči „glasa“ u drugom redu pod zaporkom citira „(§. 83)“.

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Vis. sabore! Ja usvajam ovaj izpravak iz sljedećih razlogah: Ako se uzme, kako odbor predlaže „jedna trećina članovah imajućih pravo glasa“ i ako se ovaj dometak po izpravku g. zastupnika Neumanna nedoda, mogla bi nastati dvojba, da li će se ti glasovi brojiti polag glavah ili redovitim načinom propisanim u §. 83. Pošto §. 83. za sve zadruge način glasovanja jednako uredjuje, to držim, da bi se i u ovom slučaju na isti način glasovi imali brojiti, pa s toga, da se svaka dvojba odstrani, držim shodnim, da se ovdje §. 83. citira. Tako će se znati jasno, kako se „jedna trećina glasovah“ računati imade. S toga predlažem, da vis. sabor izvoli prihvatiti ovaj izpravak.

§. 90. primljen je s izpravkom zast. Neumanna.

§. 91. primljen je nepromienjen.

Na §. 92. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Da se u četvrtom redku druge alineje izpuste rieči „po vladinu povjereniku“, a mjesto njih da se rekne: „putem vladina povjerenika“, a na koncu iste alineje da se izpusti točka, te još dodade: „na odobrenje“.

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Vis. sabore! Prvi dio ovoga izpravka neprihvaćam, nego prihvaćam sa svoje strane drugi dio, naime da se dodadu u drugoj alineji pod konac iza rieči „kr. zemaljskoj vladi“ rieči: „na odobrenje“, a to za to, da se odstrani svaka dvojba, u koju svrhu da ovo predloženje vladi uzsliedi. Rieč „na odobrenje“ je prema rieči „odobri“ u §. 79.,

gdje je vis. sabor već rieč „potvrdi“ izmjenio sa riečju „odobri“. S toga predlažem, da vis. sabor izvoli taj drugi izpravak prihvatiti.

§. 92. primljen je s izpravkom, da se u drugoj alineji izpusti točka i dodaju rieči: „na odobrenje“.

§§. 93., 94., i 95. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 96. podnio je zast. Neumann sljedeći izpravak: U 3. alineji da se mjesto rieči „mjerničku“ rekne „inžinirsku“, a zast. dr. Franjo Spevec sljedeći izpravak: 1. U §. 96. alineja 3. mjesto „koji ima mjerničku diplomu“ moralo bi glasiti: „koji ima inžinirsku diplomu, stečenu na tuzemskoj ili inozemskoj tehnici, odnosno, koji ima diplomu kao ovlašteni civilni inžinir. 2. U istomu §. u 4. alineji isto tako mjesto „koji imaju samo diplomu zemljomjersku“ moralo bi glasiti: „koji imaju samo diplomu kao ovlašteni gradjevni mjernici ili kulturni tehnici sa diplomom“.

Zast. dr. Franjo Spevec: Vis. sabore! Svrha je ovoga izpravka samo ta, da bude §. 96. osnove u suglasju sa statutom za civilne tehnike, uredjenim naredbom vis. vlade od 26. veljače 1887. S toga preporučam vis. saboru. da izvoli izpravak prihvatiti.

Izvj. Nikola pl. Czerkovich: Pošto je taj izpravak podpuno opravdan, s toga ga prihvaćam.

§. 96. primljen je sa izpravkom zast. dra. Franje Spevca.

§. 97. do 102. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 103. podnio je zast. Neumann sljedeći izpravak: U trećoj alineji, drugom redu, da se mjesto rieči „u kojem“ rekne „unutar kojega“; zatim, da se u drugom redu alineje četvrte mjesto rieči „stvoriti“ rekne „ustrojiti“, napokon, da se u trećem redu iste alineje mjesto rieči „je“ rekne „nije“.

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Visoki sabore! Od ovih predloženih izpravakah prihvaćam treći, naime, koji mienja u četvrtoj alineji rieč „je“ u „nije“, jer je ova riečca očito došla u tekst osnove uslied tiskarke pogrieške. Uslied toga predlažem, da vis. sabor izvoli prihvatiti taj treći izpravak.

§. 103. primljen je s izpravkom, da se u četvrtoj alineji rieč „je“ izmieni sa nije“?

§. 104. primljen je nepromienjen.

Na §. 105. podnio je zast. Neumann sliedeći izpravak: Da se u prvom redu prve alineje izmedju „interese“ i „u“ uvrste rieč „pravo“, a zast. Riffer sliedeći izpravak: „U prvom redu prve alineje neka se mjesto rieči „imaju“ metne rieč „mogu“.

Zast. Dragutin Riffer: Visoki sabore! Moj izpravak, da se u §. 105. u prvoj alineji metne mjesto rieči „imaju“ rieč „mogu“, izrično kaže ono, što se samo po sebi razumije, te je samo karaktera jezičnoga. On ide za istim onim, što namjerava postići g. zast. dr. Neumann sa svojim izpravkom. Ja držim, da je moj izpravak korektan, te ga preporučam vis. saboru na prihvat.

§. 105. primljen je sa izpravkom zast. Riffera.

§§. 106. do 138. primljeni su nepromienjeni.

4. CXLIII. sjednica od 23. lipnja 1891.

§§. 139. do 165. primljeni su nepromienjeni.

Na §. 166. podnio je zast. dr. Egersdorfer sliedeći izpravak: Predlažem, da se u drugoj alineji §. 166. izpuste rieči: „odnosnoga municipija".

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Vis. sabore! U drugoj alineji § 166. jesu rieči „odnosnoga municipija" suvišne, jer se ova alineja dade sasvim dobro razumjeti, dapače je ona jasnija bez tih riečih. Po tomu glasiti će druga alineja §. 166.: „Postupak moći će se i ureda radi odrediti po kotarskoj oblasti (gradskom poglavarstvu) ili po kr. zemaljskoj vladi". Pošto je uslied ovog amendamenta druga alineja § 166., krağa i jasnija, to molim, da izvoli vis. sabor ovaj amendemet prihvatiti.

Izvj. Nikola pl. Czernkovich: Ja prihvaćam ovaj amendement.

§. 166. primljen je s izpravkom zast. dr. Egersdorfera.

§§. 167 do 181. primljeni su nepromienjeni.

Zast. dr. Egersdorfer predlaže, da se poslje §. 181. umetne novi paragraf.

§. 182. Dok nepredju obstojeći nasipi na vodne zadruge, valjaju glede njih obstojeći propisi, u koliko nisu ovim zakonom promienjeni. Tko k uzdržavanju obstojećih nasipah doprinositi imade, ustanovljuje se posebnim postupkom, koji će kr. zemalj. vlada naredbenim putem urediti.

Zast. dr. Šandor Egersdorfer: Visoki sabore! Po obstojećem zakonu pala bi dužnost uzdržavati nasipe na zemaljski erar, na trošak budgeta. Ovaj zakon nije bio nikada izveden, jer je po svojoj naravi bio neprovediv, radi čega se je običajem udomila praksa, da interesenti nasipe ne samo načine u zaštitu svoju i svojih dobarah, nego da je takodjer i uzdržavaju, te pošto nisu zakonitim putem uredjeni običaji, koji su glede toga valjali, bijahu ovi običaji veoma nestalni. Glede ovoga pitanja jest stvar na čistac izvedena poimence §. 42., koji govori o vodogradjevinah, ter u obće u drugoj alineji ustanovljuje, da trošak uzdržavanja svih gradjevinah pada na sve kojim s njega potiče korist i to razmjerno prema koristi. U ovoj je alineji ustanovljen pojam interesenta t. j. interesent je onaj, kojemu sa dotične gradnje potiče korist i to u onom razmjerju, u kojem ima korist. Treća alineja istoga paragrafa dalje provadja ovu ustanovu kad kaže: „Po tom valja, da troškovom oko gradnje i uzdržavanja napravah i gradjevinah, nadalje oko izvedbe radnjah, kojimi se bud od štetah vode zaštićuju obale, zemljišta, sgrade, ceste, željeznice i druge gradjevine na riekah i potocih, bud uklanja nastala već pogibelj, ponajprije doprinose oni, čije su nekretnine i gradjevine,

kojim je zaprietila pogibelj ili su već oštećene." Dakle ovdje je pojam interesenta opredieljen. naime posjednici dotičnih nekretninah, posjednici gradnjah, vlastnici cestah. željeznicah, u obće svih gradjevinah, koji odatle crpe korist. Prema tomu ukazuje nam se ustanova zakonska, usljed koje uzdržavanje nasipah pada na teret zemlje ili države, ovim zakonom promienjena u toliko, u koliko će odsele biti dužni doprinositi na uzdržavanje tih nasipah svi interesenti t. j. svi posjednici zemljištah, cestah. željeznicah, sgradah i drugih gradjevinah, koji iz obstanka nasipa crpe korist. Nu tu valja razlikovati glede takvih nasipah one, koji će se u buduće načiniti. i one, koji sada obstoje. Isti će nasip načiniti u buduće zadruga, pak tu je ustanovljeno, da svatko, tko je član zadruge, ima doprinositi za uzdržavanje istoga; ili će biti sagradjen po komu drugom ili nekolicini njih, onda će oni drugi ili ona nekolicina kao interesenti, jer crpe korist odatle, imati uzdržati nasipe. Kod zadruge je ustanovljen postupak, tko je dužan uzdržavati nasipe, jer kad se osnuje zadruga, kad je ustanovljeno, tko je član zadruge, to će uzdržavati nasip svaki interesent zadruge. Ako takov nasip podigne tko drugi, onda će biti ustanovljeno, kad se podieli drugomu konsesija za izvedenje dotične vodogradjevine, u dotičnoj koncesionalnoj izpravi, tko ima doprinositi za uzdržavanje. Ovako će biti stvar jasna glede svih gradjevinah, koje će u buduće nastati; ali nastaje pitanje, što ima biti sa obstojećimi nasipi? Po načelu §. 42. imadu takve nasipe uzdržavati oni, koji su interesenti; a to su posjednici cestah, željeznicah, sgradah itd., ali tu nije ustanovljen postupak, tko se ima smatrati interesentom u konkretnom slučaju, kako da se pronadje osoba dotičnog interesenta, jer će svatko reći, ja nisam interesent, ja neimam koristi, nego ti si interesent, jer ti imaš korist. Dakle tko ima doprinositi za uzdržavanje obstojećih nasipah, toga neima u zakonu, jer se to osniva na koncesionalnom postupku, a ja dvojim, da će kazati koncesija, da se ima uzdržati obstojeći nasip. Po tom neima postupka, kojim će se ovi interesenti ustanoviti. Ovaj moj amandement je prelazne naravi, ter ide tamo, da se ustanovi postupak glede obstojećih nasipah, koji će postupak odrediti načela, prema kojim se ima opredieliti svaki interesent u konkretnom slučaju. Kao što rekoh, ove su ustanove prelazne naravi, jer čim će jedanput osnovane biti vodne zadruge, onda naravno dotični nasipi prelaze na zadruge, koje će nadalje te nasipe uzdržavati. Nu do onoga vremena, dok nebudu svagdje ustrojene zadruge — nije bo predviditi, da će se za kratko vrieme ciela zemlja razdieliti na same zadruge, jer do toga vremena proći će još koja godina — treba odrediti postupak, koji ima propisati, kako se prema §. 42. pronadju oni, koji su dužni doprinositi na uzdržavanje u konkretnom slučaju, a da se omogući ovaj postupak, tamo smiera moj aman-

doment, koji kaže u alineji I. „dok neprodju obstojeći nasipi na vodne zadruge, valjaju glede njih obstojeći propisi, u koliko nisu ovim zakonom promienjeni“, naime §. 42. ustanovljuje načelo: tko ima doprinositi za uzdržanja nasipah. U alineji II. veli se, da ima vlada naredbenim putem izdati postupak, po kojem će se u konkretnom slučaju odlučiti, tko je interesent, tko nije. Da se taj postupak odredjuje naredbenim putem, a da se zakonom neodredjuje, razlog je taj, jer je ciela t a ustanova prelazne naravi radi toga, jer taj postupak vriediti će samo dotle, dok se neustroje vodne zadruge i dok se istim nepredadu nasipi u posjed. U stvari ovo nije nov predlog, nego se s ovim dovadja u sklad praktična potreba s propisom §. 42. ovoga zakona i sa obstojećim zakonom. To će biti dobro, da se postupak, koji živi samo u običaju, koji se prakticira kod jedne oblasti ovako, kod druge onako, da će taj postupak biti jednoličan, da će oblasti znati, kako će postupati glede toga, tko ima doprinositi za uzdržavanja nasipah, a dobro će biti i za pučanstvo, jer će svatko znati, tko je dužan doprinositi i u kojem razmjeru za uzdržavanje nasipah. Tim će se privesti pravno stanje, koje je bilo sasvim nestalno. Iz ovih razlogah preporučam vis. saboru, da prihvati moj amendement.

Izvj. Nikola pl. Czerkovich: Gosp. zast. dr. Egersdorfer obrazložio je ovaj izpravak tako obširno, da tomu neimam ništa više dodati, nego ga prihvaćam.

Primljen je izpravak zast. dr. Egersdorfera, pa će prema tomu svaki sliedeći §. biti za jedan broj veći.

§. 183. do 187. primljeni su nepromienjeni.

Konačno je saborski odbor za nutarnju zem. upravu stvorio zaključak, da se kr. zem. vlada pozove, da što prije podnese saboru zakonsku osnovu ob odvodjenju gorskih bujicah, ter i ovaj zaklječak preporuča saboru na prihvat, koj bude i prihvaćen.

5. CXLIV. sjednica od 24. lipnja 1891.

U ovoj sjednici primljena je osnova zakona o vodnom pravu u trećem čitanju.

I.

Zakon* od 31. prosinca 1891.

o vodnom pravu.

Obćenite ustanove.

§. 1. Pravne odnošaje glede vodah valja, u koliko ovaj zakon o njih nesadržaje drugih ustanovah, prosudjivati po naćelih obćega gradjanskoga prava.

Sravni §. 1. zakonskoga članka XXIII. : 1885. zajedničkoga ugarsko-hrvatskoga državnoga sabora o pravu na vodu (sbornika br. 48. god. 1885.) i §. 1. zakona od 28 kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 2. Rieke brodive i splavne skupa sa pobočnimi jim strugami jesu javnim dobrom, te će to svoje svojstvo pridržati i tad, ako jim se spomenuta poraba bud prekine na vrieme bud posve prestane.

Sravni §. 2. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 3. Javnim dobrom držati će se i sve ostale rieke, potoci, jezera i druge stojeće ili tekuće vode, ako komu nepripadaju budi po zakonskih ustanovah, budi po posebnih privatno pravnih naslovih.

Sravni §. 3. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

---

* Zakon ovaj proglašen je u sborniku zakonah i naredabah valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju god. 1892. u komadu IV. pod br. 6., a stupio je u kriepost dne 1. studenoga 1892. prema naredbi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (sbor. br. 71. g. 1892).

8

§. 4. Sljedeće su vode, ako se neprotive prava stečena po drugih, svojinom posjednika zemlje:

a) vode podzemnice, (izdanci) sadržane u njegovu zemljištu i izviruće odatle na površinu, osim slanih vrelah, podpadajućih monopolu soli, i cementnih vodah, spadajućih rudarskomu regalu;

b) vode, koje se na njegovu zemljištu sabiru sa zračnih oborinah;

c) vode, zatvorene u zdencih, ribnjacih, cisternah ili drugih vodnjacih, nalazećih se na tlu posjednika zemlje, ili zatvorene u priekopih (kanalih), cievih itd., što jih je on izveo za privatnu svoju porabu;

d) odtoci iz spomenutih vodah, dok se nisu izlili u tudju, privatnu ili u koju javnu vodu i dok nisu prošli sa zemljišta posjednika zemlje.

Sravni §§. 10. i 17. zakonskoga članka XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. držav. sabora o pravu na vodu (sbornika br. 48. god. 1885.) i §. 4. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 5. Privatni potoci i ine privatne vode tekućice držati će se, ako se protivno nedokaže, pripadnošću onih zemljištah, preko kojih i izmedju kojih teku.

Sravni §. 5. zakona od 28. kolov. 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 6. Obale i korita vodah jesu vlastnošću posjednikah obale i nerazstavnom sastojinom obalnoga posjeda.

Granicu medju obalnimi posjedi, koji leže jedan prama drugomu, čini srednja crta korita.

Vlastnik korita i obale smije vršiti svoje pravo vlastničtva samo tako, da neprieči porabe vode, te da se drži redarstvenih propisah.

Sravni §§. 4. i 6. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. držav. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.).

§. 7. Naravne naplave i otoci, koji su se stvorili u koritu, jesu prirastkom obalnoga posjeda.

Ako se je otok stvorio u koritu, biti će posjednikom jedne te iste obale ona okomita crta granicom, koja se daje povući od jedne skrajne točke posjeda na srednju crtu vodotoka.

Sravni §. 5. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 8. Otoke i naplave, koji nastanu, iza što je zadobio kriepost ovaj zakon, slobodno je ukloniti za 30 godinah bez ikakve odštete po zemljište, ako li to uztreba, da se urede rieka ili plovitba; ali za sgrade na tih otocih i naplavah, za nepobrani još prirod i nasade ide odšteta i unutar toga vremena.

Sravni §. 7. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar-hrvat. držav. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 9. Ako voda tekućica napriečac napusti korito i zastruži drugim koritom, slobodno je za vremena od jedne godine i vlastniku napuštenoga i vlastniku novoga korita navesti vodu u prijašnji joj tok.

Sravni §. 9. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

I. Poglavje.

O porabi vodah.

§. 10. Vlastnik zatvorene privatne vode vlastan je vodu tu za se i za druge po volji rabiti i trošiti osim iznimakah, osnivajućih se na posebnih pravnih naslovih.

Vidi §§. 1. i 2. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 10. stavku 1. zakona od 28. kolov. 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 11. Svatko je vlastan prirediti si na svom posjedu zdenacah, koji će davati vodu za običnu potrebu života. Al novi zdenac valja sagraditi tako, da bude

razmak od bar 3 metra medju njim i medju zdenci, jezeri, vrieli, prekopi ili kućami, što jih već ima u intravilanu općine ili u obitavanu ekstravilanu, a razmak od bar 15 metarah medju njim i gradjevinami te vrsti, što jih ima izvan intravilana općine.

Ako se ovi razmaci neodrže, valja zdenac zasuti, ćim to uztraži interesovana stranka.

Vidi §§. 2.. 34. do 38., 86, 90. i 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 14. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 12. Vrtanjem, galerijami i artežkimi zdenci slobodno je dovoditi vodu na površinu zemlje samo pod uvjet, da se tim nestegne ili nezaprieči dosadanja faktična poraba drugih vodah.

Bez dozvole oblasti nesmiju se izvoditi vrtanja, galerije i artežki zdenci, koji nisu udaljeni bar 100 metarah od sličnih i postojećih već gradjevinah, vrielah, odtokah vode i priekopah, a bar 40 metarah od sgradah, željeznicah i zidanih cestah.

Ako se neodrže ovi razmaci, valja, čim to uztraži interesovana stranka, obustaviti radnje, započete bez dozvole oblasti.

Vidi §§. 2.. 34. do 38., 86., 89. i 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listop. 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891 o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 15. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.)

§. 13. U krajevih, koji trajno oskudjuju vodom, a gdje se nestašici nemože inače doskočiti, vlastna je oblast stegnuti i pravo slobodne razpoložbe s privatnom zatvorenom vodom, te dozvoliti porabu vode za piće, napajanje i kućnu porabu.

No tada valja, da se odnosni vlastnik podpuno odšteti, te da se održi postupak propisan §. 153. i sljedećimi paragrafi.

Zaprieti li pako pogibelj od vatre, vlastna je mjestna redarstvena oblast i privatnu zatvorenu vodu upotriebiti za gašenje bez ikakve odštete.

Sravni §. 12. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 35. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjenju vodah.

§. 14. Kod privatnih vodah tekućicah stegnuto je pravo onoga, čija je voda, pravom drugih ovlaštenikah, te javnimi obziri, koji potiču sa suvislosti i neobhodne potrebe vodah.

Ponapose nesmije privatni vlastnik rabeći vodu, povrieditì tudja prava tim, da se voda onesnaži, da udari uzporom, da poplavi ili zamočvari tudja zemljišta.

Kojih li odredabah treba, da se odpadci ili nečiste vode iz tvornicah, rudnikah i ostalih podhvatah mogu uvoditi u druge vode, o tom odlučuje oblast, imajući pred očima potrebu javnoga zdravstva i postojeća već prava na porabu.

Vidi § 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48 602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 24. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 10 stavku 2. i 3. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 15. Vodu, koju je vlastnik zemljišta izveo iz privatne vode, a nije je petrošio, valja navratiti u prijašnje joj korito, prije nego li predje na tudje zemljište, osim ako nebude štete po ostale vodne ovlaštenike, ako li se voda odvede drugim kojim načinom.

Sravni §. 12. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 16. Slože li se vlastnici obalah, koje graniče jedna o drugu, da zajednički rabe ili vode vodu, to će jim se zemljišta prama trećim osobam držati jednom cielinom.

Sravni §. 13. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 17. Pripadaju li obale s obje strane privatne vode tekućice raznim vlastnikom, to ide, ako li se nedokaže drugi koji pravni odnošaj, vlastnike jedne i druge obale prama dužini obalna jim posjeda pravo, rabiti polovicu protičuće količine vode.

Sravni §. 14. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 18. Rabiti vodu u privatnih vodah tekućicah za kupanje, pranje, grabljenje vode ručnimi posudami i napajanje slobodno je svakomu, ako je poraba ta moguća, a da se za nju rabe dozvoljeni za to prilazi.

O porabi toj vlastna je upravna oblast izdati posebnih redarstvenih odredbah. Za javne gradnje, cestne i vodne, vlastni su organi javne uprave vaditi bez odštete šljunak iz privatnih vodah.

Vidi §§. 1., 2., 90. i 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni § 16. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 19. U javnih vodah slobodno je svakomu rabiti vodu običnim načinom, koji netraži posebnih napravah, niti neizključuje drugih od jednake porabe.

Svakomu je dakle slobodno dok se drži redarstvenih propisah i na mjestih, gdje to ovi propisi nebrane:

kupati se, prati, napajati, izpirati i vodu grabiti, vaditi te izvažati bilje, mulj, zemlju, piesak, šljunak, kamenje i led, ako se tim neizvrgavaju pogibelji obale

i tok vode, ako se tim nevriedja tudje koje pravo, niti se nitko neoštećuje.

Vidi §§. 3., 90. i 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni § 25. zak. čl. XXIII : 1885. zajed. ugar. hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 15. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 20. Poraba javnih vodah smije se vršiti samo bez uštrba plovitbe brodovi i splavi.

Sravni §. 27. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 21. Porabu vodah za plavljenje drvah uredjuje šumski zakon, a ribarenje u vodah zakon o ribolovu.

Vidi §§. 39. i 40. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §§. 20. i 22. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 22. O vodah iz rudnikah odlučuje rudarski zakon.

Sravni §. 23. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.), gdje se naročito kaže „glede vodah rudničkih“, a ne samo glede vodah iz rudnikah.

§. 23. Glede ustanovljivanja zaštitnoga okoliša za rudna i ljekovita vriela i vode i glede kopanja i vrtanja u tom zaštitnom okolišu odlučuju ustanove zakonskoga članka XXIII : 1885.

§. 16. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. državnoga sabora, tičućega se prava na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.) glasi: „Za mineralna i ljekovita vrela i vode ustanovljuje, saslušavši vještake i svekolike interesovane stranke, ministar poljodeljstvenih, obrtnih i trgovačkih posalah zaštitni okoliš, primjeren okolnostim mjestnim. — U granicah ovoga zaštitnoga okoliša slobodno je trećim osobam kopati ili vrtati samo dozvolom oblasti (§. 157.), a i tada samo pod uvjetom, da u zaštitnom okolišu nalazeće se

ljekovito vrielo ili ljekovita voda nedodje u pogibelj niti glede kakvoće, niti glede količine. – Ako bi dozvoljenimi gradnjami dotično ljekovito vrelo ili ljekovita voda ipak došla u pogibelj, imaju se na prošnju interesovane stranke obustaviti gradnje.

Sravni u ostalom i §. 194. istoga zak. članka.

§. **24**. Gdje zakon ovaj nesadržaje posebnih odredbah, slobodno je rabiti javne vode te praviti ili mienjati naprave tomu potrebite samo dozvolom upravne oblasti.

Dozvole te treba i kod privatnih vodah, ako se porabom odnosno pravljenjem i mienjanjem potrebitih za nju spremah i napravah dira u tudja prava, te ako se tiem mienjaju svojstva, tok ili visina vode.

Vodestrojem, koji se nesmiju dizati bez privole nadležne političke oblasti, spadaju ponapose kretala i uzporišta.

Vidi §§. 2., 89. i 107. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §§ 13. i 38. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 17. i 18. zakona od 28. kolov. 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. **25**. U dozvolbenoj izpravi, što ju izdaje politička oblast o porabi vode, treba naznačiti: mjesto, obsjeg i način porabe. Prama okolnostim mogu se njom još ustanoviti posebni uvjeti uredjujući i osjeguravajući obću porabu.

Ova dozvola može se podieliti samo na stanovito vrieme i to najviše na 50 godinah ili uz opoziv.

Sravni §. 33. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 19. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. **26**. Kolika obsjega da bude poraba vode, odlučivati će oblast s jedne strane prama potrebi molitelja dozvole, s druge pako strane prama tomu, koliko

će vode obzirom na promienljivu joj visinu preticati i preostajati za drugu porabu.

Nikad se poraba vode nesmije dozvoliti u toliku obsjegu, da bi s nje uzmanjkalo vode obćinam ili mjestom kod požarah ili njihovim žiteljem za gospodarske svrhe.

Vidi §. 38. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 20. zakona od 28 kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 27. Dovodi li se iz koje javne vode voda u priekope, ribnjake i vodovode, sagradjene za privatne svrhe, odlučni su glede porabe i trošnje te vode uvjeti dozvole za to podieljene. Kod toga valjati će u dvojbenih slučajevih pravilom, da je pravo rabiti vodu dozvoljeno i stečeno samo za potrebu ovlaštenikova podhvata, te da, bude li vode i preko te potrebe, javnu upravu ide pravo razpolagati tim suviškom.

Sravni §. 27. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 28. Kad treba podieliti dozvolu za porabu vode (§. 24. i 62.), odlučiti će interes onaj, koji je važnijim s gledišta narodno-gospodarskoga.

Ako su podhvati jednake važnosti, ide prvenstvo posjednika obale.

Za njim sliedi onaj posjednik, koji doprinosi uzdržavanju vodotoka, a tek za njim red je na ostalih posjednicih.

Kraj jednakih prilikah ide posjednika onoga zemljišta, koje duž vodotoka leži, više prvenstvo pred posjednikom zemljišta, koje leži niže.

Vidi §. 37. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za untarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost

stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Stravni §. 28. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885·).

§. 29. Za uredjenje riekah i osušivanje moći će se dozvola podieliti i tada, ako bi za provedbu odnosnih radnjah trebalo stegnuti ili obustaviti porabu vode.

Ali tad ide podpuna odšteta stranku, kojoj se steže poraba vode.

Sravni §. 29. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.), gdje se u prvoj stavci na početku kaže, za „regulaciju vodah" . . . , a ne „za uredjenje riekah . . ."

§. 30. Izim obrtnih podhvatah, koji, kao što n. pr. talionice, moraju neprekidno rabiti vodu, može se dozvola, rabiti za natapanje vodu, služeću obrtnim svrham, podieliti bez odštete pod sliedećimi uvjeti:

1. da se voda rabi za natapanje samo od devete ure na večer u subotu do ponedeljka do treće ure u jutro;
2. da se voda crpi urednimi i stalnimi napravami;
3. da branu ili odvodnu splavnicu otvara i zatvara nadzornik, komu je taj posao naročito povjeren.

Vidi §§. 41. do 45. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan. kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 30. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.

§. 31. Preko stegah navedenih u §. 30. može se dozvola za natapanje podieliti samo pod sliedećimi uvjeti:

1. da se obrtni podhvat podpuno odšteti za to, što mu se radnje prekidaju ili stezavaju;
2. da se dozvola potraži bar na 30 godinah.

Vidi §§. 41. do 45. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602.

(pod II. ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 31. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 32. Ako li se tiem, da se preudese naprave, uredjene za porabu vode, a da se ipak nesprieči prvobitni podhvat, dade polučiti suvišak vode, moći će se podieliti dozvola za porabu toga suviška pod sljedećimi uvjeti:

1. Koncesijonar dužan je odštetiti posjednika prvobitnoga podhvata za to, što će s preudešavanja trebati obustaviti radnju, pak i za sve druge štete;

2. koncesijonar dužan je preudesiti naprave o svom trošku.

Vidi §§. 41. do 45. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 32. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 33. Nastane li nestašica vode, to će izmedju više njih, koji su ovlašteni na porabu vode, nestašicu nositi onaj, koji je posljednji stekao ovlast; u jednakih pako prilikah onaj, koji bi u normalnih okolnostih posljednji rabio vodu.

Sravni §. 34. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. saboru o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885).

§. 34. Dozvolom za porabu vode služi se vlastnik zemljišta ili vodogradjevine, ako ista nije stegnuta izključivo na jednu osobu.

Ako li se, dok traje valjanost dozvole, promieni osoba koncesijonara, valja ovu promjenu prijaviti, da se upiše u vodnu knjigu.

Vidi §. 73. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojim se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost

stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 35. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 26. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 35. Dozvola za porabu vode utrnuti će:

1. ako se vodogradjevina nesgotovi u opredieljenu roku;

2. ako podhvat tri godine neposluje;

3. ako proteče vrieme, na koje je dozvola bila podieljena, odnosno kod opozivnih dozvolah, ako se dozvola opozove;

4. ako ustanovljena odšteta nije kako valja izplaćena onomu, koga ona ide.

Sravni §. 36 zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.) i §. 29. stavku 2. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 36. Ako li tko za svoju porabu tudjim zemljištem vodi vodu jarkom ili priekopom, moći će oblast posjedniku toga zemljišta podieliti dozvolu, da rabi vodu iz toga jarka ili priekopa pod uvjet:

1. da on tiem neosujećuje svrhe prvobitnoga podhvata;

2. da on doprinosi trošku i uzdržavanju postojećih već napravah razmjerno prama svojoj koristi;

3. da on nosi trošak, ako bi naprave uztrebalo preudesiti i uzdržavati jih.

Sravni §. 37. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 37. Dozvoljene gradnje i naprave i vodostroje dužan je ovlaštenik sagraditi i uzdržavati tako, da može voda bez zaprieke odticati, a led što laglje prolaziti, da se bez potrebe nespriečuje ribarenje i druga poraba vode, napokon, da se voda netroši preko potrebe.

Ako bi onaj, koji je ovlašten na porabu vode zapremio korito vode tekućice cielom joj širinom, dužan je, ako bi to tražio interes ribarenja, namjestiti propust ili rešetke za ribe.

Dokažu li učestnici, da se ta odredba nije izvršila, valja da politička oblast, ako učestnici uztraže, naloži, neka se uklone nedostatci u primjerenu roku, te da jih, mine li rok bez uspjeha, ukloni o trošku nemarnoga ovlaštenika.

Sravni §. 26. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrv. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.) i § 21. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

Posljednja stavka ovoga §-a odnosi se na prvu i drugu stavku. Druga stavka preuzeta je iz §. 26. zak. čl. XXIII. : 1885.

§. 38. Mogu li se uzpori, zamočvarivanje ili druge oštete, koje su s dozvoljena uzporišta potekle po treće osobe, ukloniti tiem, da se uzporište snizi ili inače shodno prenapravi, a da se tiem neoslabi pokretna snaga dotičnoga stroja, dužan je posjednik gradjevine dozvoliti, da se izvedu potrebite prenaprave ili jih sam izvesti. i to uvjek o trošku onih, koji su uztražili prenaprave.

O posebnoj odšteti, koja možda pravom ide vlastnika gradjevine i glede koje valja uvjek imati pred očima omjer sadanjega prama budućemu trošku uzdržavanja, odlučuje, ako neima nagode, politička oblast u molbenu tečaju.

Nezadovolji li se koja stranka odlukom političke oblasti ob iznosu odštete, otvoren joj je redoviti put pravde.

Sravni §. 22. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

U Cislitavi odlučuje ob odšteti navedenoj u drugoj stavci sud, a ne politička oblast, s toga i tamo nema ustanove, navedene u gornjoj trećoj stavci.

§. 39. Kod svih vodnih kretalah i uzporištah valja da se dozvoljeno najviše, pak ako ima dužnost držati

vodu u stanovitoj visini, i dopustivo najniže stanje vode označi uzpornimi stupovi ili drugimi kojimi trajnimi uzpornimi mjerami, i to o trošku posjednika tih strojevah i gradjevinah.

Ova oznaka valja da se kod kretalah i uzporištah, koja će se tek podići na temelju ovoga zakona, izvede odmah, kad se podignu, kod postojećih pako kretalah, gdje oznake još neima, u roku od dvie godine, računajući od dana, kojim je zakon ovaj zadobio kriepost.

Uzpornu mjeru valja da na mjestu, gdje ju je lahko vidjeti i koje je pristupno interesentom, interesenti namjeste i uzdržavaju po pravilih vodogradnje točno i tako, da se što bolje zaprieči, da ju tko hotice neošteti, te da ju neunište ni slučaj ni vrieme.

Koji da bude oblik uzpornih mjerah i kojim jih načinom valja namještati, ustanoviti će se naredbom.

Vidi §. 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Zatim vidi naredbu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade. odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.603. (pod III ovoga izdanja) ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah.

Sravni §§. 52. i 54. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §§. 23. i 25. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 40. Čim voda presegne visinu, ustanovljenu uzpornom mjerom, dužan je posjednik uzporišta, otvorivši splavnice i uklonivši sve ostale zaprieke, olakoćivati odticanje vode dotle, dok ona opet nespadne na normalno uzporno stanje.

Ako li on toga neučini, biti će oni, koji se tiem oštećuju ili jim odatle zaprieti pogibelj, vlastni uz pridržaj prava na odštetu uztražiti, da mjestna redar-

stvena oblast odredi, neka se voda odpusti o trošku i pogibelji nemarna posjednika uzporišta.

Vidi §. 89 naredbe kralj. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 24. zakon od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

II. Poglavje.

O vodnih gradjevinah.

§. **41**. Za sve gradjevine za zaštitu od vode i sve gradjevine za regulaciju vodah u javnih vodah, treba prije, nego li što će se izvesti, potražiti dozvolu nadležne političke oblasti.

Za takve gradjevine u privatnih vodah, treba dozvola političke oblasti tada, ako se njimi utiče u tudja prava ili u svojstva, tok ili visinu vode u javnih vodah.

Glede radnjah, što će jih izvoditi zajednička ili autonomna vlada, netreba takve dozvole.

Ob onih vodogradjevnih poslovih, što jih na temelju ovoga zakona izvodi zemaljska vlada na brodivih odnosno zajedničkih riekah, odlučivati će ban u interesu reguliranja vodah i brodarenja sporazumjevši se sa zajedničkim stručnim ministrom.

Vidi §. 2. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojom ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 42. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. **42**. Držati u dobrom stanju korito i obale dužan je posjednik korita, odnosno posjednik obale.

Troškovom toga uzdržavanja valja da doprinose svi, kojim s njega potiče korist, i to razmjerno prama toj koristi.

Po tom valja da troškovom oko gradnje i uzdržavanja napravah i gradjevinah, nadalje oko izradbe radnjah, kojimi se bud od štetah s vode zaštićuju obale, zemljišta, sgrade, ceste, željeznice i druge gradjevine na riekah i potocih, bud uklanja nastala već pogibelj, ponajprije doprinose oni, čije su nekretnine i gradjevine, kojim je zaprietila pogibelj ili su već oštećene.

Vidi §§. 42., 47. i 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 40. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 43. Uzdržavati i čistiti kanale i umjetne vodotoke, te uzdržavati sve naprave za porabu vode, dužan je vlastnik vodogradjevine ili podhvata, ako nije na to drugi tko pravno obvezan.

A nemože li se pronaći vlastnik, dužni su to činiti oni, koji rabe odnosne naprave i to razmjerjem onim, kojim od njih crpe korist, ako se pravno neda ustanoviti drugo razmjerje.

Sravni §. 44. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 44. Nasipe, obale i korita vodah, za tiem sve vodogradjevine u i na tekućih vodah valja po §. 413. o. g. z. urediti i uzdržavati tako, da nepovriedjuju tudjih pravah, te da se, koliko moguće, zaprieče poplave.

§. 413. obćega gradjanskoga zakonika od 29. studenoga 1852. glasi:

Svaki posjednik zemljišta ima vlast utvrdjivati svoju obalu proti uronu (plahosti) rieke. Ali nitko nesmije zamećati takovih sgradah ili činiti takove nasade, koji preinačuju uredni tok rieke, ili koji bi mogli donieti štete brodarenju, mlinovom, ribolovu, ili inim tudjim pravom. U obće, spodobne sgrade i nasadi mogu se dizati samo s dopuštenjem oblasti političke.

Sravni §. 43. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 45. Kod zemljištah, koja su napuštena, te s toga bez gospodara, jesu dotle, dok su zemljišta bez gospodara, vodne zadruge dužne izvoditi gradnje za zaštitu i regulaciju, ako se zemljišta ona nalaze u njihovu području.

Sravni §. 47. zakona od 18. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 46. Ako li se radnjami oko uredjivanja vodah ili osušivanja diže vriednost tudjemu kojemu posjedu zemljišta, vlastan je podhvatnik radnjah tražiti od posjednika, da doprinese troškovom radnje u razmjerju koristi, koja će mu s nje poteći.

Tražbina ta zastaruje za pet godinah, računajući od dana, kojim su radnje dovršene.

Dužnost doprinositi trošku i iznos prinosa ustanovljuje oblast.

Sravni §. 43. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 47. Pokaže li se za uredjivanja vodah i osušivanja, da se pomoćju u tu svrhu izvedenih radnjah mogu amelijorirati i druga zemljišta, vlastni su posjednici tih zemljištah tražiti, da i oni pod uvjeti §. 36. učestvuju kod toga podhvata.

Vidi §. 70. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 44. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 48. Na osušenih teritorijih dužni su vlastnici osušenih zemljištah odnosno zadruge, stvorene za reguliranje vode, brinuti se za to, da će moći odticati vode kišnice, snježnice i podzemnice, pritičuće s viših zemljištah.

Sravni §. 47. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 49. Posjednici osušenih područjah odnosno zadruge za uredjivanje vodah, vlastni su ipak tražiti, da se odticanje vodah kišnicah, snježnicah i podzemnicah, nabirućih se iza nasipah i izvan osušena poručja, postupice zatvara tako dugo, dok nedopusti visina vode u rieci, da se odpuste.

Al i tad slobodno jih je odpuštati samo redom, što ga oblast ustanovi.

Ako uztraže učestnici, valjda da nadležna oblast odmah odredi što treba, da se izvedu ove ustanove, a napose da se za dobe izrade potrebiti tomu tehnički operati.

Sravni §. 48. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 50. Ako su rieke zagaćene, mogu se zemljišta medju nasipi u primjerenoj normalnoj širini, tehnički ustanovljenoj, te zemljišta, koja trebaju za obranu od izvirućih i probijajućih vodah, rabiti samo onimi metodami kulture, što jih je naredbom ustanovila kr. zemaljska vlada.

Ako su se zemljišta ova prije, nego li što je izdana naredba, rabila drugimi metodami kulture, a ponapose, ako za bolje odticanje vode uztreba dotično zemljište očištiti od drveća, bilja i drugih tvarih i to do granice, što će ju udariti kr. zemaljska vlada, suslušavši tehničke svoje organe, biti će dužan onaj, u čijem se je interesu to odredilo, da naknadi trošak toga čišćenja — pak i u manjoj vriednosti, koji poteče s promjene u metodi kulture.

Posječeno pako drveće i ostalo gradivo svojinom su vlastnika dotičnoga zemljišta.

Vidi §. 89. naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 49. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 51. Ako se kojom vodogradjevinom tako promieni tok vode, da bi se tiem drugi oštetili, valja da oblast naloži vlastniku vodogradjevine, neka o svom trošku i u opredieljenu roku preudesi gradjevine.

Za štetu, koja bi nastala, odgovoran je vlastnik vodogradjevine.

Sravni §. 50. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 52. Dozvolbenom izpravom valja takodjer opredieliti, do koje daljine mora da onaj, koji je ovlašten za porabu vode, u dobru stanju uzdržaje korito, obale i nasipe vodotoka.

Dužnost ta nemože se opredieliti dalje, već samo dokle dopire uzpor vode.

Vidi §. 90. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovjuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Zatim vidi § 9. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.603. (pod III ovoga izdanja), ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah.

Sravni §. 53. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 53. Da se zaprieče vododerine, posjednici su onih zemljištah, gdje se vododerine bud stvaraju, bud ima prilike, da će se razširiti postojeće već vododerine, dužni, da u opredieljenu roku podignu zajaze, šibaće i nasade, koji su prikladni spriečivati vododerine a oblast jih je odredila.

Vidi §. 48. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Al ako se odstranjivanju vododerinah hoće većih radnjah, biti će dužni doprinjeti trošku tih radnjah,

*

svi oni, kojim je bud poboljšica na korist, bud jim prieti pogibelj štete.

Vidi §. 48. naredbe kr. hrv-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom oe ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 55. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 54. Teritoriji, potrebiti za spriečavanje vododerinah, mogu se izvlastiti.

Sravni §. 56. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

III. Poglavje.

O vodnih teretih i službnostih.

§. 55. Vlastnik zemljišta kojega nesmije na štetu nižega zemljišta svojevoljno promieniti naravno odticanje vodah, tekućih njegovim zemljištem.

Al ni vlastnik nižega zemljišta nesmije na štetu gornjega zemljišta priečiti naravno odticanje takvih vodah.

Sravni §. 57. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar. hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 11. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 56. Posjednik obale dužan je bez odštete:

1. ostaviti duž brodivih i splavnih riekah za ljude i marvu kopitnicu širine, statutalno ustanovljene;

2. dozvoliti, da brodovi i splavi pristaju na mjestih, što jih je oblast opredielila;

3. onim, koji su ovlašteni plaviti drva i njihovim radnikom, ako to neobhodno treba za prevažanje — dozvoliti slobodnu komunikaciju na poljih, ležećih neposredno na obali;

4. dozvoliti, da se obale obadju s obzira vodnoga redarstva;

5. dozvoliti, da se gradjevine za obranu od vode, za reguliranje i porabu vode (§. 41.), što jih je oblast dozvolila ili odredila, izvedu u koritu odnosno u korito ugrade i u obale učvrste, pa da se bez odštete upotriebljuje materijal, dobiveni radnjami oko reguliranja i uredjenja korita, što jih valja izvesti u javnu interesu. Naprave ovako ugradjene svojinom su dotičnoga gradjevnoga podhvatnika.

Sravni §§. 65. i 66. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. držav. saboru o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i § 8. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 57. Ima li pogibelji, slobodno je svagdje pristati brodovi i splavi, izkrcati jih, te jih izvući na obalu, al je tad posjednik obale vlastan, potražiti odštetu štete, koja mu je nanešena.

Isto tako ide vlastnika odšteta za služnost za ona njegova zemljišta, na koja treba bud s kojega razloga preložiti ili izvesti kopitnice.

Sravni §. 66. stavku 6. i §. 67. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. držav. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 9. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 58. Prieče li predmeti, što jih je nanjela voda, naravnu odticanju vode, te ima li odatle štete po posjednike zemljištah uz ili niz vodu, vlastan je svaki pojedini posjednik interesovanih zemljištah potražiti, neka dotični posjednik dozvoli, da se uklone predmeti, koji prieče odticanju, ili neka jih ukloni sam načinom, koji mu stoji na volju.

Sravni §. 58. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 59. Ako li se izvode u javnu interesu vodogragradjevine za zaštitu, reguliranje obalah, osušivanje i druge svrhe, mora da se odstupe potrebita za to zemljišta i druge nekretnine, naprave i gradjevine, ili ustupi potrebita za to služnost na zemljište, i to u oba slučaja uz primjerenu odštetu.

Vodovodi i kanali mogu se takodjer, ako to traži javni interes, a svrha se gradjevine tiem neće osujetiti, preložiti i bez dozvole vlastnikah i onih, koji su ovlašteni na porabu vode. Trošak nositi će podhvatnici preložbe.

Sravni §. 49. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 60. Da se uzmognu izvesti i uzdržavati vodogradjevine za zaštitu, reguliranje i druge svrhe, dužni su vlastnici obalah i to uz primjerenu odštetu, ako li neima prava na bezplatnu dozvolu, dozvoliti, da se obalami prolazi te gradja dovaža, odvaža, razmješta i pripravlja.

Uztraži li vlastnik obale, može se podhvatniku gradnje opredieliti primjeren rok, u kom da dovrši gradnju i odveze gradju.

Sravni §. 50. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 61. Ako i neima uvjetah za izvlastbu po §. 365. o. g. z., može javna uprava, da se vode mogu što koristnije rabiti i odstranjivati štete, što bi jih voda nanjela, odrediti:

a) da je posjednik privatne vode tekućice, ako je sam netreba, a nije je uzeo ni rabiti u roku, opredieljenu mu po okolnostih po oblasti, dužan ustupiti ju uz primjerenu odštetu drugim, koji ju mogu korišću rabiti.

b) da su posjednici zemljištah dužni uz primjerenu odštetu dozvoliti pravo služnosti na vlastitu posjedu za to, da se smije tudja voda voditi preko njihova zemljišta od jednoga mjesta do drugoga, te da za taj vodovod ondje smiju podići nuždne naprave i gradjevine.

Takve se služnosti mogu riešiti posjednici zemljištah, ako ustupe površine zemljištah, potrebite za provedbu vodovodah i potrebnih zanj gradjevinah. Tad jih za taj ustup ide primjerena odšteta.

Ako posjednik zemljišta sbog takva vodovoda ili vodogradjevine, nebi više korišću mogao rabiti svoje zemljište, morati će se, ako on to uztraži, odkupiti cielo odnosno zemljište.

Od služnosti u smislu ovoga §-a izuzete su sgrade, dvorišta i vrtovi.

§. 365. obćega gradjanskoga zakonika od 29. studenoga 1852. glasi:

Kad ište obćeno dobro, mora član države ustupiti uz primjerenu naknadu i samu podpunu vlastnost stvari kakove.

Sravni §. 59. zak. čl. XXIII : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) i §. 28. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 62. Ako li se po §. 61. voda, koja vlastniku pretiče, podieli drugomu komu na porabu, treba u dozvolbenu izpravu (§. 25.) svakako uvrstiti i uvjet taj, da se onaj, komu je podieljena dozvola, mora njom i poslužiti u stanovitu za to opredieljenu roku, jer da će inače dozvola ona utrnuti.

Sravni §. 29. stavku 1. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 63. Posjednik vodovodne služnosti valja da prije, nego li što se prihvati radnjah, odšteti posjednika zemljišta.

Iznos odštete obsiže:

1. procjenbenu vriednost zemljištah, koja će se upotriebiti;

2. jednu petinu procjenbene vriednosti, koja će se petina pribrojiti punoj procjenbenoj vriednosti;

3. odštetu za štete, koje bi se nanjele sgradam, usjevom i nasadom;

4. naknadu za štete, koje bi potekle odatle, da će se zemljište razkomadati ili inače oštetiti.

Sravni §. 61. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 64. Ako na zemljištu kojem već ima vodovodni jarak, to mu vlastnik nemora trpiti, da se njegovim zemljištem izvede nov jarak, pod uvjet da jarak, koji već postoji, odgovara novoj svrsi.

U takovu slučaju valja rabiti postojeći već jarak. No posjednik služnosti nije toga vlastan zahtievati.

Sravni §. 64. zak. čl. XXIII: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 65. Podhvatnici, koji izvode otvorene jarke i kanale, dužni su kraj obvezah. koje jim namiće §. 491. o. g. z. podići i uzdržavati mostove i brvi potrebite, da se spoje obje obale, a kod visoko gradjenih vodovodah i kanalah i nuždne propuste, te sve, što treba sjegurnosti osobah i imetka.

Vidi §. 90. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade. odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II. ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

§. 419. obćega gradjanskoga zakonika od 29. studenoga 1852. glasi:

Ako su za odvoditi žičine potrebni prokopi i kanali, vlastnik zemljišta gospodujućeg mora ih sagraditi, ima ih takodjer držati dobro pokrivene i čiste, i time olakšati teret služnoga zemljišta.

Sravni §. 63. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48 god. 1885.) i §. 33. zakona od 28. kolovaza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 66. Služnost utrnjuje u isto doba, kad i pravo na porabu vode.

Ako se ovlaštenik za trajanja ovlasti nije tri godine služio vodovodom, to će vlastnik zemljišta, obterećena služnosti, biti vlastan potražiti u oblasti, da se služnost dokine i prije, nego li što mine rok.

Čim je služnost utrnula, dužan je služnostni ovlaštenik, da o svom trošku u prekluzivnu roku, što će ga oblast ustanoviti najmanje na dva mjeseca, ukloni sve one sastojine vodovoda, koje nisu nerastavnom sastojinom zemljišta. Ako toga neučini, to će posjed-

nik zemljišta smjeti slobodno razpolagati onimi sastojinami.

Posjednika služnosti tad neide pravo, potražiti, da mu se bud što povrati od iznosa odštete, po njem izplaćene.

Sravni §. 62. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

IV. Poglavlje.

Vodne zadruge.

§. 67. Prama zakonu ovomu mogu se stvarati vodne zadruge:

1. za reguliranje vode (reguliranje koritah, utvrdjivanje obalah, obranu od povodnjah i spojeno tim odvadjanje vode);

2. za porabu vode (natapanje, drenažu, osušivanje, kolmaciju, osušivanje močvarah itd.).

Sravni §. 68. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 68. Vodne zadruge mogu kao takve pod svojim imenom sticati pravah, preuzimati obvezah i pred sudovi voditi parnicah kao tužitelji i tuženici.

Sravni §. 69. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

A. Zadruge za reguliranje vode.

§. 69. Posjednici inundacijonih područjah kraj riekah i vodah, koja su zaokružena zaštićenimi visinami ili u tehničkom smislu čine jednu cjelinu, te posjednici otokah, vlastni su stvarati vodne zadruge za obranu od povodnjah.

Zadruge pako, kojim je zadaćom regulirati korito ili vodotok, ili zaštiti obale, mogu stvarati samo posjednici onakvih samostalnih zemljištah, gdje neće takva regulacija ni posjednikom na drugoj obali ni

onim uz ili niz vodu nanieti štetah takvih, da se ove nebi mogle ukloniti sličnimi radnjami.

Da li će od te regulacije poteći takve štete. pak ako poteku, što li bi trebalo odrediti, da se one uklone, o tom valja da se odluči postupkom ustanovljenim u §. 73.

Sravni §. 70. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 70. Nemože li se zadruga stvoriti slobodnim sporazumkom svih interesentah, vlastna je proglasiti zadrugu konstituiranom i većina jim, koja će se ustanoviti prama tomu, koliko ona posjeduje jutarah u inundacijonu području.

Sravni §. 71. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 71. Intesenti, voljni stvoriti zadrugu za reguliranje vode, dužni su da sastave glavni izkaz o tom, koliko jutarah obsižu interesovani posjedi, zatim glavnu tehničku osnovu i proračun o trošku reguliranja, te da — pošto prijave županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) da su to učinili — sazovu sve interesente u glavnu skupštinu.

U toj glavnoj skupštini konstituirati će se zadruga, izabrati predsjednik i članovi odbora, sastaviti pravila i ustanoviti, po kojoj da se tehničkoj osnovi, kojim redom i u kojem roku izvedu radnje.

Svi zaključci valja da se predlože županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) na uredovanje prama §. 73.

Tek kad se svi ti zaključci odobre, smieti će zadruga prionuti, da izvodi dalnje poslove.

Vidi §. 50. i 51. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II. ovoga izdanja). kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 72. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrv. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 72. Ako bi zasnovana zadruga djelatnošću svojom trebala da zasegne u područje više municipijah, to će na podnesak interesentah kr. zemaljska vlada opredieliti onu županijsku oblast (gradsko poglavarstvo), kojoj da se predlože spomenute osnove i izprave na uredovanje prama §. 73., a da se je to učinilo, valja priobćiti ostalim županijskim oblastim (gradskim poglavarstvom).

Sravni §. 73. zak. čl. XXIII.: 1885. zajad. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 73. Čim je zadruga nadležnoj oblasti predložila gavne osnove o regulacijonih radnjah, valja da nadležna županijska oblast (gradsko poglavarstvo) susjednim interesovanim zadrugam za reguliranje vode, pak i obćinam, koje leže napramice i onim uz i niz vodu, u roku od 8 danah priobći, da su osnove predložene.

Obćine valja, da ne samo načinom oglašivanja, koji je u mjestu običajan, već i napose svim interesovanim neposrednim porezovnikom il njihovim zastupnikom priobće, da su osnove predložene i da jih mogu razgledati.

Interesenti nemogu dalnjemu postupku prigovoriti razlogom, da nisu bili obavješteni, ako obćine dokažu poštarskom predatnicom ili dostavnicom, da su jim stvar priobćile.

Osnove biti će osim vremena od 8 danah, opredieljena za oglašivanje, jošte 30 danah izložene. da jih može svatko razgledati. U tom roku valja da interesenti sve svoje primjetbe ob osnovah podnesu nadležnoj županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu).

Iza toga valja da nadležna županijska oblast (gradsko poglavarstvo) najkasnije za 30 danah izrekne odluku ob osnovi, te ovu zajedno s osnovom, s primjetbami, koje su joj podnešene i sa pravili zadruge predloži kr. zemaljskoj vladi na konačno odobrenje.

Istim načinom postupati će se, kad će trebati, da oblast odluči o detaljnih osnovah, što jih valja izraditi na temelju glavnih osnovah.

Obćenite i detaljne osnove onih zadrugah za regulaciju vodah, koje su se konstituirale duž brodivih, odnosno zajedničkih riekah, pak i preinake tih osnovah odobrava ban, sporazumjevši se sa vladom zajedničkom.

Sravni §. 74. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 74. Čim se potvrde pravila, upisati će se zadruga u vodnu knjigu, te jedan primjerak njezinih potvrdjenih pravilah pohraniti u arkivu vodne knjige.

Vidi §. 73. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 75. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 75 Predlažući prama §. 71. svoja pravila, valja da zadruga podjedno dokaže, da si je izabrala predsjednika i odbor.

Podnesak o tom treba da podpišu predsjednik i odbornici, a podpisi treba da se udostovjere.

Sravni §. 76. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.), gdje se naročito kaže na svršetku druge stavke, da „podpise ima legalizovati javni bilježnik“.

§. 76. Tko steče teritorij, spadajući u područje zadruge, postaje već tiem njezinim članom.

Sravni §. 77. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 77. Članovi zadruge jesu ne samo svi interesovani posjednici zemljištah, već i svi pojedinci, korporacije i jurističke osobe, kojih se izravno tiče djelovanje zadruge.

Troškovom zadruge dužni su prama §. 109. doprinositi osim članovah zadruge još i vlastnici intereso-

vanih priekopah, kružnih nasipah, sgradah, cestah i željeznicah.

Vidi §. 69. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 78. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 78. Ob osobah, koje bi kasnije stupile u svezu zadruge, odlučuje §. 47. S druge strane ide i zadruge pravo, naknadno povući u svezu zadruge i sva zemljišta, što bi jih ona svojimi radnjami zaštitila ili jim povećala prihod.

Postupak, kojim tad valja udariti, opredieljuju §§. 102.—107. ovoga zakona.

Sravni §. 79. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 79. Glavna skupština vlastna je zaključkom izključiti pojedina zemljišta, ako to traži svrha zadruge.

Zaključak ovakov treba da odobri kr. zemaljska vlada, te da se odštete posjednici izključenih zemljištah.

Sravni §. 80. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 80. Zadruge za regulaciju vode i osušivanje, koje si svomu području nisu opredielile granicah prikladnih, da u njih vrše svoju zadaću, mogu se s nova organizovati i udariti si nove granice.

Ustanoviti uvjete i modalitete zadružbe stoji do sporazumka interesentah, ali ako se ovi nebi mogli sporazumjeti u prekluzivnu roku, što će ga ureći kralj. zemaljska vlada, odlučiti će u svakom pojedinom slučaju kr. zemaljska vlada, saslušavši interesente.

Svravni §. 81. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 81. Uztreba li u javnu interesu ili za jednoliku obranu od povodnjah i za odvadjanje vode, stojeće s obranom u savezu, to je kralj. zemaljska vlada vlastna inundacijona područja, koja već nisu dostatno zaštićena, pripojiti bud kojoj već postojećoj zadrugi, ili ureda radi stvoriti zadrugu od interesentah takova područja.

U prvom slučaju valja da odnosna zadruga svojoj svezi utielovi dotično područje, držeći se postupka, propisana ovim zakonom o promjeri inundacijonih područjah i klasifikaciji jim, da nadalje od časa, kad je područje ovo utielovljeno, zanj odmjeri zadružne prinose po ključu za razporezbu, ustanovljenu na temelju klasifikacije, te da zato izvede obranbene gradnje, potrebite za obranu utielovljena zemljišta od poplavah i to kao sastavni dio postojećih već zadružnih obranbenih gradnjah.

Za područja pako, koja su zatvorena visinami, te se s toga nemogu utieloviti svezi koje od postojećih već zadrugah, valja sastaviti posebnih zadrugah; al tad tereti, koji će zapasti interesente, nesmiju da iznose više, nego li što će se obranom od povodnjah podići vriednost.

Kad se god stvori posebna takva zadruga, valja to priobćiti zakonodavnomu tielu.

Ako se po operatu o tehničkoj premjeri inundacijonoga područja pokaže, da jedno te isto područje spada u poplavišta više zadrugah, to će kr. zemaljska vlada, saslušavši interesovane zadruge, odlučiti, kako da se to inundacijono područje porazdieli na odnosne zadruge.

Sravni §. 82. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 82. U zadružnih pravilih valja svakako ustanoviti:

1. ime i sjedište zadruge;

2. svrhu zadruge;

3. kako će odbor biti ustrojen, kako će se on birati, kakva će biti djelokruga i kako će dugo trajati njegovo djelovanje;

4. kako će se, gdje i kada sazivati glavna skupština i kakva će biti djelokruga, kojim će redom ona razpravljati i kako stvarati zaključke, i što valja učiniti, ako sazvana već glavna skupština nebi bila sposobna zaključivati;

5. kakvo će pravo glasovanja ići članove i kako će ga oni vršiti.

Vidi §. 52. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 83. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.)

§. 83. Pravo glasovanje vršiti će se po onom razmjerju, po kojem tko učestvuje u zadruzi.

S toga valja u pravilih ustanoviti, koja li najmanja mjera učestvovanja daje po jedan glas.

Vidi §. 83. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listop. 1892 br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i u provedbi ovoga zakona.

Oni, koji neučestvuju ni najmanjom tom mjerom, mogu se složiti u primjerene skupine, te će po svom pomoćniku ili svojih pomoćnicih imati toliko glasovah, koliko je glasovnih jedinicah sadržano u prinosbenu razmjerju, koje jih zapada.

Ako se oni, koji učestvuju sa manje nego li najmanjom mjerom, nebi mogli sporazumno složiti u skupine, zastupati će jih gornjim načinom načelnik obćine.

Nijednoga posjednika učestnika nemože da ide više od polovice svih glasovah zadruge.

Kod zadrugah za osušivanje ide, nakon što su ustanovljeni i operati o premjeri inundacijonoga po-

dručja, klasifikacija i prinosbeni ključ, po jedan glas onoga, koji je vlastnikom svake stotine procjenbenih jutarah inundacijonoga područja ili svake tisuće forintih vriednostne povišice.

Sravni §. 84. zak. čl. XXIII.:1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.), gdje se u posljednjoj stavci kaže: „U družtvih radi obrane od povodnjah...“, a u našem zakonu stoji: „Kod zadrugah za osušivanje...“

§. 84. Odbor upravlja svimi poslovi zadruge, koji nisu ovim zakonom ili zadružnimi pravili pridržani glavnoj skupštini.

Odbor sastoji se od predsjednika i najmanje četiri člana, izabrana izmedju članovah zadruge ili njihovih punomoćnikah.

Sravni §. 85. zak. čl. čl. XXIII.:1885. zaj. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 85. Članove odbora valja odmah prijaviti nadležnoj oblasti, da jih ova upiše u vodnu knjigu; podjedno valja opredieliti one članove odbora, kojim se mogu pravomoćno izručivati dostave, tičuće se zadruge.

Bude li promienah medju odbornici, valja i te promjene prijaviti nadležnoj oblasti, da ih ova upiše u vodnu knjigu.

Onaj odbor, koji u tom pogledu skrivi koji propuštaj, moći će se po kr. zemaljskoj vladi svaki put kazniti globom od 5 do 500 for., koja ide pričuvi odnosne zadruge.

Vidi §§. 73. i 95. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 86. zak. čl. XXIII.:1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 86. Prama oblastim i trećim osobam zastupati će zadrugu njezin predsjednik ili član, što ga je za to odabrao odbor.

Sravni §. 87. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br 48. god. 1885.).

§. 87. S poslovah, što ih odbor po ovom zakonu i pravilih utanači u ime zadruge, nastaju po zadrugu prava i obveze.

Sklapanju zajmovah treba uvjek ovlast glavne skupštine.

Sravni §. 88. zak. čl. XXIII.: 1885 zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 88. Prama zadruzi valja da se odbor drži stegah, što mu jih namiću njegovo pravo zastupanja, pravila zadružna i zaključci glavne skupštine.

Sravni §. 89. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 89. Glavna skupština valja, da se sazivlje svake godine bar po jedan put. U pozivu treba naznačiti predmete, o kojih će skupština razpravljati.

Pravomoćni zaključci mogu se stvarati samo o predmetih, označenih u pozivnicah. Iznimka odatle ima samo glede predloga, da se sazove nova glavna skupština.

Sravni §. 90. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor br. 48. god. 1885.).

§. 90. Jedna trećina članovah, imajućih pravo glasa, (§. 83.) može kad joj volja pismeno, naznačivši uzrok i svrhu, potražiti, da se sazove glavna skupština.

Ako organ, ovlašten na saziv, neizpuni te želje za osam danah, računajući od dana, kad mu je predana pismena zamolba, to će na zamolbu interesentah odrediti kr. zemaljska vlada, odnosno vladin povjerenik, dodieljen zadruzi (§. 115.), da se sazove glavna skupština.

Sravni §. 91. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 91. Predmeti, o kojih je vlastna zaključivati jedino glavna glavna skupština, jesu sljedeći:

1. ustanovljivanje i mienjanje zadružnih pravilah;

2. osnove radnjah, što će ih zadruge izvesti;

3. ustanovljivanje broja, plaćah i djelokruga zadružnih činovnikah, slugah i stražarah nasipah te djelokruga i zamjenita odnošaja odbora i činovnikah;

4. izbor, dignuće i odriešenje predsjednika i odbora;

5. revizija računah;

6. ustanovljivanje proračunah;

7. sklapanje zajmovah;

8. ulaganje pričuvne glavnice i novacah;

9. razvrgnuće zadruge.

Za sklapanje zajmovah treba absolutna većina svih interesentah; al ako prva glavna skupština nije bila sposobna stvoriti zaključak, zaključiti će u glavnoj skupštini, koja će s nova sazvati, oni, koji budu prisutni.

Da se pako zadruga razvrgne, treba uvjek većina od dvie trećine svih interesentah.

Vidi §. 58. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 92. zak. čl. XXIII.:1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. **92.** Zaključci glavne skupštine o promjeni pravilah, o razvrgnuću zadruge, o proračunu i o sklapanju zajmovah biti će pravno valjani, kad jih odobri kr. zemaljska vlada.

Zaključak glavne skupštine o proračunu troškovah za buduću godinu i o načinu, kako će se pokriti zadružni izdatci, valja do 15. listopada prediduće godine po vladinu povjereniku, dodieljenu zadruzi (§. 115.) predložiti kr. zemaljskoj vladi na odobrenje.

Ako se rok taj promaši bez dovoljna razloga, ili ako se zaključci glavne skupštine, spomenuti u ovom §-u, uzmu izvoditi, prem ih vlada još nije odobrila, moći će kr. zemaljska vlada kazniti zadrugu globom od 5 do 500 forintih, koja ide pričuvnoj zakladi odnosne zadruge.

O predloženu joj proračunu troškovah odlučiti će kr. zemaljska vlada za 60 danah, računajuć od dana, kada je proračun uručen vladinu povjereniku, dodieljenu zadruzi. Ako kr. zemaljska vlada za toga roka neizda odluke, držati će se, da je praračun odobren.

Vidi §§. 58. i 95. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 93. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.)

§. 93. Oddor upravlja poslovi zadruge, te su njemu podredjeni svi zadružni činovnici.

On izabire sve činovnike, nadzire njihov rad, imenito upravu zadružnom blagajnom, izpituje knjige, spise i blaganju zadruge, te vrši u obće sve, što mu je zadaćom po ovom zakonu, po vladinih naredbah, zadružnih pravilih i pojedinih zaključcih glavne skupštine.

Da se dužnosti odbora točno vrše, odgovorni su odbornici.

Vidi §. 58. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 94. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 94. Proti izboru zadružnih činovnikah mogu se interesenti zadruge za 14 danah, računajući od izbora, uteći kr. zemaljskoj vladi, a ova je, ima li zakonitih

i važnih razlogah, vlastna uništiti bud sve bud pojedini koji izbor.

Mjesta ovako izpražnjena valja odmah popuniti.

Vidi §. 58. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 95. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 95. Činovničko osoblje zadrugah čine: ravnatelj, nadinžinir (inžinir), potrebni broj odsječnih inžinirah, blagajnik, protustavnik i potrebito pomoćno osoblje.

Ravnatelj i nadinžinir (inžinir) mogu se u pravilu odpustiti disciplinarnim postupkom ili na temelju kaznene osude, nu predsjednik zadruge vlastan je svagda, ako na to privoli i odbor zadruge većinom od dvie trećine svih njegovih članovah, razriešiti službovni odnošaj odkazom na godinu danah.

Manjim zadrugam, koje nebi smogle sredstvah, da namjeste sve gore spomenute činovnike, može kr. zemaljska vlada dozvoliti, da namjeste i manje činovnikah pod uvjetom, ako će i tad moći vršiti svoju zadaću.

Vidi §. 58. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 96. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 96. Ravnatelj vodi upravu zadruge, a naloge daje mu odbor ili, ako ovaj nije na okupu, predsjednik.

Tehničke poslove obavlja nadinžinir (inžinir).

Nadinžinirom (inžinirom) moći će se izabrati samo onaj, koji ima inžinirsku diplomu, stečenu na tuzemskoj ili inozemskoj tehnici, odnosno koji ima diplomu

kao ovlašteni civilni inžinir, a dokaže dvogodišnju praksu kod gradnjah za reguliranje riekah i gradnjah oko osušivanja.

Odsječnimi inžiniri slobodno je izabrati i one, koji imaju samo diplomu kao ovlašteni gradjevni mjernici ili kulturni tehnici sa diplomom, ako dokažu dvogodišnju praksu.

Sravni §. 97. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

Prema tim ustanovam traži se u Ugarskoj za inžinire mnogo stroža kvalifikacija.

§. 97. Proti zadružnim činovnikom može se povesti disciplinarna iztraga.

Disciplinarnu iztragu može odrediti: glavna skupština ili odbor zadružni, te zemaljska vlada.

Onaj, koji odredi disciplinarnu iztragu, može činovnika, proti komu se iztraga povede, suspendirati.

Odbor valja tad da se za 14 danah, računajući od suspenzije, pobrine tko da zamienjuje dotičnoga činovnika.

Zemaljska vlada izdati će o disciplinarnom postupku posebnu naredbu.

Vidi naredbu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.606. (pod VI ovoga izdanja) o postupku u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah.

Sravni §. 98. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 98. O svakoj glavnoj skupštini i o svakoj odborskoj sjednici valja sastaviti zapisnik i u njem naznačiti imena prisutnih.

Zapisnike ove valja za 14 danah, računajući od dana odnosne sjednice, predložiti u izvoru ili prepisu zemaljskoj vladi, odnosno vladinomu povjereniku, dodieljenu zadruzi, da ga ovaj podastre zemaljskoj vladi.

Odbor koji u tom pogledu skrivi koji propuštaj, moći će zemaljska vlada kazniti globom od 5 do 500 forintih, koja ide u pričuvnu zakladu odnosne zadruge.

Sravni §. 99. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 99. Zadruga razvrgnuti će se:

1. ako to zaključi glavna skupština;

2. ako se spoji kojom drugom zadrugom.

U jednom i drugom slučaju valja zaključak glavne skupštine predložiti kr. zemaljskoj vladi, da ga odobri.

Zemaljska vlada vlastna je uzkratiti odobrenje zaključku o razvrgnuću zadruge:

1. ako zaključak o razvrgnuću nije zakonito stvoren;

2. ako zadruga nije izpunila svojih obvezah prama trećim osobam, a razvrgnuće nije zaključeno za to, da se zadruga prama §. 123. spoji s drugom kojom zadrugom;

3. ako drži, da u javnu interesu treba daljnji obstanak zadruge.

Sravni §. 100. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 100. Ako se zadruga razvrgne odobrenjem zemaljske vlade, valja odboru prijaviti to nadležnoj oblasti, da razvrgnuće upiše u vodnu knjigu.

Ako li odbor toga neučini, moći će ga zemaljska vlada kazniti globom od 5 do 500 forintih, koja ide u pričuvnu zakladu odnosne zadruge.

Vidi §§. 73. i 95. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892 br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 101. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 101. Imovina zadruge, koja preostane nakon što su namireni dugovi, porazdieliti će se medju članove u razmjerju prama njihovim prinosom, ako se o njoj nije privolom zemaljske vlade drugčije odredilo po zadružnih pravilih ili zaključkom zadružne glavne skupštine.

Dugove će namiriti i preostalu imovinu porazdieliti medju zadrugare članovi odbora, ako se o tom nije drugčije odredilo pravili ili zaključkom glavne skupštine.

Sravni §. 102. zak. čl. XXIII.: 1875. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 102. Ako se članovi zadruge nebi mogli dogovorno sporazumjeti o tom, kako da se ustanovi operat o premjeri inundacijonalnoga područja ili prinosni ključ, valja postupati po ustanovah sljedećih paragrafah 103.—107.

Sravni §. 103. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 103. Operat o premjeri inundacijonoga područja valja u glavnom tehnički izraditi.

Dužnosti ove riešene su zadruge, kojim je premjera inundacijonoga područja već pravno valjana ili ako i ne pravno valjana, a ono bar u tečaju; potonjim je zadrugam ponapose dozvoljeno, da premjeru inundacijonoga područja dovrše onim načinom, kojim su ju započele.

U operatu o premjeri inundacijonoga područja ustanovljuje se teritorij, u kojem valja interesentom doprinositi radnjam.

Kod zadrugah javnoga interesa, koje će se stvoriti ili već postoje, a premjera inundacijonoga područja još nije u tečaju, ili kod kojih treba s nova opredieliti inundacijono područje, valja osnovom za premjeru inundacijonoga područja uzeti najvišu razinu velike vode, koja se je bila ondje opazila do premjere inundacijonoga područja.

O tom da se započme ili ponovi premjera inundacijonoga područja, odlučuje u prvoj molbi glavna skupština zadruge, te valja, da se zaključak taj za 30 danah priobći interesentom zadruge.

Stranka, koja nije zadovoljna odlukom, valja da za 14 danah, računajući od dana, kad je obavještena, svoju pritužbu preda predsjedniku zadruge, a ovaj valja da pritužbu, takodjer za 14 danah, podastre zemaljskoj vladi, da ova o njoj konačno odluči u drugoj molbi.

Postupak glede tehničkoga operata o premjeri inundacijonoga područja urediti će se posebnom naredbom.

Vidi naredbu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove. od 8 listopada 1892. br. 48.604. (pod IV ovoga izdanja) o postupku kod sastavljanja operata u svrhu ustanovljenja poplavnoga područja kod zadrugah za regulaciju vode.

Sravni §. 104. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar -hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 104. Gotov operat o premjeri inundacijonoga područja valja da odbor na 30 danah izloži na mjestu, interesentom lako pristupnu, gdje će ga svatko moći razgledati, te da interesentom dojavi, kad je i gdje operat izložen.

Interesentom valja, da svoje primjetbe za tih 30 danah pismeno predaju odboru, a ovaj predložiti će jih glavnoj skupštini.

Da se rieše predložene joj primjetbe, izaslati će glavna skupština jedno ili, ako uztreba prama posebnim prilikam raznih krajevah, više posebnih povjerenstvah. Svako povjerenstvo ima po pet članovah, a moći će valjano zaključitivati samo kad su prisutna bar tri člana.

Odluku povjerenstva valja da odbor priobći interesentom.

Sravni §. 105. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 105. Proti ovoj odluci mogu interesenti u roku od 30 danah, — računajući od dana dostave, — podnieti utok odboru, koji će ga predložiti na riešenje županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu), nadležnoj prema §. 72.

Neće li županijska oblast (gradsko poglavarstvo) moći riešiti utok po predloženih spisih, odrediti će očevid na licu mjesta, a o tom obavjestiti interesente bar 14 danah prije roka, urečena za očevid.

Osim oblastnih stručnjakah mogu tomu očevidu i stranke dozvati svojih vještakah.

Sravni §. 106. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 106. Čim se konačno ustanovi operat o premjeri inundacijonoga područja, izaslati će glavna skupština povjerenstvo od petorice članovah, da obavi klasifikaciju zemljišta u razmjeru, kojim ova učestvuju, i da ustanovi ključ za prinose.

Za klasifikacije i ustanovljivanja prinosnoga ključa valja postupati prama ustanovam gornjih §§. 104. i 105.

Sravni §. 107. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 107. Proti odluci županijske oblasti (gradskoga poglavarstva) glede premjere inundacijonoga područja, klasifikacije i prinosnoga ključa, ima mjesta utoku u roku od 14 danah, — računajući od dana, kad je odluka dostavljena, al samo s razloga, što se zakoni nisu održali ili što su se zlo uporavili, — i to odgodnom moći kralj. zemaljskoj vladi, koja će, dokine li odluku, stvar dodieliti drugoj županijskoj oblasti, da o njoj s nova odluči.

Sravni §. 108. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

Prema ustanovi §. 108. toga zak. čl. može stranka nezadovoljna odlukom drugoga podžupana „potražiti liek urednim sudbenim putem“.

§. 108. Kad se konačno ustanove: elaborat o premjeri inundacijonoga područja, klasifikacija i prinosni ključ, osnovati će odbor gruntovnicu o cielom inundacijonom području, koja treba da se koliko mnguće sudara sa zemljarinskim katastrom.

U gruntovnici ob inundacijonom području valja da se označuju: imena pojedinih posjednikah, lokalizacijoni broj područja, obsjeg teritorijah i to posebice po pojedinih razredih i prinosni ključ.

Sravni §. 109. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 109. Vlastnici priekopah, sgradah, kružnih nasipah, cestah i željeznicah, zaštićenih zadružnimi nasipi i drugimi radnjami za reguliranje vode, dužni su doprinositi troškovom zadruge u razmjerju prama tomu, koliko bi jih više stajalo uzdržavanje odnosno osjeguravanje vlastitih jim gradjevinah, da nisu izvedene zaštitne gradnje.

Iznos toga prinosa ustanovljuje upravni odbor nadležnoga municipija, saslušavši interesente u prvoj molbi, a konačno zemaljska vlada.

Glede vicinalnih željeznicah odlučan je §. 4. točka a) zak. čl. IV.: 1888.

Vidi §. 69. naredbe kr. hrv.-slalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48 602 (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

§. 4. točka a) zak. članka IV.: 1888. zajed. ugar.-hrv. drž. sabora o željeznicah mjestnoga interesa (sbor. br. 24 god. 1888.) glasi:

a) Vicinalne željeznice oslobadjaju se takodjer od plaćanjah i činitbah, propisanih pod naslovom dohodarstvenog i redarstvenog nadzora u §. 89. sada u kriepostі stojećeg željezničkog prometnog reda, — kao i od doprinašanja k troškovom družtvah proti povodnji, odnosno za uredjenje vodah, spomenutim u §-u 15. zakonskog članka XIV. od godine 1884. te u §-u 110 zakonskog članka XXIII od godine 1885., na to ipak, da ove željezničke pruge odticanje vode nebudu štetonosno priečile ili otegotile, ima se kod političkih obhodah osobita briga obratiti.

Sravni §. 110. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 110. Pokaže li se za pet ili najviše 8 godinah, računajući iza dovršene klasifikacije, da klasifikacija neodgovara stanju, koje se je za toga razdobja polu-

čilo, vlastni su interesenti koji drže, da su jim interesi povriedjeni, predložiti u glavnoj skupštini novu klasifikaciju.

Ako li se nezadovolje zaključkom glavne skupštine, to jih u roku od 14 danah, računajući od dostave zaključka, ide utok zemaljskoj vladi.

Sravni §. 111. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 111. Ako li zadruga, koja treba da se prama §. 81. s nova ustroji ili stvori ureda radi, neustanovi svojih pravilah, neizabere svoga odbora ili nezapočme svoje djelatnosti u roku, urečenu zemaljskom vladom, to će zemaljska vlada imenovati zadružne činovnike.

Ovi su činovnici dužni postupati po uputah i naredbah vladinih.

U takvih će slučajevih zemaljska vlada sastaviti povjerenstvo od većih posjednikah inundacijonoga područja i zastupnikah interesovanih obćinah za to, da izjavljuje svoje mnienje o zadružnih poslovih.

Poslovnik toga povjerenstva ustanoviti će zemaljska vlada.

Vidi §. 13. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48. 606. (pod VI ovoga izdanja) o postupku u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah.

Sravni §. 112. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885)

§. 112. Ako bud obzirom na jedinstvenu regulaciju koje rieke i osušivanje, stojeće s njom u savezu, bud s obzira na potrebe uprave i sjegurnosti u javnu interesu treba, da se podržavaju zaštitne gradnje koje zadruge, vlastna je zemaljska vlada odrediti ureda radi, da se uvrsti u proračun zadruge iznos, potrebit za uzdržavanje i nadziranje zadružnih zaštitnih gradjevinah, te da se iznos razporeže na zadružne članove.

Proti takovoj odredbi moći će zadruga za 14 danah, računajući od dana dostave, podići svoje prigovore

kod zemaljske vlade. Al ako zemaljska vlada unatoč tim prigovorom nepromjeni svoje odredbe, dužna ju je zadruga odmah izvesti.

Odbornici zadruge dužni su pod odgovornost, iznos uvršten u odobreni proračun razporezati na zadružne članove po prinosnu ključu, te pobrinuti se, da svaki član namiri iznos, koji ga je zapao.

Sravni §. 113. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 113. Ako zadruga, koju treba uzdržavati u javnu interesu, neizpuni svojih obvezah, ili ako se po nalogu zemaljske vlade neprihvati radnjah, što jih je vladin povjerenik, izvidivši sve na licu mjesta, označio potrebitimi, ili kako jih zadruga nedovrši onako brzo, kako bi trebalo, moći će zemaljska vlada ureći prekluzivni rok, u kojem valja zadruzi izpuniti svoje obveze, te izvesti radnje, što jih je vladin povjerenik označio potrebitimi.

Neizpuni li zadruga ni u prekluzivnom tom roku svojih obvezah, to će se zemaljska vlada pobrinuti, da se radnje o trošku zadruge izvedu i uzdržavaju. Podjedno biti će vlada vlastna razporezati potrebite za to iznose na interesente, čim se započme izvadjanje i to, ako se nebi dalo drugčije, t. j. ako još nebi bio ustanovljen prinosni ključ, provizorno u razmjerju prama zemljarini, koja se plaća od zemljištah u inundacijonom području.

Kad se ustanovi prinosni ključ, rektificirati će se po njem i izravnati prinosi ovako ubrani.

Sravni §. 114. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.).

§. 115 istoga zak. čl. glasi:

Kada pri družtvih, imajućih po 113. §. postajati u interesu javnom, investicionalna svota po XLII. zak. članku, od 1881. god. izračunati se imajuća čini više od svote, što ju iznaša 60% dvadeseterostrukoga čistoga prihoda po novom katastru od inundacionalne površine po visini vode, ustanovljenoj prigodom ustrojenja družtva, a pri družtvu, kojemu je kašnje pripojeno uzvi-

sitije inundacionalno područje, još 20% dvadeseterostrukoga čistoga prihoda po novom katastru od ovoga pripojenoga područja: nosi tada ovaj višak ili u ime njegovo investirati se imajuću glavnicu država.

Pri družtvih ipak, kojih je inundacionalno područje u novi zemljarinski kataster još uvršteno po stanju prije obezbiedjenja od povodnjah obstojavšem i kojih troškovi nisu radi naknade poreza još likvidovani u smislu XLII. zak. članka od 1881. godine, neima se najveći teret, što jim se može nametnuti, ustanoviti načinom gore naznačenim, nego, bila družtva ista ustrojena dobrovoljno ili u smislu 82. §. zakona ovoga, posebnim postupkom prema povišici vriednosti regulacijom postignutoj.

Površine, kojih financijalna samosvojnost ostaje netaknuta takodjer i uz ustrojstvo po novom razredjenju, mogu zahtievati, da se za trajanja financijalne samosvojnosti na njih posebice takodjer uporave odredbe, što jih sadržaje zakon ovaj u 113., 114. i ovom §.

Svako družtvo, koje želi zahtievati uporavu ove pogodnosti na korist svoju, dužno je dokazati:

1. da je obavljena tehnička premjera inundacionalnog područja; eventualno da je vlada prihvatila postojeću premjeru inundacionalne površine;

2. da svaka čestica na ovaj način premjerene inundacionalne površine, razumievajuć ovde i površine iznova se pripojiti imajuće, razmierno pridonaša troškovom.

U ovu svrhu imaju se obaviti naknadne likvidacije po propisu XLII zak. članka od 1881. godine, bez obzira na odredbu, da nova likvidovati se imajuća investicija ima iznašati barem četvrtinu likvidovane već glavnice.

Ova ustanova preobterećenja neizključuje, da gdje postoje iznimno nepovoljni materijalni odnošaji ili u slučajevih izvanrednih nesrećah družtvo bude eventualno dionikom državne podpore.

§. 114. O pitanju, da li koju zadrugu valja uzdržati ili konstituirati u javnu interesu, odlučuje zemaljska vlada, saslušavši odnosnu zadrugu ili interesente i susjedne zadruge.

Ustanove §§. 112. i 113. valja svakako uporavljivati na zadruge stvorene ureda radi prama §. 81., pak i na one zadruge, koje su zaključile razvrgnuće, a vlada toga zaključka u javnu interesu nije potvrdila.

Na zadruge, koje se nemoraju podržavati u javnu interesu, nemogu se uporavljivati ustanove §§. 112. i 113.

Sravni §. 116. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

U zakonu, kako je proglašen u sborniku, pogrješno su u stavci drugoj citirani §. 111. i 112. mjesto 112. i 113.

§. 115. Zemaljska vlada motri po svojih povjerenicih djelovanje zadrugah, te bdije nad tiem, da zadruge djeluju po ustanovah zakona, po svojih pravilih i po zaključcih glavne skupštine.

S toga valja vladinoga povjerenika pozivati svim sjednicam odbora i glavnoj skupštini. U tih sjednicah ide povjerenika rieč, te je on vlastan proti zaključkom uteći se za 14 danah zemaljskoj vladi, ako drži, da se timi zaključci podpuno neobezbiedjuju zaštitne gradjevine.

Vidi §. 54. i 56. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojim se ustanovljuje dan, kojim ima u kriopost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 117. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 116. Zadruge dužne su stvarati si pričuvne zaklade za obranu od vode. Iznos pričuvne zaklade, sračunan po kilometru ciele linije, koju treba braniti, valja u pravilih točno ustanoviti.

Pričuvnom zakladom valja upravljati posebice, odieljeno od ostalih zadružnih novacah, te će ju zadruga, kad god nastane pogibelj moći upotriebiti, da namiri trošak za obranu od povodnjah.

Iznos potrošen iz pričuvne zaklade valja, kad mine pogibelj, razporezati na članove zadruge, i od njih ubrati prama ustanovam §. 120. tako, da će se pričuvna zaklada opet dopuniti najkasnije za 6 mjesecih, nakon što je minula velika voda.

Sravni §. 118. zak. čl. XXIII. : 2885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 117. Zadruge za obranu od povodnjah dužne su smjestiti vodomjere, opredieljene posebnimi odredbami i namjestiti dostatan broj stalnih stražarah.

Ustanova §. 173. tiče se i ovih zadružnih stražarah.

Sravni §. 119. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 118. Na materijal i spreme potrebite uzdržavanju gradjevinah ili obrani i na pričuvnu zakladu za obranu od vode nemože se udariti ovrhom.

Ako s toga nebi bilo pokrića za tražbinu, koju bi valjalo utjerati ovrhom, to se mogu interesenti zadruge pridržati, da namire manjak razmjerno po prinosnom ključu.

Sravni §. 120. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 119. Iznosi, što jih zadruga razporeže (ovamo spadaju i prinosi pojedinih dobarah za ukamaćivanje i amortizaciju zadružnih zajmovah) obterećuju odnosni posjed tako, da jih ide svojstvo izravnih porezah sa pravom prvenstva, i prednost pre svimi pače i uknjiženimi tražbinami.

Sravni §. 121. stavku 1. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. zakona o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

Stavka druga toga zak. čl. glasi:

„Pri sudbenoj prodaji ovakovih nepokretninah i u slučaju stečaja imaju se, što se tiče prvenstva ovih prinosakah, dotično zaostatakah njihovih, uporaviti odredbe glede predmeta obstojećih posebnih zakonah".

Ove ustanove nema u našem zakonu.

§. 120. Ravnatelj zadruge valja da vlastnike dotičnih inundacijonah područjah pojedince obavješćuje, kolike li je godišnje prinose za zadružne troškove zadruga razporezala i koliki prinosi zapadaju pojednine posjede za ukamaćivanje i armortizovanje zadružnih zajmovah.

Članovi zadruge dužni su, da svoje prinose na mjestih, opredjelenih glavnom skupštinom, uplaćuju u četiri jednaka obroka i to prvoga dana svakoga četvrtgodišta, dakle 1. siečnja, 1. travnja, 1. srpnja i 1. listopada.

Tko svoga prinosa neplati do polovine drugoga mjeseca u dotičnu četvrtgodištu, dužan je za cielo četvrtgodište platiti 6% zateznih kamatah i to od iznosa onoga, kojim je zaostao.

Ako zamoli zadruga, odrediti će zemaljska vlada, da organi obćinski pobiru i utjeruju prinose i zaostatke putem političkoga prisilnoga postupka.

O utjerivanju tih prinosah i zaostatkah izdati će zemaljska vlada naputak

Sravni § 122. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.), koj glasi:

O razporezanih godišnjih prinoscih za troškove družtvene, kao i na pojedine čestice u inundacionalnom području odpadajućih prinoscih u ime kamatah i amortizacionalnih obrokah od zajmovah družtvenih ima ravnatelj družtva dotičnim vlastnikom u inundacionalnom području pojedince dati obaviest.

Članovi družtveni dužni su u četiri jednaka četvrtgodišnja obroka i naime prvi dan svake četvrti, dakle 1. siečnja, 1. travnja, 1. srpnja i 1. listopada platiti prinoske svoje u mjestih, što jih opredieli glavna skupština.

Tko neplati prinoska svojega do polovice drugoga mjeseca četvrti, platiti će 6% na godinu iznašajućih zateznih kamatah za cielu četvrt godine od svote, kojom se nalazi u zaostatku.

Pobiranje, dotično utjerivanje prinosakah i zaostatakah njihovih na način XLIV. zak. člankom od 1883. godine propisani odrediti će na prošnju družtva ministar financijah preko organah za pobiranje izravnih porezah opredieljenih

U slučaju ovom pripada državnomu eraru šestina zateznih kamatah, imajućih se pobrati od zaostatakah.

Kada nastane slučaj, da se na način izravnih porezah utjerivaju prinosci za troškove družtvene:

1. dužan je blagajnik družtveni vrhu prinosakah u zaostatku se nalazećih sastaviti i do posljednjega dana drugoga mjeseca četvrti dotičnomu kr. poreznomu nadzorniku predložili izkaz:

a) posebno po upravnih kotarih glede družtvenih članovah, koji pri kr. poreznom uredu plaćaju porez;

b) posebno po obćinah (gradovih) glede družtvenih članovah, koji pri obćini (gradu) plaćaju porez.

2. Kralj. porezni nadzornik ima, što se tiče evidencije, osiguranja, pobiranja i utjeranja u zaostatku se nalazećih prinosakah. postupati u smislu XLIV. zak. članka od 1883 godine i voditi skrb, da kr. porezni uredi i obćinski organi svote u ime ovih

zaostatakah uništavše, kao takodjer i pet šestinah plaćenih zateznih kamatah koncem svakoga mjeseca točno i bez prigovora odprave u družtvenu blagajnu, a šestinu plaćenih zateznih kamatah zaračunaju na korist države.

3. U slučajevih. kada svote, što jih članovi družtveni plate u ime nalazećih se pri njih u zaostatku izravnih porezah, obćinskoga prireza i prinoska družtvenoga, nisu dovoljne za podmirenje ukupne dužnosti njihove, ustanovljuje, saslušavši dotična družtva, ministar financijah način razdiobe uplaćene svote za račun ovih trovrstnih zaostatakah.

4. Do dana odpravljenja izkaza zaostatakah vlastna je, istina, družtvena blagajna primati plaćanjah u ime zaostatakah u izkaz uvrštenih, nego je dužna od plaćene svote najprije odbiti za cielu četvrt odpadajuće zatezne kamate, učinjenu izplatu zabilježiti u izkaz zaostatakah i šestinu pobranih zateznih kamatah odpraviti dotičnomu kr. poreznomu uredu.

§. 121. Potraži li koja zadruga, da se odobre (§. 92.) zaključci glavne skupštine o zajmu, što bi ga zadruga htjela sklopiti, valja da predloži zemaljskoj vladi sljedeće podatke:

1. zaključak glavne skupštine te obrazložbu, razlažuću, zašto zadruzi treba uzeti zajam;

2. uvjete zajma, imenito kamate, što bi jih plaćala i osnovu ob armotizaciji.

Sravni §. 123. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) koj glasi:

Tražeć odobrenje zaključakah glavne skupštine, tičućih se sklapanja zajmovah (93. §.), dužno je družtvo ministru javnih radnjah i komunikacijah predložiti što sliedi:

1. zaključak glavne skupštine i obrazložbu potrebe, da se učini zajam;

2. uvjete zajma i navlastito osnovu, tičuću se plaćanja kamatah i amortizacijalnih obrokah.

Na prošnju zajam sklapajućih družtvah, vlastan je ministar financijah dozvoliti, da kamate zajma i amortizacionalne obroke pobiru eventualno utjeravaju organi za pobiranje izravnih porezah opredieljeni pod uvjetom, da družtvo zajam sklapajuće:

a) sporazumno s vjerovnikom annuitetom ustanovi rok dospietka na dan, koji pada na rok koji, kada dospievaju izravni porezi (35. § XLIV. zak. čl. od 1883. god.).

b) sporazumno s vjerovnikom za obroke. što jih na račun annuitetah imaju individualno plaćati članovi družtveni, ustanovi

rok dospietka na način, da rok isti iztiče tri mjeseca prije dospietka annuiteta, što se ima platiti vjerovniku:

c) individualni izkaz obrokah, što jih imaju plaćati članovi družtveni, sastavljen u obliku po ministru opredieljenom ter po razredjenju u 1. točki 122. §. ustanovljenom, prije podignuća zajma predloži nadležnomu kr. poreznomu nadzorniku;

d) na dan podignuća zajma svotu, odgovarajuću iznosu, što se ima na godinu danah platiti u ime kamatah od uzajmljene svote i amortizacionalnih obrokah, u gotovu novcu ili kamatonosnih državnih blagajničkih doznačnicah položi kao jamčevinu pri kralj. poreznom uredu ili državnoj blagajni, koja će po odredbi ministra financijah dotičnomu vjerovniku izplaćivati annuitete, i o ovom položenju dotičnomu kralj. poreznomu nadzorniku učini prijavu. Jamčevina ova pripada skupa s eventualnimi kamatami družtvu. Svote ipak, koje su potrebite za izplatu annuiteta, mogu se, u koliko nebi podpuno izplaćene bile na dan platežni, namiriti iz jamčevine ove, dotično u prvom redu iz tekućih kamatah njezinih. — Uzvratno ima se iz annuitetnih obrokah u zaostatku se nalazećih izcieliti jamčevina ova. Iza odplate cieloga zajma izdati će se svota, što preostane od ove jamčevine i tekućih kamatah njezinih družtvu na razpoložbu kao pričuvna zaklada;

e) o promjenah, što u individualnih izkazih gore pod c) točkom naznačenih nastanu glede osobe pojedinih vlastnikah ili količine dužnosti, svake godine sastavi individualni izkaz, ter ga nadležnomu kr. poreznomu nadzorniku predloži za svaku poreznu godinu do 10. prosinca prediduće godine.

§. 122. Uzme li djelovanje zadruge zapinjati, neizpunjuje li ona unatoč ponovnim opomenam bitnih svojih dužnostih, označenih joj pravili, ili nastanu li financijalne neprilike, izaslati će zemaljska vlada vladinoga povjerenika, da upravlja zadružnimi poslovi.

Vidi §. 57. naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Vladin povjerenik vrši, osim slučajevah nebrojenih pod točkami 1., 7. i 9. §. 91., prava glavne skupštine i odbora i obavlja njihove poslove.

Povjereniku priedieliti će zemaljska vlada povjerenstvo sastavljeno od članovah zadruge, da mu podaje mnienja.

Djelovanje povjerenika trajati će najviše dvie godine.

Čim mine taj rok, ili ako je povjerenik izaslan na kraće vrieme, sazvati će on glavnu skupštinu, da konstituira odbor, te će ovomu predati poslove zadružne, da njimi upravlja.

No djelovanje povjerenika moći će se produljiti i na dalnje dvie godine, ako bi to zemaljska vlada s važnih razlogah držala potrebitim, ili ako bi to zatražili sami interesenti. U odnosnoj naredbi valja tad u svakom slučaju naročito naznačiti, dokle će opet trajati djelovanje povjerenika.

Vidi §§. 58, 59. i 73. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listop. 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Zatim vidi §. 13. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.606. (pod VI. ovoga izdanja), o postupku u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah.

U ovom §. navedeni vladin povjerenik ovlašteni je izvanredni vladin povjerenik, ter mu djelokrug nadmašuje djelokrug vladinoga povjerenika, navedenoga u prijašnjih §§.

Sravni §. 124. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48 god. 1885.).

§. 123. Radi li se o tom, da se sjedine dvie ili više zadrugah, valja se držati sljedećih ustanovah:

1. Imovinom zadruge, koja se spaja s drugom kojom zadrugom, valja napose upravljati dotle, dok se nenamire ili ne osjeguraju zajmovi zadruge i ostale tražbine, što su jih prijavili vjerovnici za šest mjesecih, iza kako je sjedinjenje unešeno u vodnu knjigu; samu upravu vodi odbor nove zadruge.

2. Tereti iz prošle dobe te troškovi, potrebni da se izgrade gradnje za regulaciju do dimenzijah jednako sjegurnih, obterećuju članove zadruge isto tako, kao da se sjedinjenje nije ni izvelo.

*

3. Sjedinjenje može se izvesti tek, kad ga odobri zemaljska vlada.

4. Je li se sjedinjenje izvelo, valja to odmah prijaviti nadležnoj oblasti, da ga zabilježi u vodnu knjigu.

Vidi §. 73. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 125. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 124. Zemaljska vlada dati će, kad god uztreba, a svake godine najmanje po dva puta, izpitati obranbene nasipe i ostale zadružne gradjevine.

Zadruge dužne su, da za državni nadzor plaćaju zemaljskoj blagajni godišnji paušal od 3 forinta po kilometru nasipa.

Osim toga paušala nemogu se od zadrugah u ime državnoga nadzora tražiti nikakva druga plaćanja za troškove spojene s tim nadzorom.

Vidi §. 56. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 126. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 125. Kod vodogradjevinah manje važnosti vlastna je zemaljska vlada na vrieme ili trajno odriešiti interesente formalnostih propisanih ovim odsjekom, pak i najmanje mjere učestovanja, što ju §. 83. traži, da se uzmogne vršiti pravo glasovanja.

Sravni §. 127. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 128. istoga zak. čl. glasi: Ukupna korespodencija družtvah radi regulacije vodah sklopljenih prosta je od poštarine, kada je providjena službenim pečatom i nadpisom na zavitku: „u poslu regulacije vode.

B. Zadruge za porabu vode.

§. 126. Ustanove §§. 74., 75., 76., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 91., 93., 100., 123. i 125. vriede i za zadruge za porabu vode; za zadruge stvorene za osušivanje tla vriede osim toga i §§. 77., 78., 83., 102., 110., za tiem 115., 119. i 122. ovoga zakona.

Sravni §. 129. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar. hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 127. Nemože li se slobodnim sporazumkom interesentah sastaviti zadruga za osušivanje tla, vlastna je većina, sračunana prama obsjegu učestvujućih zemljištah, i proti volji manjine zaključiti, da se konstituira zadruga pod uvjet, da se zasnovane radnje nebi mogle valjano izvesti, ako se neprotegnu i na zemljišta manjine.

Vidi §. 66. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892 br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni § 130. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 128. Radi li se o natapanju tla, vlastna je većina od dvie trećine interesentah, sračunana prama razmjerju posjeda, i proti volji manjine konstituirati zadrugu pod uvjet:

1. da su se zemljišta, koja će se pripojiti zadruzi, stalno rabila kao livade ili pašnjaci;

2. da radnje obsižu bar 100 katastralnih jutarah;

3. da za valjanu provedbu radjnah treba da učestvuje i manjina.

Vidi §. 67. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade. odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se nstanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 131. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§ **129**. Ako li koji učestnik, koji mora da po §§. 127. ili 128. učestvuje proti svojoj volji, dokaže, da se bar za pet godinah iza što je oblast ustanovila, da su radnje dovršene, nije glede vlastitoga mu zemljišta polučila svrha, za kojom se je išlo, vlastan je on potražiti, da mu se povrate prinosi po njem uplaćeni, i da se s njegova posjeda uklone gradjevine, kojih više netreba.

U tom postupat će se prema §§. 106. i 107. ovoga zakona.

Glavna je skupština takodjer, ako to dozvoli oblast i ako se dade primjerena odšteta, vlastna izključiti pojedine učestnike, ako odatle ima znatna korist po zadrugu ili ako bi se zemljište, koje se hoće izključiti, bolje moglo pripojiti drugoj kojoj zadruzi, ili ako bi se svrha, za kojom se je išlo, valjano dala polučiti posebnom kakovom uredbom,

Sravni §. 132. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. **130**. Zadruga držati će se konstituiranom, čim zemaljska vlada odobri zadružna pravila, prihvaćena po glavnoj skupštini.

Oni, koji bi prije, nego li što se odobre pravila, uredovali u ime zadruge, biti će osobno i solidarno odgovorni.

Sravni §. 133. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. **131**. Modifikaciji ili promjeni odobrenih glavnih ili detalnjih osnovah treba zaključak glavne skupštine i odobrenje oblasti.

Sravni §. 134. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. **132**. U zadružnih pravilih valja svakako ustanoviti:

1. ime i sjedište zadruge;
2. svrhu zadruge;

3. kako će dugo trajati zadruga;

4. oznaku posjedah, spadajućih zadruzi, eventualno imenik članovah zadruge;

5. prinose pojedinih članovah troškovom zadruge;

6. kako će odbor biti ustrojen, kako će se birati, kakva će biti djelokruga i kako će dugo trajati njegovo djelovanje;

7. kako će se, gdje i kada sazivati glavna skupština, kakav će joj biti djelokrug, kojim će redom razpravljati i kako stvarati zaključke i što valja učiniti, ako sazvana već glavna skupština nebi bila sposobna zaključavati;

8. kakvo će pravo glasovanja ići članove i kako će ga oni vršiti.

Sravni §. 135. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.).

§. 133. Jedna trećina članovah, imajućih pravo glasa, može kad ju je volja pismeno, naznačivši uzrok i svrhu, potražiti, da se sazove glavna skupština. Ako organ, ovlašten na poziv, neizpuni te želje za osam danah, to će na zamolbu interesentah zemaljska vlada odrediti, neka se sazove glavna skupština.

Sravni §. 136. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48 g. 1885.)

§. 134. Zaključci glavne skupštine o promjeni pravilah i razvrgnuću zadruge biti će pravno valjani samo, ako jih odobri kr. zemaljska vlada.

Sravni §. 137. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 135. Zadruga razvrgnuti će se:

1. ako mine vrieme, za koje se je zadruga konstituirala;

2. ako to zaključi glavna skupština;

3. ako se sjedini s drugom zadrugom.

U slučajevih označenih pod točkami 2. i 3. valja zaključak glavne skupštine predložiti zemaljskoj vladi, da ga odobri.

Sravni § 138. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 136. Imovina razvrgnute zadruge, koja preostane nakon što su namireni dugovi, porazdieliti će se medju članove razmjerno prama njihovim prinosom, ako se o njoj nije drugčije odredilo.

Dugove će izplatiti i preostalu imovinu medju članove porazdieliti članovi odbora, ako se o tom nije drugčije odredilo pravili ili zaključkom glavne skupštine.

Sravni §. 139. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 137. Zemaljska vlada vlastna je odrediti razvrgnuće zadruge, ako se zadruga, nakon što su joj odobrena pravila, nije u opriedieljenu roku prihvatila svojih posalah, ili ako jih svojom krivnjom nenastavi tečajem dvijuh godinah.

Sravni §. 140. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 138. Kod zadrugah stvorenih za natapanje, drenažu, osušivanje i kolmaciju vlastna je vlada, ako zadruga uztraži, dozvoliti, da se prinosi i zaostatci prinosah pobiru odnosno utjeruju načinom propisanim u §. 120.

Sravni §. 141. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

V. Poglavje.

Ustanove o vodnom redarstvu.

§. 139 Zadruge valja da odnosnoj oblasti prve molbe (§. 167.) prijave imena i stan svojih ravnateljah, inžinirah, stražarah ili drugih nadzornih organah.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II. ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriapost stupiti zakon od 31. prosinsa 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 145. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 140. Svaka zadruga za obranu od vode valja da najkasnije tri mjeseca, iza kako se je konstituirala, izradi detaljirani statut o tom, što da se učini, kad zaprieti pogibelj i kako će se rukovati ustavami, ako ima ustavah ili su ove zasnovane, te da statut taj podastre zemaljskoj vladi, da ga odobri.

Koji prekrše te naredbe, moći će se kazniti globom od 5 do 500 forintih na korist pričuvne zaklade odnosne zadruge.

U tom statutu valja jasno i razgovjetno naznačiti, uz koji će vodostaj i uz koje okolnosti trebati, da se strože vrši nadzor, da se upotriebi više radnih silah, da posreduju upravni činovnici, i da se pod silu radnici prizovu u pomoć, — pak ustanoviti, kako će se postupati u takvih slučajevih.

Vidi §. 95. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojem se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 146. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 141. Čim voda uzme rasti do visine opredieljene u statutu za obranu od vode, dužna je zadruga priobćiti to nadležnoj oblasti.

Kad uztraži povjerenik zadruge, oblast će za radnje za obranu od visoke vode odrediti onoliko radnikah, koliko ih je zatražio povjerenik, te radnikom ustanoviti plaću, što ju valja da namiri odnosna zadruga.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Zatim vidi §. 6. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.605.

(pod V ovoga izdanja) u pogledu oblika, u kojem zadruge za regulaciju vode svoje nacrte u arkivu vodne knjige pohraniti imadu.

Sravni §. 147. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.), po glasu koje ustanove ima se učiniti prijava, spomenuta u prvoj stavci ovoga paragrafa: „kako nadležnim administrativnim činovnikom, tako i dotičnomu državnomu gradjevnomu, dotično riečkomu mjerničkomu uredu."

§. 142. Ima li razloga držati, da obranbeni nasip nije dosta jak, ili ako ga je visoka voda tako oštetila, da ga zadruga sama sa svojimi radnimi silami ili sredstvi nebi mogla uspješno obraniti, ili konačno, ako voda uzme rasti sve do tjemena obranbenoga nasipa, valja to odmah priobćiti nadležnoj oblasti i susjednim obćinam.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od . listopada 1892. br. 48.604. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 148. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu ua vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 143. Čim nadležnoj oblasti stigne prijava prema §. 141., valja joj s mjesta odrediti, da obćine u poplavištu odmah stave na razpolaganje javnu radnu snagu i materijal, ako to odredi oblast ili uztraži organ, što ga je zadruga već prije za to označila.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 149. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

U zakon, kako je proglašen u sborniku, pogrješno je u ovom §-u citiran §. 142. mjesto §. 141.

§ 144. Nastane li koja od okolnostih spomenutih u §. 142., valja da nadležna oblast odmah izašalje na lice mjesta oblastnoga izaslanika, da ondje bdije,

vrše li radnici naloge, da podupire obranbene radnje zadruge, te da pazi na obranbeni nasip.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 150. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 145. U takvih je slučajevih oblastni izaslanik, ili dok on nestigne, povjerenik zadruge vlastan, zaustaviti i za obranu upotriebiti sav materijal i orudje, što ga ima u posjedu pojedinih žiteljah, posjednikah i obćinah; vlastan je nadalje odrediti na mjesto, gdje prieti pogibelj, svu radnu silu i vozila učestnikah, a ako ni to sve nebi doteklo, dužni su neprekidno obavljati obranbene radnje i svi žitelji susjednih obćinah sa svojim orudjem, svojom teglećom marvom i družinom.

Zadruga ne može se pridržati, da naplati javnu radnu silu, koja se je ovako smogla.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 151. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 146. Čim mine povodnja, dužan je spomenuti oblastni izaslanik, da sudjelovanjem zadružnoga povjerenika, obćinskih organah, koji su priveli i upravljali radnom silom obćinah, te ostalih interesovanih stranakah, odmah sastavi izkaz o tom, koliko se je za obranbene radnje upotrebilo materijala i orudja i u kojoj vriednosti i koliko je štetah poteklo s obrambenih radnjah, pak da prama tomu izkazu pokuša nagodu odnosnih stranakah sa zadrugom. Nedodje li do nagode, valja da on za osam danah

predloži izkaz kotarskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) na daljnje uredovanje.

Kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) ustanoviti će bud po predloženih mu spisih, bud, obnadje li potrebnim te izašalje stručno povjerenstvo, po procjeni toga povjerenstva iznos troškovah, koje zadruga valja da naknadi. Zadruga dužna je pod ovrhom izplatiti taj iznos za 30 danah, računajući od dana, kad joj je dostavljena odluka kotarske oblasti (gradskoga poglavarstva).

Stranci nezadovoljnoj pravomoćnom odlukom kotarske oblasti (gradskoga poglavarstva) otvoren je put pravde, al se tiem neobustavlja ovršba odluke upravne oblasti.

Vidi §. 101. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 152. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 147. Ako li visoka voda unatoč svim tim odredbam poplavi zaštićeni teritorij, vlastna je kot. oblast (gradsko poglavarstvo), saslušavši interesovane stranke, odrediti, da se obranbeni nasip prosječe, te da se ovako voda, koja je provalila, navede u korito, al tad valja, da se već unapried pobrine, kako će se, čim odteče visoka voda ili i prije, ako uztreba prama vodostaju rieke, za dobe opet zabušiti prolom u nasipu.

Sravni §. 154. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 148. Ustanove ovoga poglavja ob obrani od pogibelji vode ili o gradjevinah, izvedenih za tu obranu, vriede i za one privatne obranbene nasipe, koji su dozvolom oblastih podignuti, da se obrane od visoke vode pojedini predieli, pojedine obćine ili njihovi medjnici.

Sravni §. 155. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1985.)

VI. Poglavje.

Oblasti i postupak.

§. 149. U svih poslovih, koji se prema ovomu zakonu tiču reguliranja i porabe vode i obrane od vode, nadležnom je upravna oblast.

Sravni §. 156. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.) i §. 75. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 150. U poslovih podielivanja dozvole (koncesijah) nadležna je županijska oblast u slučajevih, navedenih u §. 41. sl. f. zakona od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih, a u inih slučajevih kotarska oblast u prvoj molbi, u gradovih pako i poput gradovah uredjenoga trgovišta Rume gradsko poglavarstvo.

U molbenom tečaju odlučuju ustanove zakona od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i ustroju uprave u županijah i kotarih, dotično ustanove zakona od 5. veljače 1886., kojim se preinačuju odnosno nadopunjuju nekoje ustanove zakona od 28. siečnja 1881. ob ustroju gradskih obćinah.

U koncesijonih poslovih o radnjah, koje da se izvedu na brodivih, odnosno zajedničkih riekah, odlučivati će, ako bi radnjam ovim prigovorili organi zajedničke vlade obzirom na potrebe reguliranja vodah odnosno brodarenja, ban, nakon što se je sporazumio sa zajedničkim stručnim ministrom.

Vidi §. 5. naredne kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

§. 41. slovo f) zakona od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih (sbor. br. 8. g. 1886.) glasi:

Županijam pripada u upravnom području njihovom javna uprava, na koliko nadilazi djelokrug kotarskih oblastih, a nije samoj vladi izrično pridržana.

Navlastito spada u djelokrug županijah: (ostala izpustivši.) f) vodjenje predhodne razprave, ako je takova radi eventualnih interesentah ili što se predmeta tiče više obćinah jednoga ili više kotarah, potrebna kod gvadjenja kakovih cestah, mostovah, kanalah, prokopah, kod uredjenja vodah i potokah, kod utvrdjivanja obalah, kod izvedenja nasipah, natapanja i osušenja tla itd., donošenje odluke o dozvoli tih gradnjah, kao i o doprinosbenom ključu, u koliko to nije pridržano vladi, te riešavanje pritužbah i prieporah, koji nastanu kod takovih gradnjah, ako predmet nespada na sud.

§. 51. istoga zakona glasi:

Proti odlukam i odredbam kotarske oblasti pripada nezadovoljnoj stranci pravo utoka na županijsku oblast, a u predmetih, izručenih upravnomu odboru županije kao prizivnoj molbi (§. 30. zakona ob ustroju toga odbora) na rečeni upravni odbor.

§. 52. Proti drugomolbenim odlukam kotarske oblasti (§. 48. ovoga zakona) imade mjesta utoku na županijsku oblast samo onda, ako kotarska oblast nepotvrdi odluke prvomolbene.

§. 53. Proti rješitbam županijske oblasti, donešenim u prvoj molbi, dopušten je utok na zemaljsku vladu bezuvjetno, a proti drugomolbenim rješitbam te oblasti dopušten je utok na zemaljsku vladu, no tom stegom, da u predmetu prekršaja lovskoga zakona, potočnoga redarstva, privremenoga reda za brodarenje, zatim u predmetu šumskih štetah i u svih predmetih mjestnoga redarstva neima mjesta utoku proti rješitbi županijske oblasti, potvrdjujućoj odluku prve molbe.

§. 23. zakona od 5. veljače 1886., kojim se preinačuju odnosno nadopunjuju njekoje ustanove zakona od 28. siečnja 1881. ob ustroju gradskih obćinah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji (sborn. br. 10. g. 1886.) glasi:

Propisi, odnoseći se na molbeni tečaj o poslovih, koji spadaju u djelokrug zastupstva i poglavarstva glavnoga zemaljskoga grada Zagreba i slobodnoga kr. grada Osieka, ostaju, u koliko nisu preinačeni prediducimi ustanovami, netaknuti.

§. 24. istoga zakona glasi:

Svi ostali gradovi, uredjeni prema zakonu od 28. siečnja 1881, i poput gradskih municipijah uredjeno trgovište Ruma ostaju u svom dosadanjem ustroju kao upravne oblasti prve molbe, te se samo u pogledu molbenoga tečaja u stvarih prenešenoga djelokruga i u poslovih poreznih podredjuju županijskoj oblasti, odnosno upravnomu odboru one županije, u koje području leže.

Sravni §. 157. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 151. Zasiže li koja vodogradjevina u područje više municipijah, to ona županijska oblast (gradsko poglavarstvo), kod koje se je predala molba, da se povede postupak, valja da odmah prepis te molbe pošalje županijskim oblastim (gradskim poglavarstvom) interesovanih municipijah za to, da uzmognu za 14 danah iza kako su obavješteni, eventualne svoje primjetbe o nadležnosti pismeno priobćiti onoj županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu), koja jim je poslala prepis molbe.

Ako te županijske oblasti (gradska poglavarstva) za 14 danah neprigovore nadležnosti, nadležna je u prvoj molbi ona županijska oblast (gradsko poglavarstvo), kod koje se je predala molba.

Je li se pako prigovorilo nadležnosti, valja da ona županijska oblast (gradsko poglavarstvo), kod koje se je molba predala, odmah sve spise podastre zemaljskoj vladi, da ova odluči o nadležnosti.

Nadležna županijska oblast (gradsko poglavarstvo) treba svakako da k razpravi pozove županijske oblasti (gradska poglavarstva) ostalih interesovanih municipijah.

Ako li od pozvanih županijskih oblastih (gradskih poglavarstvah) nitko nedodje k razpravi, to se s toga nesmije zategnuti ni postupak ni odluka.

Sravni §. 158. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 152. Uztreba li na tudjih zemljištih i vodah obaviti predradnjah za vodogradjevine, a posjednik dotičnoga zemljišta to prieči, vlastan je podhvatnik u nadležene oblasti potražiti dozvolu za predranje.

Dozvola za predradnje glasi na stanovito vrieme, a ovlašćuje koncesionara, da se o svom trošku prihvati izvidah i studijah potrebitih za zasnovani podhvat, te da obavi prtrebite izmjere.

Kojega će se dana i gdje prihvatiti predradnjah, valja da koncesionar bar tri dana prije prijavi

načelniku dotične obćine, a ovaj priobćiti će to interesovanim posjednikom pojedince ili načinom običajnim ondje za oglašivanje.

Nanese li se komu za predradnjah kakva šteta, valja da ju koncesionar odmah naknadi. Da se naknada ova zajamči, vlastna je nadležna oblast, ako to uztraži bud koja interesovana stranka, odrediti, neka se položi jamčevina u gotovu novcu ili u vriednostnih papirih, prikladnih za kauciju, te zabraniti podhvatniku, da se prihvati predradnjah ili jih nastavi prije, nego li što je položio jamčevinu.

Sravni §. 160. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 153. Tko želi polučiti dozvolu za budi kakvu porabu vode ili vodogradjevinu, valja da oblasti prve molbe podnese molbenicu i njoj priloži po stručnjacih izvedene narise i osnove.

U molbenici valja mu naznačiti:

1. koji je obsjeg i koja svrha gradnji, a radi li se o porabi vode, koje li je ime i koja oznaka one vode, gdje je gradnja zasnovana, i koliko će trebati vode;

2. kako će izvesti radnje, zasnovane po predložnoj osnovi;

3. koja će korist poteći od radnjah, i koja bi šteta mogla nastati, da se one neizvedu;

4. kako se zovu oni, koji su ovlašteni na porabu vode i drugi interesenti, u čija će prava zaseći zasnovane radnje, i jesu li se i kako izjavili;

5. koja li pojedina zemljišta, vode i vodogradjevine treba steći ili obteretiti službošću i kako jim se zovu vlastnici.

Vidi §§. 6., 28., 34., 37 i 60. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.604. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 161. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 154. Opire li se zasnovana gradnja javnomu kojemu interesu, valja molbu odbiti obrazloženom odlukom bez daljnje razprave.

Ako li tomu nije tako, treba molbu predati oblastnomu stručnjaku, da se o njoj izjavi. Ovaj će ako uztreba, izaći i na lice mjesta, a valja da na pitanja oblastih ponajpače razjasni sljedeće točke:

1. je li gradnja u obće izvediva, pak ako jest, koji li je način najshodnijim;

2. koje li se koristi i štete mogu od nje očekivati i u kakvu su razmjerju koristi prama štetam, da li će se oštetiti treće osobe, ako li se prama osnovi promieni naravni vodotok, pak ako da, kolika je šteta i da li će se dovoljno naknaditi;

3. kako će se zasnovana gradnja dojmiti ostalih postojećih već vodogradjevinah;

4. valja li za gradnju steći tudje koje dobro ili ovo obteretiti služnosti;

5. treba li i u koliko privući gradnjam i druge interesente.

Vidi §§. 8., 10., 19. i 34. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 162. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 155. Prigovori li stručnjak osnovi, valja prigovore njegove priobćiti molitelju, da se o njih izjavi u prekluzivnu roku.

Vidi §. 11. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Ako stručnjak ništa neprigovori, ili ako molitelj, pošto su mu prigovori priobćeni, neodostane od svoje

molbe, valja da oblast osnovu s primjetbami stručnjakah na 30 danah izloži na javni uvid na mjestu lako pristupnu, te da o tom i o vremenu, kad će se povesti razprava, oglasom obavjesti interesente.

Oglas valja da sadržaje:

kratak opis gradnje i osnove, mjesto, gdje su osnove izložene i gdje će se povesti razprava, vrieme, kad će se povesti razprava, urečeno na koji dan iza kako mine vrieme za uvid i konačno poziv, neka interesenti eventualne svoje primjetbe predlože bud pismeno, dok je vrieme uvidu, bud ustmeno za razprave, jer da će se inače izreći odluka, a da se oni napose ne saslušaju.

Vidi §§. 12., 21., 34. i 119. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi opoga zakona.

Sravni §. 163. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 156. Oglas treba u interesovanih obćinah pribiti na mjestu za to opredieljenu. Osim toga valja ga dostaviti interesentom, što jih je imenovao molitelj ili za koje oblast znade, za tiem vlastnikom zemljištah, što jih treba izvlastiti ili obteretiti služnošću.

Vidi §§. 12., 14, 21., 22. i 115. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 164. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 157. Razprava je ustmena.

O razpravi valja sastaviti zapisnik i u kratko navesti izjave stranakah ili njihovih zamjenikah.

Zapisnik podpisati će svi, koji prisustvuju razpravi; ako tko uzkrati podpis, valja u zapisniku navesti razlog uzkrati.

Vidi §§. 18. i 112. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 166. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 158. Za razprave na licu mjesta valja, bude li prigovora proti gradnji imenito pako glede odštetah, pokušati nagodu. a nagode li se stranke, valja punktacije nagode unieti u zapisnik.

Nedodje li do nagode, valja izcrpivo razpraviti sva pitanja, koja se pojave: razloge, navedene proti gradnji, način, kojim da se ova izvede, kojom da mjerom pojedinci učestvuju i kakvih će eventualno trebati služnostih.

Vidi §. 112. naredbe kralj. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 167. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 159. Kad se dovrši razprava, valja o dozvoli gradnje izreći obrazloženu odluku.

U odluci odlučuje se, koji je obsjeg gradnji, kako će se izvesti i koji su joj uvjeti, ponapose do kojega vremena treba gradnju dogotoviti, da dozvola neutrne i konačno, koja će se zemljišta ustupiti i služnostmi obteretiti.

Odluku valja priobćiti interesentom, načinom opredieljenim u §. 156.

Vidi §§. 21. i 31. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 168. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 160. Trošak, potičući od dozvolbenoga postupka. nosi onaj, koji traži dozvolu, te ga on mora i predujmiti.

Oni troškovi postupka i razprave, koji će poteći u drugih poslovih privatnih stranakah, nositi će stranka ona, koja je zatražila, da se povede postupak ili ona, koja je svojom krivnjom a imenito tvrdokornim svojim opiranjem dala povoda postupku.

Postupajuća upravna oblast odlučivati će i o tom, u kojem da razmjerju pojedini učestnici nose trošak, ako ima zajednica interesah i kako da se naknadi trošak, što ga je stranka, koja je podlegla u sporu, nanjela protivnoj stranci.

Iztražne troškove, potekle odatle, što su se prekršile ustanove zakona, nositi će uvjek onaj, tko se pronadje krivim.

Troškovi postupka i razprave pobirati će se administrativnim putem, odnosno utjerivati poput izravnih porezah.

Vidi §. 22. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja). kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 169. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 161. Odlukom valja takodjer odrediti, kolika i kakva da se dade odšteta.

Iznos odštete ustanovljuje se: zamjenitim sporazumkom stranakah, ako je uspjela nagoda, ako li pako nije došlo do nagode, putem izvlastbe.

Vidi §§. 22. i 49. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 170. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) koj glasi:

Odluka ima sadržavati odredbu takodjer i glede količine i modalitetah odštete, koja se dati ima.

Iznos odštete ustanovljuje. gdje je uspjela nagodba medju strankami, ova nagodba, gdje pak nije uspjela nagodba. u slučaju razvlastbe, oblast u XLI. zak. članku od 1881. godine naznačena, a u inom slučaju svakom oblast administrativna.

Nezadovolje li se interesenti ili hipotekarni vjerovnici odlukom odštete se tičućom, ima se odštetna svota odlukom administrativne oblasti ustanovljena, položiti pri dotičnom stvarnom sudu.

Odštetnu svotu na temelju 59. i 61. §. zakona ovoga ima dotični stvarni sud ustanoviti uz primjernu uporavu postupka, što ga glede odštete opredieljuje razvlastbe se tičući zakon.

Gdje se nepokretno zemljište obterećuje služnošću, nemože odlukom administrativne oblasti ustanovljena odštetna svota iznašati izpod pedeseterostrukoga čistoga prihoda dotičnoga zemljišta po katastru poreznom.

§. 162. Tko se nezadovolji iznosom odštete, valja da to prijavi za 14 danah iza kako mu je odluka dostavljena, te da izjavi, da je voljan udariti parnicom.

U tom slučaju vlastan je dozvolbenik položiti iznos odštete, ustanovljene putem upravnim, kod realnoga suda, a čim se dozvolbenik izkaže o tom pologu, valja da se pravomoćna izavlastba provede bez obzira na povedeni sudbeni proncjenbeni postupak.

Vidi §§. 31. i 32. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1892. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 171. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.) koj glasi:

Tko se nezadovoljava odštetnom svotom. dužan je za 15 danah, od uručbe odluke računajuć. učiniti prijavu i očitovati, da se želi poslužiti pravom u 170. § podieljenim, u kojem slučaju ima se pravovaljana odluka skupa s razpravnimi spisi i osnovami bez odvlake ustupiti nadležnomu sudbenomu stolu.

Nastup izvršavanja služnostnoga prava ili ograničenje ili dokinuće užitka vode može se prije, nego sud konačno ustanovi odštetnu svotu i nego bude položena svota ova. tada samo dozvoliti, kada koncesionar za pokriće odštete pri stvarnom sudu u gotovu novcu ili za kauciju prikladnih vriednostnih papirih, računanih po burzovnoj cieni u čas položenja obstojavšoj. položi

svotu sudbeno u ime kaucije ustanovljenu, koja nesmije iznašati izpod odštetne svote, što ju je ustanovila administrativna oblast.

U ime kaucije položiti se imajuću svotu ustanoviti će predtečno na prošnju koncesionara i saslušavši u slučaju potrebe vlastnika i strukovnjake, kr. sudbeni stol extraserijalno izrečenim riešenjem, proti kojemu nema mjesta pravnomu lieku.

§. 163. Kad odluka postane pravomoćnom, izdati će se za vodogradjevinu ili porabu vode koncesijonalna izprava.

U koncesijolnalnoj izpravi valja naznačiti:

1. ime i prezime koncesijonara;
2. vodu i mjesto, gdje da bude gradjevina ili poraba;
3. koja je svrha gradjevini ili porabi;
4. kako dugo traje koncesija;
5. na koju li se količinu vode podieljuje koncesija:
6. posebne uvjete.

Vidi §§. 19., 23. i 25. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 172. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar. hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 164. Koncesijonalnu izpravu valja unieti u vodnu knjigu, a osnove, koje k njoj spadaju, pohraniti u arkivu vodne knjige.

Vidi §§. 72. i 93. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II. ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 173. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 165. Kad se dogradi dozvoljena vodogradjevina, pregledati će ju i izpitati oblast.

Zapisnik o pregledbi gradnje, izvedene po odobrenoj osnovi, valja položiti u arkiv vodne knjige.

Vidi §. 72. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojim se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost

stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 174. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 166. Radi li se o tom, da se doskoči vododerinam, vlastni su potražiti provedbu postupka koli posjednici zemljištah, izvrženih vododerinam, toli i interesovani posjednici zemljištah niže ležećih.

Postupak moći će se i ureda radi odrediti po kotarskoj oblasti (gradskom poglavarstvu) ili po kr. zemaljskoj vladi.

Za postupak nadležna je kotarska oblast (gradsko poglavarstvo), gdje leži zemljište, izvrženo vododerinam.

Postupak udesiti će se prema §. 153. i sljedećim paragrafom. tičućim se dozvole.

Vidi §§. 48. i 102. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §§. 175. i 176. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrv. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 167. Za nadzor nad vodogradjevinami i porabami vode, koncesijoniranimi prama ovomu zakonu, te za odredjivanje o poslovih, kojim po ovom zakonu netreba koncesije, jest oblašću prve molbe kotarska oblast (gradsko poglavarstvo), koja namješta i potrebite stražare.

Vidi §§. 23. i 98. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 177. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 168. Ako učestnici u opredieljenu za to vremenu neizvrše odredbe oblasti, oblast će o njihovu trošku izvesti potrebite radnje.

Sravni §. 179. zak. čl. XXIII. : 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 169. Odredbe uredujuće oblasti, neobhodno potrebite, da se ukloni pogibelj, izvesti će se i tad, ako je uložen utok.

Vidi §. 100. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 180. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 170. Kod županijske oblasti (gradskoga poglavarstva) svakoga municipija valja da se vodi vodna knjiga, sadržavajuća vodogradjevine i porabe vode, koje već postoje u području municipijah ili koje će se koncesijonirati prama ovomu zakonu, služnosti i podatke o zadrugah.

Svatko je vlastan ugledati vodnu knjigu i sbirku izpravah, te si odatle, položiv propisane pristojbe, izvaditi ovjerovljenih prepisah.

Neznanjem unosah u vodnu knjigu nemože se nitko izpričati.

Sravni §. 181. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g 1885.)

Posljednje stavke gornjega paragrafa nema u zak. čl. XXIII.: 1885.

§. 171. Tko propusti prijavu u vodnu knjigu, može se, gdje ovaj zakon neustanovljuje veće globe, kazniti globom od 5 do 100 for. po oblasti, koja vodi vodnu knjigu.

Vidi §. 93. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 182. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

§. 172. Posebna naredba urediti će, kako da se vode vodne knjige, kako da se udesi arkiv i kolike pristojbe da se plaćaju za prepise.

Vidi §. 71. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 183. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. god. 1885.).

VII. Poglavje.

Ustanove o kaznah.

§. 173. Tko bilo kako ošteti ili povriedi koju vodogradjevinu, a nije za to kažnjiv po obćem kaznenom zakonu, držati će se, da je počinio poljsku štetu, te će se proti njemu postupati po propisih, kojimi se zaštićuje poljsko dobro.

Pri tom ide djelokrug, što ga je zakon opredielio poljarskomu osoblju (osoblju za čuvanje poljah), pod uvjeti i oprezi, propisanimi tim zakonom, takodjer i ono osoblje, koje je napose namješteno, da pazi na vode i naprave, služeće za obranu od vode, zaporabu vode i da se vodi daje pravac.

§. 5. Zakonskoga članka sabora kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 14. siečnja 1873. o poljskom redarstvu (sbor. br. 44. g. 1873) glasi:

Poljske štete počinjene s obiesti. kažnjive nemarnosti ili iz zlobe, u koliko pod ustanove kaznenoga zakona nepodpadaju, imadu se navrh naknade kvara i troškovah, kazniti po razmierju razlogah ublažujućih ili otegoćujućih, u pravilu globom, to jest kazni novčanom, od jedne do petdeset forintih, ili kazni zatvora od jednog do deset danah.

§ 16. istoga zakonskoga članka glasi:

Poljaru, kada položi prisegu, ima se dati pismena potvrda, da je prisegu položio, i u potvrdi toj treba da bude kazano, tko ga je postavio, i točno da bude opisan onaj kraj, što će ga poljar imati obilaziti i čuvati.

Ova potvrda služit će zaprisegženomu poljaru za izkaz.

§. 17. Zaprisegženi poljari smatraju se, dok su u službi, i kada izvršuju službu svoju poljarsku, kao javna straža. i uživaju u tom obziru sva prava, koja po zakonih idu osobam poglavarstvenim i stražam civilnim.

Što zapriseženi poljari, pozivajući se na službenu svoju zakletvu, izkažu glede činah ili okolnostih, koje se odnose na izvršivanje službe njihove, imat će sve to silu dokaza po propisu (§. 426 sl. c) kaznenog postupnika.

§. 18. Da svatko bude kadar zapriseženе poljare poznati i štovati ih kao stražu javnu, imat će ti poljari, opravljajući službu, na ramenu štitac, kojega obličje i obilježje treba da se dostavi do obćenitog znanja po kotaru.

Sravni §. 70. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 174. Novčanom globom od 5 do 150 forintih kazniti će nadležna politička oblast onoga, tko prekrši bud ustanove, uredjujuće vodno pravo, bud naredbe i odredbe, izdane za njihovu provedbu, a ponapose onoga, tko bez potrebite tomu oblastne dozvole podigne gradjevinu koju za porabu vode i obranu od nje ili rabi vodu, tko samovoljno preloži ili promjeni uzporišta, ili vodu izkvari tvarî, škodljivimi zdravlju, a da nije taj prekršaj kažnjiv po obćem kaznenom zakonu.

Ako li onaj, koji je proglašen krivcem, nemože da plati globu, promieniti će mu se globa u zatvor, te se svakih 5 for. globe imade zamieniti zatvorom od jednoga dana.

Tko ponovi prekršaj, moći će se, ako još nisu protekle dvie godine, što je pretrpio posljednju kazan, kazniti i zatvorom do mjesec danah.

Vidi §§. 89. i 94. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Zatim vidi §. 13. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.603. (pod III ovoga izdanja) ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah.

Sravni §. 71. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 175. U svih slučajevih, ako je tko ovaj zakon prekršio činom ili propuštajem, krivac je, osim što mu je pretrpjeti kazan i odštetiti oštećenika, dužan,

da bud o svom trošku ukloni novu gradnju, koju je samovoljno bio podigao, bud nadomjesti radnju, što ju je bio propustio, ako to uztraži onaj, koji je tiem oštećen ili mu prieti pogibelj, ili ako to traži javni interes.

Oblast valja da stvar što brže rieši, te da svoju riešitbu, ako uztreba, izvrši političkim prisilnim putem.

Sravni §. 72. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 176. Globe, što će jih izricati oblasti, provadjajući ovaj zakon, uticati će u zakladu za promicanje gospodarskih svrhah kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

Sravni §. 73. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 177. Sbog zastare neće se prekršaji proti ovomu zakonu iztražiti ni kazniti tada, ako proti prekršitelju nije od dana, što je prekršaj počinjen. povedena iztraga: za tri mjeseca glede činah, označenih u §. 173, a za šest mjesecih glede prekršajah, spomenutih u §. 174.

Zastara, sve da je nastala, nedokida ipak dužnosti, koju §. 175. namiće prekršitelju, a ni dužnosti njegove, da odšteti oštećenika.

Vidi §§. 82—88. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 40.602. (pod II ovoga izdanja). kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 74. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

VIII. Poglavje.

Prelazne ustanove.

§. 178. Za dvie godine, računajući od dana, kojim zakon ovaj zadobije kriepost, valja da nadležna oblast prve molbe oglasom tri puta uvrštenim u službene novine i važnije časopise dotičnoga kraja te oglašenim

i po obćinah, pozove vlastnike onih postojećih vodogradjevinah i ovlastih na porabu vode, kojim se po §. 24. ovoga zakona hoće oblastna dozvola, da u roku, što će ga oblast ona ureći i koji nesmje da je kraći od tri mjeseca od dana oglasa — a od dana, kojim će ovaj zakon zadobiti kriepost kraćim od jedne godine — predlože koncesiju o svojih ovlastih ili dokažu, da njihove vodogradjevine neprekidno postoje već dvadeset godinah — računajući natrag od dana, kojim je ovaj zakon zadobio kriepost, a da one nevriedjaju opravdanih interesah, te da jih ni nadležne oblasti nisu pronašle štetnimi.

Inače držati će se, da njihove koncesije više nepostoje.

Postupak taj moći će se odrediti posebice i u razno doba glede raznih vodah.

Vidi §§. 72. i 105.—120. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade. odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 189. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 179. Oblast prve molbe priobćiti će ovlast, odnosno prijavu, izkazujuću da ona postoji 20 godinah, odnosnoj obćini, da interesenti uzmognu o njoj za 30 danah izjaviti svoje primjetbe.

Oblast prve molbe izreći će tad ob ovlasti odluku, koju valja priobćiti stranci i odnosnoj obćini. Je li bilo reklamacijah, ili je oblast prve molbe izjavila ovlast nedokazanom, moći će stranka za 14 danah uložiti utok nadležnoj višoj molbi.

Vidi §. 72. i 105.—120. naredbe kr. hrvat.-slavon.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Ovlasti, legitimirane pravomoćnom odlukom, valja da se unesu u vodnu knjigu.

Treba li za to uredovanje na licu mjesta, to će trošak zanj nositi ovlaštenik.

Sravni §. 190. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat drž. sabora o pravu na vodu (sbor. dr. 48 g. 1885.).

§. 180. One, koji svoje ovlasti nemogu izkazati, ili koji se za urečena roka neprijave za legitimaciju, valja oglasom ponovno pozvati, da za šest mjesecih, računajući od dana toga oglasa, potraže dozvolu, jer da će se, ako toga neučine, držati, da jim je ovlast utrnula, te će oblast odrediti o njihovih vodogradjevinah.

Vidi §§. 78. i 105—120. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 191. zak. čl. XXIII.. 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.)

§. 181. Ustanove ovoga zakona nevriede glede obstanka, obsjega i trajanja pravah, koja su legitimirana po prediducih paragrafih i koja će i dalje vriediti, al o tom, kako će se ta prava vršiti, odlučuju ustanove ovoga zakona.

Vidi §. 72. i 105—120. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

Sravni §. 192. zak. čl. XXIII.: 1885. zajed. ugar.-hrvat. drž. sabora o pravu na vodu (sbor. br. 48. g. 1885.) i §. 102. zakona od 28. kolovoza 1870., valjanoga za kraljevinu Česku ob uporabi, dovadjanju i odvadjanju vodah.

§. 182. Dok nepredju obstojeći nasipi na vodne zadruge, valjaju glede njih obstojeći propisi, u koliko nisu ovim zakonom promjenjeni.

Tko k uzdržavanju obstojećih nasipah doprinositi imade, ustanovljuje se posebnim postupkom, koji će kr. zemaljska vlada naredbenim putem urediti.

Vidi §. 105—120. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602. (pod II ovoga izdanja), kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona.

IX. Poglavje.

Zaglavne ustanove.

§. 183. Ako bi se vodogradnje, koje prama ovomu zakonu spadaju u djelokrug bana, doticale brodivih odnosno zajedničkih riekah ili u obće kakve zajedničke udesbe (željeznice, državne ceste, plovitbah itd.) ili ako bi se imao ustanoviti prinos sa strane takove zajedničke udesbe (§. 109.), postupati će u takovih slučajevih ban u dogovoru i sporazumu sa nadležnim zajedničkim ministrom.

§. 184. Glede uredjenja vodah na brodivih riekah valjaju ustanove zakonskoga članka XXIII.: 1885.

Ustanove zakonskoga članka XXIII.: 1885. zajedničkoga ugarsko-hrvatskoga državnoga sabora, tičućega se prava na vodu (sbornika br. 48. god. 1885.) skoro su istovjetne s ustanovami ovoga zakona.

Vidi u ostalom §. 194. toga zak. članka.

§. 185. Danom, kojim ovaj zakon zadobije kriepost, izgubiti će kriepost svi zakoni i naredbe, koje se tiču predmeta ovoga zakona, a neslažu se s njegovimi ustanovami.

Ovim se dokida i zakonski članak II.: 1868. ob osušenja lonjskoga polja od Rugvice do izljeva Trebeša.

§. 186. Kojim će danom ovaj zakon zadobiti kriepost, opredieliti će ban naredbom.

§. 187. Provedba ovoga zakona povjeruje se banu.



II.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.602.,

kojom se ustanovljuje dan, kojim ima u kriepost stupiti zakon od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu i o provedbi ovoga zakona. (Sbor zak. i nar. valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju g. 1892. kom. XXII. br. 71).

Zakon od 31. prosinca 1881. o vodnom pravu stupa u kriepost dne 1. studenoga 1892., a za provedbu istoga odredjuje se sliedeći naputak:

Poglavje I.

Postupak pri dozvolah za porabu vode i pri vodnih gradjevinah.

§. 1. Gdje zakon nesadržaje posebnih odredabah, da netreba oblastne dozvole, valja prije nego će tko vodu inače rabiti, dotično prije izvedenja koje vodogradjevine u nadležne upravne oblasti, u čijem se području voda rabiti ili gradnja izvesti kani, molbu za dozvolu podnieti.

§. 2. Slučajevi, kada se može privatna voda rabiti bez oblastne dozvole sadržani su u §§-ih 10. i 18. zakona.

Zdence, vrtanja, galerije i artežke zdence vlastan je vlastnik privatne vode uz stege, navedene u §§-ih 11. i 12. zakona, bez oblastne dozvole izvadjati.

Ine vodogradjevine i naprave mogu se u privatnih vodah bez dozvole oblasti samo onda izvadjati, kada se njimi nedira u tudja prava, — ili u svojstva, tok, ili visinu javnih vodah. (§§. 24. i 41. zakona).

Bez dozvole oblasti nesmiju se podizati niti na privatnoj kojoj vodi kretala i uzporišta.

§. 3. Slučajevi o porabi javne vode bez dozvole oblasti navode se u §. 19. zakona.

Na javnih vodah ne smije se nikakova vodogradnje ili naprava bez dozvole oblasti izvadjati.

§. 4. I prije svake preinake u porabi vode odnosno u vodogradnji, koje su jur dozvoljene, nu podpuno neodgovaraju ustanovam dozvolbene izprave, ima se radi nadopunbe te izprave molba podnieti.

§. 5. Nadležnost i molbeni tečaj u poslovih vodnoga prava normira paragraf 150. zakona.

a) Postupak pri dozvolah za porabu vode i pri vodogradnjah u obće.

§. 6. U molbi, kojom se traži dozvola za porabu vode ili za vodogradnju, valja navesti podatke, propisane u §. 153. zakona, a osim toga poimence navesti i svekolike učestnike (posjednike zemljištah, više, niže, ili nasuprot ležećih), obćine, nadalje zadruge ili ine podhvate, kojih se zasnovana gradnja ili poraba vode, bud posredno, bud neposredno tiče.

Množina vode ima se označiti vodnim mjerilom (modulus). Jedinicom vodnog mjerila jeste količina vode, koja u sekundi sa tisuću litarah (kubični metar) protiče.

Modulus dieli se na desetnine, stotnine i tisućnine.

Ako se radi o kojem vodnom kretalu, onda se imadu opisati svojstva istoga, ima se naznačiti broj točkovah i kamenah. Pokretnu snagu vode, koja se odvadjati ima, valja označiti konjskom silom, računajuć 75 kilogram-metarah na jednu konjsku silu.

§. 7. Tehnički opisi, nacrti i osnove, koji se molbi prilažu, imadu se podnieti u dva primjerka i po mogućnosti u obliku uredovnoga spisa sa duljinom od 34 cm., a širinom od 21 cm.

Jedan primjerak položajnog nacrta ima se načiniti na tvrdom papiru; za uzdužne i popriečne prosjeke može se rabiti i milimetarni papir.

Molbu ima podpisati molitelj ili njegov njegov punomoćnik; tehničke pako opise, nacrte i osnove takodjer i onaj, tko ih je načinio. Svaka osnova ima biti datirana i mjerili providjena.

Osnove i detalji (potankosti) istih imadu se risati u takovoj veličini, da se uzmognu snimati pojedine mjere, dapače moraju se u osnovi označiti i glavniji mjerački brojevi.

§. 8. Ako se zasnovana gradnja protivi javnomu kojemu interesu ima upravna oblast molbu obrazloženom odlukom bez daljnje razprave (§. 154. zakona) odbiti.

I u daljnjem tečaju razprave ima se molba odbiti, čim se pokaže, da se gradnja protivi javnomu kojemu interesu.

Javnomu interesu protivnom valja smatrati svaku porabu vode, odnosno svaku vodogradnju, koja je štetna sa gledišta prometa, gradjevnoga redarstva, sigurnosti života i zdravlja, zatim obzirom na plavljenje drvah. Javnomu interesu protivnim smatra se takodjer, ako bi se uz dozvolu za porabu vobe koja voda u tolikoj mjeri obćoj porabi uztegnula, da bi uzmanjkalo vode obćinam ili mjestom prigodom požarah, ili njihovim žiteljem za kućnu porabu i za svrhe gospodarstvene.

§. 9. Ako se gradnja javnomu interesu ne protivi, predaje upravna oblast obloženu molbenicu oblastbenom stručnjaku, da se o njoj očituje.

§. 10. Stručnjak oblasti dužan je potanko razjasniti pitanja (§. 154. zakona) stavljena mu po oblasti.

pa može eventualno sabrati potrebite podatke i na licu mjesta.

Osim ovih razjašnjenjah ima se stručnjak oblasti očitovati, da li je u smislu zakona i naredabah, ili prema naravi stvari potrebito, ili probitačno, da se saslušaju još ine vrsti stručnjaci, kao gospodarski, šumarski, zdravstveni, lučbarski, ribarski itd.

Konačno je dužan stručnjak oblasti očitovati se, da li je prema naravi stvari i obzirom na okolnosti potrebno, da upravna oblast pozove stručnjake ine koje vrsti k razpravi na licu mjesta.

§. 11. Na temelju očitovanja oblastnoga stručnjaka konstatuje upravna oblast prije svega, da li je stručnjak prigovorio izvedenju vodogradnje ili uporabe vode, ter ima li kakovih dvojbah o izvedivosti ili shodnosti osnove, ili glede podatakah, potrebitih za prosudjivanje osnove.

Prigovori i opazke stručnjaka imadu se priobćiti molitelju s tim, da se o njih očituje u zapornom roku (prva alineja §-a. 155. zakona).

Razumije se samo sobom, da upravna oblast može osim stručnjakah, predloženih po oblastnom stručnjaku saslušati još i druge u smislu predidućega §-a. 10.

§. 12. Ako neima prigovorah od strane oblastnoga stručnjaka, ili ako je molitelj na stručnjakove prigovore dao svoje očitovanje ili takovu dopunitbu (koje se oboje eventualno u tehničkom pravcu ponovno prosuditi ima) ili ako molitelj nije predao izjave na prigovore stručnjakove, nu prekluzivni rok za to je jur minuo, a molitelj nije od molbe odustao, tada ima upravna oblast izdati oglas po propisu §-a 155., a stranke obaviestiti po propisu §-a 156. zakona.

§. 13. Primajući molbu, može upravna oblast naložiti molitelju, da položi primjerenu svotu za osiguguranje troškovah postupka.

§. 14. Potvrde ob oglašivanju, propisanom u §. 156. zakona, te dotične dostavnice, imadu se priklopiti razpravnomu zapisniku.

§. 15. Ako glede zasnovane gradnje ima tehničkih potežkoćah, onda i oblastni stručnjak ima sudjelovati u razpravi na licu mjesta.

Ako je predmet jednostavniji, onda se vodi razprava bez oblastnoga stručnjaka.

§. 16. Kod razprave na licu mjesta sudjeluje redovito onaj stručnjak, komu je molba u smislu §. 9. ove naredbe na prosudjenje predana.

Ako se pako poraba vode prosudjivati ima bud izključivo, bud u prvom redu sa gledišta javnoga zdravstva, lučbe, ter u obće sa gledišta, koje nije u savezu sa mjerničkim zvanjem; — tada upotrebljuje upravna oblast ine vrsti stručnjake, zaprisižući ih prije razprave u slučaju, ako kao stručnjaci ne stoje u javnoj službi.

§. 17. Ako se kod dozvolbene razprave o kojoj vodogradnji učine prigovori naravi privatopravne, valja pokušati dobrovoljnu nagodu medju strankami, pa ako ova ne podje za rukom, ima se prigovarajuća stranka uputiti na redoviti put pravde, a glede dozvole postupa se dalje, nečekajući na sudbenu odluku, ili na riešitbu upravne oblasti, ako se tiče prigovor regalnoga prava.

§. 18. O razpravi na licu mjesta vodi se zapisnik. Opazke, učinjene pismeno za vrieme, dok je bio oglas javno izložen na uvid, ili ustmeno kod same razprave, imadu se u zapisniku jednostavno navesti i razpravnim spisom priložiti, a sadržaj njihov ponajviše samo u izvadku u zapisnik unieti (§. 157. zakona).

§. 19. Nakon svršene razprave izdaju se svi spisi oblastnom stručnjaku, da prema §. 154. zakona sa tehničkoga gledišta obrazložen predlog podnese i da — u slučaju, ako drži, da bi se za dotičnu radnju

ili vodnu uporabu dozvola izdati mogla, prema §-u 163. zakona osnovu dozvolbene izprave izradi.

§. **20**. Čineći predlog o trajanju dozvole, mora stručnjak oblasti na umu imati, da se rok izminuću dozvole za svako vodno područje prema okolnostim i naravi porabe vode po mogućnosti tako ustanovi, da se mane kod pojedinih dozvolah, koje bi se eventualno uslied kasnijega iskustva pokazale, ukloniti, voda u buduće svojemu naravnomu opredieljenju u što većoj množini privesti, a pojedine raztrešene uporabe, spojene sa prekomjernom potrošbom vode, čim bolje skupiti mogu.

§. **21**. Na temelju osnove oblastnoga stručnjaka i razpravnih spisah izdaje politička oblast odluku (Obrazac A. §. 159. zakona).

Odluka ima se interesentom u smislu §. 156. zakona priobćiti.

§. **22**. Prvomolbena odluka nstanovljuje takodjer i troškove postupka i odštete. (§. 160. i 161. zakona.)

Odštetni iznos nemože se smatrati ustanovljenim nagodom (§. 161. zakona), ako ta nagoda ne sadržaje privole ne samo vlastnika, nego i eventualnih inih stvarnih ovlaštenikah (po pravu zaloga, služnosti itd.) i gruntovno osiguranih zakupnikah i najmiteljah, u koliko su se ti ovlaštenici prijavili uslied ubaviesti, učinjene po §. 156. zakona.

Pravomoćno po upravnoj oblasti ustanovljeni odštetni iznos ima se položiti kod nadležnoga realnoga suda u svrhu razdiobe, ako imade više tabularnih interesentah, pa se ovi ne slože glede diobe. (§. 1425. o. g. z.)

§. **23**. Čim je odluka pravomoćnom postala, izdaje se dozvolbena izprava u smislu §-a 163. zakona.

Dozvolbena izprava ima se sastaviti u dva primjerka i to na tvrdom papiru. Ima li dozvolbena izprava više arakah, treba ih jakim koncem sašiti te konac na mjestu, gdje se pečat udara, pripečatiti.

Ako se za dozvolbenu izpravu upotriebe tiskanice, imadu se prazna mjesta tiskanice s lieva na desno popriečno izprekrižati.

Stranka ima za jedan primjerak dozvolbene izprave pridonieti propisani biljeg.

Ako se pridonešena osnova razlikuje od koncesionirane, imadu se preinake u osnovi provesti, eventualno ima se nova osnova načiniti.

Zatim će upravna oblast biljegovani primjerak dozvolbene izprave dostaviti molitelju, koji tim dobiva ovlast, da gradnjom započeti može.

Drugi primjerak dozvolbene izprave pohranjuje se u arkivu vodne knjige.

Ako je dozvola, podieljena po županijskoj oblasti, postala pravomoćnom, ima se o tom dotična kotarska oblast obaviestiti, da može vršiti potrebiti redarstveni (§. 167. zakona) i tehnički nadzor i kontrolu.

§. 24. Dozvolbenik dužan je početak i svršetak radnjah prijaviti kotarskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu).

Vidi §. 9. naredbe kr. hrvat.-slav.- dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1882. br. 48.603. (pod III ovoga izdanja) ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah.

§. 25. Ako dozvolbenik s vremenom hoće da izvede takove popravke i preinake, koje ustanovam dozvolbene izprave podpuno ne odgovaraju, ima se za to nova dozvola i nova dozvolbena izprava izdati. Time se nimalo ne dira u trajanje dozvole. (§. 163. toč. 4. zakona.)

§. 26. U slučajevih prešnih, ili kad prieti pogibelj, ako bi uz uzdržavanje formalnostih, propisanih gornjimi paragrafi, velika šteta nastati mogla, može kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) privremeno dozvoliti, da se izvedu radnje, koje su potrebne, da se zaprieči odnosno ukloni pogibelj. Ista oblast može

takodjer dozvoliti, da se vodotok opet uzpostavi, ako inače nebi mogli raditi mlinovi i ini vodostroji.

Prije započetka takovih radnjah treba s interesenti zapisnik sastaviti, u kojem se isti obvezati imadu, da će točno vršiti sve odredbe, koje će nadležna oblast naknadno i pravovaljano izdati.

U privremenoj odredbi ima se staviti zaporni rok, u kojem se ima zatražiti redovita dozvola.

b) Postupak pri dozvoljavanju uporabe vode ili vodogradnjah s uporabom služnosti.

§. **27.** Ako molitelj prije nego će upriličiti uporabu vode, ili kakovu vodogradnju, hoće da si namakne služnost, ili da postojeću porabu vode sûzi, ima taj svoj zahtjev u molbi za podieljenje dozvole iztaknuti.

Nu ustanovljenje služnosti ili suženje vodne uporabe može se i posebice zamoliti, ako je takovo radi jur postojeće uporabe vode ili radi izvršivanja takove uporabe, koja je zakonom dopuštena i uredjena.

§. **28.** Molbi se ima osim onoga, što je navedeno u §. 153. zakona i §. 7. ove naredbe, priložiti još u dva primjerka nacrt i popis zemljišta, koje se služnošću obteretiti, ili uporabe vode, koja se ograničiti kani.

1. U nacrtu imadu se naznačiti posjedovne čestice, koje su predmetom servitutnoga postupka, a podjedno i njihovi topografički brojevi.

Čestice, koje se služnošću obteretiti imadu, treba posebnom bojom u nacrtu iztaknuti, i tekućim brojem popisa označiti. Pojedine sgrade imadu se označiti slovi, a starije služnosti znakovi poput križa.

Nacrt može se takodjer razdieliti u odsjeke, nu svi ti odsjeci imadu se načiniti po jednom mjerilu.

2. Popis služnosti ima se sudarati sa nacrti i treba da ima sliedeće stupce:

a) tekući broj služnosti;

b) ime vlastnika služnostnoga zemljišta;

c) zemljištni, topografični, katastralni i trijangulacijoni broj posjedovne čestice, koja bi imala pasti pod služnost;

d) ime i broj gradskoga priediela, ulice, odnosno rudine, gdje leži čestica, koja se služnošću obteretiti kani; osim toga i kulturu te čestice;

e) katastralnu izmjeru i katastralni prihod čitavoga posjeda;

f) izmjeru površine diela, koj se služnošću obteretiti ima, na temelju tehničke izmjere u katastralnih ralih i hvatih;

g) opis ostalih predmetah, koji se služnošću obtereti kane;

h) cienu, koja se nudja za servitutno obterećenje zemljišta i njegovih pripadakah i to po stavkah i u skupnom iznosu;

i) cienu, ustanovljenu po oblasti ili nagodom;

k) opazke.

Na svršetku popisa ima se uvrstiti opis pravah (uporabe vode), koja se eventualno ograničiti kane, u kojem opisu valja označiti odnošaje vlastničtva i vrst dotičnoga prava.

Isto tako imadu se na svršetku popisa navesti i one služnosti, koje su jur gruntovno uknjižene na čestice, što se obteretiti kane.

§. 29. Kod većih podhvatah, a naročito kad zadruge što podhvaćaju, može se odustati od zahtjeva, da se već na prvoj razpravi predlože detaljni nacrti i izkazi, odgovarajući ustanovam predidućega §. 28.

U takovih slučajevih izriče se odlukom na prvoj razpravi obveza glede služnosti samo u obće radi pravca prokopa i navedu se posjednici i njihove čestice, koje bi se služnošću obtereti imale, a detalnji nacrti i izkazi predlažu se i pretresuju tek kasnije, pošto su već radnje napredovale.

§. 30. Ako su kod gradnje interesovani, osim onih, koji se služnošću ili ograničenjem vodene upo-

rabe obteretiti imadu, i drugi takodjer interesenti, to se na razpravi na licu mjesta ponajprije o nacrtu u obće razpravljati, pa tek iza riešenja načelnih pitanjah, ima se razprava nastaviti s onimi interesenti, čije se nekretnine služnošću obteretiti, ili čije se pravo na porabu vode ograničiti ima.

Ako se predvidja, da se razprava na jedan dan dovršiti nemože ili ako ini razlozi za to vojuju, može se razprava sa posjednici nepokretninah, koje se služnošću obteretiti, ili kojih se pravo na uporabu vode ograničiti imade, odgoditi na drugi koji dan i mjesto.

§. **31.** Čim je odluka u smislu §. 159. zakona izrečena, ima stranka, koja se nezadovoljava s ustanovljenim iznosom odštete, za četrnaest danah izjaviti, da se želi poslužiti pravom, koje joj daje §. 162. zakona.

§. **32.** Ako molitelj dozvole želi, da radnju prije započme, ili da vodu rabi prije, nego je sudbenim putem visina odštetne svote konačno ustanovljena, ima u smislu druge alineje §. 162. zakona kod realnoga suda položiti odštetni iznos, ustanovljen putem upravnim.

§. **33.** Ako se za koju vodogradnju ili uporabu vode služnost ustanovljuje, imadu se u dozvolbenoj izpravi, izdanoj u smislu §. 23. ove naredbe, točno naznačiti broj zemljištnika i topografični brojevi gospodujućega i služećega zemljišta, zatim imena vlastnikah tih zemijištah.

U pogledu gruntovne provedbe sliediti će posebna naredba.

c) Postupak kod dozvolah za podzemne vode i udaljenosti izmedju grabah i zdenacah (§§. 11. i 12. zakona).

§. **34.** Kad se traži dozvola za gradnju, koja ima da služi za uporabu podzemnih vodah, valja isti postupak, koji je u obće propisan §. 153. i sliedećimi

paragrafi zakona o vodnom pravu i §. 6. do 29. nazočne naredbe, u koliko je takova dozvola po zakonu od 31. prosinca 1891. „o vodnom pravu“ potrebita, ter ne ima mjesta ustanovam zak. članka XXIII.:1885. o zaštitnom području za ljekovite vode.

Obzirom ipak na okolnost, što se tok i narav podzemnih vodah teže upoznati i konstatovati dade, nego li kod nadzemnih vodah, ima stručnjak kod izpitivanja nacrtah, koji se dozvolbenoj molbi prilažu (§§. 154. i 155. zakona), osobito na to paziti, da se kod namjeravanih radnjah uporaba drugih susjednih vodah ne umanji, ili da ista sasvim ne prestane.

§. **35.** Razmaci, koji su ustanovljeni pri uporabi vodah podzemnicah, navedene su u §. 11. i §. 12. zakona.

Najmanji razmak vodovodnih jarakah i vodnjakah (bassinah) od drugih jarakah i vodnjakah, računajuć od tudje granice, treba da ima u pravilu dva metra, ako se stranke inače ne nagode.

Kod cievih je najmanji razmak u pravilu jedan metar.

Udaljenost se računa od ruba jarka ili vodnjaka bez obzira na strminu obale.

Ako se takove gradnje imadu izvesti bez strmine ili sa nedovoljnom strminom, imadu se pobočne stiene načiniti od solidna materijala.

Ako su jarci vodnjaci preko tri metra duboki, ima da bude najmanji razmak bar toliki, kolika je dubljina, neračunajuć amo strminu.

Ako navedeni razmaci postanu uslied mjestnih okolnostih nedovoljnimi, može nadležna oblast ustanoviti i veće razmake.

Gore ustanovljeni razmaci neodnose se na medjašne jarke.

§. **36.** Ako se usljed uporabe podzemnih vodah — izuzev zdence, koji služe za običnu porabu, umanji ili prestane poraba inih vodah, dosele faktično vršena,

ima se odnosna pritužba ili molba kotarskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) podnieti.

Razpravna oblast dužna je, da predmet pritužbe vlastniku gradnje, kojoj je prigovoreno, očitovanja radi u zapornom roku priobći.

U riešenju glede toga očitovanja ima oblast upliv radnje na pritužbeni predmet obrazložiti i naznačiti mjere, kojimi bi se zlu doskočiti ili predusresti dalo; pa ako nebi bila moguća svrsi shodna pomoć, ima oblast pozvati vlastnika na očitovanje, da li je voljan tužitelju dati odštetu, koju bi oblast ustanovila.

§. 37. Na temelju podnešenoga ponovnoga očitovanja vlastnika gradnje, kojoj je prigovoreno, završi politička oblast postupak u smislu §. 153. i sliedećih zakona tim, da u riešitbi obrazloženo izreče, da li se novija gradnja u smislu prve alineje §. 28. zakona sa gledališta važnijega narodnogospodarskoga interesa izvesti ima, ili ne, i koja odšteta se za slučaj prviji u svom interesu oštećenoj stranci dati ima.

§. 38. U slučajevih prešnih i pogibeljnih može politička oblast u smisu §. 169. zakona i §. 26. nazočne naredbe izdati privremene odredbe.

d) Postupak kod dozvolah za plavljanje drvah (§. 21. zakona).

§. 39. Glede sticanja i izvršivanja prava plavljenja drvah, zatim glede vodogradnjah, koje su potrebne za plavljenje drvah i glede redarstvenog nadzora nad timi gradnjami, mjerodavne su ustanove šumskoga zakona.

§. 40. Dozvole za plavljenje drvah imadu se unieti u vodnu knjigu; nacrti pako i spisi pohraniti u arkivu. S toga se i nacrti i k tomu spadajući opisi imadu podnašati u dva primjerka, jer će se u protivnom slučaju na teret dozvolbenika ureda radi priugotoviti.

e) Postupak kod dozvolah za natapanja i posebne odredbe o natapanjih (§§. 30.—32. zakona).

§. **41.** Kod vodotokah, gdje jur imade uporabah vode, ima se prigodom dozvole novih vodenih uporabah — izuzev slučaj natapanja u nedelje (§. 30. zakona) — uvažiti sliedeće:

1. Ima se ustanoviti ona množina vode, koja za redovitu kućnu porabu, za kupanje, za napajanje stoke, zatim s požarno-redarstvenih razlogah, ili za škropljenje cestah, uviek mora da ostane u potoku, u koliko isti bez pritokah (uzgrednih vodah) kroz obćine i napučena mjesta teče. U pravilu valja tamo, gdje se voda, potrebna za kućnu porabu, izbljučivo iz potoka grabi, na svaku glavu u jedan dan 50 litarah, na jedno veliko živinče (konj, govedo) 100 litarah, na maleno živinče (svinja, ovca) 10 litarah računati.

2. Ima se ustanoviti, koliko najmanje litarah treba u sekundi, da se namire postojeće potrebe vode.

Čim je vodna knjiga za dotičnu vodu jur uredjena, imadu se ovi podatci na temelju vodne knjige navesti.

3. Ako se vodotok, čiju vodu netko rabiti želi i dozvolu za to moli, ne izlieva u rieku s obilnom vodom, već u takav vodotok, kojega medjašnici, ovlašteni na uporabu vode, i sami bezuvjetno trebaju utičuću vodu iz pritoka, ima se ustanoviti, koji bi upliv imala uzkrata vode iz pritoka na vodostroje i vodne uporabe glavnoga vodotoka, i kod koje bi se točke taj upliv napustiti mogao.

§. **42.** Kod podieljenja dozvole za natapanja u nedelje (§. 30. zakona), mora se osim ustanovah zakona još i sliedeće na umu imati:

1. Natapanje u nedelje iz naravnih koritah ima se bez svake odštete dozvoliti pod uvjet, da je onaj, komu se daje pravo za natapanje u nedelje, dužan, razmjerno prema koristi, — namiriti troškove uzdržavanja korita i obalah u smislu §. 42. zakona

Ovo razmjerje koristi ima se prigodom podieljenja dozvole za natapanje istodobno ustanoviti.

Za vodu iz umjetnih prokopah i mlinskih jarakah nemože se takodjer odšteta zahtievati, nu dozvolbenik zu natapanje dužan je doprinašati za izkapanje jarka ili prokopa i za njihovo uzdržavanje u smislu §. 36. zakona.

2. Za natapanje u nedelje može se dozvoliti svakolika voda rieke, ili prokopa, osim potrebe, navedene u toč. 1. §. 41. nazočne naredbe, pod kojom se razumieva ona količina vode, koja se u potoku ili u rieci neprekidno obnavlja.

Nemože se dozvoliti, da se vode, sabrane u vodnjacih ili na ini način, rabe za natapanje u nedelje; nu može se sabiranje vode nedeljom prekinuti.

3. Dozvoljena količina vode nesmije na jedno katastralno jutro za jednokratno natapanje više od 1000 kub. met., a za vrieme od 1 travnja do 1. rujna u svem ne više od 4000 kub. met. iznašati.

4. U dozvolbenoj razpravi ima se takodjer ustanoviti red i vrieme, u kojem se natapanje preduzeti ima. Red nedeljah ima se brojiti od 1. travnja.

Tko zanemari za se opredieljeni dan i uru, neima prava na vodu za natapanje do sliedeće nedelje, koja uslied koncesije nanj pada.

§. **43.** Ako natapanja u nedelje svukoliku u tu svrhu opredieljenu količinu vode potrebuju, može se voda, koja je vinkulirana vodnimi uporabami (§. 41. toč. 2. i 3. nazočne naredbe) za iznovična natapanja upotriebiti i dozvola za to izdati samo u smislu §. 31. zakona.

Odšteta se ima svim onim podhvatom dopitati, kojim je potrebna količina vode oduzeta, ili kojih je djelatnost ograničena (§. 41. točka 3. nazočne naredbe).

U dozvolbenoj izpravi imadu se označiti oni mjeseci, dani i ure, kada se natapanje obavljati ima.

§. 44. Ako molitelj za dozvolu natapanja obzirom na mjestne odnošaje drži, da je koristnije, ako nepristane na odštetu, navedenu u §. 31. zakona, nego da preudešenjem vodne gradjevine poluči suvišicu vode, ter si za to izposluje dozvolu, može tražiti za se pogodnost §. 32. zakona.

§. 45. Kod svake odvodnje (mjesto raztoka) ima se označiti visina, preko koje za ovaj vodotok nastaje suvišica vode, koju smiju ovlaštenici na uporabu vode bez ikakve odštete odvadjati i rabiti.

Ovi ovlaštenici dužni su ipak suvišnu vodu odvoditi pravcem, koji je oblast dozvolila i označila.

Preko ove granice dakle netreba se držati nikakovih urah, ni reda, već svaki može vodu rabiti onda i onako, kako voda do njega dodje.

f) O potocih.

§. 46. Ako čišćenje nebrodiva ili za splavi neprikladna vodotoka leži u javnom interesu, a nepodje za rukom, sklonuti interesente, da ustroje zadruge za regulaciju toga vodotoka, ili ako se interesenti nemogu složiti glede izvedenja regulacije i čišćenja, ima glede toga županijska oblast (gradsko poglavarstvo) shodna odrediti.

Postupak političke oblasti u takovu slučaju urediti će se posebnom naredbom.

§. 47. Kod koritah, grabah i kanalah, koji nisu brodivi i za splavi prikladni, a koje je ipak nuždno čistiti, ustanovljuje se najmanji razmak od ruba obale u kojoj je slobodno saditi drveće i grmlje, u pravilu sa tri metra.

Od ove ustanove izuzeti su jarci za natapanje i oni kanali, čije su obale radi brzog pada vode izvrgnute navali i podlokanju, pa se njihove obrane radi rabe nasadi od vrbe, jalše i inog prikladnog za to drveća i grmlja.

Kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) vlastna je, da se uzdrže korita i obale u dobru stanju, svuda, gdje se pokaže potreba, odrediti, da se obale travom zasiju. Ista će oblast takodjer shodna odrediti glede kulture nasadah.

Gdje su postojeći nasadi pogibeljni, odrediti će oblast, da se odstrane u smislu §. 42. zakona.

g) O vododerinah.

§. **48**. Kako se imade postupati sa nastalimi vododerinami, imenito s takovimi, koje priete zauzeti veći obseg, ustanovljuje alineja 1. §. 53. i §. 166. zakona, a §. 7. šumskoga zakona, u koliko se tiče absolutnoga šumskoga tla.

Ako vododerina zauzme takav obseg, da radnje za odstranjenje iste nadilaze sile posjednikah zemlje, koja je vododerinam izvrgnuta, i ako troškovi radnjah ne stoje u razmjerju s interesi, koje bi dotični posjednici imali od poboljšanja vododerine, to se ima prema §. 53. zakona učiniti odredba, da se to poboljšanje izvede uz primjeran doprinos svijuh interesentah.

Tom prigodom može kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) odrediti, da se vododerine i goli okoliš pošumi.

Ove odredbe imaju biti u skladu sa radnjom oko uzdržavanja i pravilnoga čišćenja koritah, jarakah itd., te se imadu staviti pod nadzor i upravu onih osobah, koje su zvane, da uzdržavaju i čiste korita i jarke.

h) Postupak glede dozvolah za vodne uporabe i vodogradnje, spojene sa izvlastbom.

§. **49**. Ako molitelj radi vodne uporabe i vodogradje želi upotrebiti izvlastbu, ima svoj zahtjev u podnesku za podieljenje dozvole navesti.

Izvlastba može se i posebno izhoditit, ako je potrebita u svrhe jur postojeće vodne uporabe ili koje zakonom dozvoljene ili uredjene vodne uporabe.

U svakom slučaju, kada ne dodje do nagode, ima upravna oblast u odluci ustanoviti putem izvlastbe odštetni iznos (§. 161. zakona).

Pri ustanovljenju toga iznosa postupati će upravna oblast po ministarskoj naredbi od 21. travnja 1857. odnosno, u koliko se radi ob izvlastbi u gradu Zagrebu u slučajevih, o kojih govori zakon o izvlastbi nekretninah u gradu Zagrebu od 26. studenoga 1876., uz analognu uporabu propisah rečenoga zakona.

Poglavje II.

O vodnih zadrugah.

A) O zadrugah za reguliranje vode.

§. 50 Posjednici, koji zadrugu za reguliranje vodah ustrojiti žele, imadu namiriti troškove za predradnje, označene nužnimi u §. 61. zakona.

Zadruga ipak ima upitne troškove nakon definitivnoga ustrojstva povratiti onim, koji su jih predujmili.

§. 51. U glavnoj skupštini, koja se imade po propisu §. 71. zakona sazvati i držati, valja izabrati predsjednika, članove odbora, sastaviti pravila i ustanoviti, po kojoj se tehničkoj osnovi, kojim redom i u kojem roku imadu radnje izvesti.

§. 52. U zadružna pravila imadu se, osim u §. 82. zakona sadržanih ustanovah, uvrstiti još sliedeće ustanove:

1. prava i dužnosti zadružnih članovah;

2. najmanja izmjera interesa, s kojom je skopčano pravo glasa u glavnoj skupštini (§. 83. alinea 2. zak.);

3. razmjerje glasovah za izbor predsjednika, podpredsjednika i odbora;

4. o djelokrugu i medjusobnom odnošaju predsjedničtva, odbora, ravnateljstva i činovničtva;

5. razdobja, u kojih odbor ima držati svoje sjednice;

6. ustanovu, da glavna skupština stvara štatut o postupku u slučaju povodnje i o rukovanju sa zapori;

7. ustanove o izpitanju po revizionalnom odboru, što ga glavna skupština bira izmedju članovah, koji nisu u odboru;

8. ustanove, kako se priobćuje članovom proračun i godišnji zaključni račun;

9. ustanove o razriešenju zadruge i upotriebljenju imovine, koja se pri razlazu nadje;

10. visinu i dotiranje pričuvne zaklade.

§. **53**. Prepis računa, izpitanoga po revizionalnom odboru i po glavnoj skupštini razpravljenog, ima se bez prilogah, skupa s ovjerovljenim prepisom odnosnog skupštinskog zaključka za 30 danah, računajuć od dana držane glavne skupštine, predati k zadruzi izaslanom vladinom povjereniku, koji te spise kr. zemaljskoj vladi predlaže.

§. **54**. Ime povjerenika, koga kr. zemaljska vlada prema §. 115. zakona k pojedinoj zadruzi odašilja, priobćuje se posebno svakoj zadruzi.

Vladni povjerenik ima bditi na tim, da zadruga po zakonu i po svojih pravilih vrši svoje dužnosti, da po zadruzi izvedene gradjevine odgovaraju odobrenim nacrtom, da se bez oblastne dozvole nepoduzmu nikakve gradjevine, da se uzdrže nasipi u dobru stanju, i da se za njihovu obranu potrebite radnje i dobave pravodobno preduzimaju.

§. **55**. Vladni povjerenik obvezan je po svom nadzornom pravu, da priobći zadruzi svoje opažaje, a u slučaju, kad opazi, da zadruga neuvažava njegovih opomenah, da ne udovoljava zakonu ili pravilom, odnosno naredbam, na temelju ovih izdanim, ili da izdaje ovim protivne odredbe ili konačno, da što god propušta; tad ima kr. zemaljskoj vladi o tom podnieti izcrpiv izvještaj.

§. 56. Zadruga dužna je, da vladinog povjerenika podupire u izvršivanju njegovih dužnostih i da mu na zahtiev izruči sve podatke, nacrte, opise itd. o nasipih i inih napravah, dužna je nadalje, da ga uputi u stanje stvari, ter mu u obće dade na razpolaganje sve podatke, koji su potrebiti, da uzmogne udovoljiti §. 115. i §. 124. zakona kao i ustanovam nazočne naredbe.

§. 57. U slučajevih, označenih u alineji 1. §. 122. zakona izašilje kr. zemaljska vlada izvanrednoga povjerenika, koji imade upravljati zadružnimi poslovi.

Ovaj povjerenik neima ipak pravo, niti nakon saslušanja povjerenstva, pridieljenoga mu u svrhu podavanja mnienja, da mienja zadružna pravila, da pravi zajmove ili da izreče razpust zadruge.

Zaključci o tih stvarih vazda padaju u djelokrug glavne zadružne skupštine.

Drži li izvaredni vladni povjerenik, da bi trebalo razpraviti ovo ili ono pitanje navedeno u predidućoj alineji, ima na temelju predhodne dozvole kralj. zemaljske vlade sazvati izvanrednu glavnu skupštinu i naznačiti predmet razprave, o kojem onda skupština zaključuje.

Kod sazova glavne skupštine, kod razprave i kod stvaranja zaključka, zatim kod sazova nove skupštine u onom slučaju, ako u prvoj skupštini nije bio dovoljan broj članovah za stvaranje zaključakah, ima se vladni povjerenik držati ustanovah zakona o vodnom pravu i zadružnih pravilah.

§. 58. U djelokrug izvanrednog vladnoga povjerenika, izaslanoga po §. 122. zakona, spadaju izuzam u §. 57. nazočne naredbe navedene slučajeve, svi poslovi, koji po §§. 91. do 95. zakona u djelokrug glavne skupštine i odbora spadaju.

§. 59. Troškove izaslanja izvanrednog vladnog povjerenika, usliedivšega na temelju §. 122. ustanovljuje

kr. zemaljska vlada. Ovi troškovi imadu se uvrstiti u proračun zadruge te sa ostalimi redovitimi troškovi zadruge ubrati.

B) Zadruge za porabu vode.

§. 60. Kad se dozvoljavaju radnje projektirane po zadrugah za uporabu vode, ima se postupati, kako je to propisano u §. 153. zakona i §§. 6. i sliedećih nazočne naredbe za privatne osobe, koje žele izvadjati gradjevine.

§. 61. Glede konstiturajuće glavne skupštine zadrugah za uporabu vode mjerodavne su ustanove §. 51. nazočne naredbe.

§. 62. Kod zadrugah za uporabu vode ustanovljuje operat o poplavom području površinu, unutar koje su interesenti dužni doprinašati za radnje.

§. 63. Kod odvodnjah, kod odvadjanja zaobalnih vodah i osušivanja močvarah mogu se u poplavno područje uzeti samo one površine, koje faktično pod vodom stoje i koje od mokrine tako trpe, da su u obće ili samo uvjetno prikladne za razumnu kulturu. Ne mogu se s toga u poplavno područje uzeti površine, na koje do duše vode usljed svoga pada doći mogu, nu koje ipak faktično nisu stajale pod vodom.

§. 64. Ako se poplavno područje kod zaobalnih vodah i tehnički ustanovljuje, zato se ipak uzdužni i pobočni pad sredozemnih vodah tekućicah ima ustanoviti samo na temelju faktično konštatiranih podatakah, a tehničke se radnje ograničuju samo na to, da se pomoćju stroja obilježe one granice poplavljene površine, koje se inače prostim okom, budi na bilju, budi na obliku tla razpoznati nenadu ili se na temelju vjerodostojnih podatakah ustanoviti ne mogu.

§. 65. Kod tvrdoga ilovastoga tla, koje netrpi toliko od vode sabrane na površini, koliko od uz-

trajane podzemne vode, ima se čitava mokra ili vlažna površina uvrstiti u poplavno područje.

§. 66. Kod drenaže mogu se uporabom §. 127. zakona prisilnim načinom uzeti u zadrugu samo one površine, koje radi svoje močvarne, kaljužne i bujičaste naravi trebaju drenažu.

§. 67. Kod natapanja mogu se pojedine površine prisilnim putem uzeti u zadrugu prema §. 128. zakona samo onda, kada leže tako izmedju ili polak ostalih površinah, opredieljenih za natapanje, da se bez njih zasnovano natapanje nebi moglo svrsi shodno ni izvesti.

§. 68. Najskrajnija medja površinah, primljenih u poplavno područje površinah, ima se u položajnom nacrtu operata označiti modrom crtom.

§. 69. Površine, koje ne služe gospodarskim svrham, ter ina poduzeća mogu se pridržati, da nose troškove odvodnje u razmjeru veće ili manje koristi, koja se iz ove radnje crpi (§. 77, i §. 109. zakona).

§. 70. Šume se mogu samo onda uzeti u poplavno područje, kada su stalno ili podulje vremena poplavljene tako, da poraštaj šumski od poplave trpi. Vlastnici šumah, koje nisu primljene u poplavno područje, moraju u ime javnoga interesa podnositi, da se predradnje preduzmu.

Ako se koja šuma, spadajuća inače u poplavno područje za vrieme ili nakon odvodnje izkrči, ter se gospodarstvenoj kulturi preda, može se zadruga poslužiti pogodovnošću §. 47. zakona.

Poglavje III.

O vodnih knjigah.

§. 71. Kod svake kr. županijske oblasti (gradskog poglavarstva) imade se prema §. 172. zakona voditi vodna knjiga. U tu knjigu imadu se unieti sve vodogradnje i vodne uporabe, koje u području municipija

*

postoje, ili će se dozvoliti; nadalje služnosti i na zadruge odnoseći se podatci, u koliko su isti u smislu zakona o vodnom pravu oblastnoj dozvoli podvržene.

§. **72.** Za izdanje dozvole nadležna oblast (županijska oblast, kotarska oblast, gradsko poglavarstvo) dužna je izdati dozvolbenu izpravu u dva primjerka, od kojih se jedan, i to biljegovani, imade dostaviti dotičnoj stranci; a drugi se ima ureda radi u vodnu knjigu unieti i u arkivu pohraniti.

Na istom se mjestu ima ureda radi pohraniti jedan primjerak nacrta (§. 164. zakona). Detaljne nacrte za vodnu knjigu nisu zadruge dužne predlagati.

Isto tako se ima u arkivu ureda radi pohraniti jedan primjerak zapisnika ob oblastnom pregledanju vodogradjevine, izvedene na temelju odobrenog nacrta (§. 165. zakona), nadalje imadu se u vodnu knjigu unieti pravomoćne riešitbe, donešene u postupku, propisanom u §§-ih 178,—181. zakona, i tičuće se vodogradjevinah i vodnih uporabah, postojalih prije 1. studena 1892.

Javne gradjevine, što ih je izvela država ili zemlja u javnom interesu, kano i na vodah prosto ploveći mlinovi, kupališta, napokon mostovi i propusti, neimadu se unieti u vodnu knjigu.

Vidi naredbu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.605. (pod V. ovoga izdanja) u pogledu oblika, u kojem zadruge za regulaciju vode svoje nacrte u arkivu vodne knjige pohraniti imadu.

§. **73.** Radi toga, da se vodi očevidnost u vodnih knjigah, dužni su privatnici i vodne zadruge u roku od trideset danah sliedeće prijaviti:

1. promjenu nastavšu u osobi, koja ima pravo vodne uporabe, računajući od dana nastupa promjene (§. 34. zakona);

2. odobrena zadružna pravila, računajući dan od dana njihova odobrenja (§. 74. zakona);

3. članove zadružnoga odbora, računajući dan od dana njihova izbora te svaku promjenu, nastavšu medju odbornici, računajući od dana te promjene.

Ujedno se imadu saobćiti imena onih odbornikah, koji su ovlašteni na primanje dostavakah, tičućih se družtva (§. 85. zakona);

4. razpust zadruge, uzsliedivši dozvolom kr. zem. vlade, računajuć od dana, kada je razpust pravomoćan postao (§. 100. zakona);

5. sdruženje dvijuh zadrugah ili više njih u jednu, računajući od dana sdruženja (§. 131. zakona).

Izaslanje, ili opoziv izvanrednoga vladinoga povjerenika (§. 122. zakona) ima se u vodnoj knjizi ureda radi zabilježiti.

§. 74. Za uredjenje vodne knjige potreban je:

1. uručbeni zapisnik;
2. vodna knjiga;
3. pismara za pohranu izpravah i nacrtah (Arkiv).

§. 75. U uručbeni zapisnik imadu se unieti riešitbe i prijave sa sliedećimi rubrikami (obrazac B):

1. tekući broj;
2. godina, mjesec i dan primića;
3. ime prijavitelja, ili prema §. 73. nazočne naredbe prijavljenika:
4. predmet prijave;
5. oznaka vodne knjige, u koju je unos uzsliedio;
6. broj prilogah.

Svaka izprava, nacrt itd. dobiva pri unosu u uručbeni zapisnik broj i godinu zapisnika; prilozi imadu se sa tekućimi brojevi providiti i njihov broj na popratnici zabilježiti.

U ovaj uručbeni zapisnik imadu se unašati samo oni komadi, na temelju kojih je uzsliedio upis u vodnu knjigu; jer n. pr. spisi o oblastnoj razpravi ob uporabi vode neimadu se unesti u taj uručbeni zapisnik, već u sveobći uručbeni zapisnik županijske oblasti (grad. poglavarstva).

§. 76. Rubrike vodne knjige (obrazac C.) jesu sliedeće:

1. broj vodne knjige;
2. županija (grad) kotar i obćina, u čijem se području vodna uporaba ili vodogradnja nalazi;
3. voda i obale joj (desna i lieva), gdje postoji vodna uporaba ili vodogradjevina;
4. dan i broj riešitbe, kojom je izdana dozvolbena izprava ili kojom se konštatira jur postojeće pravo;
5. vrst vodogradjevine, ili vodne uporabe;
6. eventualne služnosti;
7. gruntovni broj nekretnine;
8. ime osobe, koja ima pravo na uporabu vode ili vodogradjevinu; kod zadrugah naslov i sjedište njihovo;
9. broj svezka pismohrane, u kojem je pohranjena dozvolbena izprava, nacrti, itd.;
10. osobite rubrike za prijave, koje su vezane na rok (§. 73. nazočne naredbe), poimence za tekući broj prijave, za predmet iste, kao i za dotični broj uručbenoga zapisnika.

§. 77. Oznaka vodne knjige pravi se u slici slomka. Svaka voda, glede koje se izdaje dozvola, da se rabiti može, dobiva za područje municipija posebnu rimsku brojku, dočim arapski brojevi označuju vodne uporabe, nalazeće se na vodi i vodogradjevine, i to redom, kako su unešene u vodnu knjigu.

Ako se napusti koja vodna uporaba ili vodogradjevina, ili ako se takove sdruže, ima se ta okolnost zabilježiti u vodnoj knjizi, te se odnosni list ima prekrižiti, i na svom mjestu ostaviti.

§. 78. U pismohrani imadu se svezci po redu, kako stižu, pohranijivati, ter providiti brojkami bez svakog obzira na broj godine.

Spisi i nacrti, odnoseći se na istu vodnu uporabu ili vodogradjevinu, imadu se pohraniti u jednom svezku i onim redom kako stižu.

§. 79. Ako se koja vodogradjevina ili vodna uporaba proteže na više municipijah, obavi se unos u vodnu knjigu kod one oblasti, u čijem je području izdana dozvola.

U vodnih knjigah ostalih municipijah ima se za takove vodogradjevine i vodouporabe otvoriti posebni list te zabilježiti, kod kojega su municipijaja spisi pohranjeni. U tu svrhu ima se interesovanim municipijem priposlati posebni prepis dotičnoga lista vodne knjige.

§. 80. Svatko imade pravo, da u uredovno vrieme uvidi vodnu knjigu i pismohranu, te da uz naplatu, označenu u sliedećem §. 81. dobije ovjerovljene prepise.

§. 81. Pristojba za prepis spisa iznaša jednu forintu po arku.

Pristojba za snimanje nacrta na prozračnom papiru i u uredovnom obliku iznaša po arku jednu forintu, a na risaćem papiru dvie forinte.

Naknada za pisaći i risaći papir ima se prema običnoj cieni nadoknaditi.

Oblast može uz nuždne opreze dozvoliti, da si stranka sama i o svom trošku može snimati nacrte i sačiniti odnosne prepise, u kojem slučaju neplaća nikakove pristojbe.

Poglavje IV.

Vodno-redarstvene zabrane.

§. 82. Zabranjuje se svako oštećenje vodotokah, kanalah, koritah, obalah i vodenih napravah.

Imenito zabranjeno je:

1. bacati u korito predmete takove, koji bi mogli umanjiti dubljinu istoga ili koji bi mogli biti povodom, da nastanu namuljine, plitčine ili oštete obalah;

2. kvasiti konoplju u koritih;

3. voziti, jašiti ili tjerati blago kroz korito, osim na mjestih opredieljenih za to;

4. napajati blago u kanalih, osim na mjestih opredieljenih za to;

5. odkapati strmine obalah ili ih po blagu dati sgaziti;

6. saditi drveće ili grmlje na obalah u kraćem razmaku, nego li je dozvoljeno. (§. 47. nazočne naredbe.)

§. 83. Zabranjeno je oštećivati vodobranske i kanalske sipove ter k ovim spadajuće gradbe, nadalje zaštitne nasade, a tako i gradivo i potrebštine za obranu od vode.

Imenito je zabranjeno:

1. nasip odkopati, probušiti, odseći, zatok u njem napraviti, busen s njega odgrabljati i uvadjati u nj predmete, koji nisu pripadnost nasipa;

2. u nasip ili njegove banjke i to bliže od šest metarah od podnožja njihovih strminah saditi drveće, grmlje i plot podizati;

3. zemlju kopati bliže od 10 metarah od podnožja nasipskog, bliže od 5 metara orati ili suziti prelaz izpod pet metarah;

4. izkopati zdenac dublji od jednog metra, jamu ili pogranični jarak bliže od 20 metarah.

5. preko nasipa, osim na mjestu zato opredieljenu voziti, jašiti ili blago goniti;

6. na nasipih i banjcih pasti krmad;

7. oštećivati vodomjer i ograde kraj prelazah.

U intravilanu mjestah, kod kanalskih nasipah i nasipskih grabah, koje su podignute prije 1. studenoga 1892., može kot. oblast (grad. poglavarstvo) dozvoliti iznimku od zabranah pod toč. 2., 3., i 4. navedenih.

§. 84. Bez naročite dozvole posjednika zaštitnoga nasipa zabranjeno je:

1. na viencu i na strmini nasipa težke predmete iztovarivati;

2. zabijati u nasipe stupove, motke ili druge predmete;

3. po nasipu pasti, voziti, jašiti ili blago goniti;

4. zapore, brane, ili druge vodogradjevine otvarati, zatvarati ili ih začepljivati;

5. gradju i potrebštine vlastnikove prenašati na drugo mjesto.

6. Paša za konje na jur obstojećih zaštitnih nasipih dozvoljena je samo po suhom vremenu.

§. **85**. Zadruzi, odnosno vlastniku vodenih gradbah zabranjeno je radnje inače izvoditi, nego li je ustanovljeno dozvolbenom izpravom i po oblasti odredjeno.

§. **86**. Zabranjeno je:

1. kopati zdence bliže do tri odnosno do petnaest (15) metarah od vrelah, ribnjakah itd. (§. 11. zakona.)

2. izvadjati vrtanja, galerije ili artežke zdence bliže do 40 odnosno 100 metarah' od sgradah, vrelah itd., bez dozvole oblasti (§. 12. zakona.)

§. **87**. Zabranjeno je onesnažiti škodljivimi tvarmi (substancijami) javne vode ili privatne s inimi vodotoci u savezu stojeće vode.

§. **88**. Kod zagaćenih riekah zabranjeno je na prostoru izmedju nasipa i obale podignuti popriečne nasipe, plotove, te rabiti drugu vrst kulture, nego li je dozvoljena odredbom kr. zemaljske vlade.

Poglavje V.

Kazne i globe.

§. **89**. Novčanom globom od 5 do 150 for. ima se kazniti (§. 174. zakona):

1. tko u razmaku navedenom u §. 12. zakona bez dozvole oblasti izvadja vrtanja, galerije ili artežke zdence;

2. tko bez dozvole oblasti započme takove radnje za koje treba dozvola oblasti (§. 24. zakona);

3. tko bez oblastne dozvole preuredi vodogradjevinu tako, da neodgovara dozvolbenoj izpravi ili kod starih pravah, ako neodgovara dosadanjem položaju (§. 24. zakona);

4. tko nedrži u dozvolbenoj izpravi propisanu najvišu ili najnižu vodostaju (§. 40. zakona);

5. tko nevrši odredbe kr. zemalj. vlade, što ih ona izdaje na temelju §. 50. zakona o vrsti kulture na zemljištih, ležećih medju nasipi zagaćenih riekah;

6. tko prekrši ustanove, navedene u §. 82. i 83. nazočne naredbe;

7. tko izvodi ili rabi vodogradjevine inače, nego je to ustanovljeno u dozvolbenoj izpravi, odnosno u odredbi oblasti (§. 85. nazočne naredbe;

8. tko onesnaži vodu škodljivimi tvarmi (§. 87. nazočne naredbe);

9. tko na prostoru izmedju nasipa i obale zagaćenih riekah podigne popriečni nasip ili plot (§. 88. nazočne naredbe).

§. **90**. Istom globom ima se kazniti:

1. tko u granicah daljine, navedene u §. 11. zakona, izkopa zdenac;

2. tko neobavlja vodnu uporabu, označenu kao slobodnu u §. 18. i §. 19. zakona, na mjestu opriedjeljenom za to ili načinom, protivnim postojećim propisom;

3. ovlaštenik vodne uporabe, koji nedrži u dobrom stanju korito, obalu i nasipe (§. 52. zakona) do daljine ustanovljene po oblasti;

4. tko negradi odnosno nedrži u dobru stanju mostove i prelaze, koji po §. 65. zakona njemu na teret padaju.

5. tko prekrši ustanove §. 84. nazočne naredbe.

§. 91. Ustanove §§. 89 i 90. imadu se samo onda uporaviti, ako prekršaj nepodpada pod ustanove kaznenoga zakona.

§. 92. Glede prekršajah, navedenih u §. 89. i 90., postupa u prvoj molbi kotar. oblast (gradsko poglavarstvo).

§. 93. Županijska oblast (gradsko poglavarstvo) kojoj je povjereno da vodi vodnu knjigu, može kazniti novčanom globom od 5 do 100 forintih svakoga, koji propusti podnieti prijavu za vodnu knjigu (§. 164. i 171. zakona i §. 73. nazočne naredbe).

§. 94. Globe, dosudjene na temelju zakona od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu te §§. 89. 90 i 93. nazočne naredbe, teku u zakladu za promicanje gospodarskih svrhah kraljevine Hrvatske i Slavonije.

§. 95. Kr. zem. vlada može kazniti novčanom globom od 5 do 500 for.:

1. Odbor zadruge za reguliranje vode ili za uporabu vode, koji ne prijavi članove odbora rad upisa njihova u vodnu knjigu (§. 85. zakona).

2. Odbor, koji bez dovoljnog razloga promaši rok propisan §. 92. zakona, ili koji izvadja po vladi još neodobrene zaključke, spomenute u istom §. 92. zakona.

3. Odbor zadruge za reguliranje vode, koji prema §. 98. zakona ne predloži zapisnik o glavnoj skupštini ili odborskoj kojoj sjednici.

4. Odbor zadruge za reguliranje vode ili porabu vode, koji prema §. 100. zakona ne prijavi razvrgnuće zadruge.

5. Onoga, koji prekrši odredbe §. 140. zakona o štatutu u slučaju pogibelji od povodnje.

§. 96. Globe dosudjene u smislu §. 95. naz. naredbe teku u pričuvnu zakladu odnosne zadruge.

Poglavje VI.

Dielokrug kr. kot. oblasti (gradskog poglavarstva).

§. 97. Kr. kot. oblast (gradsko poglavarstvo) ima izreći u prvoj molbi odluku za dozvolu vodne porabe ili podignuća vodogradjevine, u koliko to nije pridržano višoj oblasti.

§. 98. Kr. kot. oblast (gradsko poglavarstvo) nadzire vodogradjevine i vodne uporabe, koncesionirane prema zakonu (§. 167. zakona), ureduje u slučajevih, gdje po ovom zakonu netreba koncesije, ter namješta potrebite stražare, koje poput poljskih čuvarah zaprisiže.

§. 99. Kr. kot. oblast (gradsko poglavarstvo) odlučuje u prvoj molbi o povriedah vodoredarstvenih propisah i naredbah, u koliko riešenje predmeta ne spada u djelokrug kaznenog suda ili koje više oblasti (§. 46. zakona od 5. veljače 1886. ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih).

§. 100. U djelokrug kr. kot. oblasti (gradskog poglavarstva) spada nadalje:

a) Nadzirati, da se kod kopanja novih zdenacah, kod vrtanjah, galerijah, artežkih zdenacah obdržavaju razmaci, ustanovljeni u §. 11., odnosno §. 12. zakona, nadalje odredjivati na zamolbu interesirane stranke, da se zaspu ili odstrane protupropisno podignute gradjevine.

b) Odrediti, da se odvode odpadci i nečiste vode iz tvornicah, rudnikah i ostalih podhvatah (§. 14. zakona).

c) Izdavati posebne redarstvene propise o porabi tudje privatne vode (§. 18. zakona) te o porabi javnih vodah prema §. 19. zakona.

d) Brinuti se za to, da se obale i korita vodah uzdrže u dobrom stanju (§. 42. zakona), te da se u odredjeno doba čiste.

e) Paziti, da se kod vodnih kretalah i uzporištah namještene uzporne mjere (§. 39. zakona) uzdrže u dobru stanju.

f) Nadzirati, da se vodogradjevine, vezane na dozvolu (§. 2. do 4. nazočne naredbe) ne izvadjaju prije izdanja dozvole, zabranjivati nastavak takovih još nedozvoljenih radnjah, u slučaju pako, da je izvadjanje koje definitivo još ne dozvoljene gradnje neobhodno nuždno, odrediti, što nadje svrsi shodnim, makar da je i utok uložen (§. 169. zakona).

§. 101. U pogledu zaštite proti vodi ima:

1. zatražiti od zadruge — ako ona to propusti — da prijavi ime i stan ravnatelja, inžinira, stražara i ostalog osoblja, kojemu je nadzor povjeren (§. 139. zakona);

2. zatražiti, da zadruga priobći one vodne visine, glede kojih štatut za obranu od vode propisuje strožiji nadzor, odnosno uporabu javne radne sile u slučaju potrebe, ter odrediti za radnju onoliko radnikah, koliko vladni povjerenik zadruge (§. 141. zakona) zahtieva.

3. sve izvršiti, što propisuje §. 142. do 146. zakona kao nuždno u daljnem stadiju za obranu od vode.

§. 102. Kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) ima ureda radi shodna odrediti, da se na put stane vododerinam (§. 166. zakona).

§. 103. Kotarska oblast nadzire, da se vodno redarstvene odredbe strogo i savjestno izvršuju (§. 82. do 88. nazočne naredbe).

§. 104. Ako se koja vodogradjevina proteže na područje dvajuh ili više kotarah, nadzire ih ona kotarska oblast, u čijem se području nalazi glavni dio gradjevine.

Porodi li se dvojba o nadležnosti, odlučuje o tom nadležna županijska oblast, a u slučaju da se vodogradjevina proteže na područje dvijuh ili više županijah, odlučuju iste na temelju medjusobnoga sporazumka; a u zadnjoj molbi kr zem. vlada.

Poglavje VII.

Prelaze ustanove (§. 178. — 182. zakona).

§. 105 Najkasnije do 1. studenoga 1894. godine ima županijska oblast, a istodobno i kotarska oblast, za tim gradsko poglavarstvo u smislu §. 178. zakona pozvati vlastnike postojećih vodogradjevinah i ovlaštenike vodne uporabe, da kotarskoj oblasti (gradskom poglavarstvu) predlože koncesiju o svojih ovlastih, odnosno da dokažu, da njihove gradjevine postoje neprekidno od 1. studenoga 1872., da ne vriedjaju opravdane interese drugih, odnosno da ih nadležne oblasti nisu obnašle štetnimi ili pogibeljnimi za druge te napokon, da predlože kod njih se možda nalazeće nacrte i narise.

§. 106. Najkraći rok, što ga može županijska oblast (gradsko poglavarstvo) staviti, da se predlože stare dozvole ili dokazi o dvadesetgodišnjem obstanku prava, jest 1. studeni 1893., te prije toga roka ne može se nitko siliti, da pod prietnjom gubitka ovlasti, predloži dokaze o starih svojih ovlastih.

Ako je poziv za predloženje dokazah izdan poslie 1. kolovoza 1893., to se ima staviti najkraći rok na tri mjeseca.

§. 107. Stare dozvole i dokazi o dvadesetgodišnjem obstanku ovlasti imadu se predložiti o svih postojećih vodogradjevinah i ovlastih na porabu vode, za koje §. 24. zakona traži dozvolu oblasti, dakle o svih podhvatih za natapanje, za odvodnju, za obranu od vode, za regulaciju vode, za stojeće vodenice i za druga industrijalna poduzeća.

Gradjevine i vodne uporabe, koje se ne unašaju u vodnu knjigu, ne treba prijaviti (§. 72 naredbe).

§. 108. Prijave, koje budu podnešene kotarskoj oblasti, a glede kojih je nadležna viša oblast, imade kotarska oblast podastrieti nadležnoj višjoj oblasti.

§. 109. Sve prijave imadu se izpitati glede sadržaja, uz inteverenciju oblastnog stručnjaka, pa ako predmet nije prikladan za unos u vodnu knjigu, imadu se odmah odputiti; u protivnom se slučaju imadu prema §. 179. zakona priobćiti odnosnoj obćini, da mogu interesenti u roku od 30 danah staviti svoje primjetbe.

§. 110. Kada prijave s potvrdami mjestne oblasti o njihovu proglašenju i s eventualnim reklamacijami stignu natrag nadležnoj oblasti, odnosno kod gradovah, kada mine reklamacionalni rok; imadu se prijave, proti kojim su podnešene reklamacije, odstupiti oblastbenom stručnjaku, da izjavi svoje mnienje.

§. 111. Ako molitelj nije predložio nacrte i narise. a oblastni stručnjak u važnijih slučajevih drži to ipak potrebnim radi prosudjivanja stvari, naročito da ustanovi, da li se zamoljenom gradjevinom nevriedjaju opravdani interesi drugih; imade se podnesak povratiti molitelju, da ga u opredieljenom roku nadopuni.

Kod maloposjednikah i gdje je to potrebno s javnih obzirah, imadu se nacrti i narisi priugotoviti ureda radi po oblastnom stručnjaku.

§. 112. Ako narav prigovarah, stavljenih po interesentih, bezuvjetno zahtjeva i oblastni stručnjak to neobhodno nuždnim smatra, ima se o prijavi povesti razprava na licu mjesta i postupati po §. 157. i §. 158. zakona i §. 6. i sliedećih nazočne naredbe.

Upravna oblast može tražiti od interesentah, koji su prigovore stavili, da u ime troškovah postupka predujam polože.

§. 113. Kod razprave na licu mjesta imadu se po mogućnosti urediti i u sklad dovesti uvjeti ob izvršivanju stare ovlasti sa ustanovami zakona od 31.

prosinca 1891., ali se tim ne smije povriediti priznanje i unos stare ovlasti.

Ako se potanji uvjeti ob izvršivanju prava ne bi ustanoviti mogli, ima se u odluci izreći, da će se to od strane oblasti naknadno učiniti.

§. 114. Ako se porode privatno-pravna pitanja, ima se uz predhodno preslušanje stranakah pokušati, da se iste dobrovoljno nagode.

Ne podje li to za rukom, ima nadležna oblast kod izrečenja odluke stranke na sud uputiti.

§. 115. Iza dovršenja razprave ima upravna oblast izreći odluku, koja se ima dostaviti molitelju i svim interesentom (§. 156. zakona).

§. 116. Proti odluci moći će stranka za 14 danah utok uložiti kod nadležne više oblasti, ako je bilo reklamacijah ili ako je oblast prve molbe izjavila, da je ovlast ne dokazana (§. 179. alin. 2. zakona).

§. 117. Stare dozvole, legitimirane pravomoćnom odlukom, dotično odluke, kojimi se legitimira dvadesetgodišnji obstanak ovlasti, imadu se unieti u vodnu knjigu, a spisi, nacrti i narisi pohraniti u arkivu.

Pobližji podatci ustanovljeni naknadno po oblasti glede izvršivanja stare ovlasti, kao i postavljenje visinskih znakovah, imadu se naknadno unieti u vodnu knjigu.

§. 118. Maloposjednici, koji žele, da se odmah kod legitimacije stare ovlasti postave znakovi visine, neplaćaju putne troškove i dnevnice oblastnoga stručnjaka.

§. 119. Ako se vlastnik, pozvan u smislu §. 178. zakona i §. 105. nazočne naredbe, da predloži staru dozvolu ili dokaz o dvadesetgodišnjem obstanku ovlasti, tomu prvomu pozivu ne odazove, ili si nije pribavio legitimaciju, to će se prema §. 178. zakona držati, da koncesija više ne postoji.

Čim su na prvi poziv podnešene molbe riešene, ima nadležna oblast prema §. 180. zakona izdati drugi poziv na nelegitimirane vlastnike starih vodogradjevinah i vodnih uporabah, da si u roku od šest mjesecih, računajući od dana drugog proglasa, izhode nove dozvolbene izprave.

Postupak za ovaj slučaj označen je u §. 155. i sliedećih zakona i u §. 6. i sliedećih nazočne naredbe.

Na temelju ovoga postupka izdana nova dozvolbena izprava nemože bez privole stranke u smislu §. 181. zakona ništa mienjati, što se tiče obstanka, obsega i trajanja starih pravah, nu ima ove okolnosti konstatirati te ustanoviti uvjete i način vršenja pravah prema ustanovam zakona o vodnom pravu.

Ako tko i na drugi poziv nije prijavio svoju staru ovlast, ili si nije izhodio novu dozvolbenu izpravu, to će se prema §. 180. zakona držati, da je njegova stara ovlast utrnula, a nadležna oblast ima glede njegovih vodogradjevinah daljna shodna odrediti.

§. **120.** U poslovih, koji do 1. studenoga 1892. konačno uredjeni nisu, ima se dalje postupati prema ustanovam zakona o vodnom pravu, odnosno ustanovam nazočne naredbe.

Obrazac A.
(§. 159. zakona. — §. 21. provedbene naredbe.)

Predmet.

Mnienje oblastnoga stručnjaka . . . .
o $\frac{\text{koncesioniranju}}{\text{legitimiranju}}$ vodogradjevinah . . . .
. . . . i o regulaciji vršenja stečenih ovlaštenjah.

Odluka.

Na molbu . . . .
u predmetu $\frac{\text{koncesioniranja}}{\text{legitimiranja}}$ vodogradjevinah . . . . .
. . . . (uporabah vode) izriče se na temelju §. 159. zakona od 31. prosinca 1891., „o vodnom pravu" sliedeća odluka, koje pojedine točke (1.— . . .) unieti će se nakon pravomoćnosti nazočne odluke u izdati se imajuću dozvolbenu izpravu . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . broj vodne knjige $\frac{\dots}{\dots}$

Točka 1. . . . . dobiva uz obvezu točnoga izpunenja sliedećih ustanovah koncesiju na temelju nacrtah, sačinjavajućih popunitbeni dio nazočne dozvolbene izprave . . . .
. . . .
da može vodogradjevine . . . . poduzimati.

Točka 2. Trajanje koncesije . . . .
. . . .

Točka 3. Koncesionalne radnje jesu sliedeće: . .
. . . .

Točka . . . .
. . . .

Točka . . . koncesionirane množine vode . . . .

. . . .

Točka . . . Visina uzpora . . . .

. . . .

U slučaju, kada se dozvoljena visina vode neobdržava, onda se vlastnik vodnoga kretala u smislu §. 89. toč. 7. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade od 8. listopada 1892. br. 48.602. o provedbi zakona o vodnom pravu može kazniti globom od 5 do 150 forintih.

Toč. . . . Položaj i širina zaporah i visina podvale istih . . . .

. . . .

Kod natapanja ima se visina, kod koje nastupa suvišak vode, koj se u smislu §. 45. gore citirane naredbe slobodno upotriebiti može . . . .

. . . .

. . . .

Točka . . . Broj ustavnih pločah, visine, konstrukcije, način otvaranja, skupna širina otvora, visine podvale . . . .

. . . .

Točka . . . Položaj i visina znakovah visine i ostalih točkah . . . .

. . . .

Vlastnik vodne naprave odgovoran je za brižan nadzor nad znakovi visine, te je dužan, da svaku oštetu ili uništenje znakovah visine, kao i svaku prijavu ob ošteti ili uništenju stalnih točakah kotarskoj oblasti (grad. poglavarstvu) najdulje u osam danah prijavi.

Propuštaj prijave u ustanovljenom roku može se kazniti u smislu §. 13. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.603., globom od 5 do 150 forintih.

Točka . . . Udaljenost, do koje dozvolbenik jamu ili korito u dobrom stanju podržavati ima . . . .

. . . .

Točka ... Buduć ovlaštenik zaprema korito vode tekućice cielom širinom, dužan je u interesu ribarenja namiestiti propust (rešetke za ribe) sliedećim načinom . . . .

. . . .

Točka ... Pošto voda, čija je uporaba koncesionirana, zdravlju (voda služeća za kućnu porabu, ribarstvo) škodljive sastojbine u vodotoku . . . . sadržaje, to se sliedeći postupak odkužni odredjuje . . . .

. . . .

Točka ... U osobi dozvolbenika nastavša promjena ima se za 30 danah od nastupa te promjene kod kralj. županijske oblasti (gradska poglavarstva) prijaviti u svrhu unosa u vodnu knjigu . . . . .

. . . .

Proguštaj ove prijave može se u smislu §. 93. gore pod toč. . . . citirane naredbe kazniti globom od 5 do 100 for.

Točka ... Nadopunbeni dio dozvolbene izprave sačinjavaju (nacrti) . . . .

. . . .

Točka ... Dozvolbenik dužan je, da koncesionirane radnje pod prietnjom oduzeća dozvole u roku od . . . . danah od pravomoćnosti ove odluke započme, te ih za dalnjih . . . . . svrši*

. . . .

. . . .

Točka ... Početak i svršetak radnjah ima se kotarskoj olasti u . . . . (gradskomu poglavarstvu) prijaviti . . . .

. . . .

Točka . . . . Dozvolbena izprava izdat će se tek iza pravomoćnosti ove odluke . . . . . .

. . . .

* U dozvolbenu izpravu imadu se unieti rokovi za početak i svršetak propisanih radnjah.

Za dozvolbenu izpravu (t. j. novu dozvolu) ima se doprinjeti biljega od jedne forinte, te se prije izdanja iste sa radnjami započeti nemože.

Točka ... Dozvolbenik ima naknaditi sliedeće troškove postupka . . . .
. . . .

Razlozi.

Radnje, sačinjavajuće predmet dozvole, koje se ne protive javnomu interesu . . . .
. . . .
. . . .
imale su se dozvoliti, pošto je dozvolbena molba sa prilozi u smislu „§. 155. zakona od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu“ tečajem 30 danah u svrhu javnoga uvida izložena bila, te pošto su o tom, kao i o obdržavanoj razpravi na licu mjesta, oblasti poznati i u molbi naznačeni interesenti glasom prispjelih dostavnicah obavješteni. Oblastni stručnjak ima u smislu §§. 10. i 19. gore pod toč.... citirane svoje dati mnienje, koje izdanje dozvole zagovora.

Imenito . . . .
. . . .

Troškovi postupka ustanovljeni su na temelju §. 160. zakona od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu.

O tom se obavješćuje . . . .
(kr. kot. oblast) . . . . oblastni stručnjak . . . . oblasti . . .
. . . . te putem kotarske oblasti (obćinskog ureda) molitelji i ostali interesenti sa dodatkom, da se možebitni utoci za 15 danah od dana obavještenja (putem . . . .) putem ureda podnieti imadu.

. . . . dne . . . .

Obrazac B.

Uručbeni zapisnik.

Tek. broj	God. mjesec i dan	Ime najavljenoga	Predmet najave	Strana vodne knjige	Broj prilogah

Obrazac C.

Br. X.
20.

Vodna knjiga.

1. Županija (grad).

2. Kotar.

3. Voda.

4. Broj i dan dozvolbenene izprave ili staro pravo dokazujuće odluke.

5. Vrst vodogradnje ili vodoporabe.

6. Služnost, skopčana sa vodoporabom ili vodogradnjom.

7. Gruntovnički broj nekretnine.

8. Ime onoga, koji ima pravo na vodouporabu i vodogradnju.

Kod zadrugah naslov i prebivalište zadruge.

9. Broj svezka, u kojem su dozvola i nacrti u pismohrani pohranjeni (arkiv).

Tekući broj prijave	Predmet prijave	Broj uručbenoga zapisnika

III.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. broj 48.603.

ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah. (Sbornik zakonah i naredabah, valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju god. 1892. komad XXII. br. 72.)

Na temelju ovlaštenja podieljenog u §. 39. zakona od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu, odredjuje se ob uzpornih mjerah kod vodnih kretalah i uzporištah sliedeće:

§. 1. Prema ustanovi §. 39. zakona od 31. prosinca 1891. o „vodnom pravu" ima se kod svih vodnih kretalah i uzporištah troškom posjednikah na stalnoj uzpornoj mjeri označiti dozvoljeni najviši, te ako postoji obveza, da se voda na stanovitoj visini uzdržavati ima, i dopustljivi najniži vodostaj.

Ta mjera ima se po učestnicih umjetno takovim načinom napraviti i uzdržavati, da može odoljeti svakoj slučajnoj ili hotomičnoj promjeni svoga položaja visine, a osobito da koliko moguće bude očuvana od oštete prigodom kretanja leda, plavljenja drvlja, rušenja obale itd.

Stajalište (točka) upozorne mjere ima se na mjestu za koje je visina vode ustanovljena, tako odabrati. da ga voda neprestano splavkava, da je učestnikom pristupno, i da se vazda lahko motriti može.

Osim toga mora visina uzporne mjere ustanovljena biti najmanje jednim u blizini ležećim nepomičnim predmetom (stalnom točkom), koji ima ujedno služiti za izhodište kod kontrole visinah svih znamenitih dielovah uporišta i kretala.

Stalnu točku treba, ako je moguće, obilježiti ili postaviti izvan područja posjeda dotičnoga posjednika uzporišta.

§. 2. Uzporna mjera za oznaku dozvoljenog najvišeg vodostaja ima se udesiti polag jednog od načinah u sliedećem opisanih:

1. Gdje naravne litice ili zidovi od kamena klesanca obalu sačinjavaju, može se uzporna mjera na istih postaviti. U tu svrhu pričvrsti se vodoravno o liticu ili zid plosnata najmanje 0·50 m. duga žinja (skoba), ili se duboko u kamen ukleše isto tako duga brazdica, koja se — da je bolje vidljiva — crnom bojom naliči. Te znakove treba tako visoko postaviti, da gornji rub žinje ili brazdice dopustljivi vodostaj pokazuje.

Okomito na sredinu žinje ili brazdice postavi se metričko mjerilo nekoliko decimetarah dugo, i to tako, da se ili mjerilom providjena žinja o liticu ili zid pričvrsti, ili se mjerilo u kamen ukleše. Okomito ovo mjerilo pokazuje možebitna prekoračenja dozvoljene visine vode.

2. Ako nema nepomičnih temeljah ove vrsti za uzpornu mjeru, onda se postupa ovako:

a) Na odabranom za to mjestu obale izkopa se — kao zasjek u obalu — tako duboka jama, da joj dno siže najmanje 1·00 m. izpod obilježiti se imajućeg vodostaja. U tu jamu zabije se pomoćju zabijala na dolnjem debljem kraju okovan stupac iz hrastovine ili inog isto tako trajnog drva, tako duboko, dok u zemlju ulazi. Onda se stupac tako vodoravno prepili, da površina na čelu stupca pričvrstiti se imajuće kovinske ploče dodje u razinu dotičnog vodostaja.

b) Na čelu stupca prirede se poprieko (na križ) dvie izdubine, u koje se upuste dva željezna veza (spone), koji se prema obliku stupca saviju i nanj jakimi čavli pribiju.

Ovi vezovi moraju obostrano od poravnanoga dna jame sizati i na krajevi s najmanje 3 dcm. dugimi vodoravnimi petljami providjeni biti.

Pod a) spomenuta ploča treba da je iz jake plase od bakra, žute mjedi, zinka ili željeza, mora sasma pokriti sa željeznimi vezovi okovano čelo stupca i providjena biti sa 4 dolje zavinute petlje, koje se o stupac pričvrste s bakrenimi vijci ili vijci od pozinčanog željeza — prema vrsti kovine, iz koje ploča sastoji — ili pako s običnimi željeznimi čavli, ako je ploča iz željeza.

c) Za učvršćenje vezovah obtereti se svaka o dno jame oslanjajuća se petlja s kamenom, koji mora na ležištu poravnan biti i najmanje 0·40 m. u četvorini mjeriti, ili se niz stupac spusti iz 4 komada jakog drva sastavljeni dvostruki križ tako, da stupac viri iz srednjeg otvora križa, a ovaj da se legne na petlje vezovah.

d) Zatim se jama do 1 decimetra izpod kovinske ploče izpuni betonom, kod manje važnih uporištah kamenom, i na strani korita providi se primjerenim pokusom.

e) Da se prekoračenje opredieljene visine vode odmah izmjeriti uzmogne, ima se o stupac pričvrstiti metričkim mjerilom providjena plosna žinja, koja nadvisuje ploču stupca za nekoliko decimetarah.

3. U tvrdom tlu, gdje zabijanje stupca nije izvedivo, može se za uzpornu mjeru upotriebiti stup iz hrastovine ili iz inog isto tako trajnog drva, ili stup iz čista kamena, ili prikladno duga ciev sa plešem iz lievanog željeza, koje učvrstiti valja u smislu obćih ustanovah navedenih u §. 1.

Drveni stup ima se providiti pločom iz kovine, kameniti stup mora na gornjem kraju vodoravno izradjen biti. Gornja zaglavna ploča cievi sa pelešem kao i dolnji peleš mora sa cievi slieven biti.

4. Gdje bi postavljenje uzporne mjere po načinu u 2. i 3. opisanom obzirom na svrhu ili na mali dohodak (slabu koristnost) dotičnih kretalah i uzporištah nerazmjerno skupo stajalo, ili ako se uzporom u obće samo u maloj mjeri diraju tudja prava i javni interesi, može se uzporna mjera — uz točno obdržavanje ustanovah §. 1. — obilježiti brazdicom ili plosnom žinjom na stalnih sastojinah kretalah ili uporištah.

Ove polakšice neprotežu se na gradove i njihovo područje. Priležeće slike 1 i 2 predočuju uzporne mjere.

§. 3. U §. 1. spomenuta stalna točka mora na mjestu, sigurnu od rušenja obale i podlokanja, nedaleko od kretala tako odabrana biti, da se mogu lahko i gdje god moguće iz jednog stajališta razati: stalna točka, uzporna mjera i sve važnije sastojine kretala, kao: tjeme brane, pragovi kod ulievnih (uličnih) i mlinskih zaporah odpusta, praznih žliebištah itd.

Za stalne točke mogu se:

1. odabrati nedaleko od kretala nalazeće se litice ili promjeni nepodvržene gradjevine od klesanog kamena. Na ovih se zabilježi stalna točka trajnimi znakovi (Haimzeichen) na siguran i trajan način, da se naime ukleše duboka vodoravna crta i na istu postavi trokut dole okrenutim vrhom, ili da se izradi vodoravna ploha.

2. Ako takovih stalnih točakah ne ima, mora se usaditi trajan stup (Haimstock) na sliedeći način.

a) Na mjestu, koje odgovara gore navedenim obćim uvjetom, izkopa se 2 m. duboka jama, koja na dnu mjeri 1·3 m. u četvorini. Dobro poravnano dno te jame pokrije se onda kamenitom pločom (mlinskim kamenom), ili se na visinu od 0·30 m. dobro zazidje.

Na sredinu kamenite ploče ili dobro poravnog zidja posadi sa 1·3 m. dugi $^{25}/_{25}$ cm. debeli trajan stup, koji mora da je iz hrastovine ili inog trajnog drva ili iz kamena.

Na dvie okomito sudarajuće se stranice istoga upuste se za križ dvie 1 m. duge $^{25}/_{25}$ cm. debele drvene ili kamenite grede poprieko jedna iznad druge.

Tako postavljeni — dvostruki križ predpostavljajući trajni stup — zazidje se u cieloj popriečnoj površini jame ili običnim zidjem ili betonom tako, da čelo stupa 0·20 m. iz zidja viri.

b) Zatim se na vodoravno priredjenu zaglavnu plohu trajnog stupa položi ploča iz jakog kovinskog lima sa 4 viseće petlje, koje se dovoljno dugimi i jakimi čavli za stup pribijaju.

Kroz sredinu ove ploče zabije se stup do ravnine ploče jaki sa protuzarezi providjeni čaval, koji ima plosnatu glavu široku i dugu 2 cm., ako je stup iz drva; ako je stup iz kamena, onda se u istom izvrta škulja za čaval, ovaj usadi i olovom ili sumporom zalije.

Na površini glave toga čavla je stalna točka, od koje se razanjem ustanove i obilježe visine uzporne mjere i ostalih prije spomenutih sastojinah kretala.

c) Da se trajni stup lakše naći može, snimi se njegov položaj napram više u blizini ležećih predmetah.

Zatim se jama još dalje zazidje do 10 cm. iznad glavice u stup zabijenog čavla, ostaviv prostor iznad zaglavne plohe stupa otvoren, koji se onda poklopi kamenitim poklopcem, a još prazni dio jame izpuni se zemljom i izravna sa susjednim terenom.

d) Ako je mjesto za postavljenje trajnog stupa tako situirano, da je stup siguran proti slučajnim i hotomičnim navalam, ili ako tomu ne ima ine zaprieke, može se dozvoliti, da glava stupa otvorena ostane.

U tom slučaju uzme se stup od takve dubljine, koja dubljini jame odgovara.

Priležeće slike 3 i 4 predočuju uredbu stalnih točakah.

§. 4. Ako je posjednik kretala ili uzporišta obvezan, da nesmije dopustiti, da voda izpod opriedjeljene razine spadne. ima se dopustivi najniži vodostaj zabilježiti ili na možda već obstojećoj uzpornoj mjeri za dozvoljeni najviši vodostaj (§§. 2. i 3.) ili ako to moguće nije — posebnom uzpornom mjerom.

Metričko mjerilo ima se postaviti izpod znaka visine.

§. 5. Za oznaku uzporne mjere i stalne točke mogu se upotriebiti u onih slučajevih, gdje je to moguće, normalni znakovi, koje slike 5, 6 i 7 priležećeg nacrta pokazuju. Sastoje iz lievenih željeznih pločah sa mjerilom i dadu se lahko o zidove od kamena pričvrstiti.

Takove ploče sa odnosnimi pripadci drži u zalihi kr. vladni gradjevni odsjek, pa se mogu kod istog nabaviti uz sliedeće ciene:

1 znak za uzpornu mjeru sa slovi Z. V. (znak visine	for.	3·50
1 znak za stalnu točku sa slovi S. T. .	„	2·50
4 vijka za drvo à for. 1·35	„	5·40
2 para drvenih klinovah à 60 novč. . .	„	1·20
2 para pečatah iz olova (plombah) à 15 nč.	„	30
dakle podpuna oprema . .	„	12·90
sa embalažom od	„	60
ukupno loco Zagreb . .	„	13·50

Kod uporabe tih normalnih znakovah utuče se u izdubljenu glavu vijakah olovo, a na isto pečat kotarske oblasti (gradskog poglavarstva).

Dokle je pečat neozledjen vriedi to kao znak, da nije na uzpornoj mjeri nikakova promjena nastala.

§. 6. Ako kretalo nije od upozorišta odaljeno, treba upozornu mjeru postaviti što bliže kretala.

Iznaša li razmak izmedju kretala i pripadajućeg mu upozorišta (brane) preko 600 m., ili ako je razanje u terenu izmedju kretala i upozorišta jako tegotno, treba blizu upozorišta posebnu uzpornu mjeru postaviti.

§. 7. Kod kretalah sa stalnimi prelievnimi branami, ima upozorna mjera pokazivati dopustivu visinu tjemena brane (mlinskog praga) i za to mora ležati u istoj visini sa tjemenom brane.

Kod splavnicah ili kod stalnih prelievnih branah sa splavami i odpusti, treba površinu uzporne mjere postaviti na onu visinu vode, kod koje se, čim je prekoračena, otroriti imadu splavi i odpusti.

§. 8. Ako upozorišta, koja postoje od prije 1. studenoga 1892., nisu providjena sa znakovi visine, ili ako njihov materijal, položaj itd. neodgovara bitnim ustanovam ove naredbe, to se imaju za opredieljenje i nadzor uzporne visine — uzevši obzir na dokazane stare ovlasti dotičnih posjednikah — učiniti privremene odredbe, koje po mogućnosti odgovaraju namjeram ove naredbe. Nove znakove visine, koji ustanovam ove naredbe podpunoma odgovaraju, treba kod takovih vodnih uredjajah postaviti najkašnje do 1. studenoga 1894.

§. 9. Čim je koncesionar kretala ili upozorišta u smislu §. 24. obć. provedbene naredbe k zakonu o vodnom pravu prijavio svršetak gradnje, ima nadležna oblast postavljenje uzpozorne mjere uz sudjelovanje oblastnog strukovnjaka preduzeti. Strukovnjak imade naime prema ustanovam dozvolbene izprave potrebitom točnošću sastaviti opis uzporne mjere glede njezina oblika i stajališta, i nakon postavljenja iste — tehničko obnašašće glede odnošajah visine izmedju uzporne mjere, stalne točke i svih važnijih sastojinah vodnog uredjaja ili njegovih stanovitih točakah, nadalje glede medjusobnih odnošajah visine i odaljenosti možda postojećih više uzpornih mjerah, i konačno

— ako je moguće — glede položaja možda neposredno susjednih sličnih uredjajah.

Ob obavljenom činu postavljanja uzporne mjere imade se sastaviti zapisnik i po učestnicih podpisati. Zapisniku priložiti će se prije opisano strukovnjačko obnašašće i obe izprave imadu se uložiti u akrkiv vodne knjige.

U pravilu ima se prigodom ustanovljenja znakovah visine istodobno opredieliti i daljina uzpora t. j. ona odaljenost od kretala ili upozorišta, do koje uzpor vode siže, i u kojoj posjednik upozorišta u smislu §. 52. zakona korito, obale, eventualno i obalne nasipe vodotoka u dobrom stanju uzdržavati ima. U jednostavnijih slučajevih ima se skrajnom granicom uzpora smatrati ona točka, gdje horinzot dvostruke visine uzpora korito vodotoka presjeca.

§. 10. Prigodom potrebnih preinakah, nastavših tečajem vremena, onda kod obnove i uzpostave uzpornih mjerah, postupa se na isti način, koji je za postavljanje istih ovom naredbom odredjen.

§. 11. Posjednik vodnog kretala ili upozorišta, kod kojih uzpornu mjeru postaviti treba, obvezan je svako kojim god povodom nastalo oštećenje ili poremećenje uzporne mjere ili stalne točke prijaviti upravnoj oblasti u roku od osam danah, računajuć od dana, kada je to opazio.

Obćinsko poglavarstvo ima, čim dozna o oštećenju ili poremećenje postavljenih uzpozornih mjerah, stanje stvari odmah iztražiti i kotarskoj oblasti prijaviti.

§. 12. Novogradnja branah iz šibača nesmije se u buduće dozvoliti. Kad jur obstojeće takove brane voda razvali, smiju se na temelju propisnoga novog dozvolbenog postupka samo nove solidne brane podignuti.

§. 13. Posjednik kretala, koji ovom naredbom propisane znakove visine u opredieljenom prekluzivnom roku nepostavi, ili — ako su uništeni ili oštećeni

— u roku od 8 danah to neprijavi, kao i onaj, koji najvišu ili najnižu vodu neuzdržava na oblastno ustanovljenoj visini, čini se krivim prekršaja ove naredbe, te se ima prema §. 174. zakona o vodnom pravu kazniti globom od 5 do 150 for.

Globe, što će ih kotarske oblasti (gradska poglavarstva) izreći za takove prekršaje, teći će u zakladu za promicanje gospodarstenih svrhah kraljevinah Hrvatske. i Slavonije.

§. 14. Ovom naredbom stavljaju se izvan krieposti sve dosad izdane odredbe, odnoseće se na oblik uzpornih mjerah i na postupak kod postavljanja istih.

IV.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopade 1892. br. 48.604.

o postupku kod sastavljanja operata u svrhu ustanovljenja poplavnoga područja kod zadrugah za regulaciju vode. (Sbornik zakonah i naredabah, valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju g. 1892. komad XXII. br. 73.).



Na temelju §. 103. zakona od 31. prosinca 1891. „o vodnom pravu“ odredjuje se glede postupka, kako valja sastavljati tehnički operat, da se kod zadrugah za regulaciju vode ustanovi poplavno područje, sliedeće:

Svrha operata.

§. 1. Tehničkom izmjerom poplavnoga područja treba da se prostornost i granice posjeda onih stranakah, koje su interesovane kod projektiranih radnjah oko regulacije vode, ustanovi načinom takovim, da na temelju te izmjere sastavljeni operat sadržaje sve podatke, koje treba za regulaciju ustrojena ili projektirana zadruga u svrhu, da može ustanoviti prostornost, klasificirati poplavne čestice, te pronaći posjednike ovih česticah.

Podatci, koji se imadu pribaviti tehničkom izmjerom.

§. 2. Tehničkom izmjerom imadu se pribaviti sliedeći podatci:

a) medja poplavnog obsega prigodom najviše vode, to jest crta maksimalne poplave;

b) medje poplavnih obsegah prigodom nižih poplavnih vodah, uzetih za temelj klasifikacije poplavišta, to jest crte dielomičnih poplavah;

c) medjašne crte pojedinih posjedovnih česticah, ležećih u poplavnom predjelu;

d) obseg (površina) poplavnoga zemljišta pojedinih posjednikah i to razdieljena prema prihvaćenoj razredbi (klasifikaciji).

Tehničko ustanovljenje poplavnoga područja.

a) Ustanovljenje razine najveće vode.

§. 3. U slučajevih, gdje se je množina vode, koja se je razlila prigodom najviše razine vode, uzete za operat, razširila bez zaprieke u poplavnom području, imade se ustanoviti visina razine visoke vode u svakom obćinskom hataru, barma za 5000 ralih jednom stalnom točkom.

Ustanovljenje stalnih točakah obavlja se na licu mjesta pod vodstvom izaslanika kotarske oblasti (gradskog poglavarstva) po povjerenstvu, koje se sastoji iz zastupnikah zadruge, obćine i većih posjednikah, zatim iz inžinira, kojemu je povjereno sastavljanje operata, te prema potrebi takodjer iz izaslanika kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade.

Povjerenstvo ustanovljuje razinu visoke vode na temelju vidljivih znakovah i očitovanja očevidacah.

Za svaku ustanovljenu stalnu točku sastavi se ovjerovljeni zapisnik i preda zadrugi na uporabu.

§. 4. Ako visoka voda nije mogla poplavno područje uslied jur postojećih zapornih napravah faktično poplaviti, ima se kod ustanovljenja stalnih točakah (§ 3. ove naredbe) uzeti za temelj ona visina vode, koju je visoka voda imala u koritu rieke odnosno medju zapornimi napravami.

*

§. 5. Veličina probitka, koji za stanovitu površinu nastaje iz regulacije vode, ovisi većom stranom o tom, u kojih li razdobjih i kako dugo biva upitna površina poplavljena, t. j. o položaju visine dotične ploštine.

Izpravna dakle razredba te izpravni razdjelbeni ključ za zadrugu o regulaciji vode, u području koje se pokazuju velike razlike u visočinskih odnošajih tla, može se samo tim načinom pronaći, ako se obazire i na različitu položajnu visinu pojedinih česticah poplavnoga područja.

U takovih dakle slučajevih mora se obazrieti osim na razinu najveće vode, još na jedan ili više nižih poplavnih vodostajah, te one ploštine cieloga poplavišta posebice izkazati, koje padaju medju pojedine crte maksimalne i dielomične poplave i prema tomu čine pojedine hydrografičke razrede.

Zadruga odnosno njeni utemeljitelji ustanovljuju, da li se ima ovakova razredba (klasifikacija) izvesti i koliko hydrografičkih razredah valja razlikovati.

Na zahtjev zadruge ili na prigovor jednog diela interesenatah odlučuje kr. zemaljska vlada, odjel za poslove unutarnje, onamo, da li se ima i koja klasifikacija izvesti.

Kr. zemaljska vlada pridržaje si pravo u iznimnih slučajevih, da uslied utoka interesenatah odustane od principa, tičućeg se horizontalnoga širenja velike vode, opaženoga u koritu rieke ili potoka, i da u tom predmetu drugim načinom odluči.

b) Operat razanja.

§. 6. Razanje se proteže ili samo na crtu maksimalne poplave i na crte dielomičnih poplavah (obodno razanje), ili je ono podpuno razanje ciele površine poplavišta (prostorno razanje).

§. 7. Obodno razanje može se samo onda preduzeti, kada su popriečne (sravnjene) visine crte maksimalne

poplave i crtah dielomičnih poplavah na pojedinih točkah poplavnoga područja u napred sigurno ustanovljene.

U tom slučaju ustanove se spomenute crte načinom trasiranja, te se unesu u tlovid.

Obodno razanje imade tu manu, što se pogrieške, koje nastaju krivom izmjerom pojedinih visinah visoke vode, mogu izpraviti samo ponovnim skupnim razanjem. Obodno razanje ne predočuje takodjer visočinske odnošaje tla u brežuljkastom području i onemogućuje u takovih slučajevih izpravnu razredbu.

§. 8. Kod prostornoga razanja dovoljno je, da popriečne (sravnjene) visine crte maksimalne poplave samo približno poznajemo, da ne protegnemo razanje na preveliko područje.

Prostorno razanje može se obaviti na dva načina: Ili se na prostoru (tlu) izkolči pravilna četvorna mreža, te se razanje preduzme uzduž obilježenih crtah; ili se razanje obavlja pravcem cestah, obćinskih i poljskih putevah, eventualno medjah.

§. 9. Kod prostornoga razanja u pravilnoj četvornoj mreži izkolči se prema obliku poplavnoga područja u najshodnijem pravcu temeljna crta, a na ovu okomito medjusobno uzporedne crte, koje potonje se niveliraju.

Duljina razajućih odsjekah iznaša u pravilu 100° ili 200 m., s toga se može točka visine na crtah uzporednih lahko opredieliti na duljinu od 50° ili 100 m.

Medjusobna udaljenost uzporednicah ravna se po mjestnih odnošajih, te je naročito ovisna o visočinskih odnošajih tla. Gdje je tlo ravno, može se ista uzeti sa 250°.

Ako se medju dvijema usporednicama prostim okom može zamietiti kakova uzvisina, koja može na medje poplavoga područja ili na razredbe uplivati, ima se ista uzeti u mrežu razanja.

§. 10. Ako se operat ima takodjer upotriebiti za kasniju kanalizaciju poplavnoga područja radi odvodjenja unutarnjih vodah i sbog natapanja, mora mreža razanja biti gustijom, te odaljenost izmedju uzporednicah mora spasti na 50°.

§. 11. Kod razanja duž poljskih putevah ili medjah ima se svako polje ili posjedovna čestica, kojoj je površina oko 500 katastralnih jutarah, na taj način tako nivelirati, da se na obodu ustanovi visina na daljinu od 50°.

Ako je polje tako široko, da se na njem pokazuje uvaženja vriedno valovito tlo, ima se u uzdužnom pravcu polja umetnuti i razati jedna ili više uzporednicah.

§. 12. Razalo se ma na koju god daljinu, svakako je u interesu toli nadzora, koli i kasnije uporabe razanja, da se u tlu postavi što više stalnih točakah visine.

Takove stalne točke imadu se kod obodnoga razanja postaviti barma na dva kilometra daljine. Kod prostornoga razanja ima na 500 jutarah pasti jedna stalna točka.

c) **Izradjivanje tlovidah i zemljištnikah.**

§. 13. Kod obodnoga razanja sačinjavaju pronadjene crte, u zemljovid urisane, medjašne crte poplavnoga područja; odnosno tamo, gdje su u interesu izpravnije razredbe takodjer pronadjene i granice nižih poplavnih vodostajah, sačinjavaju granice pojedinih hydrografičkih pojasah (razredah).

§. 14. Kod prostornoga razanja imadu se ponajprije točke razanja unieti u tlovid i upisati brojevi njihovih popriečnih visinah. Pomoćju ovih točakah ustanove se na samom tlovidu medjašne crte za najvišu razinu visoke vode, kao i visine nižih poplavnih vodostajah, uzetih za temelj razredbe.

§. 15. Cim su unešeni u tlovid svi u §. 2. pod a. b. c. navedeni podatci, ima se započeti sa razdielbom, koja služi temeljem razdielbenomu ključu, zatim se imadu proračunati površine, a konačno se sastavi zemljištnik poplavnoga područja.

§. 16. Gdje imade katastralnih mapah ili inih vjerodostojnih tlovidah na uporabu, mogu se isti za operat poplavnoga područja upotrebiti, te nije od potrebe nova izmjera zemljištah.

Osobito se preporuča uporaba katastralnih mapah. One olahkoćuju, da se pronadju vlastnici, da se lakše u očevidnosti drže promjene posjeda i da se lakše identificiraju poplavne čestice sa katastralnimi. Ova identifikacija neobhodno ie potrebna, ako se katastralni čisti dohodak uzme kao temelj, da se ustanovi iznos prinosa za troškove zadruge, što je u ostalom zadrugam i onda od koristi, ako se iznos prinosa ne odmjeri prema katastralnom čistom dohodku, jer katastralni čisti dohodak služi temeljem kod sastavljanja maksimalnoga proračuna troškovah.

§. 17. Ako se rabe katastralne mape, to je najbolja temeljna crta jedna od pograničnih crtah katastralne mape, jer u tom slučaju biti će uzporednice, koje se imaju nivelirati, ne samo medjusobno već i sa okomitimi crtami katastralnih mapah uzporedne.

§. 18. Što se tiče provadjanja razredbe, opredieljuje zadruga, da li se razredba u obće provesti ima i na kojem temelju koliko razredah se ima uzpostaviti i kako da se opredieli prinos za čestice, padajuće u razne razrede.

Uslied posredovanja zadruge ili njezinih utemeljiteljah ili uslied prigovora jednog diela interesentah, odredjuje u tom pogledu kr. zemaljska vlada odjel za unutarnje poslove.

§. 19. Zemljištnik o poplavom području mora sadržavati :

Broj tlovida poplavne čestice; ime vlastnika; čitavu njemu pripadajnću površinu i one površine čestice posebice, koje podpadaju raznim razredom.

Ako se operat o poplavnom području u savez stavi sa katastrom, onda se imadu navesti svi oni podatci, koji su nuždni, da se brzo pronadju svi katastralni podatci, koji se odnose na poplavne čestice, da se uzdrži sveza izmedju zemljištnika poplavnoga područja i katastra.

V.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.605.,

u pogledu oblika, u kojem zadruge za regulaciju vode svoje nacrte u arkivu vodne knjige pohraniti imadu. (Sbor. zak. i nar., valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju god. 1892. komad XXII. br. 74.)

U svrhu izvršbe ustanove §. 72. naredbe kralj. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za poslove unutarnje, od 8. listopada 1892. br. 48.602. „o provedbi zakona od 31. prosinca 1891. o vodnom pravu", prema kojoj ustanovi zadruge za regulaciju vode nisu obvezane, da sve nacrte u arkiv vodne knjige u pohranu predadu, odredjuje se u pogledu oblika, u kojem vodne zadruge svoje nacrte za vodnu knjigu podnašati imadu, sliedeće:

§. 1. Svaka zadruga za regulaciju vode ima nadležnoj županijskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) radi pohrane u arkivu vodne knjige predložiti na temelju odobrenih nacrtah sastavljeni obći položajni nacrt, kojim se predočuje poplavno područje i projektirane za isto radnje uz obći uzdužni prosjek.

§. 2. Obći položajni nacrt ima se na karti generalnog štopa sa mjerilom 1 : 75.000 urisati, nasipne crte imadu se svjetlimi bojami naznačiti; nadalje ima se označiti položaj prokopah, ustavah, stražarnicah, prelazah i inih umjetnih gradjevinah.

§. 3. Kod zadrugah, kojih se operat u poplavnom području temelji na obodnom razanju, bojadiše se

poplavište sa svjetložutom, a kad se temelji na prostornom razanju sa svjetlomodrom bojom.

§. 4. Kod zadrugah, kod kojih konštatiranje poplavne površine počiva na navodih, neima se ta površina u tlovid urisati, već se samo ima prijaviti veličina na temelju navodah ustanovljenoga poplavnoga područja.

§. 5. Obćemu položajuomu nacrtu ima se pridodati tumačenje znakovah.

§. 6. Obći uzdužni prosjek ima se sastaviti na milimetar papiru. Mjerilo za duljine je isto kao kod položajnog nacrta, mjerilo visinah primjerno lokalnim odnošajem. Na istom imadu se od kilometra do kilometra izkazati morska visina vienca nasipa, gdje je to izvedivo, u drugom slučaju pak visina uzetog obzorišta; za tim najviša visina visoke vode, koja je opažena, te se imadu navesti one visine vode, kod kojih ustanove §. 141. zakona od 31 prosinca 1891. „o vodnom pravu“ do uporabe dodju; nadalje ništica (0) vodokaza, prag ustave, u obće položaj i visina nekih glavnih stalnih točakah.

Na istom nacrtu imadu se urisati neki popriečni prosjeci nasipah i prokopah, i širine otvorah kod ustavah.

§. 7. Obći položajni nacrt ima se isto tako kano i uzdužni prosjek na platno priliepiti.

§. 8. Konačno ima se nacrtom priložiti kratki tehnički opis, u kojem se imadu opisati svrha i zadaće zadruge, poplavno područje, skupna duljina regulatornih gradjevinah i normalne mjere istih u svojih glavnih crtah.

§. 9. Dokle godj svi gore navedeni podatci nepredleže na razpoložbu i dok radnje nisu dovršene, imadu se sastaviti samo glavni nacrti u gore opisanoj redukciji. Nadopunbeni podatci imadu se nakon dovršenja radnjah naknadno unieti odnosno prijaviti.

§. 10. Ako zadruga vrši prava služnosti, imadu se ova prava podjedno sa odnosnimi odlukami radi unosa u vodnu knjigu takodjer prijaviti.

VI.

Naredba

kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1892. br. 48.606.

o postupku u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah. (Sbornik zakonah i naredabah, valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju g. 1892. komad XXII. br. 75.).

Na temelju §. 97. zakona od 31. prosinca 1891. „o vodnom pravu" odredjuje se glede postupka u poslovih disciplinarnih proti činovnikom zadrugah za regulaciju vodah sliedeće:

§. 1. Činovnici zadrugah, ustrojenih za regulaciju vode i s tim spojenoga odvadjanja vode, mogu se pod disciplinarnu iztragu staviti, te se proti njim provadja disciplinarni postupak:

a) ako se ogrieše o dužnu viernost u službi;

b) ako povriede dužnosti, propisane u zakonu, u vladinih naredbah ili u pravilih zadruge, u obranbenom redu za nasipe i inih naredbah;

c) ako uzkrate posluh svojim predpostavljenim u uredovnih poslovih;

d) ako uzrokuju sablazan svojim nemoralnim životom, ili ako učine te vrsti prestupak;

e) ako za svoje uredovanje kakav dar ili inu kakovu korist zahtievaju ili primaju; i

f) ako krive izvještaje podnašaju.

§. 2. Disciplinarnu iztragu može odrediti glavna skupština ili odbor zadruge, a takodjer i kr. zemaljska vlada.

Proti odluci, odredjujućoj povedenje disciplinarne iztrage neima priziva.

§. 3. Onaj, koji odredjuje disciplinarnu iztragu, može pod disciplinarnu iztragu stavljenoga zadružnoga činovnika od službe suspendirati, i to ili podjedno sa odredbom disciplinarne iztrage, ili tečajem iste, ako to nastavše okolnosti prikazuju opravdanim.

Proti suspenziji nema priziva.

§. 4. Odbor dužan je za 14 danah od roka suspenzije poskrbiti se za zamjenika suspendiranom činovniku, pošto u protivnom slučaju kr. zemaljska vlada imenuje takovoga.

Suspendiranom činovniku pripada za vrieme suspenzije osim stanarinske pristojbe najmanje polovica plaće u ime uzdržavine.

§. 5. Disciplinarnu iztragu, odredjenu proti ravnatelju ili nadinžiniru (inžiniru) zadruge, vodi jedan ili više odbornikah, koje odbor izašilja, dočim iztragu proti inom kojemu činovniku zadruge vodi prema odredbi odbora, ili ravnatelj, ili nadinžinir, ili eventualno jedan ili više izaslanih od odbora članovah.

Odbor je dužan za osam danah od dana stvorenoga zaključka ili naredbe, kojom je disciplinarna iztraga odredjena, izaslati onoga, komu je povedenje disciplinarne iztrage povjerio. Ako odbor to propusti ili ako se disciplinarna iztraga s razloga nemotiviranoga zategne, onda kr. zemaljska vlada ili glavna skupština zadruge prema okolnostim odredi provedbu iztrage.

Tečajem disciplinarne iztrage, u kojoj se takodjer i iztraženik po mogućnosti svaki put saslušati ima,

ima se ob učinu i ob izjavah točan zapisnik voditi, ter isti nakon zaključene iztrage sa svimi prilozi odmah predsjedniku odbora ili njegovom zamjeniku predložiti.

Predsjednik ili zamjenik mu predlaže iztražne spise bez odlaganja odboru, koji se sazvati ima.

§. 6. Nakon zaključka disciplinarne iztrage počima disciplinarna razprava.

Disciplinarni spisi imadu se priposlati jednomu od odbornikah, kojega u tu svrhu odbor izašalje, da glede nastavka disciplinarnoga postupka il glede obustave istoga, i u prvijem slučaju takodjer glede vrsti kazne predlog stavi. Isti je u oba slučaja dužan, da spise u roku od 14 danah, računajuć od dana preuzeća, predsjedniku ili njegovom zamjeniku predade.

Glasi li predlog za nastavak disciplinarnoga postupka, tada predsjednik ili zamjenik mu dva dana iza primića predloga obaviesti o tom pod disciplinarnom iztragom stojećega činovnika, ter ga upozori na to, da mu pristoji pravo za osam danah, računajući od dana primljene obaviesti, svoje protuočitovanje kod predsjednika ili zamjenika mu podnieti.

U disciplinarnom postupku nalazeći se činovnik ima pravo, da u tu svrhu pregleda disciplinarne spise.

Propusti li činovnik u roku, sada naznačenom, podnieti svoje protuočitovanje, onda se na nadležnom mjestu smatra, da on u obće nekani ikakovo očitovanje predati.

§. 7. Predsjednik zadruge, ili zamjenik mu, dužan je neposredno nakon postupka označenoga u predidućem paragrafu odnosno po izminuću spomenutoga roka sve disciplinarne spise predati povjerenstvu.

Članovi disciplinarnoga povjerenstva jesu:

a) Predsjednik zadružnoga odbora ili zamjenik mu.

b) Najviše četiri prava člana, koje zadružni odbor do 15. siečnja svake godine na jednu godinu iz svoje

sredine izabere, a u slučaju zapriečenja kojeg člana bira istim načinom jednoga ili dva zamjenika.

Za stvaranje pravovaljana zaključka nuždna je prisutnost predsjednika ili bar dvajuh članovah.

Kod jednakih glasovah postane ono mnienje zaključkom, kojemu se predsjednik pridruži.

Perovodju povjerenstva, koj nema glasa, postavlja predsjednik odbora iz činovničkoga osoblja zadruge.

§. 8. Disciplinarno povjerenstvo odlučuje o predloženoj disciplinarnoj stvari u I. molbi, te je dužno svoju riešitbu obrazložiti.

Rješitba skupa s obrazložbom ima se za osam danah, računajuć od dana njezina izdanja istomu, dostaviti zadružnomu odboru, vladinom povjereniku, dodieljenomu zadruzi, i činovniku stavljenomu pod disciplinarnu iztragu.

§. 9. Proti riešitbi, izrečenoj u prvoj molbi disciplinarnoga povjerenstva, može na zemaljsku vladu utok uložiti zadruzi pridieljeni (pridodani) vladin povjerenik, ili pod disciplinarnu iztragu stavljeni činovnik.

Utok ima se za osam danah, od dana kako je dostavljena riešitba, predati predsjedniku zadruge, koji je dužan taj utok sa svimi spisi za daljnih osam danah kr. zemaljskoj vladi predložiti.

Ako je kr. zemaljska vlada disciplinarnu iztragu odredila, ter disciplinarno povjerenstvo na temelju dostavljenih mu spisah odustajni zaključak stvorilo; to se ova riešitba ima prije izvršbe u roku od osam danah, računajući od dana njezina izdanja, sa svimi spisi „ureda radi“ kr. zemaljskoj vladi na konačnu i definitivnu odluku podastrieti.

§. 10. Ako disciplinarno povjerenstvo ili kr. zem. vlada iztragu, vodjenu u smislu §. 5. nazočne naredbe, pronadje nepodpunom; to ista vlada odnosno povjerenstvo, mogu odrediti nadopunjene iztrage, a kr. zem.

vlada može podjedno tim povodom odluku I. molbe budi ukinuti, budi obustaviti.

Proti odredbi za nadopunjenje iztrage neima mjesta utoku.

Nadopunitbena iztraga ima se na isti način voditi poput one prve iztrage.

Ako je kr. zemaljska vlada prigodom odredjenja nadopunitbene razprave odluku I. molbe ukinula, ima disciplinarno povjerenstvo na temelju nadopunitbene iztrage novu odluku u prvoj molbi izreći.

§. 11. Disciplinarne kazne jesu sliedeće:

a) pismeni ukor;

b) novčana globa od 5 do 500 for.;

c) gubitak službe.

U odluci ima se takodjer izreći, da li se usljed suspenzije obustavljene pristojbe u smislu §. 4. nazočne naredbe dotičniku izručiti imadu ili ne, nadalje, tko da nosi troškove postupka.

Za uplatu troškovah postupka i eventualno dosudjene novčane globe ima se staviti zaporni rok.

§. 12. Od službe suspendovani činovnik ima se, ako nije obsudjen na gubitak službe, nakon pravomoćnosti disciplinarne odluke, opet u službu uzpostaviti, te mu se imadu prema ustanovam odluke obustavljena beriva u tečaj staviti. Ako isti troškove postupka i novčanu globu u zapornom roku platio nebi, imadu se ovi iznosi u prvom redu podmiriti iz obustavljenih berivah, u drugom pako redu imadu se odbiti od berivah, koja su opet stavljena u tečaj.

Tangente putnoga i inih paušalah, odpadajuće za vrieme suzpenzije, nemogu se uzpostavljenomu činovniku naknadno izplatiti.

Novčane globe pripadaju zadružnoj pričuvnoj zakladi.

§. 13. Ustanove §§. 1.—12. ove naredbe valjaju takodjer i za one zadruge za regulaciju vode, koje

stoje pod upravom izaslanoga u smislu §. 122. zakona izvanreduoga vladinoga povjerenika.

U smislu §. 122. zakona izaslani povjerenik vlade vrši prava, podieljena §-om 2. nazočne naredbe glavnoj skupštini i odboru.

Gdje se u §§. 1. do 7. nazočne naredbe govori o predsjedniku, razumije se povjerenik vlade; a gdje se govori o odbornicih, imadu se razumjeti članovi savjetujućega odbora, koj je vladinom povjereniku pridieljen.

